

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06134

ZAVL RIMER



Menahem Boraisha



THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION



NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG



MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center



The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מ נ ח ם

(מ. באר"ש)

זאווֹלֶרֶ רִימֶעֶר

א כ ר א נ י ק

אין זעכצן קאפיטלען

*

פ א ר ל א ג , ק ו ל ט ו ר - ל י ג ע י , ו ו א ר ש י

Copyright by Menachem Borajsza
New - J o r k 1 9 2 6.

קײַם אין פּאָרקױסן דאָס דאָזיקע בוך אין
אַמעריקע און ירושלים פּאַריזשטן.

MENACHEM — ZAWEL RIMER

Wyd. „Kultur-Liga“. Warszawa 192

Druk. „Di Welt“ Warszawa. Nowolipie 7

דעם אָנדענק
פֿון
מײן מוטער



דאָס ערשטע קאָפיטל

ר איז געווען ברייט און נידעריק, אויף שווערע מיט, און האָט געהאַט אַ קאָפּ געדיכטע קרוין ווי אַ בעער. די בעגל פון די קורצע פינגער זענען שוואַרץ געווען פון אַרבעט ביי די כאַמוטעס אין טאַטנס רימעריי,



און פאַר דער אַרבעט האָט ער, אויסער עסן און אַ שטוב צוזאַמען מיטן ברודער משה, אויך געקראַגן פון אָנהויב דריי און שפּעטער פיר רובל אַ וואָך. פאַר אַט דעם געלט האָט זאוויל צווישן מענטשן געקאָנט אַרויסגיין אָנגעטאָן אין שוואַרצן הוט און ראק, אַ קאָלנער אַ פאַפירענעם און רויטן שניפּס, און פאַר דעם געלט האָט ער זיך אויך געקויפט אַ פידל, אויף וועלכער ער סלעגט אָונט-צייט, ווען משה איז אַוועק אין גאַס צו זיינע שניידער-יינגען, נעמען גרימפלען אַמאָל געכאַפטע פרעמדע שטיקלעך, און אַמאָל - אויך זיינע אייגענע. דערהערנדיק דאָס גרימפלען, סלעגט זיך דער טאַטע, אַ באַוואַקסענער ביז אין די אויגן, אַוועקלאָזן אַ מגיד זוכן אין די בתים-מדרשים. די קליינע מאַמע אָבער איז געבליבן פאַר דער טיר, מיט איין קינד אויף דער האַנט, אַ צווייטן לעבן זיך, און רעדנדיק מיט שכנות, צולייגן אן אויער. און אַז די קינדער זענען איינגעשלאָסן לעבן איר, און זי האָט זיי אין שטוב אַריינגעטראַגן.

פלעגט זי א טאפ טאן די געדראָטעוועטע באַנקע טיין,
אַריינשטעלן אין אַש, אין זשאַר אַריין, אַן עפּן טאָן
די טיר צום זון און פּרעגן: ווילסט אפּשר אַ גלעזל טיין?
דערנאָך, ווען ער האָט זיך פאַר פּערציק קאָפּיקעס אַ שעה
ביים בעסטן קלעזמער אויסגעלערנט נאטן,
און ס'האַבן זיך באַוווּן אויפן טיש די גרויסע בויגנס
מיט פינטעלעך און קייקעלעך און שטעקעלעך,
האַט שוין דער טאַטע אויך נישט מער אַזוי געברומט,
און זאָהל האָט געקאָנט פאַרמאַכן זיך אין קאַמער,
אַוועקגיין שפּעט און טאָן וואָס אים געפעלט.
מען האָט שוין אויף דער גאַנצער גאַס געוואוסט,
אַז שלום רימערס זון, וואָס נעבן פּישמאַרק,
מאַכט לידער מיט נגונים און ער שפּילט זיי אויס אַליין.
פאַרנאַכט פּלעגן זיך שכנות קלויבן פאַרן הויז,
און מיידלעך-שניידערקעס, וואָס האָבן זיך מיט אים געקענט
פון לייענען געהיימע ביכלעך אין דעם שמאַלן אַלְקער,
וואָס הינטער דער אפטייקער-קראַם - זיי האָבן זיינע לידער
צעטראַגן איבער הייזער און עס איז אַוועק פון זיי
צו דינסט-מיידלעך אין קיכן און צו טעכטער בעל-הבתישע,
און ווער עס האָט געטראַגן אויפן האַרצן עפעס, צי געוואַלט
זיך פּוצן פּלומרשט מיט אַ האַרץ אַ שווערס, פּלעגט זינגען:

עס ליגט אַ וואַלקן אויף מיין האַרץ
און ווערט גאַרנישט פאַרשוואונדן.
און קיינער זעט נישט, ווי עס פּליסט
דאָס פּלוט פון מיינע וואונדן.

עס ליגט אַ וואַלקן אויף מיין האַרץ,
פאַרשטעלט די זונענשטראַלן,
און קיינער זעט נישט אין דער נאַכט,
ווי מיינע טרערן פּאַלן.



עס ליגט א וואַלקן אויף מיין האַרץ
און וואַרטט אַ שווערן שאַטן.
דאָרט ליגן מיינע יונגע טעג
צעריסן און צעטראָטן.

נאָך מערער האָבן יונגע לייט פאַרליבטע,
די מיידלעך פירנדיק אין סאָד ביינאָכט,
ציי לאַזנדיק זיך פאַרלעכווייז הינטערן שטאַט
אין וואַלד אַריין, געזונגען אָט אַזוי:

קום אַרויס צו מיר אין גאַרטן,
וואַרטן וועל איך אויף דיר דאָרטן.
ווען די נאַכט קומט אָן אַ שוואַרצע,
וועל איך דריקן דיך צום האַרצן.

דו נאָר איינע, דו זאָלסט וויסן,
ווי די טרערן מיינע פליסן,
און דו וועסט מיר אַלץ פאַרגעבן,
ווייל כ'האַב קיינעם נישט אין לעבן.

כ'האַב נאָר וואַלקן שוואַרצע טריבע -
קום, צעטרייב זיי מיט דיין ליבע.
ווען די נאַכט קומט אָן אין שוואַרצן
ברענג די זונשיין אין מיין האַרצן.

ס'האַט יעדערער געוואוסט, אַז זאָויל האָט קיין גאַרטן נישט
ביים טאַטנס הויף, הינטערן פישמאַרק, אַז ביינאָכט
קומט קיינער נישט צו אים, און ווען ס'וואַלט עמיצער
פאַרטראַכט זיך וועגן ליד, וואַלט אַ געלעכטער אָנגעכאַפט
שוין ביים געדאַנק אַליין, וואָס קאָן דאָס זיין אַזוינס,
וואָס אָט דער זאָויל דאַרף מען זאָל עס אים פאַרגעבן.
נאָר קיינער האָט זיך נישט פאַרטראַכט אויף דעם, און ער אַליין.

ווען אויגן האָבן זיך געצונדן, פנימער גערוויטלט
 און הענט האָבן די ליבע הענט געזוכט - אַליין פלעגט ער
 פון ווייטן זיצן, צוהערן - און וואָס דען נאָך?
 עס האָט זיך אויסגעדאַכט אַמאָל, אַז שטאַט דעם יונגמאַן,
 וואָס זיצט נעבן דעם מיידל, זיצט עס ער אַליין -
 און צערטלעך האָט ער זיך די אייגענע, די שווערע האַנט געגלעט,
 ביז ער האָט זיך געכאַפט פאַרשעמט. נאָר אָפּטער דאָך
 איז שוין די פרייד געווען אין הערן בלוז די ווערטער זיינע,
 און מיט פאַרשעמטן שטאַלץ פלעגט ער אַראַפּלאָזן די אויגן,
 וואָס דאָס איז אויך אַריבער אומבאַמערקט. פאַרגאַכט, אויפן בולוואָר
 פלעגט ער זיך צושאַרן צו צוויי-דריי בחורים, זיך צוהערן
 און שווייגן. און אַמאָל, ווען ס'איז אַן אויסגעלאזטע מיידל
 פון לעזטער ברירה שוין מיט אים געגאַנגען,
 האָט ער גערעדט געציילטע ווערטער און געציטערט,
 אַזוי ווי ער זאָל האַלטן אין דער האַנט אַ דינע, דינע גלאָז,
 וואָס אָט אַ גיס זי זיך אַ צאַפּל אין די פינגער -
 און שוין! איז נישט אַזוי די אומגעלומפערטקייט פון אים,
 דעם נידריקן און שוואַרצן, נאָר זיין פינסטער שווייגן
 האָט זיי פון אים געטריבן, און אַז ס'האַבן מיידלעך יאָ
 געהאַט אַמאָל אַ וואָרט צו זאָגן אים, איז דאָס געווען:
 "זאָל זאָוול שפילן! זאָל זאָוול זינגען!"
 און ער האָט זיך געשעמט, און עפעס האָט געקרענקט,
 און דאָך האָט ער דעם קאַפּ אַראַפּגעלאָזט און האָט געפאַלגט.

רָאָלֶט זאָוול בלוז געווען זיין טאַטנס קינד,
 וואָס איז פאַרפרעמדט געוואָרן פון זיין טאַטנס וועג,
 פון מגיד און עין יעקב, - וואָלט ער אויך גענומען חלומען
 פון זיצן הינטער קראַטצ'ס וואו, עס זאָל די מאַמע קומען,
 אַ טעפּלע געקעכץ אים ברענגען, אָדער אין די נעכט
 געווען זיך אין די וויסטע וועלדער פון סיביר,
 די שווערע פיס אין שניי און אויפן קאַרק - אַ פאַק.
 איז אָבער אויך דאָס גייע, וואָס ער האָט געהערט

און דאָ זיך איינגעחזרט, באַלד געוואָרן אַזוי אַלט
 און ווייט גלייכגילטיק, ווי דעם טאַטנס „אשרי“,
 וואָס ער האָט יעדן אינדערפרי געזאָגט נישט ווילנדיק.
 און אַז ער האָט געהערט דערציילן וועגן יענע אין סיביר,
 האָט ער געפילט אַן אָפּשיי, אָבער אויך אַ קעלט,
 און איז געוועזן זיכער, אַז דאָס מיינט נישט אים.
 פאַרוואָס אַזוי? דאָס וואָלט ער נישט געוואוסט.
 נאָר ס'איז דאָס האַרץ נישט דאָרט געווען, און אויב עס האָט זיך יאָ
 געחלומט פון אַן אַנדער לאַנד, איז עס געווען
 נישט ווייט און גליווערדיק, נאָר נאָנט ערגעץ דאָ.
 מיט הימלען היימישע און אַרץ אַזוי באַקאנט,
 און ס'האָט די היימישע, די זומערדיקע זון געלויכטן,
 נאָר זאָוול איז געווען אַן אַנדערער און אַרום אים
 די מענטשן אַנדערש. אָדער אפשר גאָרנישט אַזוי אַנדערש?
 קאָן זיין, עס זענען בלויז געווען די שיינע, אויסגעפּוצטע
 און יום-טובדיקע לייט, וואָס גייען אום אין גאַס,
 וואָס יעדן פון זיי קען ער און דאָך בלייבן זיי
 אַזעלכע פרעמדע, נישט-דערגרייכטע, אייביק אַנדערע.
 פלעגט ער זיי נאָכקוקן, און אָפט האָט אים
 אַזאָ געפיל אַרומגעכאַפט, אַז וואָס ער דאַרף
 איז נאָר זיך אומקערן און ס'וועט אים עמיצער אַ פרעמדער
 אַנטקעגנקומען, אָננעמען פיים האַנט און זאָגן:
 — קומט, זאָוול, לאָמיר גיין. און ער וועט גיין
 און עפעס וועט זיך אָנהויבן. אַז נישט פלעגט ער פאַרקוקן זיך
 אויף אַזאָ מענטש און נישט אַרצאָפּנעמען די אויגן
 אין זיכערער דערוואַרטונג, ביז עס פלעגט אַ חבר
 אים אָפּשטעלן און אָנקוקן פאַרוואונדערט,
 פון וואָס דער זאָוול איז אַזוי צעמישט געוואָרן.

דער איינציקער פון יענע יום-טובדיקע מענטשן,
 וואָס ער האָט יאָ געקענט פון נאָנט, איז געווען מיט,
 דער זון פון גביר ר' חיים לייב, וואָס קומענדיק אַהיים

אויף זומער, פלעגט ער מיטברענגען די דינע ביכלעך,
 גערוקט אויף פאפיראָס-פאפיר, און אויך אליין אמאָל
 זיי לייענען און אויסטייטשן אין זאוולס קרייט.
 ער איז געוועזן הויך, מיט שוואַרצע מאַטע אויגן,
 און אז ער פלעגט צרויס אויפֿ בולדוואַר אין ווייסן רעקל
 מיט געלע קנעפּ און בלויע הויזן, ווי אַן אָפיצער,
 אַרומגערינגלט פון אַ חברה יונגע לייט און טעכטער גבירישע, -
 האָט זאוול אויסגעמיטן אים צו קומען פאַר די אויגן. -
 ער איז געווען אַ רעטעניש פאַר אים - אָט דער בן יהיד,
 וואָס פאַרט זיך דאָ מיט קינדער גבירישע און דא מיט זיי,
 און חלומענדיק שעהן וועגן אים, פלעגט זאוול
 אליין באַליידיקט ווערן פאַר זיין העלד, וואָס גיט זיך אָפּ
 ווער ווייס מיט וועמען. מיט אַ שטילן קוק פון שטאַלץ,
 וואָס וויל די קנאה נישט באַווייזן, פלעגט ער צווען,
 ווי מישאַ רעדט מיט דעם און יענעם, און פאַררוקן זיך
 און ווערן שטילער נאָך. אַודאי האָט ער מיט אַ ווינקל אויג
 פאַרגנבעט זיך - קאָן זיין, מען רעדט עס וועגן אים.
 און סוף פֿל סוף האָט ער קיין טעות נישט געמאַכט,
 וויל אז מען האָט געדאַרפט זיך אויספיינען מיט עפעס
 און נישט געהאט מיט וואָס - במילא האָט מען זיך געכאַפט
 פאַר זאוולס לידער, און אז ער אליין האָט נישט גערעדט,
 האָט דער סטודענט געמוזט דער ערשטער צו אים צוגיין.
 פאַרשטייט זיך, זאוול האָט זיך אָפּגעזאָגט פון לייענען.
 דאָס האָבן שוין די אַנדערע געטאָן פון זיינעטוועגן,
 און ער האָט בלויו דעם קאַפּ פאַרנויגט. נאָר מישאַ האָט געבעטן,
 און זאוול, נישט געפיינענדיק קיין פח צו דערשטיקן
 דעם שמייכל, וואָס איז אויפגעקומען מיטן האַרץ-געקלאַפּ,
 האָט אָנגעהויבן מיט אַ טרוקן קול און מיט אַ מינע,
 ווי ער וואָלט עס אליין באַטראַכט פאַר קינדערייען,
 מיט וועלכע איינער דארט, אַ בטלן, מאַכט זיך נאַריש,
 און ער, ס'הייסט זאוול, קאָן נאָר עמייכלען איבער דעם.
 וואָס ווייטער אָבער האָט דער שמייכל זיך צערונען,

דאָס פנים איז געוואָרן פייערלעך און אָנגעשטרענגט,
 און מיט, קוקנדיק אויף אים, האָט נישט אַזוי געהערט
 די ווערטער פון זיין מויל, ווי צוגעזען דאָס פנים,
 די אויגן און דעם קאָפּ און האָט געפילט,
 אַז עפעס טוט זיך אין דעם מאָדנעם מענטשן.
 געפרוּווט דערנאָך מיט אים אַ שמועס טאָן - אַ וואנט.
 עס האָט זיך נישט געבונדן, נישט געקאָנט צרויסקריגן
 קיין צענדליק גלייכע ווערטער און אים אָפגעלאָזט.
 נאָר ווען ס'איז אויסגעקומען שפעטער-צו אַמאָל
 צו הערן זאָולען שפילן, האָט עס ווידער אים
 אַ קלאַפּ געטאָן מיט אַט דעם טעמפּן, אומפאַרשטענדלעכן
 און שווערן ערנסט, האָט ער נאָכאַמאָל געפרוּווט
 פאַרפירן אַ גערייד, האָט ווידער אָפגעלאָזט,
 און ס'איז פאַרבלעבן אַ טשוונהדיק געפיל צו אַט דעם מענטשן:
 ער איז אי נידריקער, אי אומפאַרשטענדלעכער,
 און ס'גלוסט זיך אים צו האָבן געבן זיך און ספילט זיך,
 אַז עפעס איז מען זיכערער מיט זיך ווען ער איז נאָנט.

ערס איז געוועזן אַ געפיל אַזאָ ביי מישאן, אַז מען דאַרף
 דעם זאָולען צובינדן, און וויל ער האָט נישט איינגעזען
 פון וואָנען ס'קומט אַזאָ געפיל, האָט ער געטראַכט פון זיך,
 אַז דאָס איז גלאַט אַ מין קאַפּריו פון רייכן בחור,
 וואָס אים איז נודע אין דער היים די פאָר חדשים
 און ס'זיילט זיך שפילן אין וואוילטעטיקייט פון וואוילטעטיג.
 און נאָך באווארענישן אין דער היים איז ער אַמאָל
 אַוועק אויסן בולדוואַר, געפונען זאָולען, צוגעזעצט זיך,
 גענומען רעדן גלאַט אַזוי און מיט אַמאָל געמרענגט:
 - וואָס טוט איר מאָרגן אָונט, זאָול ? - גאַרנישט.
 - וואָלט איר געוואָלט אַריינקומען צו אונז ?
 - וואָס מיינט איר ? - האָט אים זאָול נישט פאַרשטאַנען.
 - איך מיינ, איר זאָלט אַריינקומען צו אונז אין הויז.
 - צו אייך ? - צו אונז. - נאָך וואָס ? - אַט גלאַט אַזוי.

פארברענגען, זיך באקאנט מאכן מיט אונזערע,
 און ס'וועלן זיין נאך יונגע לייט און מיידלעך. גוט?
 - איך ווייס נישט - האָט געשטאַמלט זאָול, - ניין.
 - פאַרוואָס? - און מישא האָט דערזען אַ שווער צעטומלעניש
 אויף זאָולס פנים און דערפילט, אַז ער געטרויט אים נישט.
 אַז ערגעץ האָט דער מענטש דערשפירט דעם שפּאַס,
 מיט וועלכן ער, דער קלוגער, וויל עפעס פאַרדעקן.
 ער האָט אַ זאָג געטאָן: - איך מיינ עס זייער ערנסט, זאָול.
 איר דאַרפט נישט מורא האָבן פאַר אַ נייעם מענטשן.
 - איך האָב קיין מורא נישט - הויבט זאָול אויף די אויגן,
 קוקט אָן דעם בחור און ווערט ווידער שטום.
 - נו, וועט איר קומען? - גוט. - און מיטברענגען די פידל?
 - צו וואָס? - שוין ווידער ס'זעלביקע. וואָס האָט איר מורא?
 - כ'וועל קומען - ענדיקט זאָול און דערלעבט קוים די מינוט
 ער זאָל זיך קאָנען אָפּטראָגן מיט זיין צעטומלעניש.

א זוי האָט זיך עס פלוצלינג אָנגעיאָגט אויף אים,
 כאָטש נישט אינגאַנצן אומגעריכט, און ער האָט נישט געגלויבט,
 אַז אַט-אָ איז דאָס שוין. אַ גאַנצע נאַכט געלעבן,
 געשראַקן זיך אַ דריי צו טאָן נישט אויפצוועקן משהן,
 וואָס איז מיט אים געשלאָסן אין דער שלאָפּפּאַנק,
 און ליגנדיק אַן אויסגעצויגענער זיך פאַרגעשטעלט
 דאָס ווייס-געטאַרבעטע ציגל-הויז פון גביר ר' חיים לייב
 מיט ווייסע פאַרהאנגען און גלעקל ביי דער טיר,
 דערמאנט זיך, אַז דאָרט דינט אַ קרובה זייערע,
 וואָס קומט אַמאָל צו-גאַסט און רופט דער מאַמען, מומע,
 געביטן זיך די ליפּן פון חרפה אויפן צוזאָג
 און ווידער זיך געזען צווישן די מענטשן פון דעם הויז,
 דאָס קומען דאָרט, זיין זיצן, זיינע רייד,
 און האַלב געהלומט, האַלב געשלאָסן דורך דער נאַכט.
 און ווען ער האָט פאַרנאַכט גענומען באַרשטן זיך די פלודערן
 און זיך געבראַכט אַ פרישן קאָלנער אַ פאַפירענעם,

האָט שוין די מאַמע, און מיט איר די שכנות פון אַרום,
 געוואוסט וואוהין ער גייט, און ס'האָבן צען פאָר אויגן
 געשטאָכן אים אין רוקן, ווען אַ שוואַרצער מיטן שוואַרצן שאַכטל
 האָט ער גענומען שפּרייזן דורכן פּישמאַרק.
 עס זענען צווישן אַלע נאַכקוקנדיקע אויגן
 געווען אויך משהס, און בשעת דער ברודער איז אַוועק,
 האָט איין אויג זיך צונויפגעדריקט, געטאָן אַ פינטל,
 און ס'האָט אַ ווינקל מויל אַ שפרונג געטאָן צרויף,
 ווי עמיצער זאָל קוקן און פאַרשטיין דערפון,
 וואָס משה טראַכט זיך פון זיין טאַטנס בכור.

כיז וואָנען זאָול האָט דערנאָך אויפן געלעגער
 גענומען ביסלעכווייז פאַנאָדערקלויבן זיך אין דעם,
 וואָס איז געשען דעם אַוונט, האָט זיך אַלץ פאַר אים געמישט.
 עס האָט איבערן ווייסן טיש מיט פירות אַלערליי און טאַרט
 געברענט אַ בליץ-לאַמפּ מיט קרישטאָלעלעך באַהאַנגען,
 ס'האָט מישא אים אונטערן האַנט געפירט צום פאַטער,
 און אים האָבן די הענט געשוויצט - - און בחורים
 און מיידלעך האָבן צוגעקוקט פון אַלע זייטן,
 און איינער, דאַכט זיך, האָט געטאָן אַ וואונק צו עמיצן;
 ר' חיים לייב אין יאַרמולקע און שלאַפראק האָט געפרעגט,
 ווי ס'הייסט זיין טאַטע און אין וועלכן בית-המדרש דאווענען זיי;
 דערנאָך האָט ער געקראָגן טיי און איבער זיך דערהערט
 זיין שוועסטער-קינד, די דינסט-מויד, פרעגן:
 - וואָס מאַכט די מאַמע, זאָול? - און געבריהט זיך
 מיט טרערן אין די אויגן; דאַן האָט ער געשפּילט
 און ס'האָט אַ מיידעלע אַ בלאַנדס געפרוווט די סטרוועס;
 און שפעטער איז דער גביר שוין גישט געווען.
 בלויז יונגע לייט און מיידלעך האָבן אים אַרומגערינגלט
 און מישא איז געשטאַנען הינטער אים ביים לייענען
 און דורכגערעדט זיך מיט די אַנדערע איבער זיין קאַפּ;
 דערנאָך האָט מישאַס שוועסטער (מיט אַ מאָדנעם נאַמען)

בעזאָגט, ער זאָל אַרײַנקומען צוויי מאָל אַ וואָך
 און זי וועט מיט אים לערנען — און שוין אויפן וועג אַהײַב
 האָט אים באַגלייט אַ בחור מיט צוויי מיידלעך,
 האָט ער זיך אַלץ געקליגט צו זאָגן עפעס, נישט געקאָנט,
 און נאָכאָנאָנד נעריבן זיך די רעכטע האַנט אָן רעקל.
 אין שטוב איז ער אַרײַן אויף שפיצן פינגער,
 באַר פונם סקריפען מיט דער טיר האָט מען זיך אוימגעכאַפט
 און ס'האָט דער טאַטע אָנגעהויבן בורטשען אין דער נאַכט.
 זיך אויסגעצויגן, נישט אַ ריר צו טאָן דעם ברודער,
 באַטרייט דעם אָטעם ביסלעכווייז און אָנגעהויבן פילן,
 אַז ס'ברענט דער קאָפּ און פאַר די אויגן שטייט אַ נעבל
 פון ראָזן ליכט, אין וועלכן אַלץ מישט זיך צונויף,
 באַר אָט-אַ שײַלן זיך פון נעבל רויטע פלעמלעך,
 וואָס בריען שטעכיק און עס ווערט דאָס באַנצע פנים
 מיט בלוט פאַרגאַסן: כריער זיינע הענט די שוויציקע,
 דערנאָך די דינסט-מויד חיה-ריווע מיט איר קול,
 דערנאָך די שמייכלען פון די בחורים, זיין אייגן האַרץ,
 וואָס האָט געקלאַפט אַזוי — די פלעמלעך בריען
 מיט שאַנד און פּעס אויף זיך, עס מישט זיך אויס
 די זיסע שכורקייט מיט אָט דער שאַנד, זיי שלאָגן זיך
 און ס'האַמערן פון היץ די שלייפן. שעהן גיין,
 צעגייט די שכרות און אַ ניכטערע באַהערשונג קומט
 און הויבט אָן איבערוועגן, איבערמעסטן אלץ.
 ווערט איינציקווייז צענומען יעדער שטעל און ריר,
 און אין דער דורכלעבונג אויף ס'ניי אַליין אויפן געלעגער
 קריגט אַלץ, וואָס איז געשען, אַן אַנדער פנים:
 עס קלאַפט נישט מער דאָס האַרץ אַנטקעגן גביר
 און רואיק קומט דער ענטשער, ס'צינדט זיך אויף די צונג
 ס'איז דאָ אַ וואָרט פאַר יעדערן, אַ שמייכל,
 און זאָול שפּרייזט אַרום אין ווייסן רייכן הויז
 אַ זיכערער און גלייכער צווישן אַלע לייט
 און ס'ווערט ווי דורך אַ גס די האַנט אַפילו טרוקן.

דער מאָרגן קומט. עס נעמט זיך רודערן אין שטוב.
 דער טאַטע גייט אַוועק צום דאַוונען, די מאַמע קומט
 און וועקט: די בניִים שלאַסן נאָך! מען הייבט זיך אויף
 און אין דעם ליכט פון טאָג ווערט אויסגעמישט דאָס אמתע
 מיט דעם, וואָס האָט געזאָלט זיין אמת, טומלט זיך אין קאָפּ.
 נאָר הינטער דעם גייט אום אַ גלינד געפיל,
 אַ ווארנונג אויף דערנאָך: מען דאַרף זיך היטן, היטן!
 טוט זאָול אָן די תפילין, שטייט אינמיטן שטוב,
 קיין לייפ נישט רירנדיק, און אַז די מאַמע פּרעגט:
 — נו, וואָס איז דאָרט געווען? — פאַטראַכט ער זי
 און ענטפערט: מ'עט מיך דאָרטן פֿערענען.
 — וואָס רעדסטו? דער סטודענט אַליין? — איז נייגיריק די מאַמע.
 נאָר זאָול קאָן שוין מער נישט ענטפערן: ער עסט
 און ס'בלייבט אים מיטאַמאָל דער ביסן שטיין אין האַלס.
 דאָס האָט אים אָנגעכאַפט אַ פעס און ס'וילט זיך ווי דער טעטע.
 אַ מרוקע טאָן און זאָגן: חיה-ריווע לאָזט דיך גריסן!
 נאָר ס'וואַקסט דער פעס אַזוי, אַז ס'וילט זיך גאָר
 דעם נאָמען נישט דערמאָנען, קוקט ער בלויז און שווייגט
 און מיט ביסן נישט צעקייט הייבט ער זיך אויף
 און לאָזט זיך גיין אין טאַטנס רימעריי.

דאָס צווייטע קאפיטל

ער טאָטע איז געווען אין כעס: וואָס איז דאָס פאַר אַ חגא
 אינמיטן מיטוואָך גאָר אַוועקגיין פון דער אַרבעט?
 די מצמץ אָבער איז געווען אויף זאָולס צד
 און האָט געטענהט: לאַז אים קומען צווישן מענטשן
 און זוול, צו עס איז געוואָרן מאַנטאג פינף אַזויגער,
 האָט אָנגעטאָן דעם ווייסן קאַלנער מיטן קאַפּעלוש און איז אַוועק.
 די קני האָבן געציטערט, מער ווי אַלץ פון שרעק,
 אז אויפן קלונג פון גלעקל זאָל נישט אָנקומען די דינסט.
 איז ער געבליבן וואַרטן פאַר די טרעפּ צום טיר,
 זיך צוגעהערט, ווי ס'קלאַפט אין אים, ביז מיט אַמאָל
 צוגויפגענומען זיך, אַ שפּרייט געטאָן אַרויף
 און אָנגעקלונגען. ניין, ס'איז נישט געווען די דינסט.
 אַליין די גבירטע האָט די טיר געעפנט, דורכגעמירט
 די גרויסע שטוב מיט טעפּיכער און בלומען
 און אָנגעזאָגט: די קינדער וואַרטן שוין אויף אייך.
 פאַרוואָס - די קינדער? בלויז אַן אויגנבליק,
 און ווען עס עפנט זיך די טיר אין צווייטן צימער
 און ס'גיט אַ שימער פאַר די אויגן זון און וויסקייט
 און צווייגן, וועלכע שלאַגן זיך אין פענסטער,
 פאַרשטייט שוין זאָול. צווישן גרין און ווייס
 פון בוים אויף יענער זייט און פאַרהאַנג דאָ יצט מישא.
 די פּיס פאַרוואַרפן, מעשה עלטערער אין הויז,



און איידער זאוול טוט אַ שאַקל מיטן קאַפּ צו אים,
 שפּרינגט אן זיין שוועסטער - זון אין אירע קאשטאן-האר,
 די ברוינע אויגן לויכטנדיקע און פון דער ווייסער פּלוזע-
 אַ ווייסער האַלד, און ווייסע ציין אין העלן שמייכל -
 און זאוולס קאפּעלוש איז שוין נישטאָ, און זאוול פּילט
 אַ קליינע ווייכע האנט אין זיינער און ער זיצט
 און ווייטט נישט ווי אַזוי. זאָגט מישא צו דער שוועסטער:
 - איך וועל דאך אייך נישט שטערן, בעקא? - קלינגט עס מאַדנע
 אַזא מין נאָמען - בעקא - און וי שטייט פאַר זיינע אויגן
 און פרעגט אים קשיות: וואָס ער האָט געלעבט
 און וואָס ער קען? און זאוול קירעוועט די צונג און ווייסט,
 אַז וואָס ער ענטפּערט איז נישט איר, נאָר אים,
 דעם ברודער אירן, און ער פּילט - ער איז געפּלעפט:
 דאָרט ערגעץ אויף דער גאַס צי צווישן מענטשן
 וואָלט יענער נישט געפרעגט און ער וואָלט נישט געענטפּערט,
 און דאָ איז ער אַריינגעפאַן. רעדט ער האַלבע ווערטער,
 און מישאַ זיצט, ווי ער וואָלט נישט געווען דערביי
 און קוקט אַרויס פון פענסטער. אויסגעפרעגט און אָפּגעענטפּערט,
 ווערט אויפגעמישט אַ ביכל, בעקאס קליינער פינגער
 נעמט אומגיין פאַר די אויגן אויף די שורות.
 און זאוול זעט אַ פּאסמע זון, וואָס לייגט זיך אין דער קרום,
 און פון דעם פינגער פּאַלט אַ שאַטן און ער גייט אים נאָך
 און זאָגט עפּס מסתמא איז נישט גוט אַזוי.
 ווייל ער דערשפּירט איר אַרעם אויפן ווענטל פונם שטול,
 איר קאַפּ צריבער זיינעם, און איר קול איז ווייך,
 פאַריכטנדיק זיין טעות. דאָכט זיך אן אַ סוף אַזוי.
 דערנאָך הויבט זי אָן פרעגן עפעס אויפן פרעמדן לשון,
 ער פרויזט זיך ענטפּערן און זעט די מאמע זיינע
 זיך דינגען מיט אַ גוי אין מאַרק איבער אַ פּורל האַלץ
 און הערט איר נאכרוף: - טשויעש! - וואָרט ער זיך,
 און בעקא קאָן נישט איינהאַלטן דאָס לאַכן, שעמט זיך,
 און שטילערהייט אַ שולדיקע פאַרטייטשט זי זיך.

ביז דאָס גייט אויך אַרײַבער. ענדלעך שטייט זי אויף
 און גיט אים אָפּ דאָס ביכל, טראָגט אים צו
 דעם קאַפּעל'וש צום האַנט און הייסט אים קומען דאָנערשטאָג.
 שוין באַלד וועט מען דעם אָטעם קאָנען כאַפּן. אָבער דאָ
 גיט מישאַ זיך אַ הויב און זאָגט: - וואַרט, איך גיי אויך.
 מען גייט אַרויס צוזאַמען. מישאַ רופט זיך אָן:
 - זי איז אַ וואויל מיידל, בעקא, נאר אַ קינד אַ ביסל!
 איר דאַרפֿן נישט נעמען ערנסט ווען זי לאַכט.
 - מיך דאַרפֿט נישט - ענטפערט זאָוול. האָט געמיינט,
 אַז יענער וועט אים וועלן כאַפּן ערשט ביי עפעס
 און דאָ וועט ער אים ווייזן, ווער ער איז.
 נאָך מישאַ נעמט זיך אָן פאַר אים, און זאָוול,
 אויב ער האָט, זיצנדיק ביים טיש, באַשלאָסן אַ מינוט,
 אַז ער וועט מער נישט קומען, פילט אַצינד,
 אַז דאָס איז אויס. ביים ראָג צעשיידט מען זיך.
 ער גייט אַליין, און ערשט דערמאָנט ער זיך,
 אַז אינם ווינקל צימער, אויפן ווייסן בעט,
 איז פריש געפרעסט געלעגן אויסגעשפּרייט
 אַ ווייס באַטיסטן קלייד מיט גרינע שפרענקעלעך
 און אַרבעל אויסגעשטרעקט אין ביידע זייטן - און ער זעט
 ווי עס טער אין אַ שעה וועט בעקא אין דעם קלייד
 שפּאַצירן גיין אין סאָד, און ווייסט ביי זיך,
 אַז היינט וועט ער שוין ערגעץ נישט אַרויסגיין.

דער ברודער איז נאָך איינמאָל בייגעווען דאָס לערענען,
 נאָך אויף דער גאַס האָט ער שוין זאָוולען נישט געטראָפּן
 ביז וואַנען ער איז אָפּגעפאַרן. זאָוול ווידער
 האָט נישט נאָך זיצנדיק מיט בעקאן, נאָך נאָך מער
 אַליין איבער די ביכלעך יעדן אָונט אָפּגעזאַכט ביי זיך,
 אַז ער וועט בלויז נאָך איינמאָל גיין, באַדאַנקען און אָן עק.
 פאַרפאַן - טויג ער נישט און אויס! אָט זיצט ער דאָ.
 3 יינג פון פינף און צוואַנציק יאָר, און מאַטערט זיך

פריינקלאפן אין קאפ די פרעמדע ווערטער, שוויצט
 זיי אויסצושרייבן ריין און ווייסט, אז ס'איז אומזיסט.
 וואָס קאָן ער טאָן? ער חזרט מיט ען שנות, אָטעמט אָפּ,
 טאַרקיקט זיך אויפן לאַמפּ, פאַרחלומט זיך, דערמאָנט זיך -
 און נאָכאַמאָל דאָס זעלבע. אַוונטן און וואַכן
 די גאַס נישט אָנגעזען, נישט אָנגערירט די פידל,
 און אז ער קלאַפט שוין יאָ עפעס אַריין אין קאָפּ,
 איז שפעטער, ווען ער דאַרף עס אויסרעדן, ווערט אים די צונג
 ווי בליי אין מויל און ס'קלינגט אַזוי משונה-אומגעלומפערט,
 אַז צייטנווייז פון שאַנד הויבט ער אַליין אָן לאַכן.
 נו, טויג ער נישט, פאַרפּאָלן! אָבער ווען ער קומט אַהין
 און זעט ווי בעקא ראַנגל'ט זיך מיט זיך אַליין,
 באַשליסט ער נאָכאַמאָל, אַז ער וועט מוזן בייקומען
 די טעמפּקייט, וועלכע זיצט אין אָט דער חיה - זאוול -
 אַז נישט איז ער נישט ווערט די ערד, וואָס טראַגט אים.
 און זי איז אַזוי גוט. האָט מורא, טאָמער דאָך
 האָט זי אים ווי געטאָן - ער זעט עס קלאַר -
 און בעט אים נאָכן לערנען טרינקען טיי מיט זיי,
 מיט איר און מיט דער מאַמען און דעם קליינעם שוועסטערל,
 און ער - ווי שלעכט עס זאָל נישט זיין דאָס זיצן דאָ ביים טיש -
 ווערט דאָך אַזוי צענומען אינווייניק. דערפאַר אָבער
 איז ביטערער דאָס קומען נאָכאַמאָל. ער גייט אַרויס
 באַצייטנס פון דער היים און שפּרייזנדיק פאַמעלעך
 פרובירט ער אויפן וועג זיך איבערוואַגן אַליין.
 אין מח אָבער ליגט אַ קנויל פון ווערטער, ווענדונגען און פּללים,
 און אַז ער וויל דעם פּאָדעם אָנכאַפּן פון קנויל,
 דערשרעקט ער זיך און בלייבט אינמיטן גאַס צעטומלט
 מיט אויגן אין דער ערד, אַזוי ווי ער זאָל זוכן עפעס,
 וואָס ער האָט אָקאַרשט דאָ פאַרלוירן. ניין, נישטאָ.
 דערמאָנט ער זיך, אַז ער מוז ווייטער גיין.
 און גייט און ס'קלאַפט אין קאָפּ, אַז בעסער זאָל ער
 באַהאַלטן זיך, אַנטלויפן, זיך נישט ווייזן מער.

דאָך ציט עס אים צו דער באַגרענעניש - - און אָט
 שוין זיצט ער קעגנאייבער בעקאן, זאָגט מעכאניש נאָך
 דאָס איינגעחזרטע און - - דאָכט זיך - - עס איז גוט.
 באַדאָי וואָלט זי אים גאָרנישט נישט געפרעגט! נאָר ניין - -
 און ער בלייבט זיצן ווי אַ גולם - שטיל און שטום.
 זי רעדט נישט מער. שטייט אויף, נעמט אומשפרייזן
 אין צימער הין און הער און יעדער טריט אירער
 קלאַפט אָן ווי מיט אַ זינעם העמערל אין שפיץ פון האַרץ,
 אין יענעם שפיץ, וואו ס'ליגט צונויפגעקוילט און שטום
 די אַראַמע נשמה זיינע. זאָל עס קלאַפן, זאָל עס!
 און זי רעדט אַלץ נישט. בלייבט אינמיטן שטוב,
 פאַרקוקט זיך אויף אַ בלום פון די טאַפּעטן אויף דער וואַנט
 און קוקט. דאָן טוט זי זיך אַ קער צו אים און זאָגט
 מיט איינמאָל אַזוי שטיל און פשוט: - מאַדנע בלומען.
 וואָס ברענגט איר מיר נישט ווייזן וואָס איר שרייבט?
 ער גלאַצט די אויגן אויס, דאָן כאַפט ער זיך:
 - - איך שרייב נישט גאָרנישט. זינט איך לערן זיך ביי אייך
 איז שרייב איך גאָרנישט מער. - - אַזוי פיל צער
 און אונטערטעניקייט אין קול זיינעם. זי בייסט די ליפּ:
 - - פאַרוואָס? איר דאַרפט עס נישט פאַרוואַרפן.
 שרייבט אָן עפעס און ברענגט. איר וועט עס טאן, אַ יאָ?
 ער ענטפערט: - - יאָ! - - און זי מיט ביידע הענט
 נעמט איינע זיינע און זי האַלט זי שווייגעדיק,
 דאָן מירט זי אים אַליין ביז צו דער טיר,
 אַליין ביז צו דער טיר אין דרויסן, עפנט זי פאַר אים
 און זאָגט: - אַ גוטן טאָג אייך, זאוול, קומט צוגיין!

דעם זעלבן אַוונט האָט זיך ווידער אויפן פישמאַרק
 צעטראַגן פידל-שפיל פון שלום רימערס הויז,
 און אין דער אלול-נאַכט האָבן זיך ווייבער אויפגעקליבן
 און פרום זיך צוגעהערט. דאָס האָט זיך זאוול
 זיין אומעט אַנגעשטעלט, עס זאָל אַרויסזינגען פון אים,

און שפעט ביינאכט, ווען משה איז געשלאָפן,
האַט ער דאָס לעמפל אָנגעצונדן, זיך אַוועקגעזעצט
און אָנגעהויבן איינהערן אין זיך. עס איז אָבער אין קאַפּ
אַ ווירואר אומגעגאַנגען פון אַריינגעקלאַפטע ווערטער,
און ס'האַט געפרעסט די שווערקייט פון דער טעמפער שאַנד
און ס'האַבן זיך געקלעפט די אויגן - איז ער נאָך געזעס
ביז וואַנען ס'איז דער קאַפּ געפאַלן אויפן טיש
און דאָן דאָס לעמפל אויסגעלאָשן. מאַרגן נאַכאַמאָל.
שוין קוקן פון פאַפיר אַראָפּ די שורות:

ביי דיר אין די רייכע פאַלאַצן
איז לוסטיק און ליכטיק און שיין,
און איך אין מיין אַרעמען צימער,
איך זיך און איך טרויער אַליין,

נאָר ווען ער זעט זיך זיצן קעגנאיבער בעקאן
און פרוווט עס לייענען, פאַרשעמט ער זיך,
פאַרמעקט עס, מעקט עס לאַנג, עס זאָל קיין אות
נישט לאָזן זיך דערקענען, און נאָך שווערער מי
פאַקומט ער אַנדערע פיר שורות:

אַ שיינע רויז אין גאַרטן בליט,
עס שיינט אויף איר די זון.
איך זינג צו איר מיין האַרצנס ליד,
זי ווייס גאַרנישט דערפון.

און ווידער זעט ער בעקאן שמייכעלנדיק,
און ס'דאַכט זיך - באַלד וועט זי אַוועקדרייען דעם קאַפּ
און זיך פאַנאָדערלאַכן. רייסט ער דאָס פאַפיר
און בייסט די פינגער. ניין, ער טויג שוין מער צו גאַרנישט.
אן אָנגעשפאַרטער אויף די עלנבויגנס ווארט ער
ביז וואַנען ער וועט איינשלאָפן דאָ זיצנדיק,
נאָר ווען ער הויבט שוין אויף אַן אמת אָן צו דרימלען,
ווערט העל אין אים, ער רייסט די אויגן אויף און שרייבט:
כ'בין אַ בעטלער אויף די וועגן
און איך וואַנדער אייביק אום.

מיינע ליפן גאַרנישט פרעגן,
נאָר די אויגן בעטן שטום.

איך האָב נאָך ביי קיינעמס טירן
נישט געבעטן קיין געשאַנק,
נאָר די שטומע אויגן פירן
וואו ס'איז פריידן און געזאַנג.

ס'האָט מיך קיינער נישט געזעען
איך זאָל אויסשטרעקן אַ האַנט.
נאָר דאָס האַרץ אַליין אין ווייען
בענקט און בעט זיך נאָכאַנאַנד.

ווען די טרערן מיינע פליסן,
און עס שטיקט זיך מיין געוויין,
וועלן נאָר די שטערן וויסן
און די נאַכט וועט עס פאַרשטיין.

נאַכט און שטערן וועלן הערן
וואָס איך וויין און וואָס איך וויל.
ביז מיין האַרץ וועט שטום אויך ווערן
און וועט אויסגיין אין דער שטיל.

עס איז געווען אַ שווייגן גלייך נאָכדעם, ווי זאָול האָט
מיט אַ פאַרדומפן קול דאָס ליר פאַר בעקאן אָפגעוופט.
די אויגן אָפגעווענדט פון איר, האָט ער געפילט
די בליקן אירע, דאָן דערשפירט איר האַנט
אויף זיינער און דערהערט איר בעטן: — לייענט נאָכאַמאָל.
ערשט דעמאָלט האָט ער אָנגעראַפן אירע אויגן,
פאַרחדושטע און ווייכע, און זיין קול איז קלאָר געוואָרן.
זי האָט זיך צוגערוקט, אַריינגעקוקט אין בלאַט,
גענומען עס אין האַנט און מיט זיין אונטערזאָגן

אַליין געלייענט. איצט איז ער געווען דער לערער,
 כאַטש ער האָט עס געטאָן אַזוי ווי אומגערן, נישט מיינענדיק
 און זי האָט נאָכגעזאָגט די רייד פון זיינע ליפן.
 זי האָט געבעטן: — גיט עס מיר, איר ווילט?
 האָט ער נישט אָפּגעזאָגט. און זי האָט עס צונויפגעלייגט,
 געהאַלטן אין אַ בוך און זיך געווענדט צו אים:
 — איר זענט נישט ביזן אויף מיר? — פאַרוואָס?
 — איך ווייס נישט. גוט. נו, האָב איך נישט געפּרעגט,
 איצט לאָמיר לערנען. — האָט זי זיך אַרומגעקוקט,
 צו זאוול האָט קיין ביכער נישט געבראַכט
 און זיך פאַרוואונדערט: וואו זענען די ביכער?
 האָט ער דעם קאַפּ אַראָפּגעלאָזט און ווערטערווייז געזאָגט:
 — מען דאַרף נישט. כּוֹזע דאָך, אַז עס גייט מיר נישט.
 און אייך איז שווער. איך וועל זיך גאָרנישט אויסלערנען.
 איז וועל איך בעסער שוין נישט קומען. — אָפּגעזאָגט
 דאָס איינגעחזרטע און אין זיך דאָך געוואַרט אויף עפעס.
 איז בעקא רויט געוואָרן, פון צעמישטקייט צוגעגאַנגען,
 אים אָנגענומען ביי אַן אַקסל און גערעדט אַזוי,
 ווי ס'רעדט אַ קינד מיט גרייטע טרערן:
 — דאָס זענט איר נישט גערעכט. נישט אמת, זאוול
 אַט וועט איר זען. מיר וועלן זיך אַ נעם טאָן
 און איר וועט מוזן, מוזן קענען. איר'ט שוין זען.
 און ער האָט צוגעהערט און בלויו געשאַקלט מיטן קאָפּ.

דערווייל האָבן זיך אָנגערוקט די ימים טובים,
 דאָס לערנען איז אַראָפּ טון וועג, און באַלד נאָך ספּות
 האָט זיך אויף זאווען אָנגעיאָגט אַ נייע שרעק.
 אין דרויסן האָט גערעגנט, ס'האָבן לוזשעס וואַסער
 פאַרפלייצט דעם פישמאַרק, און די גרויסע שטיולן,
 ווי לייכט מען זאָל די טריט נישט שטעלן,
 פאַרכליאַפען זיך אין בלאַטע און דערנאָך קומט אויס
 בַּו רייבן זיך אַ האַלבע שעה די פיס

אין שטרוי-מאט פאַר דער טיר. און ווען די האַנט
 רירט אָן דעם גלאַק, ערשט דעמאָלט קלאַפט דאָס האַרץ.
 אז טאָמער בלייבן פלעקן אויפן טעפּיך אין דער סאַיע.
 וואָלט זאָול שוין אַוועק און געקויפט קאלאַשן.
 האָט ער דערווען אָבער דעם טאַטן ווי ער כאַפט אַ קוק
 פון אים אויף די קאלאַשן און צוריק און זיך געטרַכט:
 — זאָל זיין וואָס וויל זיך! — און באַשלאָסן וויטער
 געדולדיק רייבן זיך די פיס אָן שטרוי-מאט.
 עס איז אים נישט אַריבער גלאַט. אויב נישט די בעל-הבית'סע,
 האָט אים די דינסט אַמאָל ביים טיר געכאַפט
 און אויסגעשאָסן: — — זע נאָר, ווי עס קריכט מיט די שטיוואַליעס.
 דאָס איז געווען אַ צוגאָב צו איר ערשטן ברוך-הבאָ
 און ס'האָט אים טעג דערנאָך געקלונגען אין די אויערן.
 נאָר מיטן לערענען איז דערפאַר געגאַנגען בעסער:
 מען האָט געלאָזט די לערן-ביכער, זיך גענומען לייענען,
 און בעקא זעענדיק, ווי זאָול'ס פנים לייבט,
 ווען ער דערפילט דעם טראָפּ פון לידער, גיט אים נאָך
 און ווערט באַלוינט דערפאַר: ער כאַפט עס און באַנעמט.
 נאָך מער: דורך זאָול'ס פרייד הויבט בעקא אן צו זען
 אַ נייעם זין אין יענע לידער, וואָס זי האָט אַמאָל
 אין שול געחורט, עפנט זי די אויגן
 און ס'קוועלט אַרויס פון זיי. צעגליען זאָול'ס אויך אַווי,
 צו ניט אַמאָל באַקומט ער לשון און שיסט אויס:
 — איך האָב צו דעם אַ ניגון. — קוקט אים בעקא אָן:
 — וואו האָט איר עס גענומען? — כ'האָב אַליין געמאַכט.
 ווערט בעקא גאָר אַנטציקט און וויל עס הערן גלייך,
 און זאָול האָט חרטה, נאָר ער קאָן נישט העלפן
 און זינגט עס שטילערהייט. ערשט דאָ אין זינגען
 פילט בעקא נאָכאַמאָל, ווי הי'צערן עס קומען
 ביי אים פון מויל אַרויס די פרעמדע ווערטער — לאַכט זי
 און ס'טוט אים מער נישט וויי. פאַרקערט:
 ער לאַכט מיט איר צוזאַמען און צום סוף באַשליסט מען,

אז ער וועט ברענגען ווען עס איז די פירל
און אויסשפילן דעם ניגון.

מאָכט זיך איינמאַל,

אז זאָול קומט צוגיין און בעקא איז נישטאָ,
גיט אן די בעל-הביתטע און פאַרהאַלט אים:
— וואָס איילט ער זיך? מסתמא ט'ריווטשע קומען באַלד.
און זאָול זיצט מיט איר ביים טיש, טרינקט טיי,
פאַרנעמט איר שטילן קול און קוקט זיך צו
ווי ס'לויפן דינע קנייטשלעך פון די אויגן אירע
און ווי די הויט אויף אירע ווייסע הענט איז לויז,
און פון דעם אַלעם: פון די אויגן, הענט און קול
צעגייט זיך אַזאָ וואַרעמקייט און ס'איז אים לייכט.
וואָס רעדט מען? גאַרנישט. ווי זיין מאַמע הייסט
און וויפיל קינדער קיין עין הרע ס'איז פאַראַן,
און צי דער טאַטע האָט גענוג פרנסה — זאָול ענטפערט
און שעמט זיך נישט, ווייל ער דערפילט אין רעדן
אַ מאַמישקייט אַזאָ, און ווען ער גייט אַוועק
און ס'הויבט אים אָן צו מאַטערן דער צווייפל,
צי ער האָט נישט גערעדט שוין צוועיל פאַרן ערשטן מאַל,
געפינט ער אַ באַרואיקונג אין שוין פון אירע אויגן,
וואָס גייט אים נאָך, און טראַכט: אָט איז אַ מאַמע. מאַדנע!
ער האָט דאָך אויך אַ מאַמע, האָט זי ליב, יאָ, האָט זי ליב,
פֿאַרשער האָט קייגמאַל נישט געטראַכט דערפון,
און דאָך וואָלט ער מיט זיינע, מיט דער אייגענער,
זיך נישט אַוועקגעזעצט אַזוי אַ גאַנצע שעה... פאַרוואָס!
דערמאָנט ער זיך די מאַמע מיט די ביינערדיקע הענט
און שפּיצן פינגער ווי אַ ריבאייזן פֿין נייען,
דערזעט זי מיט די בריילן אויף דער נאָז ביים לעמפל,
און די האַלאַבליעס פון די בריילן אין דער שוואַרצער קופּקע,
פון וועלכער ס'האָט דאָס טיכל זיך אַראָפּגערוקט —
אָט זיצט אַזוי די מאַמע זיינע, צערעוועט און לייגט

א לאטע אויף א לאטע און זי רעדט צו זיך צליין:
 — צוויפיל לאטעס, אז קיין העמד איז שוין נישטאָ.
 דער מאַמעס קליינע אויגן ווערן אויך צווי
 צרומגערינגלט מיט א נעץ פון קנייטשן, ווען זי שמייכלט,
 און אין איר קיל, דעם איינגעבראַכענעם און האַרטן,
 קלינגט אָפּ דער זעלבער אומעט, וואָס ביי יענער.
 זיין מאַמע! די פון אַלע פינף און צוואַנציק יאָר!
 און גייענדיק צווי פאמעלעך, מאַכט ער ביי זיך אָפּ,
 אז ווען ער וועט אַריינקומען אין שטוב און זי דערזען,
 וועט ער זי אָננעמען ביים האַנט און זאָגן עפעס.
 ביים שוועל פון שטוב פאַרשעמט ער זיך פאַר דעם
 און טראַכט, אז ווייל ער שעמט זיך, וועט ער דוקא טאָן צווי.
 נאָר אז ער עפנט אויף די טיר, באַגענגט אים
 דעם טאַטנס קול: — אָט גייט דאָך דעד סטודענט דיינער!
 און שטייענדיק ביים פליטע מיטן קאַפּ אַראָפּגעלאָזט,
 הערט אויס די מאַמע און האָט מורא זיך צרומקוקן.

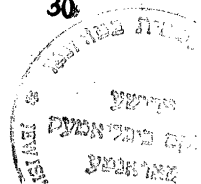
ד ערנאָך האָט נאָכאַמאָל פאַסירט: אַוועקגעגאַנגען בעקא.
 און זאוול וואַרט אויף איר און נעפן אים
 די קליינע לינע דרייט זיך, רייבט זיך ביי זיין שויס
 און ס'רעדט די גבירטע אומעטיקער נאָך: — נו, וואָס?
 אָט ווערט שוין מישא באַלד אַ דאקטאָר מיט גאַסס הילף
 און וועט אַוועק פאַר זיך. און ריווטשע — זאָל געזונט זיין —
 ווי לאַנג נאָך וועט זי וועלן זיצן ביי דער מאַמען?
 און באַלד גייט ליזינקע שוין אויך אין שולע — וועט אַוועק
 אויף האַלבע טעג — און זאוול הערט זיך איין,
 און אז דאָס מיידעלע שפאַרט אָן אויף אים דאָס קעפל,
 פרובירט ער אָנצורירן אירע בלאַנדע קרויזן,
 און זי, זיך אומגעדרייט, פאַרקוקט אים אין די אויגן,
 צעשמייכלט זיך אַנטקעגן אים אין זאָגט:
 — פאַרוואָס קומסטו נישט שפּילן? איך האָב ליב
 צו הערן, אז דו שפּילסט. — ווערט זאוול רויט

און פריידע שמייכלט : - כ'לעפן ליוע איז גערעכט.
און דו, - נעמט זי די קליינע טאָכטער מוסרן -
מען אירצט אן עלטערן. וואָס איז דאָס פאַר אַ דו"ז ?
זאָגט זאוול : - ס'מאָכט נישט אויס ! - און איז איר דאָנקפאַר
פאַר אַט דעם, דו", דעם קינדערשן, וואָס מאַכט אים אַזוי היימיש

און זי פירט אויס גיי אים. זי הערט אים שפילן,
און ס'הערט ר' חיים לייב און פריידע און די בעלי-בתים,
און בעקא הערט און ס'הערט דאָס גאַנצע יונגוואַרג,
וואָס איז געקומען צו די לאַטקעס חנוכה. די לאַמפן ברענען,
די טיר פֿון סאליע אין דעם עס-צימער איז אָפֿן,
דער קאַכלאויוון גליט, און אַלע פנימער
צעפלאַמטע, שיינענדיקע, לויכטן קעגן אים,
און ס'איז אים גוט. עס איז אים אַזוי גוט,
ווי ס'איז נאָך קיינמאָל נישט געווען, און ווען די קליינע ליוע
גייט צו צו אים, נעמט ער אַליין איר פינגערל
און פירט מיט דעם איבער די סטרונעס און ער לאַכט
און ליוע לאַכט צוריק, און זאוול זעט אַפילו נישט
ווי ס'שטייט ר' חיים לייב און רעדט צו אים :
- איר האָט אַ שיינ געפיל אין שפילן, יונגעראַן !
אַ שאָד ! אַ שאָד ! - און זאוול ווייס נישט וואָס אַ שאָד,
ווייל ס'האָט דאָס יונגוואַרג זיך שוין אָפגעטיילט אין סאליע,
מען רופט אים דאָרט, און יוען ער קומט אַריין
שטייט בעקא און זי דעקלאַמירט. אַ שטייגער וואָס ?
דאָס בעטלער-ליד. זיין אייגן בעטלער-ליד קלינגט העל
אין בעקאס קול, און זאוול הערט און שעמט זיך נישט.
די אויגן פלאַמען, און ער הערט די קלאַפּעריי פון הענט
און גיט זיך נישט אַ ריר אַפילו. בעקא גייט צו אים
און בעט אים לייצען - איז לייצען ער און פילט
איר אַרעם נעבן זיינעם, און די פיס - ווי גאַרנישט.
זיי שטייען גלייך און גיבן נישט קיין ציטער
ווי ס'וואַלטן אַלע מאָל אַזעלכע בעקאס טוליען זיך צו אים.

אין אז זי בעט אים זינגען - זינגט ער און ער הערט
זוי ס'ווערט דער ניגון אויסגעכאפט פון איר און אנדערע.
און אָט-אָ שטייט ער, ער אינמיטן, און די יונגע לייט
און מיידלעך - אַלע זינגען נאָך דעם ניגון זינעם.
יין, זאָולס ניגון, גלייך ווי ער וואָלט אַלע מאָל
געווען דער פּאָרזינגער, דער אנפירער פון זיי.
אַהיים באַגלייט מ'זן אים אַ גאָס אין צוויי, און האַרטער שניי
זינגט אונטער בלאַנקענדיק. דערנאָך לויפט ער אַליין
און ס'צופט די אויערן און ס'איז אים שווער צו כאַפּן,
צי ס'איז די היץ אַזוי, וואָס ברענט זיין פנים.
צי ס'איז דער פּראָסט. ער גנבעט זיך אַריין אין שטוב
און אין דער שווערער לופט פון שלאַפעדיקייט פאַלט ער
אויף דעם בשותפותדיקן שטריוואַק און ס'איז אַלץ אין אים
אַזוי משונה וואך, אַז ס'וויילט זיך שרייען אויף אַ קול
און מיט אַן אָפּן מויל אין קושן שטיקט ער זיך אַריין.
ווי דארט אַריינצושרייען זיין געשריי דעם נישט געשריענעם.

~~און איבערמאַרגן שפּרייזט ער מיטן בוך אין האַנט~~
אין אַוונטיקער גאַס, און אז ער קומט צום טיר פּין הויז
און דאַרף אין גלעקל קלינגען, בלייבט ער שטיין אַ ווייל
און ווארט. ס'איז מער שוין נישט קיין שרעק,
פאַ קערט. אַ וואַרעמע, אַ מילדע היימלעכקייט
פליסט צו צום האַרצן און ס'איז גוט צו שטיין אַזוי
און וויסן, אַז פאַלד עפנט זיך די טיר, און דאָרט -
איז היים, זיין אָפּגעהיטע, יום-טובדיקע היים.
נאָר מענטשן גייען אויף דער גאַס, ער קלינגט און קומט אַריין.
שטייט בעקא אין איר צימער, פאַקט אַ טשעמאָדאַן,
די מוטער נעבן איר. פאַרשטייט נישט זאָול,
און בעקא בעט אים איבער: - נאָר אַרויס פון זייען
צו זאָגן אייערנעכטן, אַז זי קלייבט זיך צו אַ טאַנטע
אויף צוויי דריי וואַכן. אַבער פאַלד נאָך די הגאות
האָט ער זי ווידער דאָ - און מען וועט ווייטער לערענען.



געזעגנט זיך, און זאָול גייט אין גאָס און ציילט די טריט.
וואָס דען? ער האָט געמעגט זיך ריכטן אויף אַזוינס.
געמיינט, אָז גאָר די וועלט איז זיינע מיטאַמאָל.
אַ נייע היים... אַ יום-טובדיקע... גולם איינער!
און רעכט אַזוי! אַ מצוה אויף דיר, זאָול! נא און ווייס...
די מאַמע טוט אַ פרעג: - וואָס עפעס אַזוי גיך?
ער ענטפערט אָפּ: - זי איז אַוועקגעפאַרן צו אַ מומען.
און אַז זי קוקט אים אָן: - אויף לאַנג אַוועקגעפאַרן?
פאַרנעמט ער זיך שוין גלייך צו זיך אין קאַמער
און מרוקעט גייענדיק: - בלוז איבער די חגאות.

דאָס דריטע קאפיטל

ריבער די חגאות - האָט נאָך זאוול אָפגעוואַרט אַ וואָך
און מאנטאג ווידער אָנגעקלונגען ביי דער טיר.
געעפנט האָט אים דאָס מאָל חיה ריווע
און אָפגעשניטן: - קיינער אין דער היים נישטאָ.



נאָר זענדיק, אַז ער איז שטיין געבליבן אַ צעמישטער,
האָט זי געזאָגט: - וואָס איז? דו גלויבסט מיר נישט
נאָ, קאָנסטו גיין זיי זוכן, אַז דו ווילסט. -
און גלייך צוריקגעכאַפט מיט אַ געענדערט קול:
- כ'מייך טאַקע, זאוול, קום אַריין אין הויז אַ ווייל.
קאָן זיין די בעל-הביתטע וועט באַלד אָנקומען.
ער האָט אַ קוק געטאָן אויף איר אַזוי, אַז פון זיין קוק
האָט זיך די רוגוה ווידער אָנגעצונדן אין איר פנים:
- וואָס איז? די כלה דאַרפסטו? נאָך נישטאָ די כלה.
און האָב קיין מורא נישט - זי וועט נישט קומען אַזוי גיך.
ערשט דאָן האָט ער זיך שנעל אַ קער געטאָן צום גאַס,
און ס'האָט די טיר, וואָס האָט זיך הינטער אים פאַרהאַקט,
אַ זעץ געטאָן מיט פּעס איבערן קאַרק.

עם שבת נאָכדעם איז צוגאַסט געקומען חיה ריווע.
ביים טיש, פון וועלכן מ'האָט די ברעקלעך נאָכנישט אָפגעשאַרט,
האָט זאוול פלומרשט ווי געלייענט אַ ראַמאַנען-ביכל.

נאָר אין דעם טאַט:ס שנאָרכן און דער מאַמעס צוברומען
האַט יעדע וויילע אים דער קאַפּ גענויגט אַרונטער,
און ס'איז געווען גוט אַזוי צו זיצן און צו פילן,
ווי ס'פאַלט דער דרימל אויף דער נאָגעניש אין האַרץ.
האַט פּלוצלינג זיך די טיר אַ ריס געטאָן, אַ כוואַליע קעלט
האַט זיך אַריינגעיאָגט אין דער נאָך-טשאלנטיקער לופט.
ס'האַט זיך דערהערט אַ הילכיקער: גוט-שבת, מומע! -
און חיה ריווע אין אַ ברוינעם פּלושענעם זשאַקעט,
אַ שאַל איבערן קאַפּ און מופּקע אין דער האַנט,
איז אויסגעוואַקסן פאַר דער שוועל. מען האַט זיך אויפגעכאַפּט
און באַלד האַט זי זיך פון זשאַקעט אַרויסגעשיילט,
באַווייזנדיק אַ געלן אונטערשלאַק, און אין אַ סאַמעט-קאַפּטל
פון אַ משונהדיקער פאַרב (אוראי פון דער בעל-הביתטעס
אַן אַלטער זאָך איבערגעניצעוועט) זיך צוגעזעצט ביים טיש.
די מאַמע האַט אַרויסגעוויקלט פון די שמאַטעס אויפן אויוון
די הייסע באַנקע טיי, דערלאַנגט די סיראַפּ-קיכלעך,
דער טאַטע האַט זיך אַפּגעגאַסן נעגל-וואַסער
און איידער מ'האַט נאָך צייט געהאַט אַ וואָרט אַרויסצורעדן,
האַט חיה ריווע שוין געטענהט: יאָ, זי קלויבט זיך לאַנג
אַריינגיין צו דער מומען, נאָר ווער האַט עס צייט,
אַז מ'איז אַזוי פאַרהאַרעוועט. אויך אַ לעבן,
מ'שטיינסגעזאַנגט! קיין חיי שעה נישט אַנצווען ביי זיי.
נישקשה, חיה ריווע קען דעם יחוס. אפשר דאַכט זיך זאָולען,
אַז זיי זענען דאָס אויבערשטע פון שטויסל. אָבער זי
האַט שוין געזען אַזעלכענע יחסנים, אַזאַ יאָר אויף איר.
(דאָ האַט ביי זאָולען ס'האַרץ גענומען קלאַפּן
און ער האַט נאָך אַ בלאַט אַ מיש געטאָן אין בוך).
אַוועקגעפאַרן זי, די טאַכטער, כלומרשט נאָר צו גאַסט.
ערשט זעט זיך אָן - זי האַט דאָרטן פאַצאַפעט
אַ חתן גאָר. זי, חיה ריווע, האַט אַליין געהערט,
אַז ס'איז געוועזן וועגן דעם אַ ברויול פון אַ מומען.
נישקשה! איצטער וועט זי אַזוי גיך אַהיים נישט קומען.

(דאָס האַרץ נעמט קלאַפן מוראדיק ביי זאָוולען
 און גאָר דאָס בלוט קומט אים אַריין אין פנים).
 וואָס דען אַזוי געזונט. זיי קריגן שוין חתנים.
 און דאָ, אַן אַרעמע יתומה... זאָוול קומט דאָך דאָרט אַריין,
 איז - ווייסט ער דאָך. אַ שטייגער, זאָוול אַז ער קומט אַהין,
 וואָס איז ער דאָרט ביי זיי? זיין טובה מיינען זיי?
 און מומע, וויפיל איז שוין זאָוול אַלט אַצינד?
 אַ זעקס און צוואַנציק, דאַכט זיך, ניין? זי, חיה ריווע,
 וועט אַרום פורים-צייט באַלד אויך שוין זיין אַ צוויי און צוואַנציק. -
 די מאַמע קוקט זי אַן און הויבט אַן חשבונען
 און ס'קומט אויס, אַז דריי וואַכן נאָך סכות
 איז אַקוראַט געוואָרן אַכט און צוואַנציק יאָר,
 זינט ס'איז געוועזן חתונה ביי חיה ריוועס מאַמען,
 אונז אַלעמען צו לאַנגע יאָר. ווערט יענע אָנגעצונדן:
 - וואָס רעדט איר, מומע? זאָלט איר מיר געזונט זיין...
 פאַרשווייגט די מאַמע מיט אַ זיפּץ און יענע טענהט ווידער:
 - ביי לייטן, אַז אַ נומע קיין עין הרע האָט אַזעלכע זין,
 ווער דאָרף עס גיין אַ חתן זוכן צווישן פרעמדע...?
 מאַכט זאָוול צו זיין בוך און הויבט זיך אויף,
 גאָר פון זיין קאמער הערט ער אַלץ נאָך ווי זי רעדט,
 און ווי עס ראַצט אַ שטיין איבערן גלאַז, רייסט יעדער קלאַנג אין אים
 די שטיילקייט, וואָס ער האָט אַרויפגעצויגן אויף זיין פּיין,
 עס רייסט, און ער פאַרשטאַפט די אויערן מיט ביידע הענט
 און ווארט ביז אויך דער שאַטן פון איר קול,
 וואָס רייסט זיך דורך, וועט ווען עס איז פאַרשטומט ווערן.
 דערוואָרט זיך, שטיל. ער הערט שוין, ווי זי טוט זיך אַן
 און לאַזט אַראָפּ די פּויסטן. באַלד וועט ער פאַפּרייט ווערן.
 גאָר דאָ צעפענט זיך די טיר און חיה ריווע שטייט
 אין פלושענעם זשאַקעט און פרעגט: וועסט גיין שפּאַצירן, זאָוול?
 ער טוט אַ שפּרינג אַנטקעגן איר, און זי אין שרעק
 טרעט אָפּ צוריק. גאָר ער מיט אַ פאַרשטיקטן קול
 גיט בלוין אַ זאָג: - איך גיי נישט ערגעץ נישט.

די אויגן אירע בליצן אויף, זי טוט אַ הויב דעם קאַפּ
און מיט: אַ גוטן שבת! - לויפט זי שנעל אַרויס.
די מאַמע לָאָזט זיך הערן: - נו, וואָס זאָגסטו נישט צו איר?
דער טאַטע ענטפערט נישט. מסתמא איז ער דאָרטן בייו,
ווייל אַלץ איז שטיל. ערשט אין אַ ווייל טוט ער אַ ברום אַרויס:
- וואָס איז? עס פאַסט אים נישט דער שדוך?
אויף וועמען וואָרט ער, דער בוריליא? זאָוול, דו,
דו הערסט דאָרט, וואָס מען רעדט צו דיר, צי ניין?
מער קאָן נישט זאָוול, רייסט ער אויף זיין טיר,
און גאָר צום ערשטן מאָל דערזען טאַטע-מאַמע
אַ פאָר צעעפנטע און ווילרע אויגן, ווען ער זאָגט:
- איך וויל נישט הערן, טאַטע! רעד נישט מער
פון חתונות מיט מיר... אַזוי... איך וויל עס נישט!
מיט ביידע פויסטן שפרינגט דער טאַטע צו דעם זון,
די מאַמע אָבער שטעלט זיך אים אין וועג
מיט אַ געשריי: אַ וויסטער שבת אויף איר דאָרטן!
און זאָוול גייט צו זיך, פאַרהאַקנדיק די טיר.

באמת, אַז מען זאָל זיך נאָר אַריינטראַכטן אַ ביסל -
וואָס איז געשען אַזוינס? געווען אַ גביריש מיידל,
וואָס האָט מיט אים געלערנט פאַר אומזיסט,
איז זי אַוועקגעפאָרן, אויפגעזוכט אַ יונגמאַן,
וואָס וועט איר חתן ווערן, און פאַרבליבן דאָרט,
וואו ס'איז דער חתן דאָ. איז וואָס דערפון?
אַ גביריש קינד, וואָס רופט זיך מיט אַ נאָמען בעקא,
דאָרף טאָן אַ שיינעם שדוך און זאָל זיין מיט גליק!
דעריבער, הייסט עס, דאָרף ער ליגן האַלבע נעכט
און מיט אַן אויג נישט צוטאָן? אָדער זיצן איינגעשפאַרט
אין הייז, ווי ער זאָל עמיצן פאַגנבענען? וואָס טוט זיך דאָ?
באמת, גאָרנישט! ס'איז נאָר ער, דער משה, שולדיק.
וואָס האָט ער, אַזאַ משה, זיך צו שטעלן קעגן אים
און מאַכן מינעס גנבישע מיט אַ פאַרקרומטער צורה:

- מען זאָגט, זי האָט דיר אָנגעפּייפט, די פּריצטע.
 זיין, זאָול האָט אים נישט געשלאָגן. ס'הייסט, ווען יענער
 וואָלט זיך באַצייחנס נישט אַרויסגערוקט מיט אַ געשריי
 אין שטוב אַריין, דערזענדיק די אויגן זאָולס,
 קאָן זיין - ער וואָלט נישט אָפּגעשניטן גלאַט אַ שנעק אַזאַ!
 דערנאָך, ווען מ'האָט געדאַרפט גיין שלאָפן, האָט די מאַמע
 געמוזט אַריינפירן דעם אוצר ביי דער האַנט. וואָס דען!..
 איז נאָר דער משה שולדיק? און ביז דעמאָלט וואָס?
 נו, יא, ס'האָט אים געאַרט אַ פּיסל פאַר דעם הויז,
 די אומעטיקע מאַמע און דאָס פּלאַנדע מיידעלע.
 און דאָרט ביי איר אין פענסטער איז געווען אַ בוים,
 און זומער איז אַ צווייג מיט פּלעטער שיער אין שטוב אַריין
 און איז געהאַנגען צווישן פּאָרהענגער. ס'איז שיין געווען
 דאָס ווייסע מיטן גרינעם. . . נו, איז וואָס דערפון?
 איז ער נישט אויסגעקומען פינף און צוואַנציק יאָר
 אָן פּאָרהענגער מיט צווייגן? האָט ער נישט געלעבט,
 קיין גוטע ברידער נישט געהאַט? צו וואָס באַהאַלטן זיך
 און ליגן ווי אַ מויז אין לאַך? ווער זאָגט, אַז ער באַהאַלט זיך?
 אָט מאַרגן, ווי ער ווערט נאָר פּאַרטיק מיט דער אַרבעט,
 פאַרנעמט ער זיך אין גאַס און אַלץ ווערט ווידער ווי געווען.
 ווי דען!

און מאַרגן גייט ער. אין דעם אַוונטיקן ליכט
 פון קראמען-פענסטער שפּרייזט ער מיט אַ ענגן אָטעם
 און, צו פאַרנאַרן אָט דאָס נאַריש-קלאַפּנדיקע האַרץ,
 פרובירט ער טרעפן, ווער פון די אַמאָליקע חברים
 וועט אים דער ערשטער אָנקומען אַנטקעגן. שפּרייזט אַזוי
 און פּלוצלינג דאַכט זיך אים, ער הערט זיין נאָמען רופן
 און קוקט זיך א.ם. דאָס גייט אויף אים די רויטע טאַכטער
 פון מיכל טוכענדלער און רופט אים פון דער ווייט:
 - וואָס קוקט מען אייך נישט אָנעט, זאָול? - שטייט ער
 און ווייט נישט וואָס צו ענטפּרן. אין בלוז אַן אויגנבליק

ווערט קלאָר פאַר אים, אַז אָט די רויטע מויד
וואָלט קיינמאָל נישט דערוועגט זיך אָפּצושטעלן אים
אין גאַס פאַר אַלעמען, ווען נישט דער אַוונט דאָרט
מיט יענער ביי דער זייט. עס כאַפט אים אָן אַ כּעס,
ער זאָגט: - וואָס דאַרפט איר עס מיך זען? - זי בלייבט
אַביסל אַ צעטומלט פּוץ צוטרעפּער, כאַפט זיך באַלד:
- פאַרוואָס דען נישט? - אין זייט מיט אים צוזאַמען,
אים ברענט אַ פּייער אין די טרייט ביים גאַנג מיט איר,
דער נייער פּריינדין זיינער, און ער גראַבט די אויגן איין
פון איינגעשיקטן כּעס. און זי נעמט אויספרעגן:
- צי האָט ער נישט געהערט פון בעקאָן? - ניין. - צי קומט ער נישט
אין הויז צו זיי? - ער קומט נישט. - גאָר אַזוי? פאַרוואָס?
קין ענטפּער. - בעקא, זאָגט מען, ווערט אַ כּלה באַלד.
- ער ווייס נישט. - און ביי וועמען לערנט ער אַצינד?
- ביי קיינעם נישט. - פאַרוואָס? אַזאָ ווי זאָוועלן דאַרף זיין גרינג
אַ לערערן צו קרייגן. זי אַליין, מען ער זאָל וועלן,
איז גרייט אים געבן יעדע וואָך אַ שעה צי צוויי.
ער וויל איר זאָגן עפעס בייסנדיקס און בייזס,
אין דער מינוט אָבער דערזעט ער אַנקומען אַנטקעגן
אַ פאַר חברים זיינע. און עס נעמט דאָס לשון אָפּ
פון זייער חוזק-בליק אויף אים און זיין באַגלייטערן.
עס ברענט אין אים, און אַז די רויטע ציליע טוט אַ פרעג:
- צי איז אין זאָוועלס אויגן בעקא אויך אַזאָ פאַרשוין? -
גיט ער אַ שיש אַרויס: אַ גוטע נאַכט! - און לעָזט זי שטיין
אין מיטן טראַטואַר, זיך יאָגנדיק צוריק נאָך די חברים.
ער שפּאַנט אַ היציקער און ווייסט, אַז דאָס באַגעגעניש
וועט נישט אַריבער גלאַט: מען וועט אים נעמען אויפן צימבּל,
און ער וועט אָפּצאָלן פאַר אַליין. איז וואָס? נו, זאָלן זיי.
נישט זיי, נאָר ער איז דאָך אַנטלאָפּן. ער איז דאָך אַוועק
פון גוטע ברידער, פון חברים - צוליב וואָס?
וואוהין און צוליב וועמען, זאָוועל? איצט וועלן זיי רעדן
און ער וועט הערן, שווייגן, נישט אַרויסלאָזן קיין פּיפּס,
זייל ס'קומט אים... און ער סאַפעט, שפּאַנענדיק נאָך זיי.

רען ס'זאָל נאָר זיין דאָס אָפקומען פון דער באַגעגעניש,
 וואָלט גוט געווען: חברים זענען פאָרט חברים
 און קאָנען מוחל זיין, פאַרגעסן. אָבער ער אַליין, דער שולדיקער,
 כאָטש ער אַנטלויפט נישט מער, בלייבט ווייטער שולדיק,
 ווייל וואָס זיי רעדן, וואָס זיי טוען, און די פנימער אַפילו -
 דאָס אַלץ איז אזוי פרעמד און איבעריק.
 האָט ער דאָך אַלע מאָל געפילט זיך ווי אַ זייטיקער מיט זיי.
 נו, יאָ. נאָר איצטער איז עס פרעמדער, איבערדריסקער.
 און אז די זון הויבט אָן צו וואַרעמען דעם שניי
 און לוזשעס וואַסער שטעלן זיך אויף אַלע גאַסן,
 נעמט שמעקן אין די נאָזלעכער מיט ווייטער פייכטער ערד
 און ס'ציט אַרויסצוגיין הינטערן שטאָט אָן עמיצן, אַליין.
 אַליין אין פייכטן, נעבליקן פעלד מיט קילע ווינטעלעך,
 וואָס קלעפן זיך צום פנים, אין דעם אומעט פון פאַרנאָכט,
 וואָס ציט זיך אין די נעבלען - גיין אזוי און טרעטן
 מיט שווערע טריט אין וואַסערדיקער ערד און הערן,
 ווי ס'שפריצט פון אונטער יעדן טריט אַרויס. . . אַליין.
 סע שפריצט די בלאַטע און די שטיוול קלעפן זיך,
 און ס'דאַכט זיך מיטאַמאָל, אַז עפעס פעלט.
 וואָס פעלט דאָ נאָך? אהא, דאָס איז אַזא מין מורא,
 אַ מורא פאַר פאַרשמירטע שטיוול און פאַר טעפּיכער,
 אַ מורא פאַר אַ סאַליע און אַ גלעקל ביי דער טיר.
 נישטאָ שוין מער. איצט קאָן מען פאַטשן מיט די שטיוול
 אין אַלע בלאַטעס און נישטאָ קיין מורא מער. נישטאָ -
 און גאַרנישט. . . איז נישט וואויל אזוי?

דערווייל ווערט וואַרעמער,
 די מאַמע טראָגט צרויס די בענקלעך מיט די טישן
 צו שיערן אויף פסח און אין לופטן שוועבן אום
 אַזעלכע דאַכטענישן, מאָדנע זאַכן. . . אט, למשל, שטייט ער
 פאַרטאָן אין דער מלאכה און ער טראַכט פון גאַרנישט.

און פלוצלינג דאכט זיך אים, אַז ס'קומט אַ באַן צופאָרן
און מיט דער באַן קומט עמיצער אַ מענטש - און ס'קלאַפט דאָס האַרץ.
ס'איז גאָרנישט, ניין? פונדעסטוועגן טוט ער זיך אָן דערנאָך
און גייט אַרויס אויפן שפּאַציר און זוכט. דעם מענטשן, הייסט עס.
אודאי זעט ער קיינעם נישט און קלויבט זיך שוין צוריק,
נאָר ווען ער גייט אַהיים, דערזעט ער פון דער ווייט,
ווי בעקא מיט דער רויטער ציליע שפּרייזן זאלבענאַנד
און בעקא טראַגט אַ קורצן רעקל מיט אַ פוטער-קעלנערל
און אין דער האַנט אַ טאַרבעלע. . . אַ לעדערנע, זעט אויס.
דאָס כאַפט ער אין אַ בליק און ווייטער זעט ער נישט,
ווייט ס'שטעלט זיך אָפּ דאָס האַרץ און הייבט אָן האַמערן,
און ער, ווי אַ געיאָגטער, לויפט אַהיים.
עס איז געווען אַ חול-המועדיקער לויטערער פאַרנאַכט.
די זון האָט זיך געזעצט און קילע אָוונטיקע שיינ
האַט אויף דער גאַס געצויגן. האָט זיך זאוור אָנגעטאָן
אין שוואַרצן אַנטאָן און אַרויס אויפן בולוואַר.
ווי פון דער לופט איז אים אַנטקעגן צנגעשוואומען בעקא,
און איידער ער האָט צייט געהאַט זיך אויסצודרייען
האַט זי אים שוין געמוכרט: - וואָס איז דאָ געשען?
זי איז געבליבן. אין דער פרעמד אָן איבעריקן חודש
איז אויס - פאַרשוואונדן זאוור. שעמען מעג ער זיך:
די מאַמע פרעגט זיך נאָך, און ליזע בענקט נאָך אים,
און איצט איז זי אַליין שוין דאָ אַ גאַנצע וואָך
און גאָרנישט. פוי! דערפאַר וועט ער אַ גאַנצן אָוונט
אַצינד מיט איר שפּאַצירן גיין און זאָל ער וויסן!
האַט זאוור שטאַמלדיקערהייט געוומען זיך פאַרענטפערן
און נישט געהערט זיין אייגן רעדן, ווייל איר האַנט
האַט אָנגערירט זיין אַרעם און אַ קאַלטער ציטער
איז דורכגעגאַנגען דורכן רוקן. ס'האַט זיך אויסגעדעצט,
אַז גאָר די גאַס מיט מענטשן איז געבליבן שטיין
און אַלע קוקן זיי פאַרגאַפטע אויף דער מאָדער פּאַר:
ר' חיים לייבס די פּלה-מייזל אַ געאַרעמטע אויפן בולוואַר

מיט זאוויל רימער! שרעק פאר איר און תענוג
און מער פון אלץ - א פארגעפיל, אז פון דעם גוטס
וועט ווידער ווערן ווייטאָק - אלץ האָט זיך געמישט אין אים
און ער האָט שוין געהאַט די ווערטער זי צו וואָרענען,
אַז ס'איז נישט רעכט פאר איר, אַ כלה, אומצוגיין מיט אים
אַזוי פאר אַלעמען. נאָר בעקא האָט געפירט -
אַרויס הינטערן שטאַט, אַרויס הינטערן שאַט האָט זי געפירט,
און ס'איז געוואָרן לייכטער: אפשר פילט זי אויך אַזוי
און וויל וואָס גיכער זיך אַרויסדרייען פון גאַס.
שוין זעען זיך די ווייטע שורות לינדנביימער,
וואָס פירן צו דער פעסטונג, און די לעצטע רויטקייט
זינקט איין הינטער די פאַרטן. קילער ווערט,
און אין דער קילקייט ווערט אויך בעקא שווייגנדיק.
זי שפרייזט אַן אַנגעשפאַרטע אויף זיין אַרעם, טריט ביי טריט,
און אַז זי הויבט אָן ריזן, איז איר קול געפאלן,
פאַרטראַכט און זינגענדיק: - צי איז שוין זאוויל ווען
אוועקגעפאַרן פון דער היים? נאָך קיינמאָל נישט?
פאַרוואָס? ער וויל נישט? ערגעץ נישט? קאָן זיין - ער איז גערעכט.
נאָר איינמאָל דאַרף מען עס. מען דאַרף אַמאָל אוועקפאַרן
אַזוי אָט אויף אַ חודש, צוויי און ווידער קומען.
ס'איז גוט. אַהאַ! די זון איז שוין פאַרגאַנגען
און ס'ווערט דאָ אמת קיל. און אויף די צווייגן
איז נאָך קיין שפּראַך פון גרינס נישטאָ. און אפשר איז עס בלויז
אַן איינרעדעניש - אָט די מורא פאר די גרויסע שטעט,
און זאוויל וואָלט געדאַרפט זיך דורכפאַרן אַ ביסל
און זען די וועלט. אַודאי דאַרף ער עס... זי רעדט אַזוי,
און טרעטנדיק אויף שוין צעווייקטער ערד,
וואָס איז פון קילקייט בלויז פאַרצויגן מיט אַ קאַרע,
דערזעען זיי אַ באַנק און זעצן זיך, און בעקא ציטערט
און טוליעט זיך צו אים. ער ווערט ווי איינגעשרומפן
פון אָט דער נאַנטקייט און ער שטאַרקט זיך נישט צו ציטערן.
הויבט בעקא ווידער אָן: - וואָס שווייגט ער אַלע מאָל?

ער שטאַמלט: - אָט אַזוי. . . ער וויסט נישט ווי צו רעדן.
 - האָט ער נאָך קיינמאָל נישט גערעדט מיט קיינעם,
 אַזוי, ער וויסט. . . - ניין, קיינמאָל. - און מיט מיידלעך,
 אַז ער האָט לייב געהאַט, האָט ער דען אויך געשוויגן?
 ער לָאָזט אַראָפּ די אויגן אין דער פינסטער
 און זאָגט: - ער האָט נישט לייב געהאַט. נאָך קיינמאָל נישט?
 - נאָך קיינמאָל נישט. - און קיינעם נישט געקושט?
 אַודאי האָט ער יאָ געקושט. נאָך יינגלעך אַמאָל
 פאַרבליאָנדזשעט מיט אַ שכנהס מיידל אויפן ברעג.
 און זי האָט אים אַרומגענומען און געקושט. און ער זי אויך.
 אַודאי יאָ. ער גראָבט אָבער נאָך טיפער איין דעם קאָפּ
 און ענטפערט: - ניין. אויך בעקא ווערט אַנטשוויגן.
 די שפּיצן פינגער פּריין, ס'נעמט אַ שוידער דורך,
 נאָר ס'לאָגט פון אינווייניק אַ וואַרעמקייט ביז צו די אויגן
 און ס'וילט זיך נענטער צורוקן צו זאָולען. בעט זי:
 - דערוואַרעמט מיר די פּינגער! נעמט ער אירע פינגער
 און האַלט זיי אין די שווערע הענט און אין דער פינסטער פּילט ער
 אַ שמייכל אויף איר פנים. ווערט זיי היימלעך, און זי רעדט:
 - צי וויסט שוין זאָול, אַז זי וועט אַוועקפאַרן פון דאַנען?
 אויף לאַנג, אויף אַלע מאָל אפשר. נישט באַלד, נאָר שפעטער,
 צו ווינטער צו. נאָר זאָול דאַרף אַריינקומען צו זיי.
 ער איז דאָך ווי אַן אייגענער אין שטוב. די מאַמע, לייזע,
 און באַלד וועט מישא קומען, וועט שוין בלייבן דאָ.
 זאָגט זאָול - יאָ, די קליינע לייזע האָט ער לייב.
 לאַכאָ בּיָקא: - איז זי דאָך זיין ערשטע לייזע אויב אַזוי.
 לאַכט זאָול אויך און האַלט איר האַנט, און ביידע ציטערן.
 פון ווייטן קומען טריט. דאָס גייען צוויי סאַלדאַטן
 פון שטאָט אַריין אין פעסטונג, זעען אין דער פינסטער
 אַ פאַרל אויף אַ באַנק און איינער קלאַפט זיך אָן
 אָן זאָולס קני און ביידע לאַכן נאָכדעם אויפן קול.
 זאָגט בעקא: - ס'איז שוין צייט צוריק אין שטאָט אַריין.
 מען הייבט זיך אויף, מען שטעלט אַ טריט - און פּלוצלינג

פילט זאוויל הענט ארום דעם האלז, א ווארעמקייט -
און מיט אמאל א קוש אין באק און ווייטער גארנישט.
ווי צוגעוואקסן צו דער ערד א שטומער בלייבט ער,
נאר אז ער שפירט נישט קיינעם נעבן זיך און זעט,
ווי בעקא שפאנט אוועק, דעריאָנט ער זי,
נעמט שפרייזן נעבן איר און ס'דאכט זיך אים,
אז נאר די פיס באוועגן זיך, און ער אליין
שטייט אלץ א צוגעוואקסענער און קאן נישט אויסמאכן
וואָס איז געשען אזוינס: א גליק אָדער אן אומגליק.
ביים ערשטן אָפשיין פון די שטאַטישע לאַמטערנעס
פאַרהאַלט זיך בעקא: - און פון דאָנען גייט אליין,
נו, וואָרט נישט, גייט נאָר באלד נאָך יום-טוב זאָלט איר קומען.
ער זאָגט נאָר: - קומען - און ער לויפט אוועק.

וואָס איז געשען אזוינס? עס יאָגט אים זורך דער פינטטער
פיו וואָנען ס'קומט אן אָפנקייט פון קילן רוים
און ס'הערט זיך רוישן. זאוויל קוקט זיך אום
און זעט - ער איז ביים טייך. אנטקעגנאיבער טונקלען זיך
אויף יענעם ברעג די שוואַרצע סילוועטן
פון ביימער נאָקעטע, עס פאַלט א גרוי לבנה-שיין
פון צווישן וואָלקנס אויפן וואַסער און עס הערט זיך
פון ווייטן דער גערויש פון וואַסערמאַל ביים שלוח.
ער זעצט זיך אויף א קלאַץ, קוקט נאָך ווי ס'מיניעט זיך
לבנה-שיין מיט וואָלקן-שאַטנס אויפן וואַסער
און פרוווט פון זיך צליין עפעס דערגיין.
ווי האָט זי דאָס געטאָן אזוינס? א פלה פון א חתן,
און ער, וואָס ער איז פאַר איר קיינער נישט -
וואָס מיינט עס? נעמט ער זיך דערמאָנען
די רייד אירע: זי פאַרט אוועק און ער וועט גלייבן,
וועט גיין צו זיי, וועט זען איר מאַמע, שוועסטער,
אַרומגיין אין איר הויז, ביי איר אין צימער אפשר -
זי האָט געמעגט א קוש טאָן, זיכער האָט זי עס געמעגט.

און זאוויל רוקט צוריק די הענט צרום זיין האַלז,
 די ליפן אויפן פנים און עס קומט אים פלוצלינג אויף:
 ער האָט אַ באַק. יאָ, אויף דער רעכטער זייט פון פנים
 איז דאָ אַ באַק ביי אים. איז דאָס נישט מאַדנע ?
 אזוי פיל יאָרן גייט ער אום מיט הענט און פיס,
 מיט ליפן, אויגן - און האָט קיינמאָל נישט געוואוסט דערפון.
 איצט פילט ער, אַז ער האָט אַ באַק און טאַפט זי אָן,
 אַ האַרטע, שטעכיקע - און שרעקט זיך איבער:
 - צי האָט עס בעקאן נישט געשטאַכן ? גייט ער ווייטער
 און פילט אַ גלאַטיקייט און ווערט צופרידענער.
 דאָן קוקט ער אויף די פינגער, זעט אין טונקל
 די שוואַרצע נעגל און ער שעמט זיך. אָבער איצט
 האָט ער קיין צייט נישט זיך צו שעמען - עפעס נויטיקערס פאַראַן.
 און ער לייגט אָפּ די שאַנד, קוקט ווידער אויף די הענט,
 נעמט קלאַפן מיט די פיס אָן דר'ערד, הייבט אויף די אַקסל,
 דאָן שטעלט ער זיך, באַטרעכט זיך. ווי ער שטייט אזוי,
 און פילנדיק דעם גאַנצן קערפער, לייגט ער זיך אַוועק
 אַ ברייטער אויסן קלאַץ און קוקט ווי די לבנה
 פאַרגנבעט זיך פון הינטער וואַלקנס, קריכט אַרויס
 און אָט איז זי שוין דאָ אַ פולע. שמייכלט זאָוויל
 אָון רייסט נישט אָפּ די אויגן פון דער מאטער שיין.
 דערנאָך נעמט שוידערן פון קעל, ער הייבט זיך אויף
 און זעט, ווי פון די ביימער אויסן וואַסער האַלן שאַטנס,
 אַזעלכע שפיציקע און שאַרפע, און זיי וויגן זיך
 ווי צום אַוועקסליסן, נאָר שווימען קאָנען נישט די שאַטנס
 און בלייבן אויסן אַרט אַלץ מיטן זעלבן אַנשטעל,
 אַז אָט-אָ גייען זיי, ער שטייט און קוקט אויף זיי
 און פלוצלינג לאַכט ער זיך פאַנאָדער - אָט אָט, אַזוי אַליין,
 ביים טייך ביינאַכט צעלאַכט ער זיך, דאָן שטילער,
 שוין אין זיך מער און קערט זיך אָפּ פון טייך
 און לאַזט זיך גיין פאַוואַליע, מעסטנדיק די טריט.

דאָס פערטע קאפיטל

יבן לאָזן, ווינטלעך בלאָזן
און אויף ביימער זינגט און גרינגט.
וואָס-זשע ברענגט צו מיר דער פּרילינג
אויף די פליגלען פון דעם ווינט?



גרוסן ברענגט ער מיר צוטראָגן
און זיי זאָגן - ווייט פון דאָן,
צווישן הימל בלוי און פעלדער
איז דיין שטילער גליק פאַראַן.

צי מיין גליק איז פאַר די אויגן,
צי פאַר טויזנט מייל אַוועק,
ס'איז אַלץ איינט אַוועקגעפּלויגן,
און דער וועג איז אַן אַ ברעג.

וואָס-זשע ציט דאָס האַרץ פּסדר
צו דעם וועג אין פעלד אַריין,
ווי ס'וואָקט עמיצער דאָרט וואַרטן
אין דעם אומעטיקן שיין?

שטייט דאָרט עמיץ, גייט דאָרט עמיץ
אין די אָוונט-שאַטנס אום?
גראַפּ איך איין מיין קאַפּ און פנים
אין די פייכטע גראַזן שטום.

פייכט איז גראַז און פעלד אין אָוונט,
ווערט מיין פנים אויך אַזוי.
פנים פייכט און פייכטע אויגן -
איז עס טרערן אדער טוי?

טוי צי טרערן ווייסן שטערן
און דער ווינט, וואָס ווישט זיי אָפּ,
און דער ווינט ווי אַ געליבטע
קומט און גלעט מיין מידן קאַפּ.

גלעט מיין קאַפּ און ברענגט מיר גרוסן
און זיי זאָגן - ווייט פון דאָן,
צווישן שטילע אָוונט-שאַטנס
איז דיין שטילער גליק פאַראַן.

אַזוי האָט זאָרל אויף דער נאַכט געזונגען און געשפּילט.
עס האָט אַ אומעט און אַ זעליקייט אַרויסגעשפּילט,
און פון די אויגן זיינע, פון זיין גאַנג און רעדן
זאָט ווי אַ קרייז פון גוטסקייט זיך געצייכנט אַרום אים,
און ער איז אומגעגאַנגען אין דעם קרייז, און ס'האַט נישט ער,
נישט קיינער אַרום אים געכאַפּט זיך אויף דעם שטילן כּשוף,
וואָס ווערט זיי אָפּגעטאָן אין זיינע ד' אמות.
אין גאַס אַמאָליקע חברים, אין דער היים די מאַמע,
אפילו צייטנווייז דער טאַטע האָט זיך אָפּגעשטעלט
און ס'האַט אים אויסגעדאַכט, אַז נאָר דער אַלטער ר' מנשה,
וואָס טאַגט און נעכטיקט ביי זיין שטענדער אין בית-מדרש,
קאָן קוקן מיט צוויגע אויגן ווי דער זון זיינער, דער זאָרל.

און גוט איז אויך געוועזן יעדערער אין יענעם היינט.
 ער איז דאָס ערשטע מאָל אויף וועטשערע פאַרבלייבן,
 און ס'האָט ר' חיים לייב זיך נאָכגעפרעגט, וואָס איז געווען
 דער מער מיט אים, און פריידע קעגנאייבער
 האָט אים אַליין באַדינט, געלערנט מיט אַ וואונק
 ווי אומצוגיין מיט גאַפּל-מעסער, און ביים זייט האָט בעקא
 זיך צוגעהערט, גערעדט פון זיינעטוועגן און געענטפערט
 אויף אַלץ, וואָס ער האָט אָפּגעשוויגן. ליוע איז דערנאָך
 געשטאַנען צווישן זיינע קני, געצויגן ביי אַ לאַץ.
 און ער, נישט פילנדיק, האָט איר די האַנט געגלעט.
 אַז מ'האָט אין הויז גענומען גרייטן זיך אויף געסט,
 האָט פריידע, זיצנדיק מיט אים אַמאָל, געזאָגט:
 — אַזוי וועט אינזער בעקא שוין אַוועק פון אונז.
 מען וועט מיט מזל תגאים שרייבן — און דערנאָך,
 אַז גאָט וועט געבן, קומט אַ חתונה און אויס —
 אַוועקגעפאַרן אונזער בעקא. — טרערן אין די אויגן
 און שיינן פון יום-טובריקייט אויף איר פנים,
 דער זעלבער שיינן און אומעט, וואָס אין זאָולען,
 נאָר מאמישער און אָפענער אַרויס. אין אַז ער גייט אַוועק,
 דערפילט ער, אַז ער האָט עפעס בשותפות מיט אַ מאמע,
 און זאָגט פאַר זיך: וועט אונזער בעקא שוין אַוועק פון אונז. . .

מיען האָט געלאדן געסט אויף ל"ג בעומר אָונט,
 נאָר מיט אַ צוויי טאָג פריער האָט שוין זאָול אויף דער גאַס
 דערוען בעקאן מיט אַ פרעמדן — און אַנטלאָסן.
 אַ יונגערמאַן מיט שוואַרצע וואַנסעס, העלן הוט,
 מיט העלע הענטשקעס און אַ שטעקן אויף דער האַנט,
 און זי, אין האַנט אַ שירעמל, איז ביי זיין זייט
 געאנגען גלייך און לייכט — און ס'האָט די גאַס,
 באַלויכטן פון די שוויפענסטער, זיי ביידן נאָכגעקוקט.
 האָט ער שוין מאַרגן אייסקעמיטן דעם שפאַציר אין אָונט,
 און אויפן זריטן טאָג, ווען אַנגעטאָן אין שוואַרצן.

איז ער שוין גרייט געווען צו גיין, האָט זיך די האַנט
 נישט ווילנדיק אַ צי געטאָן צום שאַכטל מיטן פּידל
 און גלייך צוריקגעכאַפט: נאָך וואָס? מען האָט אים נישט דערמאָנט
 פון פּידל מיטנעמען אין ער איז נישט קיין קלעזמער,
 וואָס גייט אויף שמחות. אים האָט מען געבעטן, זאָוילען,
 און ער דאַרף גיין. אָבער די אויסגעשטרעקטע האַנט
 האָט ס'איריקע געמאָנט: ווי בעקא וועט צופּרידן זיין,
 און פּריידע און די קליינע ליזע. און נאָר דאָס אליין?
 אַ פרעמדער מענטש וועט זיין, אַ שיינער, אַ פּאַרפּוצטער,
 און אַלע אויגן וועלן זיין אויף אים מיט איר,
 אויף זיי צוזאַמען, און אַ פּידל איז אַן שוץ, אַן אָנלען.
 מיט בעקאן - ער, און זאָויל מיט דער פּידל.
 ווי שלעכט ער טראַכט! ווי קאָן אים איינפאַלן
 אַזוי צונויפפאַרן! ער מיינט עס נישט, באמת - נישט.
 אַר גלאַט אַזוי - אַ פרעמדער מענטש, און רעדן קאָן ער נישט,
 איז מיט דער פּידל זיכערער. באַשליסט ער עס אַזוי,
 נאָר שוין אין גאַס און מיטן שאַכטל כאַפט ער זיך
 און האָט חרטה: דוקא ווייל אַזוי האָט ער געדאַרפט
 אַליין מיט גאַרנישט קומען און זאָל זיין וואָס וויל זיך!
 צוריקגיין אָבער וועט ער נישט. פאַרפאַלן. גייט ער,
 און דאָס, וואָס אין דער האַנט, ווערט שווער און ס'פּילט זיך
 ווי ס'וואָלט אַ טויטע זאָך דאָרט ליגן.

פּלען פון ווייט

פאַרשיינט דאָס הויז די גאַס. די פענסטער זענען אָפּן.
 ער גייט אַריין, און פון דעם עולם, אַלט און יונג,
 אין העלן שיין פון בליצלאַמפּ, גייט אַנטקעגן בעקא.
 אַ בלייכע איז זי, בלייכער נאָך אין שוואַרצן זייד,
 וואָס נעמט זי שטייף אַרום. אויך ער איז בלייך -
 ער ווייסט עס - און אויך ער איז אָנגעטאָן אין שוואַרץ.
 ס'איז גאַרנישט - בלויז פאַרבייגעגאַנגען אַ געדאַנק
 און ס'מיינט נישט קיין זאָך. בעקא קוקט אויף אים און דאַנקט

פאר דאָס, וואָס ער האָט מיטגעפראַכט, און פריידע אויך.
די אָנגעפאַרענע זענען נישטאָ דערווייל. זיי שטייען איין
אין גרויסן גאַסט-הויז, וואָס אַנטקעגן די בולוואַרן,
און דאַרפן אָנקומען. איז פלוידערט מען דערווייל,
מען לאָזט זיך געבן פיבורד און מ'איז אָנגעצויגן,
און עמיצן פאַלט איין צו בעטן זאָולען שפילן.
כאַפט בעקא אונטער די בקשה, זעט ער אירע אויגן,
דערפילט ער יענעם אָוונט אויפן וועג צווישן די ביימער,
די שפיל פון דער לבנה אויפן וואַסער, פריידעס טרערן
און אירע ווערטער: „אונזער בעקא“ – קלייבט זיך אַרץ אינאיינעם
און שטעלט זיך צווישן האַלז און האַרצן, נעמט ער זיך צום שאַכטל,
און ס'פאַרט אַוועק די טויטקייט, וואָס ער האָט געטראָגן,
נאָר ס'ציטערן די הענט, און ציטערנדיק, איינגעגראָבן
דעם קאַפּ אין בוזעם, פרוווט ער אויס די סטרוונעס
און שפילט. ער ווייס נישט וואָס און דאַרף נישט וויסן.
זאָל נאָר די ערשטע ציטערניש אַריבער, זאָל נאָר פריי
די האַנט זיך נעמען רירן, איז שוין פול דאָס האַרץ
און ס'וועט אים פירן.

נישט געפילט ווי לאַנג

ער האָט געשפילט, ביז ס'האָט זיך אָנגעהויבן מורמלען,
און קוקנדיק אַהין, וואו פריידע שטייט, האָט ער דערזען
דעם פרעמדן יונגמאַן און געבן אים אַ פרוי, אַ עלטערע –
זיין מוטער מן הסתם – און פריידע האָט זיי ביידין
דערציילט עפעס אין אויער און געוויזן מיטן אויג
אויף אים, אויף זאָולען, און די מוטער מיטן זון –
זיי האָבן צוגעשאַקלט מיט די קעפּ. און מיטאַמאָל –
צי האָט פון ערגעץ-וואו אַ בדהן זיך דערוועקט אין זאָולען,
צי גאָר דאָס חנפּענען פון אַלע זיינע זיידעס,
די פראַסטע בעלי-מלאכות, צו די רייכע לייט,
צי אסער האָט ער גאָר מיט פריילעכקייט און טומל
געוואָלט אין זיך אַליין אַריבערטומלען אַזא זאַך.

וואָס האָט זיך אויפגערודערט פון דעם פרעמדנס בליק, -
נאָר מיטאַמאָל האָט ער אַ געם געטאָן אַ פריילעכט,
אַ וויוואָט אויפגעשפילט לכבוד די געהויבענע
און שיינע געסט, געציקלט זיך פאַרשייט און חניפהדיק,
און פלוצלינג מיט אַ היכיקן און ווילדן ראַץ
די הענט אַראָפּגעלאָזט. עס איז געוואָרן אַ געקלאָפּעריי
און צווישן אַלעמען האָט זיך דער פרעמדער יונגעראַמאָן
אַ וועג געשניטן, צוגעקומען גלייך צו זאוולען,
גענומען ביי דער האַנט, און דאָן פון בוזעם-קעשענע,
פון ברוינעם לעדער-טאַש אַרויסגעצויגן אַ פאַפירל
און זאוולען אין דער האַנט אַריינגעלייגט. ס איז שטיף געוואָרן,
און אַלע האָבן צוגעקוקט, ווי דאָס פאַפירל איז געפאַלין
פון זאוולעס האַנט אויף דר'ערד, ווי פייער-רויט
האָט זיך זיין פנים אָנגעצונדן, ווי די נאָזלעכער און ברוסט
האָט אים גענומען פאַכן, און פאַמעלעך, שטיף
האָט ער זיך הינטערוויילעכטס צו דער טיר גערוקט.
דערווייל איז שוין דער פרעמדער נעבן אים געשטאַנען,
פאַרענטפערט זיך, און ביי דער טיר האָט בעקא אים
פאַרצוימט דעם וועג. האָט ער זיך דורכגעשפאַרט,
און ערשט אין דרויסן, לויפנדיק נאָך אים,
האָט זי אים ביי דער האַנט אַ כאַפּ געטאָן:
- איך בעט אייך, זאוול!.. איז ער שטיין געבליבן,
זיך אומגעקערט צו איר מיט אַ פאַר ווילדע אויגן
אין אויסגעצישעט: - לאָזט מיר אָפּ די האַנט!
זי איז געבליבן אַ פאַרציטערטע פון קול זיינעם,
און מיט דער מאַמען, מיטן חתן, מיט די געסט אַרום
איז זי נאָך אַלץ געשטאַנען, קוקנדיק נאָך אים אין שרעק.

און אַז מען בייסט שוין איין די פינגער ביזן ביין,
און אַז מען רייסט מיט נעגל שטיקער לייב פון זיך,
און אַז מען רעוועט שטומערהייט אין זיך אַריין -
וואָס העלפט עס דען? די פיין בלייבט סייע ווי פיין

און קאָזט זיך נישט פאַרגעסן. ביז עס קומט אַרויף
דאָס גרויס רחמנות אויף דעם אומגליקלעכן מענטש,
צעגייט זיך עס אין טרערן איבער אַלע אברים,
ווערט אויסגעווייקט דאָס האַרץ אין צער אויף זיך,
און ס'נעמען מיטוויינען די ווענט אין טיש,
די זיילן פון די שיד, דער די' אינטער די פיס,
און ווען עס וויינט שוין אַלץ אין צער - איז וואויל.
דאָן דאַרף מען מער קיין מענטש און טרייסט פון מענטשן נישט,
און ס'איז נישטאָ קיין אומרעכט און באַליידיקונג,
ווייל אַלץ אַרום איז צער און אַלץ איז שטיל געוויין,
און ווי אַ טיך טראַגט עס אַוועק אויף לייכטע וואַסערן
און שווימסט אַזוי ביז וואַנען דו פארגעסט דעם ברעג,
וואו ביסט געלעגן רעווענדיק פון ווייטאָק.

פאַרגעסט ? פאַרגעסן עס אינגאַנצן קאָן מען נישט.
אין שטילקייט פון דעם איינגעוויגטן צער קומט עס אַרויף
אַזוי ווי זיפצן ביי אַ קינד אין דער באַרואיקונג
פון נאָך אַ גרויס געוויין, און אַלץ גייט ווידער דורך
ווי הינטער אַ געזיכטער טיך. נאָר ווען עס קומט צוריק,
איז דאָ נאָר איין געפיל: אַ שרעק, אַ טעמפע שרעק,
און אַ פאַרלאַנג, עס זאָל זיך קיינמאָל מער נישט אומקערן
און אַפגעווישט זאָל ווערן די געדעכעניש דערפון.
און אַז אין איינעם אַ פאַרנאַכט האָט זאָויל ביי דער שוועל
פון טאַטנס רימעררי דערזען בעקאן - איז עס נישט געווען
קיין ציטערניש ווי פריער, נאָר אַן איינגעשטיקטער פעס,
אין מורא אַ טאַרביסענער. איז ער אַרויס צו איר
און הייזעריק אַ זאָג געטאָן: - וואָס דאַרפט איר דאָ ?
- איך וויל אייך זען. כ'ווייל רעדן מיט אייך, זאָויל.
- מען דאַרף נישט. גייט אַהיים. - די אויגן צו דער ערד,
און אין זיין קול אַזא געזונקענקייט, וואָס האָט אין אירע קני
אַ נאָגעניש פון שוואַכקייט אָנגעגאַסן. קוים צו הערן
האָט זי דעם אַטעם אָפגעצויגן: - זאָויל ! זאָויל !

- וואָס ווילט איר? - רעדן מיט אייך. קומט.
 זי איז נאָך אים אין שטוב אַריין מיט אַ גוט נאָוונט,
 אַרומגעקוקט זיך און געוואָלט כאָטש מיט אַ וואָרט
 פאַרגלעטן די צעמישונג אויף זיין מאַמעס פנים,
 נאָר זאָוול האָט דעם טאַרטוך בלוז פון זיך אַראָפּגעוואָרפן
 און איז אַרויס מיט איר. - וואוהין? - איך ווייס נישט.
 די אַקסלען אירע העכערע - האָט זי געזען זיין שווערן האַלד
 אָן קאָלנער און די שוואַרצע העמד, און האָט געפירט.
 אַראָפּ צום טייך און מיטן ברעג - האָט בעקא אָנגעהויבן:
 - עס איז געווען אַ טעות בלוז. דער חתן אירער
 האָט נישט קיין שלעכטס געמיינט, און ס'האָט אים באַנג גיצטאָן.
 וואָס ס'איז אזוי געשען. ווען זאָוול זאָל אים קענען!
 און ווייסט ער שוין - מען האָט געמאַכט אַ וואָרט
 און ס'קומט איר מזל-טוב. אַפילו דאָס וועט ער נישט זאָגן?
 די מאַמע נעמט זיך עס אזוי צום האַרצן, און דער טאַטע
 האָט נאָכדעם עפעס וואָס געזאָגט אַזוינס אויף לשון קודש -
 אַודאי פון דער גמרא - זאָוול אפשר וואָלט פאַרשטאַנען.
 היינט ליזע! יאָ, דאָ האָט אים בעקא צו דערציילן
 אַזא מין זאך, וואָס וועט אים גאָר הנאה טאָן.
 אַ פּלאַן אַזא אַהאָ, ווען ער זאָל וויסן! - זאָוול הערט
 און שווייגט. מען גייט ביים ברעג. ס'ווערט טונקעלער,
 און ביי אַ באַרג מיט קלעצער שטעלט זיך בעקא אָפּ.
 מען זעצט זיך און ער שווייגט. - נו, זאָוול,
 לָאָזט הערן כאָטש אַ וואָרט! - איך האָב נישט וואָס.
 - איז זי, וועט זי אים דעם פּלאַן אַליין דערציילן.
 און ס'איז אזוי. אַז ליזע קומט שוין אָן אין שול
 און זי האָט ליב די פידל - און אים, זאָוילען, אויך -
 זיין ערשטע ליבע דאָך - נו, האָט מען אָפּגעמאַכט,
 אַז אויב ער וויל נאָר, וועט זי אָנהויבן ביי אים
 זיך לערנען פידל-שפּילן. וואָס זאָגט זאָוול איצט?
 ער האָט נישט וואָס צו שרעקן זיך. זי, בעקא,
 וועט אפשר באַלד אַוועקפאַרן, דאָן קומט אויך מישא -

אויף מישאן האָט ער דאָך נישט קיין פאריבל -
 און אַלץ וועט גוט זיין. יאָ? - ער זיצט ווי נישט געהערט.
 - וועט איר מיר גאַרנישט זאָגן? - כ'האַב נישט וואָס.
 - און קומען וועט איר? - ניין. - פאַרוואָס? - מען דאַרף נישט.
 און זאָול נעמט זיך אָן מיט אַטעם און הויבט אָן:
 - ווי קום איך דאָרט אהין? אָט זעט - איך בין אַ גראָבער מענטש,
 אַזא אַ זעט! - ער שטרעקט די האַנט אין טונקל.
 - און זאָגט אים, אייער חתן, איך בין נישט אין פעס
 און ער האָט רעכט געטאָן. ווי קום איך אַזא איינער?
 דער מאַמען אויך. מען דאַרף נישט. איך בין דאָ
 אין איר זענט דאָרטן. גייט אַהיים און גאַרנישט. -
 אַ וויילע שטיל. זי אַטעמט האַסטיקער - און ראַפּטום
 טוט זי אַ כאַפּ זיין האַנט און דריקט עס צו איר ברוסט:
 - נאָך וואָס, נאָך וואָס אַזוינע רייד? עס איז נישט אמת.
 אַ ים פון פונקען צינדט זיך אָן פאַר זיינע אויגן,
 און פילנדיק איר לייב אונטער זיין שווערער האַנט,
 צונויפגעקאָרטשעט רופט ער אויס אַ וואָרט,
 איין וואָרט נאָר: בעקא! - שנעל פאַלט אָפּ
 זיין האַנט פון איר, עס פלייט זיין הוט פון קאָפּ,
 מיט איין האַנט אים אַרומגענומען, מיט דער צווייטער
 דורך זיינע קרויזן גייט זי און זי רעדט:
 - נו, זאָול, באַרישער, נו, גוטער, האַרציקער -
 גענוג. מען טאָר נישט מער. געוועזן און אַ סוף.
 און ס'וועט שוין מער נישט זיין. און בעקא האָט דאָך זאָולען לייב.
 זי האָט אים לייב, אָט ווי אַ שוועסטער, ווי אַן אייגענע.
 אַזוי - - זי פילט אַ דעמפיקייט פון זיינע האַר,
 און דאָך רוקט זי זיך גענטער צו אים,
 כאַפט אָן די ביידע הענט זיינע און וויל אַריינקוקן
 אין פנים אים, נאָר דאָ דערפילט זי ציטערן
 זיין גאַנצן גוף, אַ כליפען הערט זיך און זי זעט -
 ער גליטשט זיך פונם קלאַץ אַרונטער אויף דער ערד
 און מיטן קאָפּ אין קלאַץ אין ביידע פויסטן כליפעט ער.

די בויגט זיך איבער, גלעט און קרייזלט זיינע האַר,
 און אָט אַ בלאַנדזשען זיינע הענט, דערטאַפן אירע,
 ער טראָגט זיי צו די ליפן, קושט זיי ציטערדיק אַזוי,
 אַז קוים זי פילט זיין אָטעם אויף איר הויט,
 דאַן נעמט ער בעטן זיך דורך טרערן: - גייט אַוועק.
 איך בעט אייך - גייט אַהיים! - זי ענטפערט נישט,
 נאָר לאָזט זיך אויף די קני אַרונטער נעבן אים,
 נעמט אָן זיין פנים, קושט אים לאַנג און שטיל,
 דאַן טוליעט זי דעם שטומען קאַפּ צו זיך, צום גרוסט
 און גלעט אים ציטערדיק, און אָטעמט אָפגעריסן,
 זוי אָט אַ וויינט זי זיך פאַנאַדער, און דאַן נאָך אַ קושט,
 אַן איינציקן, אַן אָפגעריסענעם - און הויבט זיך אויף,
 און פאַרזיכטיק דעם קאַפּ צוריקגעלייגט און גייט.

עס איז געוועזן אין אַ וואַך אַרום, ווען זאָול
 איז אינדערפרי געשטאַנען ביי דער אַרבעט.
 איז אָנגעלאָפן מיטאַמאָל די מאַמע און געזאָגט:
 - גיי, זע נאָר, זאָול, עפעס האָט מען דאָרט געבראַכט
 פאַר דיר אַ קאַסטן און דו דאַרפסט זיך אונטערשרייבן.
 איז ער אַריין אין שטוב און אונטער ניגיריקע פליקן
 פון העבלניעס אַרויסגעשלעפט אַ פידל-שאַכטל,
 געעפנט, אָנגערירט אַ סטרונע און געבליבן.
 נישט קאָנענדיק די אויגן אָפרייסן פון פּידל.
 - פון וואַנען איז דאָס? - האָט ער אָנגערופן
 דעם נאָמען פון דער שטאָט פון בעקאט חתן
 און מער נישט רעדנדיק אַריינגעטראַגן עס צו זיך.
 פאַרנאַכט האָט ער זיך אָנגעטאַן אין שוואַרצן רעקל
 און ווייסן קראַנן מיטן רויטן שניפּס
 און זיך געלאָזן גיין צום ווייסן ציגל-הויז.

דאָס פינפטע קאָפיטל

רשט הויבט זיך אָן אַ לאַנגער שוור פון טעג,
פון וועלכע זאָויל האָט דערנאָך אַמאָל אַזוי געזונגען
מיין לעבן צייט זיך ווי אַ שמאָלער טראַטוואַר
ביים זייט פון ברייטן וועג,
און ס'טרעטן איבער אים, ווי טרעמדע לייט
די שעהן און די טעג.



אין אָסיען פאַרן בלעטער, ווינטער פאַלט אַ שניי,
און זומער - שטויב פון גאַס.
אין זונשיין איז ער ליכטיק, אונטער כמאַרעס טונקל,
און פון דעם רעגן נאַס.

אַמאָל צעטרייסלט אים אַ שטאַרקער ווינט אַ וויילע,
דערנאָך ווערט ווידער שטיל.
און ס'צייט זיך ווייטער ווי דער שמאָלער טראַטוואַר
מיין לעבן אָן אַ ציל.

דאָס איז געוועזן שפעטער שוין, ווען מיטן גאַנג פון צייט
האָט זיך דאָס אויפגערודערטע צוריק אַראָפגעזעצט,
און ס'האָט דער טעם פון דורכגעלעבטן אומרו אים באַוווּן

די שטייע פלאך, וואָס אונטער אים און פאַר אים.
פון אָנהויב אָבער האָט ער דאָס אויך נישט געזען.
דאָס שוין פאַרגאַנגענע געשראַקן זיך צו מינטערן
און אין דעם קומענדיקן נישט פאַרקוקט. געלעבט זיין טאָג,
און וואָס דער טאָג האָט אָנגעגרייט פאַר אים, דאָס איז געווען.

דריי וואָכן נאָך שבועות איז אַהיים געקומען מישאָ.
געקומען איז ער מיד, אַרומגעשפּרייזט פּסדר
פון שטוב צו זיך אין צימער און צוריק און אָנגעשטעקט
דאָס גאַנצע הויז מיט אומרו. איז מען אומגעאַנגען
אויף שפיצן פינגער, און דערווייל האָט זאָול אָפּגעלאָזט
די קליינע ליזע און זי אויפּגעהערט צו לערנען.
דאָס האָט אים גוט געטאָן, ווייל נישט נאָר מישאָס קומען
האָט שווער געמאַכט דאָס הויז, נאָר פּריער נאָך, וואָס בעקא
פלעגט אויסמאַרקירן נישט צו טרעפּן זיך מיט אים.
ס'איז רעכט געווען פון איר. ער וואָלט אַליין נישט וועלן
זיי זאָלן בלייבן אויג אויף אויג. איז בעסער שוין אַזוי,
ווי טרייבן זי פון הויז. אַוועק אַ וואָכן צוויי -
און מ'האָט געשיקט אים רופן. חיה ריווע איז אַריינגעפּאַלן
צו זען די מומע פּלומרשט, און דערווייל געלאָזן וויסן,
אַז עפעס דאַרף מען דאַרטן זאוועלען היינט. און טאַקע.
מען האָט געוואָרט מיט וועטשערע און ס'האָט זיך אויסגעלאָזט,
אַז מישאָ האָט געקויפט גילעטן אין טעאַטער
פאַר אַלע דריי: פאַר זיך, דער שוועסטער און פאַר זאוועלען.
ס'איז קלאָר געווען, אַז ער האָט זיך דערוואוסט פון עפעס,
נאָר אויפן וועג האָט זאָול דאָך אַ זיכערקייט געקראָגן,
אַז בעקא האָט נישט אַלץ פאַרטרויט, און האָט דערפילט
אַן אויבערהאַנט איבער דעם קלוגן בהור, וועלכער פירט זיי,
ווי ס'פירט אַן עלטערער צוויי קינדער נאָך אַ קריג,
אַט זאָל ער מיינען, אַז ער ווייסט! און גלייך איז אויפגעקומען,
אַז מיטן וויסן כאַטש אַ ביסעלע ווערט מישאָ שוין

א דריטער צו דעם סוד, און ס'איז דער סוד געוואָרן טיפער,
ווייל אָט-אָ ווייסט א דריטער און ער ווייס נישט אַלץ!

אריין אין הילצערנעם טעאָטער, אויסגעזעצט זיך,
און זאָול האָט גענומען זיך אַרומקוקן און וואַרטן
ביז ס'זעט זיך אויפהויבן דער אויסגעמאָלטער פּאַרהאַנג
און ער וועט זען באַשיינפערלעך דאָס אַלץ, וואָס פלעגט זיך מאַלן,
ווען לינגדיק באַהאַלטן צווישן ביימער און די מאָדנע זאַכן,
וואָס דאָס טעאָטער שטעלט אַרויס. פלעגט ער בלוזיז כאַפּן
צו שטיקלעכווייז נגונים דורך די ברעטערדיקע ווענט.
מ'האָט אויסגעלאָשן, דער אַרקעסטער האָט אַ שפּיל געטאַן,
דערנאָך האָט זיך דערהערט געזאַנג פון הינטער פּאַרהאַנג,
און נאָך אַ ווייל, און ס'איז אַ דאָרף מיט שקצים און מיט שיקסעס
געשטאַנען זינגענדיק. מיט מויל און אויערן איז זאָול
אַוועק אַהין און אויס געוואָרן. ערשט דערנאָך,
ווען ס'האָט דער יונגער קאָזאַק אָנגעהויבן זינגען
זיין ליבע-ליד צו דער קאָזאַטשקע אינם פענסטער,
און הינטער אים האָט אויפן שאַקלדיקן לייוונט,
באמאָלן מיט אַ דאָרף און טייכל, זיך גענומען רוקן
אַ האַלבע זילבערנע לבנה און מען האָט דערהערט
די זשאַבעס קוואַקען אינם טייכל אויפן לייוונט, —
ערשט דאָן האָט ער דערפילט, אַז אַזאַ גרויסע שיינקייט
איז צופיל פאַר אַ מענטשן צו פאַרטראַגן גאָר אַליין,
און זיך גענומען שרעקן, טאַמער כאַפט נישט בעקא אַלץ
און קאָן חלילה עפעס דורכלאָזן. האָט ער אַ קוק געטאַן,
ערשט אירע אויגן זענען אויך אינגאַנצן דאָרט, —
און דאָס וואָס ביידנס אויגן קוועלן פון דעם זעלבן
און וואָס אַ דריטער וואכט איבער זיי ביידן און אַ סוד
פאַרטיינגט זיי, — האָט אַ געפיל געבראַכט, ווי ביידע,
באַשערט איינס פאַרן צווייטן, זאָלן איצט נאָך לאַנגע טעג
פון לייד און ראַנגלעניש צום ערשטן מאָל די רון געפינען
און זיין צוזאַמען פריי. — דער פּאַרהאַנג איז געמאָלן.

באַקאַנטע זענען צוגעקומען, און ווען מישאַ איז אַרויס
און ביירע זענען אין דער ליכטיקייט אַליין געבליבן,
האַט זאָרל נישט געוואוסט, וואו הינצוטאָן די אויגן,
ביז בעקא האָט געפרעגט: - געפעלט עס אייך?
- ס'איז זייער שיין. - די פרימאָדאַנע מוז שוין זיין נישט יונג.
דאָ כאַפט ער זיך, אַז נאָכנישט אַלץ, וואָס איז געוועזן שיין,
איז שיין געווען, און מיט דער יונגער זינגערן פון דאָרט,
וואָס אויף אַן אמת איז זי אַלט, ווערט נאָך עפעס צערונגען.
ביים צווייטן זאָקט איז ער שוין אומרואַיק און ווייס נישט,
צי דאָרף אים זיין געפעלן דאָס, וואָס אים געפעלט.
דאָן מאַכט ער אָפּ נישט אומצוקוקן זיך אויף בעקא, און בלייבט זיצן
מיט אויגן צו דער בינע, נאָר רער אומרו לאָזט נישט אָפּ.
ס'קומט ווידער דער אַנטראַקט און מישא גייט אַוועק.
זאָגט בעקא: - עפעס איז דער מער מיט מישאן,
כ'האַב מורא - ער האָט עמיצן געלאָזן דאָרט.
אודאי אַ געליבטע, גיין? - וואָס קאָן מען וויסן?
און ביי דעם נייעם פאָרהאַנג בלייבן זיי אַליין
און מישא איז נישטאָ, מסתמא גייט ער דאָרט שפאַצירן
אין סאָד אויף די אַלייען. ס'הייסט, אים גייט נישט אָן
דאָס שפיל צו זען. דאָס האָט ער נאָר פאַר זיי געטאָן,
און זיי - זיי זיצן שווייגנדיק, און מיט דעם דריטן פלאַץ
אַ ליידיקן ביים זייט פילט זאָרל עלנט און פאַרלאָזט
און ווייס נישט, פאַרוואָס קומט עס אים, מען זאָל אים לאָזן
אַליין מיט דער, וואָס טוט אים אַזוי וויי. שוין בעסער
ביינאַכט אויפן געלעגער טראַכטן וואָס ער טראַכט פון איר
דער ווייטער, אָפגעשניטענער, ווי זיצן דאָ מיט איר אַזוי.
ביז ס'ענדיקט זיך דאָס שפיל, און ווען מען גייט אַהיים
שוין ווידער אַלע דריי, טראַכט זאָרל, אַז ס'איז מאָדנע,
ווי מענטשן זענען איינס צום אַנדערן: אַט ווילן זיי טאָן גוטס
און טוען וויי און ווייטן נישט דערפון און מוזט זיי ליב האָבן
און ווייטאָקן אויף דעם.

ער טראַכט אַזוי די נאַכט

און אפשר נאָך אַ טאָג און צוויי. דערנאָך פאַרלירט זיך עס,
און שפּעטער, ווען ער זעט זיך גיין מיט בעקאן אין טעאַטער,
איז מישאַ שוין נישטאָ. אַליין גייט ער מיט איר,
און ס'איז אַן אַנדער שטאָט און דאָס טעאַטער איז אַן אַנדערס
און קיינער קען זיי נישט. אַ סרעמדע וועלט אַרום,
און נאָר זיי ביידע זענען אייגענע. און בעקאן ארט נישט מער
די אַלטע זינגערן און ס'אַרט איר גאָרנישט, בעקאן - -

ער קומט אין הויז צו זיי, באַגעגנט זי, די זעלביקע,

נאָר ס'מאַכט נישט אויס. די בעקא פון די אַוונט
אין ווייטן, נישט-געזעענעם טעאַטער - יענער אַרט נישט מער,
וואָס דאָ די בעקא טוט. אָט זאָל זי שמייכלען בלוז,
זי גאָר אים נישט באַמערקן. וועמען גייט עס אָן?
זי קאָן אַפילו גאָר אַוועק אינגאַנצן פון דער היים.
אַוועקסאָרן - צום חתן, לאָמיר זאָגן - מהיכא תיחא.
ער וועט אַליין באַגלייטן זי צום באַן, וועט ער,
און זאָגן: - פאַרט געזונטערהייט! וועט קומען אומגעריכט,
ווען אַלע וועלן זיך געזעגענען, און געבן איר אַ האַנט
און זאָגן: - סאָרט געזונט. יאָ פאַרט געזונטערהייט. ..

דערווייל האָט אינדערהיים זיך אַנגעיאָגט אַ ווילדע זאָך.

פון העלער הויט האָט טאַטע-מאַמע זיך דערמאַנט,
אַז זאָול איז דער עלטסטער זון אין הויז און מ'איז געקומען
צו אים נאָך פשרות צווישן ביידן. אַנגעהויבן
פון איציקן, דעם קליינעם יינג, וואָס איז דעם זומער
שוין צען געוואָרן און ס'איז צייט פאַר אים
צו עפעס נעמען זיך. פאַרשטייט זיך, אַז דער טאַטע
האָט שוין געהאַט אַ בעל-מלאכה אויפן אויג
אים אַפצוגעבן, נאָר די מאַמע האָט זיך איינגעשטעלט:
- זי וויל דעם יינג אין שקאַלע שיקן. - שקאַלעס גאָרן
איך קאָן נישט קאָרמענען אומזיסטע פרעסערס!

דאָס איז געווען דעם טאָטנס נוסח איינמאָל ביי אַ וועטשערע
 און נישט צום ערשטן מאָל, זעט אויס. האָט זיך די מאַמע
 צו זאָלען אָנגערופן: - וואָס זאָגסטו עפעס דערצו?
 עס איז געווען אַ ווילדע נייעס, מען זאָל צו אים
 נאָך עצות קומען, האָט ער אָנגעקוקט: - וואָס ווייס איך?
 נאָר אַז דער טאָטע האָט אַ זאָג געטאָן: - דו קוק נאָר אָן
 וואָס פאָר אַן עצה-געבער זי האָט זיך געפונען! - האָט שוין זאָול
 באַקומען לשון און געזאָגט: - אויף ביכער און באַקליידן אים
 וועל איך שוין אויסלייגן. - דערביי איז עס געבליבן,
 און ס'איז די מאַמע מיטן יינג אַליין צוועק צומאָרגנס
 פאַרשרייבן אים אין שקאַלע. זאָול האָט געהאַט הנאה,
 וואָס ער האָט אָפגעטאָן דעם טאָטן, דאָך דערשראָקן זיך:
 - מען קומט צו אים נאָך עצות, ער דאַרף ענטפערן און אַלץ...
 וואָס ווייס ער, וואָס?

נאָר איציק איז געוועזן בלויז

אַ פאַרשפיל צו דער אמתער מהלוקה פון דערנאָך,
 ווען מיט די נאָנטע ימים-טובים האָט זיך אָנגערוקט
 די פריזיוו-צייט פאַר משהן, און אין אַוונטן,
 ווען ער אַליין, דער תכשיט, האָט זיך אומגעשלעפט
 ווי אים וואָלט עס נישט אָנגעגאַנגען, האָבן טאָטע-מאַמע
 אַרומגעריסן זיך: פאַר איר איז רעכט געווען,
 ער זאָל כאָטש מאָרגן ציען קיין אמעריקע - נישקשת,
 אַ שניידער-יינג וועט זיך דאָרט אָפזוכן זיין ברויט.
 דער טאָטע אָבער האָט געטענהט, אַז ער וועט נישט גיין
 דעם קאָפּ פאַרזעצן אָפצוצאָלן די דריי הונדערטער פאַר אים,
 און ס'וועט אים, דעם בנאָק, חלילה גאַרנישט אָפקומען.
 אַז ער וועט אויסדינען דעם קיסר די דריי יאָר.
 טאַג-איין, טאַג-אויס די זעלבע טענות - און ווען זאָול וואָלט געקאָנט
 זיך בייטן מיט דעם משהן, אָדער אים אַוועקגעבן
 די אייגענע די קורצע פיס, וואָלט ער עס שוין געטאָן - און פטור!
 ווייל ווען ער הערט דעם נאָמען, איז ער מער ווי זיכער,

און יענער וואָלגערט ויך אין גרינעם געסל מיט די יינגען,
 און ס'בליצט אים אויף, און איצטער גראָד
 זיצט משה ביי אַ טישל און דערציילט דאָרט מעשיות
 פון ברודער מיטן פידעלע און מיט דער רייכער טאָכטער, —
 און זאָולס פנים פלאַמט. קאָן זיין, עס פלאַמט אזוי
 נישט בלויז פון חזק, נאָר נאָך מער פון שאַנד פאַרגראָבענעם,
 פון שאַנד סאַר דעם נישט-גוטן אומרו, וועלכער קומט
 מיט דער געדעכעניש פון גרינעם געסל, און ס'איז משה דער,
 וואָס ברענגט אַהער דאָס געסל. וויפל מאָל ביינאַכט,
 ווען ער רירט אָן דעם ברודער אומגעערן אין שלאַף,
 דערפילט ער, און ער קאָרטשעט זיך צונויף און רוקט זיך אָפּ
 ווי אַפצוטרײסלען עפעס, וואָס איז שוין אין אים
 און נאָגט מיט אַזאָ אומריינער נישט-גוטקייט. . .
 איצט דאָרף ער זיצן, צוהערן — און ס'איז נישטאָ אַפילו
 וואו הינצוטאָן זיך, וואו אַנטלויפן אין די אַוונטן,
 ווייל אויפן גאַס איז אומעטיק און דאָרט אין הויז
 איז אַלץ פאַרטומלט מיט הכנות צו אַ חתונה, מען פאַרט אַוועק,
 מען קומט צוריק, עס קלאַפן ניי-מאַשינען גאַנצע טעג,
 און בעקא מעסט און פריידע פאַרעט זיך און מישא גייט אַרום
 ווי נישט קיין היימישער אין שטוב — ער איז אַליין צופרידן,
 ווען ס'ענדיקט זיך די שעה מיט ליזען און ער קאָן אַנטלויפן.

די חתונה ביי בעקאן איז געוועזן אויסגעשטעלט
 אויף זעקס וואָכן נאָך סכות, גראָד אין פריזיוו-צייט,
 נאָר זאָול האָט געוואָלט פון פריער, און מ'האַט אָפגעמאַכט
 אַרויסצופירן עס דאַנעבן אויף אַ סטאַנציע,
 און ס'איז געוועזן בעסער דאָ צו וואַרטן מיט דער מאַמען
 אין דרויסן פאַר דער דומע, וואו דער פריזיוו איז געווען,
 ווי ער זאָל דאַרפן הערן קלעזמער שפילן היינט אין הויז
 און אפשר דאַרפן זיין אַ גאַסט. ניין, בעסער דאָ
 זיך שטויסן צווישן יידן, יירענעס און קינדער,
 זיך טאַפּטשען אינם שניי און פאַלן אויפן גליטש

און טראַכטן וואָס עס טראַכט זיך. . . ביז פאַרנאַכט,
 ווען משה איז אַרויס און אָנגעזאָגט די בשורה
 און מ'איז אַהיים אַוועק. אַליין אין הויז אין אָונט,
 און איצטער שפּילן קלעזמער דאָרט די כּלה צו באַזעצן
 און באַלד וועט חתן-כּלה צו דער חופּה גיין.
 די מאַמע פּאָרעט אום ביים איינגעהייצטן אויוון,
 די טרערן רינען פּונם פנים אויפן יאַקל, און דער ברעג
 פון סיצן טיכל אויפן קאַפּ איז פייכט און שווער
 פון ווישן זיך טרערן. בעסער זיצן דאָ אין טונקל
 פון רויכערדיקן לעמפל, קוקן ווי עס פּלאַקערן
 די שייטלעך האַלץ אין אויוון, קוקן... און דאָרט טאַנצט מען שוין
 און קלעזמער שפּילן אַ קאַדריל...

ב יינאַכט איז משה

אַהיים געקומען שכור און גערעוועט אויפן קול
 און ס'האַט די מאַמע אים געדאַרפט אַוועקלייגן און אויסטאַן.
 אויף מ'רגן נאָכאַמאָל. אַ גאַנצן טאָג זיך אומגעשלעפט
 פון שענק אין שענק אַריין מיט שכורע רעקרוטן און ביינאַכט
 געקומען און געטאַנצט. האַט שוין די מאַמע אָנגעהויבן ציילן
 די טעג, וואָס ער דאַרף בלייבן. ס'איז אַריבער שבת,
 און מאַנטאָג אָונט האַט זיך זאַוול אויסגעקליבן
 גיין זאָגן מזל-טוב אין הויז. דערציילט אים פריידע
 ווי שוין ס'האַט בעקא אויסגעזען אונטער דער חופּה,
 און פון די געסט אין פון דער פריילעכקייט - און איצטער אויס.
 - לחיים, זאַוול! גאַט זאָל געבן - ווינטשט זי זיך,
 און ער קאָן קוים זיך צורירן צום שנאַפּס און לעקעך.
 - איז וואָס זשע גייט ער שוין? - ער מוז שוין גיין.
 אַ ברודער האַט מען צוגענומען. - טרייסט זי אים:
 - אַ שניידער, וועט אים גוט זיין. יאָ, זי ווייסט
 פון זעלידער, וועלכע עסן ביי איר יום-טוב.
 און בעקא איז שוין דאָרט אַצינד. - אַ גוטע נאַכט!
 - אַ גוטן! גייט געוונט! און שיער אַרויס פון זינען:

ס'האָט בעקא אָנגעזאָגט צו לָאָזן גריסן אים.
דער חתן אויך. און זאָוול דאָרף נישט זאָרגן -
אַ יונגעראַמאָן, אַ בעל-מלאכה, קאָן אים גוט זיין דאָרט.
- אַ גוטע נאַכט! - שוין אָפּגעקומען. דאָס שוין אויך.
איצט נעמט עס נאָך אַ וואָך און נאָך עטלעכע טעג
און נאָכדעם אין אַ שנייאיקן פרימאָרגן פירט מען
דעם בחור אין לאַקירטע שטיוועלעך און אויף די אַקסל
פאַרוואָפּן אַ באַשליק מיט גאָלדענע זוימען - פירט מען אים
אָוועק אויפן וואָקזאָל. ער מישט זיך אויס מיט אַנדערע,
געזעגנט זיך און נאָכדעם גייט מען שוין צופּוס צוריק.
צופּוס דעם גאַנצן וועג מיט איציקן און בייַלקען אויף דער האַנט.
עס פאַלט אַ שניי. מען שווייגט און שווייגנדיקע קומט מען אָן אַהיים.
ס'איז נישט געהייצט פּון אינדערפרי. איז קאַלט און שטיל.
און ס'גייט די אַרבעט שטיל און שלעפּעריק.
ס'קומט נאַכט, און זאָוול שלעפּט די ברעט אַראָפּ
פּון אַלטן שלאַפּבאַנק, טראָגט דעם שעניק און די קישן
און לייגט זיך, און ס'איז קיינער נישט מיט אים.
אַליין, צום ערשטן מאָל אַליין אויפן געלעגער,
און ס'איז נישטאָ מיט וואָס צו אָנפילן די ליידיקייט
פּון דעם, וואָס איז אָוועק. ס'איז קאַלט און שטיל.

אַ **יין יענער שכליקייט האָט זיך אָנגעהויבן גרייטן דאָס געפיל,**
פּון וועלכן ס'איז דער פּערז צרויכגעווייַקסן שפּעטער:
מיין לעבן ציט זיך ווי דער שמאָלער טראָטואַר
ביים זייט פּון ברייטן וועג.

נאָר ס'איז נאָך נישט געוואָרן צייטיק, און צו ענדע ווינטער
האָט זיך פּאַרלאָפּן נאָך עפעס, וואָס האָט צערודערט אויף אַ ווייל.
פאַרלאָפּן זיך מיט לייזען. ס'איז געגאנגען שלעכט
אין שול מיט איר און ס'איז דערגאַנגען אַזוי ווייט,
אַז מ'האָט געלאָזט דעם פּאַטער רופן און געעצהט
מען זאָל איר ווייניקסטנס ביז איבער דעם עקזאַמען
אַ לערער נעמען אין דער היים. דאָס האָט געלייגט

זיך צו געזעגענען מיט זאוולען און דער פירדל,
 און דאָס האָט זאוולען איינמאַל אין אַן אָוונט קלאָר געמאַכט
 אַליין ר' חיים לייב, און פריידע האָט פאַרטייטשט, אַז דאָס איז בלוין
 ביז ליזע וועט זיך בעסערן. קאָן זיין - מען האָט געמיינט,
 דאָס מיידל אָנשרעקן, נאָר זאוול האָט זיך נישט געכאַפט.
 פאַרשטאַנען וואָס ער האָט געהערט און גרייט געווען צו גיין.
 נאָר איידער ער האָט זיך אַ הייב געטאַן, איז צוגעפאַלן ליזע
 און אויסגעשאַסן אַ געוויין. פון אָנהויב שטיל,
 נאָר וואָס אַ ווייל אַלץ פיטערער און יאָמערליכער,
 דעם קאַפּ פאַרגראָבן אין זיין ברוסט, אים פעסט געהאַלטן,
 ביז זי האָט אָנגעהויבן שרייען: - כ'ויל נישט, ניין!
 דאָס איז געוועזן אַלץ, וואָס מ'האַט געהערט, און נישט די מוטער
 זי נלעטנדיק, און נישט דער פאַטער מיט די שטרענגע רייד
 האָט זי געקאַנט אַוועקרייסן. האָט זאוול שוין אַליין
 גענומען גלעטן זי איבערן קאַפּ אין אַקסל, איינטענהן
 פון לערנען זיך און פון עקזאַמען און פון פאַלגן טאַטע-מאַמע
 (פון וואָנען האָבן זיך אַזעלכע רייד צו אים דערנומען?).
 און זי האָט צוגעהערט און כליפענדיק שוין שטילער
 אים אָנגעקוקט אין טרערן און גענומען צוזאָגן,
 אַז זי וועט בעסער ווערן - וועט שוין זאוול זען אַליין!
 האָט טאַטע-מאַמע אָנגעקוקט זיך, און ווען ס'האַט דער פאַטער ווידער
 גענומען רעדן, האָט ער שוין געזאָגט: - אָט זעסטו?
 זאָט זאוול אויך דאָס זעלביקע. און ער וועט קומען,
 אַז דו וועסט בעסער לערנען זיך. - דערמיט האָט זיך געענדיקט,
 נאָר זאוול איז דערנאָך אַרומגעגאַנגען מיט אַ זיסן ווייטאַק
 און צערטלעכקייט צו אַלץ, אַז צייטנווייז פלעגט ער אַליין
 ביי זיך אין שטוב די טריט זיינע נישט לאַזן הערן
 און שפּרייזן שוועבנדיק אַזוי, ווי איבער שפּ גוועב.
 ביז איינמאַל האָט ער, שווימענדיק אַזוי, זיך אָנגעשלאָגן
 אַן טיש ביי זיך אין צימער, האָט דערפילט ווי לעכערלעך
 עס איז פאַר אים, אַ נידעריקן, שווערן - שווערן אָט אַזוי,
 און דאָן האָט ער אַ וואָכן צוויי געגבעט צייט

ביים טאטן פון דער ארבעט, ביז עס איז געוואָרן פאַרטיק
 אַ ראַניעצל סאַר ליועס ביכער, קליין און שוואַרץ,
 מיט קליאַמרעס מעשענע און ווייכע רימענטן.
 אודאי האָט זי זיך געפרייט. נאָך מער צוכרידן אָפער
 איז ער אַליין געווען, און אמשר נישט אַזוי פון ליוען
 ווי פון דעם צופאַל, וואָס דאָס ראַניעצל האָט ער געבראַכט
 מיט דריי טעג טריער, איידער עס איז אָנגעקומען
 דער זיידענער פיל. קווייטנדיקער שניפס פון בעקאן.
 און דאָך האָט ער געזאָגט אַ ליגן: האָט געוואַרט דערמיט
 אַ גאַנצע וואָך און דאָן אין הייז געקומען און דערציילט,
 אַז דאָס האָט ער ערשט נעכטן מיט דער פּאַסט געקריגן.

דאָס אַלץ - און מער האָט קיין זאָך נישט פּאַסירט.
 וואָס זאָל פאַרבלייבן אין זכרון אויף די טעג דערנאָך.
 וואָס האָט זיך יאָ סאַרלאָפן, איז געווען פרעמדס
 און אָנגערירט פאַרבייגייענדיק בלויו. אַזוי, למשל,
 האָט מישאַ אויפגעמאַכט אַ קאַבינעט און אויטן טיר
 אַ ברעטל אָנגעקלאָפט, אַז מיטוואַכס און שבתים
 וועט ער באַהאַנדלען אַרעמע חולאים פאַר אומזיסט.
 פון משהן איז אַ קלאָגנדיקער בריוו געקומען
 פון אויסלאַנד שוין, מען זאָל אים שיקן אויף הוצאות
 צו פּאַרן קיין אַמעריקע. אין גאַס צווישן חברים
 האָט דער און יענער חתונה געהאַט און איז אַרויס
 פון אַלטן קרייז. אין שטוב דער טאַטע האָט אַלץ אָפּטער
 גענומען וואָרטשען, וואָס דער זון, שוין באַלד אַ דרייסיקער,
 גייט אום אַזוי און טראַכט נישט פון קיין תכלית.
 און ווייטער גאַרנישט. טעג אין רימעריי, און אַוונטן -
 אין גאַס אַמאָל מיט עמיצן פון די פאַרבליבענע חברים,
 נאָר אָפּטער דאָך אין שטוב אַליין - אַמאָל מיט טינט און פעדער
 און צייטנווייז אויך מיט אַ בוך. נאָך אַלעמען האָט ער געהאַט אַ פעולה
 און בעקאס מי איז נישט אַוועק אומזיסט
 אפילו אויפן פרעמדן לשון. ביסלעכווייז סאַרשטאַנען

און אויפן רעשט זיך אָנגעשטויסן. און ס'איז גוט געווען.
אפילו זיך מיט מישאן איינמאָל אויפגערעדט
און אים געקאָנט דערציילן וואָס ער האָט געלייזנט.
און דאָס - אַ בוך, די פידל און אַ שמועס ווען עס איז
אין הויז ביי זיי - דאָס איז געווען דער אָפרו פון די טעג.
וואָס האָבן זיך געצויגן ווי אַ גרויער שנור.

ל"א. נאָך עפעס איז פאָרגעקומען דורך דער צייט.
וואָס וואָלט מיט זאָוולען ווייניק וואָס געהאָט צו טאָן.
ווען נישט דאָס ברענגען טאַטע-מאַמע דאָרט אין הויז.
אויב קלעזמער האָבן נישט געשפילט אין פריידעס הויז,
ווען ס'איז איר אייגן קינד געאָנגען צו דער חופּה,
האָט זי דערפאַר געזען, זיי זאָלן שפּילן
ביי חיה ריווען אויף דער חתונה, וואָס זי האָט אויסגעריכט
ביי זיך אין הויז. דאָס איז געווען אויפן צווייטן ווינטער.
צווערשט האָט חיה ריווע מיטן חתן זיך אַראָפּגעלאָזט
צו זאָולס מוטער אים באַווייזן איר משפּחה,
זי אפשר זאָוולען אויסשטעכן די אויגן, נאָר ווען פריידע
האָט צוגעזען, ווי אָפט עס קומט אַריין אין קיך
דער הויכער יינג אין קעסטלידיקן ראָק און זעלנער-שטעל,
האָט זי געפרעגט, אויב דאָס איז נישט מיט מזל שוין אַ חתן.
און אויב אזוי, וויל זי אַליין די זכיה האָבן
די חתונה צו פראָווען. חיה ריווע האָט געשיינט,
און זאָול האָט אין גיכן אָנגעהויבן זען
ווי ס'שפּאַרט אַרויס ביי איר דעם בוועם און די הימטן
פון יאָקעלעך און קלייולעך, וואָס ער האָט געקענט
ביי פריידן אויף די אַקסל. דאָן האָט זיך אַ נייע דינסט
אין הויז באַוויזן, חיה-ריווע איז אַרומגעגאַנגען פריי
און זיך געפאָרעט ווי אַ האַלבע באַלעבאַסטע,
און באַלד איז אויך דער צוונט פון דער חתונה געקומען.
דער טאַטע האָט אַרויסגעלאָזט די הויזן פון די שטיול,
און אָנגעטאָן דעם שבתדיקן ראָק, וואָס האָט געשמעקט

מיט קעראַסין, מיט וועלכן ס'האַט די מאַמע אים געריבן
אַ גאַנצן אינדערפרי. אַליין האָט זי זיך אַלץ געקלינגט
דעם אויסגעציפטן שייטל אויסצולייגן שפּאַרעוודיק
און צוגעדעקט אים מיט אַן אויסגעריבן זיידן טיכל,
וואָס זי האָט, איבערוואַרפנדיק אַ וועלט מיט זאַכן,
אַרויסגעשלעפט פון קופּערט. נאָכדעם האָט מען אָנגעטאַן
די קליינע ביי'קע מיט די פייכטע, פּריש-געצוואַנגענע
און גלאַטע האָר, אַרומגעוויקלט זי מיט אַ פּאַטשיילע,
די לאָדן צוגעמאַכט, אַ שלעסל אויפגעהאַנגען אויפן טיר,
און כאַטש דאָס מיידעלע איז שוין געווען אין זעקסטן יאָר,
האַט זי די מאַמע דאָך גענומען אויף דער האַנט
און מ'איז אַוועק אַזוי: דער ערשטער זאַוול,
נאָך אים דער טאַטע, נאָכדעם איציק און צו לעצט -
די מאַמע מיט דער קליינער אויפן האַנט. ס'איז נאָכט געווען,
אַ וואַלקנדיקע ווינטער-נאַכט, און ס'האַט אַ פייכטע קעלט
געיאָגט אין האַלז אַריין, און זאַוול האָט געשפּירט כּסדר
דעם קעראַסין-גערוך און האָט געוואוסט, אַז ס'איז נישט אמת,
ווייל ס'איז דער טאַטע הינטער אים געגאַנגען און דער ווינט
האַט אים געיאָגט אין פנים. נו, זאָל זיין אַזוי!
אַט איז דער טאַטע זייער אין דעם ראַק מיט קעראַסין,
די מאַמע אין דעם אויסגעריבענעם פאַריק,
זיין ברודער איציק אין מונדיר, פאַר וועלכן ער,
דער רימער, האָט באַצאָלט פון זיינע פיר רובל אַ וואַך,
זיין שוועסטער ביי'קע - דאָ זענען זיי אַלע,
און דאָס איז ער אַליין - זיין טאַטנס עלטסטער זון,
דאָס זענען זיי! אַריינגעפירט זיי אין דער גרויסער סאַליע
און זיך אַוועקגעשטעלט אין פּראָט. איז צוגעלאָפן חיה ריווע,
אין וויסן מיטן שלייער, און אַרומגעכאַפט די מומע,
האַט ער זיך אָפּגערוקט. געשטאַנען אָן אַ זייט, געקוקט -
ביז פריידע איז אַרויס אין בלויען סאַמע-קלייד
און גלייך צו אים: - דאָס איז דאָך אייער מוטער, זאַוול
ערשט דאָן, ווען פריידע מיט דער מאַמען זענען שוין


געזעסן אין אַ ווינקל און גערעדט, ווען ביילקע האָט געקייט
 אַ שטיקל טאָרט פון פריידעס הענט און איציק פון אַ זייט
 האָט נאָכגעקוקט מיט שעמעוודיקע אויגן לייזען -
 האָט זאָויל זיך אַרומגעזען און האָט דערפילט,
 אַז כּאָטש דער ווייסער קאַכלאוויין גלייט
 און ס'ברענט דער גרויסער פּליצלאַמפּ - איז דאָ קאַלט
 און ס'איז אומהיימלעך. זיצט דער טאַטע זיינער
 צוזאַמען מיט אַ יידעלע אַ דאָרס מיט לאַנגע פּאות -
 דער איינציקער, זעט אויס, אַן איינגעבעטענער פון חתנס צד -
 און לעבן זיי ר' חיים לייב און ווייס נישט וואָס צו טאָן.
 אַ דריי פּאָר יינגען דרייען זיך צרוב און גרייטן זיך
 צו טאַנצן מיט די מיידן. צווישן זיי דער חתן,
 אַ שעמעוודיקער, אַנגעצויגענער, און קלעזמער גרימפלעך
 און ס'טאַנצט זיך נישט. פּרוווט מישאַ זיך צונויפריידן מיט זיי
 און מוז זיך שטילערהייט צוועקרוקן צו אים,
 צו זאָווען. ס'האַלט שוין ביי באַדעקנס. וויינט זי מאַמע
 און פריידע וויינט, אין איבער אַלע חיה-ריווע,
 און ווען דער חתן דרייט זיך שוין אונטער דער חופּה,
 זעט זאָויל, אַז די זאַכן זענען ענג אויף אים -
 געליענע, זעט אויס. מען זעצט זיך אַרום טיש.
 ער שפירט דעם טאַטנס ראַק און ס'פּלאַמט דאָס פנים,
 נאָר קיינער קרימט זיך נישט - מסתמא דאַכט זיך בלויז
 און ווייטער גאַרנישט. ענדלעך זוכט מען די כּאָטשיילע
 און ביילקע ווערט אַרומגעוויקלט. פריידע שטייט ביים טיר
 און מישאַ און די קליינע לייזע - אַלע גוט און לייב -
 און אַז מען גייט אַרויס, ווערט זאָווען אַזוי לייכט,
 אַז ער גייט צו און נעמט אַרונטער פון דער מאַמעס הענט
 דאָס שלאָפּנדיקע שוועסטערל און טראָגט זי ביזן עטוב.

די סדרה חיה ריווע אָבער האָט זיך נאָכנישט אויסגעלאָזט
 אין אָונט פון דער חתונה. אַ פּאָר חדשים שפּעטער
 איז זי צריין מיט אַ יללה, אַז מען האָט דעם מאַן,

וואָס האָט געזאָלט אַ סטאַליאר זיין, פאַרנומען אין אָסטראָג.
 אַרויס איז ער אַרום ימים-נוראים-צייט, ווען חיה ריווע
 האָט זיך געגרייט אין קימפעט, און אַ וויילע פאַר פּל-נדרע,
 ווען ביידע זענען זיך געקומען ווינטשן אַ גוט יאָר.
 האָט זאָולס טאַטע שטיל געזאָגט צום יונגמאַן:
 - זאָל גאָט אייך צושיקן אַ בעסערע פּרנסה.
 דערביי האָט חיה ריווע זיך צעיאָמערט אויפן קול,
 נאָר אין אַ חודש נאָכן ברית האָט מען דעם מאָן
 שוין ווידער איינגעזעצט. עס איז געווען אַ משפט
 און ס'האָט געהייסן, אַז ער זיצט שוין רעכט. האָט חיה ריווע
 דאָס קינד אַוועקגעגעבן ערגעץ און אַליין זיך אָנגעדונגען
 צו פּרעמדע פאַר אַן אַם, פּלעגט קומען ווען עס איז
 דעם קאָפּ פאַרוויינען און דורך טרערן צישען ביים
 אין זאָולס ווינקל. פּלעגט ער זיך אַרויסדרייען
 און אָפּטראָגן פּון שטוב. אַרויס אין גאַס אַריין,
 גיין טריט ביי טריט, און אַז די טריט האָבן געקלאַפט
 אויף פּוסטע שמאלע ברעטלעך, האָט עס נאָכגעקלאַפט:

מיין לעבן ציט זיך ווי דער שמאָלער טראַטאָר
 ביים זייט פון ברייטן וועג. -

דאָס זעקסטע קאָפיטל


 ין אָנהויב פון דעם פערטן זומער, ווען די נעכט
 אין בלויזן כשוף האָבן אָנגעפילט מיט פּאַרלעך די אַלייט,
 וואָס ציט זיך צווישן לינדנביימער צו דער פעסטונג,
 און אויך דעם ברעג פון טייך, האָט זאָויל אָפגעזוכט
 פאַר זיך אַליין אַ נייעם וועג. אין עק פון שטאָט,
 וואו ס'האָט דעם קייסערס סאָד זיך אויסגעלאָזט, איז אויסן טייך
 געוועזן אַ פּאַראַם, וואָס האָט גענומען פאַר אַ קאָפּיקע
 אויף יענער זייט (צוריק - אומזיסט). פון דאָרטן האָט אַ שליח
 געפירט אין שטעטל, צוויי דריי ווערטט אַוועק,
 וואָס האָט זיך אויסגעלייגט אַרום די פּאַרטן און קאַזאַרמעס,
 און שמאַלע וועגן האָבן זיך געצויגן צו די דערפער
 און הויפּן פּריצישע, אויך זיי, די שמאַלע וועגן,
 באַזעצט מיט הויכע טאַפּאַלן פון ביידע זייטן,
 צי גאָר מיט ברייטע קאַשטאַנביימער. ס'האָט זיך פריי
 דאָס פעלד געשפּרייט אויף אַלע זייטן, און ביינאַכט
 האָט בלויז אַ היים-גייער געשפּאַנט וואו אויף אַ שטעג,
 צי ס'האָט אַ פּויערש פּורל זיך געשלעפט אַ סקריפענדיקס,
 און ווער עס איז געגאַנגען אָן אַ ציל פאַר זיך
 האָט אין דער גרויסער צויבערלעכער שטילקייט, אין די קלאַנגען
 וואָס קומען פון דעם פעלד, געמילט ווי ער זאָל גיין
 מיט נאַכט ביים זייט ווי מיט אַ לעפעדיקן נאַש,
 און זאָויל האָט אַזוי פון דעם דערציילט:

עס האָט לבנה-שיין
צו מיר אַריינגעשיינט.
מיך רופט אין פעלד אַריין
די נאַכט, מיין גרויסער פּריינט.

מיט שטערן-גאַלד באַצירט
האַט זי איר טונקל קלייד,
און גייט אַנטקעגן מיר
און רעדט צו מיר אָן רייד.

— דיין נעכטן איז אין רויך
אַוועק ווי שטרוי, וואָס ברענט,
און ס'קומט דער מאַרגן אויך
צו דיר מיט פּוסטע הענט.

וועסט ווייטער דיינע זאַרג
באַהאַלטן טיף אין האַרץ,
ווי איך מיין סוד פאַרבאַרג
אונטער אַ מאַנטל שוואַרץ.

נאָר נאָך די פאַלשע טעג
וועסטו נישט זיין אַליין.
איך וועל דיין שטילן וועג
מיט דיר אינאיינעם גיין.

זי רעדט צו מיר אַזוי
און פירט מיך ביי דער האַנט
אין ווייסן זילבער-טוי,
ווי אין אַ צויבער-לאַנד.

עס טאַנצן שאַטנס בלייך,
די שטילקייט זינגט איר ליד,

און פייכטע גראָזן ווייך
פאַרשלינגען מיינע טריט.

ביז שטערן-שיין פאַרגייט
אין ווייטן הימל וואו.
ווערט בלייך איר שטערן-קלייד
און ס'בויגט דעם קאַפּ צו רו.

איך גיי ביז צו מיין טיר
מיט בלייכן ליכט באַשיינט.
כ'ווייס, מאַרגן וואַרט אויף מיר
די נאַכט, מיין גרויסער טריינט.

און ווען ער האָט אין אָוונט זיך פאַרנומען מיטן וועב,
וואָס פירט איבערן טייך אויף יענער זייט,
איז ער געגאַנגען טריט ביי טריט, דעם קאַפּ געהויבן,
און האָט געפילט, אַז אַלץ - די ביימער, סלופעס,
די הייזער און די גראָזן - אַלע קוקן זיי אויף אים
און זעען, אַז ער טראָגט אַ סוד מיט זיך,
אַ גרויסן, וויכטיקן, נאָר פון דעם סוד אַליין
און פון זיין גרויסן פריינט ווייס קיינער נישט
און וועט נישט קיינמאָל וויסן.

רען ער האָט דערנאָך
אַרום שבועות-צייט דערהערט, אַז בעקא קומט
און מיט אַ קינד, איז אים אַפילו איינגעפאַלן
אַ זאָג אַזאַ: - אָט קאָמיר זען! - און גייענדיק אהין,
געגאַנגען נישט אַליין, נאָר נאָך פון עמיצן באַגלייט,
וואָס וועט, אַ נישט-געזעענער, אים זיין אַן אָנלען אין אַ נויט.
די פרייד פון בעקאן, שטיל און אָפּן אים אַנטקעגן,
האָט אים צעמישט. געהאַלטן אים פאַר ביידע הענט,
פאַרקוקט אים אין די אויגן, צוגעלאַכט פון גליק

אין נאָכאָנאָנד גערעדט: - וואָס מאַכט איר, זאָל?
 אָט זע נאָר, ער איז אַלץ דערזעלבער, מאַמע, מאַמע,
 אָט איז דאָך זאָול דאָ! נו, זעצט איך, קומט!
 פאַרפּעזעצט אים אויף דער אָטאָמאָנע נעבן זיך,
 געטוליעט זיך צו אים, אין מיטן האָט די אַם
 דאָס קינד, אַ יינגעלע, אַריינגעבראַכט, האָט זי צו אים
 דאָס צוגעטראַגן, זיך געפריידט מיט ביידן גלייך,
 און ער האָט זיך פאַרלוירן פאַרן קינד, געשמייכלט
 און נאַריש מיטן צונג צו דעם געקלאַפּט. ערשט ווען דאָס קינד
 איז ווידער ביי דער אַם געווען און בעקאס אויגן האָבן אַלץ געשיינט,
 האָט ער זיך צוגעקוקט צו איר: נאָך לייכט און דין
 ווי גאָר אַ מיידל, אָבער איבער אַלץ אין איר
 איז צוגעקומען אַזאָ וואַרעמע און גוטע ווייכקייט
 און ס'איז אים איינגעפאַלן מיטאַמאָל: ער וואָלט געוואָלט
 זי זען זיך אָנבויען איבערן וויגל פונם קינד,
 די ווייסע ברוסט אין מיילכל, אירע האַר צעשאַטן
 און אין די אויגן אַזאָ סייכטקייט - וואָס וואָלט ער געטאָן?
 נו, טאַקע, וואָס? ער וואָלט זיך אויסגעצויגן אויף דער ערד,
 צו פּוס ביי איר געלעגן און געקוקט - דאָס אַלץ.
 און זיצנדיק אַזוי, קוקט ער זי אָן פאַרחושט,
 ביז בעקא כאַפט זיין בליק: - וואָס קוקט איר אַזוי, זאָול?
 נאָך איידער ער האָט צייט זיך צו פאַרלירן
 הערט ער אַליין דעם ענטפער נישט: - איר זענט געוואָרן שיין!
 און בעקא הויבט אָן לאַכן, לאַכט מיט אַזאָ פייכטקייט
 אין יעדן קלאַנג און נעמט אַרום זיין אַקסל
 און טומלט: - מאַמע, זאָול מאַכט דאָך קאַמפּלימענטן! -
 און ס'דאַכט זיך - טרערן קלינגען אין איר קול.

דאָס נחת איז געווען גרויס אין הויז - און אַלץ דורך איר.
 איז בעקא אומגעגאַנגען ווי אַ בת-יחידה, און די קורצע צייט,
 וואָס זי איז אין דער היים געווען, האָט זי פאַרלאַנגט,
 אַז זאָול זאָל אַריינקומען כאַטש יעדן צווייטן טאָג.

עס איז געוועזן מאָדנע - דאָס פאַרהאַלטן זיך פון זיי.
 כּאַטש ער האָט נאָכן ערשטן אָוונט אויסגעשפּירט,
 אַז ס'איז נישטאָ זיך וואָס צו שרעקן, האָט ער דאָך
 זיך נישט באַשלאָסן צו פאַרלאָזן פאַר דער טיר
 דעם צווייטן, נישט-געזעענעם, וואָס האָט באַגלייט אים.
 אַ ביסל - ווייל ס'איז דאָך געוועזן זיכערער,
 און מער נאָך, ווייל עס וואָלט געווען אומטריי פון אים
 צו לאָזן יענעם אויף דער גאַס. איז יענער גלייך מיט אים
 געזעסן צווישן אים און בעקאן אויף דער סאָפּע, האָט שפּאַצירט
 אין מיטן, צווישן אים און איר, אין גאַס,
 און בעקא האָט אין זאוולס שטייפקייט, אין דעם שטאָלץ,
 וואָס האָט געווייט פון אים, געשפּירט, אַז עפעס פעלט
 אין זאוולען פון אַמאָל און בלינדערהייט געזוכט
 זיך איינקויפּן צוריק ביי אים אין פריינטשאַפט.
 אַזוי האָט זי אַן אָוונט איינמאָל אויפגעכאַפט אַ בליק
 פון ליווען אויף איר לערער און אַ רוף געטאָן זי, פּרעגנדיק.
 - דו האָסט אים ליב? - די קליינע האָט צוערשט
 געענטפּערט פשוט: - יאָ. - נאָר בעקא האָט זי צוגעהאַלטן
 און נאָכאַמאָל: - דו האָסט אים זייער ליב?
 דאָ האָט דאָס מיידל שוין אַראָפּגעלאָזט די אויגן,
 און בעקא האָט זי צוגעצויגן, גלעטנדיק דעם קאָפּ
 און אָנגעהויבן: - גוט אַזוי! מען דאַרף אים ליב האָבן.
 אַזא ווי אונזער זאוול דאַרף מען ליב האָבן. -
 ער האָט עט צוגעהערט און גאָרנישט. בלויז געפילט
 אַ קוש צו טאָן די קליינע און זי אָפּלאָזן.
 און ווידער שמועסן געפירט, און אַז מ'האַט אָנגעזאָגט,
 אַז בעקא מיט דער מאַמען און מיט ליווען פאַרן אָפּ
 אויף זומער אין די וועלדער, האָט ער בלויז אין זיך
 אַ זאָג געטאָן צום אַנדערן: - איז בלייבן מיר אַליין...
 און דאָך דערנאָך, אין פעלד אַליין שפּאַצירנדיק,
 צוזאַמען מיט די גוט-באַקאנטע קלאַנגען פון דער נאַכט,
 געהערט אַמאָל ווי הינטער אים אין ווייכן פינסטער

זאָל נאָכגיין טריט ביי טריט אַ יונגע מאַמע, שעפטשענדיק:
— אַזאָ ווי אונזער זאוול דאַרף מען לייב האָבן..
און אפשר איז עס נאָר די נאַכט אַזוי געווען.

דאָס פרעמדע, וואָס האָט אָפגעשיידט פון גרויסן פריינט,
איז נישט געקומען מיטאַמאָל, נאָר שטילערהייט
פאַרגנבעט זיך, אַרומגערינגלט אים מיט רייד
און אומרוואיקן שאַרכן ווי פון בלעטער אין אַ גאַרטן,
כאָטש אין דעם אַלעמען האָט ער צוריק דערמאָנט זיך
ערשט דעמאָלט, ווען די פרעמדע זאָך איז שוין געווען אַרום
און אים געהאַלטן אַ געפונדענעם. באמת —
וואָס איז דאָס פאַר אַ נאָווינע צו הערן ווי די מאַמע
קומט אָנגעלאָדן מיט אַ פאַק מיט נייעסן פון מאַרק?
איז ער מחויב אויסצוהערן אַלץ? מעג זיין אַפילו,
אַז דאָס מאָל איז עס נישט פון יקרות אויף קאַרטאָפּל,
און נישט פון דעם, ווער ס'שלעפט זיין ווייב צום רב,
און נישט פון יידענעס, וואָס האָבן זיך צעשלאָגן אויפן מאַרק,
נאָר פון קייסאַרים, וועלכע קריגן זיך —
איז וואָס דער חילוק? שלאָגן זיך קייסאַרים.
און אויב אַפילו ס'האַלט דערביי, אַז אונזער קייסער אויך
זאָל זיך אַריינמישן — איז זאוול נישט קיין שלעגער
און ס'אַרט אים נישט דער קייסער. נישט וויל דורך די יאָרן
פון שמועסן אויפן בולוואַר, פון רייד אין קרייז
און לייענען אין ביכלעך איז ער אויפגעקלערט געוואָרן
און האָט עפעס צום קייסער. ס'איז דאָך בלויז פון ביכלעך,
און שווער זיך פאַרצושטעלן יענעם ווי אַ מענטשן.
וואָס לאָזט זיך לייב האָבן, צי פיינט האָבן. אַ קייסער —
אַזאָ נישט-מענטשלעכע און ווייטע זאָך — וואָס גייט ער אָן?
און אויב ער וויל זיך שלאָגן — וועט מען שרייבן אין די בלעטער
און זאוול וועט עס לייענען. די מאַמע זאָגט ביים טיש:
— געלויבט דער אויבערשטער, וואָס כאָטש דער יינג אַליין
האַט נאָך געהאַט אַ ביסל שכל. — זאָגט אַזוי און קוקט

מיט פארוואורף אויפן טאָטן, וועלכער ברומט אַרויס:
 — עט, ווייס איך דאָרטן וואָס די בלעטער שרייבן.
 דאָס רעדט זיך וועגן משהן. אָבער משה אויך
 איז ערגעץ איבער ימים ווייט אין ווייטער נאָך פון אַלץ.
 וואָס שרייבט זיך אין די בלעטער. און דערווייל
 בליט-אויף דער זומער אין זיין פולער צייטיקייט.
 אין גערטל פאָרן פענסטער שטייען געלע „רויזן“ ווי די טעלער
 מיט פעטע בלעטער אומגעזוימט און אָנגעזעצט געדיכט
 מיט שוואַרצע קערעלעך. עס פאָרן דורך אין מאַרק אַריין
 די וועגענער מיט פרישן היי, אַ שטאָק די הייך,
 און ס'טראַכט די מאַמע קוקנדיק, אַז ס'איז שוין צייט
 די שעניקעס איבערצושיטן. שבת נאָכן עסן
 פאַרנעמען זיך די יונגע לייט, אָנשטאָט אין קייסערס סאָד,
 אין סאָד צום אַלטן גוי אויף יענער זייט פון שטאָט,
 וואו ס'שטייען שוין די פולע קערב מיט אויבס און ס'שמעקט
 מיט פייכטיקייט פון די שמאַלע סטעשקעס. און די נעכט
 אין דרויסן זענען וואונדערלעך, יאָ, וואונדערלעך אין זייער בלוי
 און פרישער קילקייט — וועמען אַרט עס פאַר די רייד
 פון ווייבער אויפן מאַרק און פאַר דאָס שרייען פונם יינגל,
 וואס לוימט אַרויס מיט בלעטער אויפן גאַס?
 צי קען דען זאָויל נישט די טאכטער פון דעם דרוקער,
 וואָס דרוקט דאס בלאַט אין הויף דאָרטן, פון וואַנען
 דער יינגל איז אַרויס נאר וואס?

ביז פון דער באַן

און פון די לאַגערן אַרום האט זיך גענומען ציען
 אַ לאַנגע קייט פון זעלנער איבערן שאַסיי, און יעדן טאג
 אַלץ נייע הילכעדיקע מאַרשן פון אַרקעסטערס
 פאַרויס די פאָלקן האָבן פון די ווייטסטע גאַסן
 די קינדער צום שאַסיי אַרויסגערופן, און געאַנגען
 איז פאָלק נאך פאָלק, באַגלייט פון ביידע זייטן
 מיט באַרוויסער פאַרשמירטער קליינוואַרג, און פון פענסטער,
 פון טירן און פון גאַסן האָבן נאָכגעקוקט די גרויסע.

אין דאן דאָס בלאַט מיט גרויסע ווערטער און ווען שפעט נאָכמיטאָג -
 עס איז געוועזן פרייטאָג - האָבן מצממט זיך אַרויסגעלאָזט
 די קינדער זוכן אויסצוואַנגן זיי לכבוד שבת,
 איז מען געלאָפן מיט דער גאַנצער לענג פון דעם שאַסיי,
 וואו זעלנער, וועגענער, האַרמאַטן, איינגעשפּאַנט
 אין דריי פּאַר פּערד, האָבן געשלעפט זיך נאָכאַנאַנד,
 און מ'איז געלאָפן נישט ווי זיי צו נעמען אויסצוואַנגן,
 גאָר ווי צו ראַטעווען פון עפעס אַ בהלה. אויף דער נאַכט,
 פון דאוונען קומענדיק, האָט שוין דער טאטע אויסגערעכנט,
 ווער ס'דאַרף זיך מאַרגן צושטעלן צום קאָמענדאַנט,
 און נאָכן עסן האָט זיך זאָויל, גאָר ווי אין די אַלטע צייטן,
 אַוועקגעלאָזט אין גאַס. אַט פשוט זיך פאַרבענקט נאָך מענטשן.
 געוואָלט זיי הערן רעדן, אומגיין צווישן זיי
 און זיין מיט אַלעמען. זעט אויס, אַז וואָס ער האָט געהערט
 אין גאַס האָט אים נישט גוט געטאָן, ווייל מאַרגן פרי,
 ווען אַלע האָבן זיך אַוועקגעלאָזט צום פעלד, צו די גערופענע,
 איז ער געבליבן אין דער היים, ווי זיך באַהאַלטנדיק
 פאַר דעם, וואָס קאָן אים ווידער טרעפן אויף דער גאַס.
 אין אמתן האָט ער געוואוסט, אַז ס'וועט נישט העלפן,
 ווייל וואָס ער האָט אין בוך געלייענט, איז געוועזן טויט,
 און ער האָט אָנגעהויבן קוקן אומבאַוועגלעך אויף די שוורח
 און גאָר זיך וואונדערן אויף דעם, ווי אַט די שוואַרצע צייכנס
 באַדייטן לעבעדיקע קלאַנגען, ווערטער און געדאַנקען,
 פון וועלכע ס'קלאַפט אַ האַרץ, און ס'איז אים איינגעפאַלן,
 אַז ערגעץ שטעקט אַ ליגן דאָ, און די, וואָס האָבן אויסגעטראַכט
 די שוואַרצע צייכנס, נאָרן אָפּ די וועלט מיט עפעס,
 גאָר קיינער ווייסט נישט, וואו דער ליגן שטעקט.
 ס'איז שפעט געוואָרן, עלף און צוועלף אַ זייגער -
 און קיינער איז נישטאָ, האָט ער נישט אויסגעהאַלטן מער.
 אַרויס אין גאַס, און פון דער ווייטן הערנדיק
 די קלאַנגען פון אַרקעסטער, איז ער שטיין געבליבן אָן אַ זייט
 און זיך גענומען צוקוקן. מען האָט אויפן שאַסיי



געפירט אַ פּאַרטיע, אויסגעשטעלט צו פירן אין אַ ריי,
 באַבערדיקטע און שווערע פויערים און יידן,
 פון פּאַרנט און טון הינטן זעלבער, און ביים זייט,
 ווי פּראַנזן הענגענדיק אַרום אַ גלייכער שטיק -
 צעוואָרפֿענע, צעהיצטע יידענעס און פויערטעס און קינדער,
 און אויב ס'האט עמיצער געווינט אדער געשריגן צווישן זיי,
 האט דער אַרקעסטער עס פּאַרהילכט און פּאַרטומייטערט
 איז ער געשטאַנען אָן אַ זייט, זיך צוגעקוקט אַ ווייל
 און זיך צוריק אַהיים געלאָזט, ווי מורא האָבנדיק
 מען זאָל אים דא נישט כאַפֿן, נישט דערוויסן זיך,
 אַז ער איז דאָ געווען. צוריק דאָס בוך אין האַנט גענומען,
 און שפעטער, ווען מ'איז אָנגעקומען, און די מאַמע
 האָט נאָך אַ לאַנגן וואַרטן אומגעקערט זיך מיטן טשאַלנט,
 איז ער ביים טיש געזעסן און זיך צוגעהערט צו דעם,
 וואָס האָט זיך דעם פּרימאַרגן אָפּגעטאָן אין שטאַט,
 ווי ער וואָלט קיינמאָל קיין זאָך נישט געזען. מ'האָט אָפּגעגעסן,
 מ'האָט נאָך פון טיש נישט אויסגערוימט, ווען אין דער טיר
 האָט זיך באַוויזן היה ריווע: - נו, און איצטער, מומע?
 אַז וואָלט אים כּאָטש די ערשטע קויל געטראָפֿן דאָרט!
 די מאַמע האָט אַזש אויסגעשריגן: - שטילער, דו!
 נישט אין אַ בייזער שעה אַרויסגערעדט! - נאָר יענע האָט געקוקט,
 זיך איינגעגראָבן מיטן רוקן אין אַשאַק פון טיר
 און זאוול האָט דערזען, ווי ס'פּלאַמט איר פנים,
 דאָס מויל איז אויסגעקרומט און ס'הויבט זיך נישט די האַנט
 אַ וויש צו טאָן די טרערן פון די באַקן. שטייט אַזוי,
 ביז ס'קומט די מאַמע צו און נעמט זי ביי דער האַנט:
 - וואָס שטייכטו? זעץ דיך! - זעצט זי זיך אַוועק
 און רעדט אין זיך צריין: - וואָס וועט שוין איצטער זיין?
 וואָס קאָן שוין איצטער טון מיר ווערן, מומע?
 די מאַמע זאָגט עפעס, נאָר זאוול ווייסט, אַז ס'איז נישט דאָס,
 און ער אַרײַן, כאָטש ער וואָלט עפעס זאָגן - און ער וויל,
 פון ינט זי איז געשטאַנען ביי דער טיר אַזוי - ווייס אויך נישט וואָס.

ער ווייס נישט וואָס. און קיינער ווייס נישט. אַלע שווייגן.
 שוין בעטער אָפּצוטרעגן זיך. ביים טיר טוט ער אַ זאָג :
 - אַ גוטן טאָג דיר, חיה ריווע! גאַר אַ גוטן טאָג
 אין מיטן שבת! דרייט זי אויס דעם קאָפּ צו אים,
 אַ הויב די אַקסל און אַ שאַקל מיטן קאָפּ - און ער איז שוין נישטאָ.
 געגאַנגען איבער גאַסן. אויפן פּלאַץ ביים צערקווע
 דערוען אָן עולם אין זיך אָפּגעשטעלט. זיך צוגעהערט
 זוי עמיצער אין אַ מונדיר האָט הויך גערעדט
 פון ציגל-פּלויט אַראָפּ. דעהערט מוזיק אין גאס
 און נאָכגעגאַנגען. פּלוצלינג זיך פאַרבענקט אַהין,
 צום ווייסן הויז, וואו ס'זיצט די מוטער מיט די קינדער
 און שבתדיק איז דאָרט. אין מיטן וועג דערמאַנט זיך,
 אַז מ'איז אַרויסגעפאַרן אין די וועלדער. זיך פאַרקירעוועט
 צו מישאס קאַבינעט. עס זיצן קראַנקע דאָרט.
 וועט ער זיך אויך אַוועקזיצן און מישא וועט אַרויס
 און זאָגן עפעס. צוגעקומען, אָנגעק'ונגען, נאָר די טיר
 האָט קיינער נישט געעפנט. ס'איז געוואָרן טונקל.
 דערמאַנט זיך אָן פאַראַז, געטאַפּט אין קעשענע
 צו ס'איז פאַראַן אַ קאַפּיקע. פאַראַן. ער דאַרף נישט מער
 די קעשענעס אויסליידיקן אויף שבת. צוגעזומען,
 און זעלנער האָבן אים געפרעגט, וואוהין ער גייט ?
 - שפּאַצירן. - פּראַסאָ אַזוי געצנטשערט, גאַר פאַרגעסנדיק
 די שרעק פאַר ביקסן. - קליין די שטאָל פאַר דיר ?
 פאַר ווייטער ! - דעמאָלט ערשט דערשראָקן זיך,
 גענומען שטעלן פּיס און אָפּגעזאַפּט דעם אָזעם
 שוין צווישן מענטשן אויף דער גאס. אַר מגעדרייט זיך
 ביז וואנען די פאַז ולן האָבן אָננעהויבן טרייבן.
 אַהיים געקומען, נישט געגעסן, נישט קיין לאָמפּ געצונדן
 און אויסגעצויגן זיך אויפן געלעגער. שא זאָל שטיל ווערן !
 איצט דאַרף מען איינהאַלטן די בורעניש, וואָס בורעט,
 און זאָל עס שטיל ווערן אַ וויילע. נאָכדעם דאַרף מען זיך
 פאַמעלעך צוקלייבן אַהין, וואו ס'ליגט באַגראָבן

דער וואָרצל מן דער פיינלעכער נישט-גוטקייט, אָננעמען
אָזוי פאַרגנבעט, אונטערגראָפן זיך מיט פינגער,
און אַז עס וועט שוין זיין אין פויסט אינגאַנצן - מיטאַמאָל
אַ ריט טאָן און אַרויס צום שוואַרצן יאָר! אָט ווי מען רייסט
אַ ווילד געוויקס אַרויס מיט אַלע וואָרצל-פעזימלעך.
איז - לייגט ער, און די פינגער גראָפן זיך אין דר'ערד
אַלץ טיפער, גנבישער און ס'איז משונה-גוט
צו טאָען זיך אָזוי און וויסן, אַז אָט באַלד
איז אַלץ אין האַנט, און אָט! - פאַרשרפעט זאָל עס ווערן! -
גלייך זיך אַזש איבערגעקוליעט. לייגט ער אויף דער ערד
און האָט הנאה פון דעם שטיקל אַרבעט - און אין האַנט
איז גאַרנישט. גאַרנישט, ליידיק. . . און אין מח גייען אום
צוריק די אָפגעריסענע און פרעמדע שטיקער אומרו,
און מיד איז ער. ער ווייס נישט ווי אָזוי און וויל נישט מער
זיך ראַנגרען - זאָל זיך טאָן מיט אים וואָס טוט זיך,
און אויס! עס קלאָפן אין די אויערן האַרמאַטן-רעדער
אויף שטיינער פון שאַסיי - זאָל קלאָפן ווייטער, זאָל עס!
און דאָרטן אויפן פעלד האָט ער געזען אַמאָל
ווי זעלנער שיסן פון האַרמאַטן. יאָ, געווען אַ חדר דאָרט,
דער רבי פלעגט אַוועק אויף האַלבע טעג פאַרקויפן טינט,
פאַרשיידענע קאַלירטע טינט, וואָס ער צוזאַמען מיט דער רביצין
האַט אין דער היים געמאַכט - און זיי, די יינגלעך, פלעגן פלייבן
און לויפן אויפן פעלד און קוקן ווי די זעלנער שיסן
פון די לאַנג-נאָזיקע האַרמאַטן. טראַך-טא-טראַך-טא-טא.
אָזוי אויף אַ מלחמה אויך. עס קלאָפט פון אלע זייטן,
דערנאָך ווערט שטיל, דערנאָך באַווייזט זיך פון דעם שונאס זייט
דער גלית מיטן גרויסן פאַנצער, ווי דער רייטער
אין אייזן אָנגעטאָן, וואָס אויף די בילדער, און אַנטקעגן אים
קומט אַן דער דוד מיטן שטיינדל און דער גלית פאַלט
און אָט-אַ טראַגט מען אים אַ טויטן. נאָכדעם איז די שטאַט
באַלאַגערט פון אַרום און מאמעס וויינען אויף די קליינע קינדער,
וואָס בעטן ברויט און האָבן נישט. און דאָ ביים לייכטל

זיצט אויך זיין מאַמע אויף אַ קלעצל אויף דער ערד
 און ס'טריפט די ליכט און ס'טריפן אירע טרערן אויפן טייטש-חומש.
 זי וויינט און יאָמערט אויפן קול. און ביים אָשאַק פון טיר
 שטייט חיה ריווע אָנגעשפּאַרט מיט אַ צעקרימטן מויל
 און אירע באַקן זענען ברודיק-נאַס. און אויף אַ פעלד
 ליגט ערגעץ אַ דערשאַסענער דער מאַן אירער, דער מאַן
 אין קעסטלידיקן אָנטאָן, וועלכער קומט זיך בענטשן פאַר פּל גרדי,
 און זאָויל ליגט, און זאָויל וויינט - אויף חיה ריוועס מאַן,
 צי שוין אויף זיך אַליין, אויך אַ דערשאַסענעם אין בלוט -
 פאַרוואָס? - וויינט ער - טאַרוואָס האָט אים געקומט
 מען זאָל אים הרגענען, אים זאָוילען הרגענען אזוי
 אומזיסט אומנישט, פאַרוואָס?

עס האָבן אינדערפרי

די גלאַקן זיך צעקלונגען אין די קלויסטערס,
 פאַרביי די פענסטער זענען פון די הינטערזאָגן
 די גוים דורכגעגאַנגען שטיל און זונטגאָדיק,
 נאָר ס'האַט דער טאַטע אויך זיך. נישט געקאָנט באַשליסן
 צי עפענען די רימעריי צי ניין. אַרום אזויגער צוועלף
 איז פון דעם ווייסן הויז די דינסט אַריין און אָנגעזאָגט:
 - די באַלעבאַסטע האָט געפעטן דעם הער זאָויל קומען
 געזעגענען זיך מיט די קינדער. - זיך געזעגענען, צו וואָס?
 איז ער דאָס מיידל נאָכגעגאַנגען, אָנגעקלונגען אין דער טיר
 און נישט געקוקט ביז ער האָט זי דערהערט זיך עפענען
 און עמיצער האָט אים גענומען ביי דער האַנט. אַ קוק געטאָן
 און אויפגעציטערט: גאָר אַן אָפיצער! האָט מישא זיך צעלאַכט,
 אַריין מיטן געלעכטער צו דערציילן בעקאן
 ווי ער האָט אָנגעשראַקן זאָוילען, האָט זי אויך געלאַכט,
 נעשפּאַסט פון אים, דעם גענעראַל פּאָן יאכענפלאַסטער,
 האָט זאָויל מיטגעלאַכט, געשעמט זיך און געפילט,
 אַז אַלע שעמען זיך. ביז פריידע קומט אַריין מיט ליזען,
 פון גאַס געקומען, וואו מען איז געגאַנגען איינקויפן,
 און ליזע לויפט צו אים, און אויסגעוואַקסן איז זי.

א גרויסע מיידל שוין, און ברוין אזוי דאָס פנים
און שעמעוודיק די האַנט אַנטקעגן טראָגט זי. זאָוול וויל
זיך צוועצן מיט ליווען - זיכערער מיט ליווען,
ווי מיטן לאַכן פון די אַנדערע, - נאָר ס'קומט די נוטער צו
און פרעגט זיך שטיל: - וואָס מאַכט איר, זאָוול?
דער ברודער, דאַנקען גאָט, אַוועק באַצייטנט?
- אַוועק, - זאָגט זאָוול. ווערן אַלע שטיל
און קוקן נאָך ווי פריידע פאַדעט אום און ווייסט נישט וואָס
אין האַנט אַריין צו נעמען, בלייבט זי שטיין אזוי
אין מיטן שטוב, וויל זאָגן עפעס, נאָר די אויגן ווערן פול
און טרערן רינען אויסן פנים, רוקט מען צו אַ שטול,
אַוועקגעזעצט, און ביידע קינדער שטייען איבער איר
און רעדן מיטאַמאָל, אַז בעקא פאַרט צום מאַן אַהיים,
אַז מישא איז אַ דאָקטאָר - ביידע רעדן, און ס'קומט אויס,
ווי פון די שטימען זייערע זאָל לויז ווערן דער קוואַל
פון איר צו טרערן, און זיי גיסן זיך שוין אויף די הענט,
די קינדערס הענט ביי אירע ליפן. ווידער ווערט זי שטיל.
פרוּווט אויפהויבן די אויגן און צעשמייכלט זיך
מיט ציטערדיקע ליפן; אָבער נאָך אַ כליפ, און מיטן קאָפּ
אין ביידן איינגענאָרעט בלייבט זי זיצן:
זי - זיי מיט ביידע הענט אַרומגענומען ביי די גאַרטלען,
און זיי - איר קאָפּ אין אַקסל האַלטנדיק. אַ ווייל אזוי,
ווי אַ פאַרגליווערט בילד, ווי ערגעץ פון אַ בוך אַרויס.
און זאָוול זעט די פנימער פון זון און טאָכטער
און זעט דעם ציטערדיקן רוקן פון דער מוטער
און זעט די אַנגסט אין אירע הענט אַרום די גאַרטלען זייערע.
און בלייבט פאַרגולמט אויף זיין אַרט און קאָן די אויגן
נישט אָפּרייסן פון אָט די דריי. עס נעמט זיך דאַכטן מיטאַמאָל,
אַז גאָר די נאַכט מיט אַלע זעענישן און דער טאָג פאַר דעם
און טאָג, וואָס פריער נאָך - זיי וויגן זיך אין אים,
ווי כוואַליעס אויף אַ ברויזיק וואַסער, שלאָגן זיך
און באַלד וועט ער זיך אויך צעוויינען. יאָ צי ניין?

ער וועט עס נישט! ער שטיקט די ברויזעניש צוריק
 און ס'רוישט אין קאָפּ, און דער פאַרשטיקטער אויסגעשריי
 צעלייגט זיך און צעברעקלט זיך אין טויזנט קולות
 און ס'רודערט זיך אין אים. ווען ער וואָלט איצט געקאָנט
 אין גאָס אַרויסלויפן, אַוועקנעמען די אויגן פון די דריי
 און לאָזן אויסוועפן דאָס טומלעניש - ווען ער וואָלט נאָר געקאָנט, -
 איז ערגעץ דאָרטן שוין פאַראַן דער קלאַנג,
 אָס יענער, וואָס האָט אים געפעלט אין אומרו,
 און אָנגעכאַפט דעם קלאַנג, וואָלט ער שוין ווייטער אים געפירט
 און זיך געפינען. שטייט דערוויייל די מוטער אויף,
 דערזעט דאָס פנים זאַוולס, לויפט איר דורך אַ דאַכטעניש,
 אַז אָט-אַ גייט זי נאָך אַ תענית פון דער שוהל,
 אַן אויסגעוויינטע און דערלייכטערטע - אַ שאַטן בלויז אַזאָ -
 און זי פאַרהאַלט זיך נעבן אים, רירט אָן זיין אַקסל
 און גייט אַרויס. אַן אויפגעכאַפטער שפּרינגט ער אויף
 און זאָגט: ער וועט שוין גיין. ער דאַרף שוין גיין אַצינד.
 געזעגנט מען זיך. מישא נעמט אים אין די אָרעמס
 און קושט אים. נאַכדעם בעקא. בעקא אויך אַזוי,
 און זאַוול שפּירט דער קליינער ליזעס אויגן אויפן רוקן.
 ווען בעקא קושט אים. איצט רופט מען אַריין די מוטער.
 - אַ גוטן טאָג! - זאָגט זאַוול. - ניין, וואו גייט איר?
 זי קוקט אים אָן אַזאָ צעטומלטע, ווי מיט זיין גיין
 זאָל עפעס אָפטאָן זיך פון הויז, ווי עמיצער זאָל מיטאַמאָל
 פון אַלע טירן די מזוזות אָפּרייסן. - וואָס גייט איר שוין?
 זי בעט זיך פשוט: - בלייבט, וואָס איילט איר זיך?
 פאַרבלייבט ער, העלפט זיי פאַקן. היט זיך אָפּ
 נישט אָנצוטערפן מיט די אויגן די, וואָס האַבן זיך
 מיט אים געזעגנט. ביז דער פּאָטער קומט צוגיין.
 דערציילט פון גענעראַל, וואָס מישא גייט אין זיין דיוויע,
 פון אָנגעלאָף פון כלערדיי פּאָדראַטשיקעס אין שטאַב,
 מען רעדט אַזוי ביים גאַנצן עסן, איינגעהאַלטן, שטייף,

און ווי מען גיט זיך נאָר אַ הויב פון טיש, זאָגט זאָוול,
אַז איצט מוז ער שוין גיין - און גייט.

ארויס אין גאַס און נישט געגאַנגען, נאָר געשפרייזט,
כמעט געלאָפן, יאָגנדיק זיך נאָך דעם קלאַנג,
וואָס דאַרף אים אָנקומען פון ערגעץ. נישט געזען
די מענטשן אויפן וועג, דעם טומל און די מאָדנע בליקן,
וואָס ציען זיך נאָך אים. שוין אָנגעהויבן שפירן,
ווי פון דער ברויזעניש אין אים און פון דער לופט צוזאַמען
קומט עפעס אויף און שוין אין האַנט געהאַט די פידל
און אָנגעהויבן הערן... וואָס אַזויגס - וואָס שפילט עס?
ער ווייס נישט, נאָר עס שפילט און שפילט פון אים אַרויס
דאָס אַלץ, וואָס האָט קיין ווערטער נישט און מאַכט עס לויז אַזוי
און מאַכט אים לייכט. און דאָס איז דאָך דאָס גוטסקייט פון דער פידל,
וואָס ווען קיין ווערטער קומען נישט, רעדט זי פון זיך אַליין
און עפנט דאָס באַהאַלטנסטע, דאָס נישט-פאַרשטענדלעכסטע,
ווי ס'וואָלט געוועזן קלאָר אַזוי און פשוט. זאָל זי רעדן!
פון גאַס אין גאַס אַזוי, פון קלאַנגען א געטראָגענער,
ביז ס'נעמט זיך אויסלאָזן און ער ווערט מיד.
ס'הייסט נישט די פיס. זיי טראָגן אַלץ ווי פריער
און אפשר שנעלער נאָך. נאָר אינעווייניק איז ער מיד
און אין דער מידקייט אויך איז דאָ אַ צוזאָג. נאָך אַ ווייל
אַזוי געלאָפן און מען קאָן שוין באַלד כמעט מיט ווערטער
דאָס אָנכאַפן. אַ ווייטאַק איז עס, נאָר נישט זיינער.
דאָס הייסט - יאָ זיינער, ער איז דאָ אין אים,
דאָך וואוינען וואוינט ער נישט אין אים, נאָר דרויסן
און קומט צו אים פון דרויסן. נישט ווי אַלע מאָל.
ווייל אַלע מאָל האָט עמיצער געטאָן עפעס צו אים,
צו זאָולען, און ס'האַט זאָולען ווי געטאָן. בלויז אים
און ווייטער קיינעם נישט. און היינט איז עס נישט ער.
ער - גאָרנישט. אָבער עמיצן - דער מאַמע מיט די קינדער,
דער גאַס, דער שטאָט און אפשר גאָר דער גאַנצער וועלט

האָט עמיצער געטאָן אזוינס, וואָס מאַכט עס זאָל אַ ווייטאַק
אַרומגיין אין דער לופט, און פון דער לופט קומט עס אַריין
אין אים אַריין. עס איז נישט אזוי פייבלעך-נאָגנדיק
ווי אַלע מאָל, ווען ס'גראַבט און עגבערט אין דער טיף,
דערפאַר צעגיסט זיך עס אַרום, עס וויגט און רוישט
ווי ס'וואָלט געטראָגן אויף אַ כוואַליעדיקן וואַסער
און ס'וואָלט זיך שווימען, טרינקען זיך, פאַרטרינקען זיך אין דעם.
ס'איז גוט. וואָס מיינט עס? איז עס נישט אַ שרעק אזוי
צו פילן, אַז ס'איז גוט פון ווייטאַק פון דעם אַלעמענס,
פון וועלכן מאַמעס וויינען? אָבער ס'איז דאָך גוט. ..
עס וויגט זיך אין אַרומיקייט, עס קלעמט דאָס האַרץ
אין קלעמעניש פון גאָר דער וועלט, מען ווערט אַליין
אַ טייל בלויז פון אומענדלעכן, וואָס נעמט אַרום,
און איינס מיט דעם. ס'איז גוט - פילט זאָרע.
ערשט קומען פרישע כחות צו, די ערד אונטער די פיס
ווערט לייכטער, ס'גייט זיך שוועבנדיק און ס'וואָלט זיך
די הענט אַיטקעגן אויסשטרעקן צו דעם, וואָס קומט.
מען דאַרף נישט לויפן מער. מען קאָן פאַמעלעך גיין,
אזוי-אַ, טריט ביי טריט, און אפשר גאָר אינגאַנצן שטיין.
אַז ס'איז אַלץ איינס. צי גיין, צי שטיין - אַלץ איינס
ביסטו אין דעם אַרום און דאָס אַרום אין דיר.
איצט קאָן מען שוין אַפילו גיין אהיים. און גייענדיק
דערמאַנט זיך אַן דעם פריינט פון יענער זייט פאַראַם.
נישטאַ. איצט קאָן נישט זיין דער פריינט באַזונדער
און ער - באַזונדער. ביידע איינס אַצינדערט. איינס. איינס,
פאַמעלעך רירן זיך די פיס. נאָר אין דעם איינס
איז דאָ אַ פרייד זאָ, וואָס וויל אַרויסשרייען, אַ פרייד
פון ניי-אַנטפלעקטן, וואונדער-יום-טובדיקן. שא!
מען טאָר נישט. ס'איז דאָך צער. ס'איז ווייט קיום-טוב.
און ס'פלאַנטערט זיך און ס'קלעפט זיך וואָרט צו וואָרט!
איך האָב דעם ווייטאַק פון דער וועלט דערפילט
און איך בין איינס געוואָרן מיט דער וועלט.

און ס'קאָן מײן האַרץ נישט ווערן איינגעשטיילט,
ווייל כ'האַב דעם ווייטאַק פֿון דער וועלט דערפילט.

און נאָך. און נאָך. עס פּלאַנטערן זיך, קלעפּן זיך די רייד,
און זאָול גייט אַהיים, זיך פּלאַנטערנדיק מיד, און פילט
זי ס'זינגט דער ווייטאַק פֿון דער וועלט אין אים זיין ליד.

ד א ס ז י ב ע ט ע ק א פ י ט ל

ופן זאוויל איז אהיים געקומען, איז די מאמע
 אנטקעגן אים געגאנגען מיט א בשורה: ס'איז געווען
 דער יונגער מירקין, דער פאָדראַטשיק, האָט באַשטעלט
 ביים טאָטן אַרבעט אויף חדשים, שוין געגעבן אַ דערויף.



און מאָרגען, אַז מען וועט דערלעבן, כעלות
 וועט מען זיך שטעלן אַרבעטן. זי האָט געגרייט צום טיש,
 און זאוויל האָט נישט-פילנדיק אַריינגעגעסן אַלץ
 און נאָכדעם ווידער שטיקער ברויט געריסן און געקייט.
 זי האָט אויסגעמוסרט: זע נאָר, כ'לעבן.

ווי גייט מען עס אַרום סאַרשמאַכט אַ גאַנצן טאָג?
 האָט ער זי אָנגעקוקט, אַוועקגעשטופט דאָס ברויט
 און זיך סאַרענטפערט: — כ'האַב געגעסן דאָרט ביי זיי.
 האָט זי אים אויסגעפרעגט, וואָס מאַכט מען דאָרט,
 און וואו די קינדער פאָרן, האָט דערציילט פון מאַרק
 די ניס, אַז יענער קייסער וועט זיך רוקן גלייך אַהער
 און צי ס'איז אמת טאַקע און וואָס שרייבט מען אין די בלעטער?
 איז דאָס געמעלן זאווילען, דאס וואָס יענער קייסער
 וועט גלייך אַהער זיך רוקן, אויף די זעלבע פאָרטן,
 וואָס ער אַליין איז נעבן זיי געשטאַנען אַזוי אָפט,
 האָט ער געזאָגט: — וואָס דען? אַודאי איז עס אמת.

— וואָס רעדסטו? — האָט די מאַמע אויסגעשטעלט די אויגן —
 זאָל גאָר די שעה קיין שעה נישט זיין! — האָט זאָוול זיך געכאַפּט,
 אַז איבערווייניק אין די פּאַרטן זענען סקלאַדן
 מיט פולווער, וואָס קאָן אויפרייסן אַ גאַנצע שטאָט,
 און זי געטרייסט: מסתמא וועט מען נישט דערלאָזן.
 אין אַוונט שפעט האָט זיך דער טאַטע אומגעקערט אַ ברוגזער
 געזוכט אַן אַרבעטער אַ גאַנצן טאָג און נישט געקראָגן.
 אַז ווער עס האָט אַ וואַרשטאַט בלייבט פאַר זיך
 און גאָר די יינגען האָט מען צוגענומען. האָט ער, עסנדיק,
 צו זאָולען צוגעוואַרפן, ער זאָל מוחל זיין
 אַרויסשלאָגן פון קאַפּ די שפילערייען, ווייל מ'עט מוזן
 פון מאַרגען אָן אײַה זיך נעמען צו דער אַרבעט.
 נישקשה, ער וועט קריגן אַ הוספה, זאָוול, הייסט עס,
 און פאַר זיין ווייב און קינדער וועט אים סטייען און חיונה.
 פון טאַטנס פנים האָט זיך זאָוול אָנגעשטויסן,
 אַז הינטער זיינע פלייצעס שטייט די מאַמע און זי ווינקט
 ער זאָל שוין אויפהערן — וואָס וויל ער פון דעם זון?
 און אַז דער טאַטע האָט גענומען בענטשן אויפן קול
 און מיטן זעלבן פעס אַרויסוואַרפן די האַלב-סאַרשלונגענע
 און האַלב-צעבראַקטע ווערטער, האָט שוין זאָוול זיך צעשמייכלט:
 וואָס האָט ער דען צום טאַטן? וויסט דער אַלטער עפעס
 פון דעם, וואָס טראָגט זיך אין דער וועלט אַרום?
 און זאָוול ווייס, כאַטש מיר איז ער און שלעפּעריק פון ווייס
 איז גייט ער און ווערט איינגעשלאָפן ווי אַ קינד,
 וואָס האָט אַ סך געוויינט און זיך געטרייסט אַ סך.

מ איז אויפגעשטאַנען מיט די הענער גלייך און אָפּגעאַרבעט
 ב'ו שפעט ביינאַכט. אַזוי אויף מאַרגן, איבערמאָרגן,
 און שבת האָט זיך זאָוול אויפגעכאַפּט אַ שטיק אין טאָג
 און נאָכן עסן מיטן טאַטן גלייך געלייגט זיך שלאָפן
 און אָפּגעשלאָפן ביז אין אַוונט. נאָך הברלה
 האָט זיך דער טאַטע אָפּגערוסן: — איציק, טו זיך איבער.

וועסט גיין מיט אונז אין רימעריי! מ'האָט אָנגעקוקט,
נאָר קיינער האָט זיך נישט דערוועגט אַ וואָרט צו זאָגן,
און ס'איז דעם טאָטן נישט געסעלן: האָט געוואָרט, זעט אויס,
עס זאָל זיך אָנהויבן אַ טענה און זיך צוגעגרייט.
האָט ער אַליין פון זיך דערוואָגט: — גענוג שוין אויסגעבילדעט,
און איצט איז צייט עפעס צו טאָן. — מ'האָט נישט געענטפערט,
בלויז איציק האָט אַ וויין געטאָן, און זענדיק, און ס'איז נישט
קיין מיטגעפיל פון קיינעם, האָט ער אויפגעהערט
און מיטגעגאנגען מיט די עלטערע. די צווייטע וואָך
איז מען געוועזן מידער נאָך און דינסטאג נאָכן וואַרעמעס
האָט זיך דער טאָטע אויפגעהויבן ברוגלעך:
— וואָס איז דאָס פאַר אַ עסן, קיי און שפיי?
צו וועטשערע איז שוין געווען געגרייט אַ הערינג
מיט ציבעלעס און עסיק און דערנאָך אַ גאַנצער טאָפּ
מיט קישקעלעך און וויישעד. מ'האָט זיך צוגעכאַפט,
און פון דער ווייטן קוקנדיק, ווי ס'אַרבעטן די דריי
אויף אַלע כלים, האָט די מאַמע זיך געטראַכט:
ווי האָט זי דאָס, אַ יידענע אַ באַרישע, קיין שכל נישט געהאַט
אויף דעם אַליין? זי האָט גענומען תשובה טאָן.
פון גרויסן טאָפּ מיט פאַרמל, קליסקעלעך, קאַרטאָפּל-קניידלעך
איז יעדן טאָג צו וואַרעמעס און וועטשערע אַרויסגעקראָך
אַ מילך, אַ לונג און לעבער, צי אַ בעקל פון אַ קאַלפּ,
נאָר מיט אַ שטיקל פלייש האָט זיך נאָך אַלץ געוואָרט אויף שבת.
דעם צווייטן פרייטאג אָבער, ווען דער ריח פון די אייל מיט ציבעלעס
פון פריש-געבאַקטע קנישעס האָט די שטוב פאַרנומען,
האָט זיך די מאַמע שוין נישט איינגעהאַלטן, און אין קרופניק
צוזאַמען מיט דער לונג אריינגעלייגט אַ שטיקל רינדערנס.
דער טאָטע האָט די אויגן אויפגעהויבן פון דער שיסל
און צוגעוואונקען צו די זין: — ס'איז גאָר אַן אַנדער קרופניק, האָט
ווען חיה ריווע איז געקומען שבת נאָכן עסן
און ביידע מאַנסבילן זענען געשלאָפן, האָט די מאַמע
פאַרפירט מיט איר אַ שמועס וועגן גבירישע מאַכלים

און יענע איז געווען גרייט זיך טיילן מיט דער קענטעניש,
וואָס זי האָט אויפגעזאָמלט אין די פרעמדע קיכן,
ביז וואָנען זי האָט אָנגעהויבן צו ברומען: - וואָס דען!
אַז מ'האָט אַ מאַנספיל קאָן מען זיך שוין אַלץ פאַרגינען!
דער מאַמען האָט שוין שפעטער באַנג געטאָן דער שמועס,
נאָך הדללה האָט זי זיך געווענדט צום מאַן:
- ווייטט, שלום, יענע וואָך האָט נישט געקלעקט אויף דער הוצאה.
דאָס עסן קיין עין הרע קאָסט. געמווט נאָך צובאַרגן
ביים קצב און אין קרעמל. וואָס-זשע זאָגסטו, שלום?
דער טאַטע איז פאַמעלעך צו צום שופלאַד פון קאַמאַד,
וואו ער האָט אין די וועש דאָס געלט באַהאַלטן איבער שבת,
אַרויסגעצייילט די וואָך הוצאה אויפן טיש
און זיך אַריינגעלייגט דעם בייטל אין דער קעשענע.
ער האָט זיך נאָכדעם דוקא יאָ געחדושט, ווי עס קומען
אַזעלכענע מאכלים צו זיין ווייב און ווי עס קלעקט עס איר.
נאָר מילא, אַז זי שווייגט, איז אים אודאי גיחא.
און זי, אַז ס'איז געקומען דאָנערשטאג, האָט אויסמאַרקירט,
ווען זאָול איז געווען אַליין מיט איר אין שטוב
און זיך געפרוּווט: - וואָס האָב איך עס געוואָלט דיך פרעגן?
יאָ, קאָנסט מיר אפשר לייען, זונעלע, אַ גילדן צען
ביז איבער שבת. ווייטט דאָך, ווי דער טאַטע. באַלד נאָך שבת - - -
- אודאי, מאַמע, נעם, וואָס דאַרפסטו פרעגן?
זי האָט זיך נאָך פאַרענטפערט, צוגעזאָגט עס אָפגעבן
נאָך שבת און, זעט אויס, פאַרגעסן. אָבער זאָול נישט.
ווייל דאָנערשטאג נאָך וואַרעמעס - און ער איז פון דעם וואַרעמעס
געווען צופרידן - האָט ער זי אַוועקגערופן אָן אַ זייט
און אָנגעפרעגט: - דו דאַרפסט דאָך עפעס געלט מסתמא
און ס'איז דערביי געבליבן. אין דער ערשטער צייט
האָט ער געהאָט הנאה עסנדיק פון דעם געדאַנק,
אַז ער גיט אויך צושטייער אויף חיונה. שפע זער אַזער
איז דאָס אַרויס פון זינען און געוואָרן איינגעשלונגען
אין מיריקייט און שלעפעריקייט גלייך ווי אַלץ.

וואָס האָט זיך אָפגעטאָן אַרום. אַמאָל ביים עסן
 פלעגט נאָך די מאמע פרווון אויסברייען די נייעס,
 וואָס זי האָט אָנגעהערט זיך אויפן גאַס. האָט ער אַ ווייל
 דעם ציטן אָפגעשטעלט אין מויל און זיך פאַרגעסן.
 אַמאָל אויך ביי דער אַרבעט פלעגן נעמען אָנקריכן פון ערנעץ
 די שאַטנס פון געדאַנקען, צי פון בענקענישן פון אַמאָל
 און זיך צווי אַרומגעדרייט אין טעמען קרייז
 צוזאַמען מיט די שטעפּ אין האַרטן לעדער. און ביינאַכט
 האָט זיך געוואָלט צוריק דאָס אָנכאַפן און ווידער פילן,
 אַז עפעס טוט זיך אינווייניק, און ס'פלעגט זיך יאָגן
 נאָך ווערטער, וועלכע האָבן איינמאָל אַזאַ זין געהאַט
 און זענען איצט נאָר ווערטער - אַבער אויך דעם קלאַנג אַליין
 האָט אין אַ שווערן בעפל איינגעשטיקט דער שלאָף,
 און איינגעשלאָנגען: קלאַנג און וואָרט און דאָס געדעכעניש דערטון.

עס גייען וואַכן. זאָויל אַרבעט, עסט און שלאָפּט,
 נאָר הינטער דעם פאַרגנבעט זיך שוין עפעס
 און ס'נעמט זיך רודערן אין אים. צוערשט די נעכט.
 אין שלאָף באַגיסט ער זיך מיט שווייס, ער וואַרפט זיך אום
 און ברומט אין ציינער-קריצעניש. באַגינען שטייט ער אויף
 און ס'איז נישט גוט - עס ווילט זיך איינגראָבן די אויגן
 פון שאַנד פאַר דעם, וואָס חלומט זיך ביינאַכט.
 נאָר קיינער ווייס נישט - אַרבעט ער און עסט
 און לייגט זיך שלאָפן אַ פאַרמאַטערטער. אַ נייער טאָג,
 און ס'דאַרף אים שוין די מאַמע וועקן. שטייט ער אויף,
 דער קאַפּ טוט וויי און מיאוס איז ער זיך אַליין.
 בייטאָג אַ הונגעריקער זעצט ער זיך צום טיש,
 עס שלאָגט אים אַ נישט-גוטקייט פון דער שיטל פלייש,
 דאָך עסט ער און ער האָט חרטה: מ'האַט עס נישט געדאַרפט.
 עס קומט די נאַכט און ער האָט מורא זיך צו לייגן.
 בלייבט זיצן, קוקט ווי ס'צירעוועט אַ זאָק די מאַמע
 און שווייגט. - וואָס גייסטו זיך נישט לייגן, זאָויל?

- איך וויל נישט שלאָפן. - קוקט זי, קוקט אויף אים
 און זאָגט: - אַ וואונדער! אַז מען זעט די שיין נישט אָן.
 אָט גלויב מיר - כ'ווייס נישט, וואָס ער האָט זיך אָנגעזעצט
 דער טאַטע ריינער. וואָס? די גאַנצע וועלט פאַרכאַפן?
 נישט דאָ געדאַכט - דאָרט פאַלן מענטשן ווי די פליגן,
 און דאָ האָט ער זיך אָנגעזעצט - אַ גביר צו ווען מיטאַמאָל.
 זאָל גאָר די שעה קיין שעה נישט זיין - גאָט ווייס פאַר וועמען
 ער קלייבט דאָס אַלץ. - זי שאַקלט מיטן קאַפּ
 און זאָוויל פּרעגט: - וואָס הערט זיך טאַקע, מאַמע?
 - מען לעבט דאָך ווי די בהמות דאָ. וואָס ווייסטו, וואָס?
 זיי האָבן שוין דעם בקור חולים צוגענומען
 און אַלע האָספּיטעלער זענען טול. היינט אין דער שטאָט - - -
 זי שאַקלט זיך און לאָזט אַראָפּ די אויגן:
 - דו ביסט אַ בחור, ס'איז אַ חרפה פאַרן מויל צו ברענגען,
 נאָר מ'האַט שוין טעכטער באַלעבאַטישע געכאַפט מיט אָפיצערן
 און ס'טוט זיך - פּרעג נישט-בעסער. - נעמט זי רעדן שטילער,
 פאַרטרויט אים נעמען. איינע - דאַכט זיך - קען ער,
 פון אַנדערע האָט ער געהערט. ער גייט אַריין צו זיך
 און ווי ער מאַכט נאָר צו די אויגן - קומען זיי,
 דאָס מיידל יענע מיטן אָפיצער. ער נעמט זיי טרייבן ביין,
 ביילט אויף די פּויסטן, בייסט די ליפּן איין,
 נאָר שטאַט אַוועקצוטרייבן זיי, ווערט ער אַליין
 אַריינגעפּלעגטערט אין דער מיט - און אָט זענען זיי דריי,
 און אָט איז אויך דער אָפיצער אַוועק, נאָר זי און ער,
 און אַ צעשראַקענער, צעפּלאַטער פון דעם ווילדן וואונדער,
 וואָס ברענט מיט שאַנד און גליעניש אין זיינע הענט,
 אָן אַטעם וואַרפט ער זיך און ציטערט, ביז ער פילט
 ווי ס'שווינדלט אים דער קאַפּ אויפן געלעגער, זוכט ער
 זיך ראַטעווען, אַנטלויסן, פירט ער זיך צום בקור חולים
 און צו די האָספּיטעלער, וואו עס ליגן יענע דאָרט,
 נאָר ס'קלעפט זיך נישט, און אונטער צוגעמאַכטע לעפּלעך

די מידע אויגן טוען וויי און ס'ווייל קיין שלאף נישט נעמען.
און ס'גייט די נאכט.

ס'איז פרייטאָג אָונט.

אין דרויסן רעגנט, אָבער גלייך נאָך וועטשערע
פארנעמט זיך זאוול צו דער ברייטער גאס אַרויס.
די גאס איז ליכטיק. פון די קראָמען אָפענע
אויף נאָסע טראָטואַרן פאַלט אַ שיין און ס'בלאנקט
אַ יעדער טראָפן רעגן. דאָכט זיך, עס איז פוסט,
מען זעט נישט קיינעם. אָבער אַט דערהערן זיך
געלעכטערס וואו און רייד און זאוול קוקט זיך צו
און זעט אונטערן שוץ פון טויערן און קראָמען טירן
סאָלדאָטן אָדער אָפיצערן - שווער זיי צו דערקענען
אין גרויע רעגן-מאַנטלען - און מיט זיי אינאיינעם -
נו - - - יענע. רויט געפאַרבטע לייפן, אויגן גלאַנציקע,
און זאוול לויפט פאַרביי און ווייטער אין דער גאס
באַגעגנט ער זיי איינציקווייז צי פאַרלעכווייז,
ער וויל זיך אָפּשטעלן, זיי נאָכקוקן און לויפט נאָך גיכער,
און איינע שיקט אים נאָך אַ וואָרט, דערלאנגט עס אים
ווי מיט אַ דראַנג איבער די פיס, ער וואַקלט זיך
און נעמט זיך ווידער שפרייזן. ווייטער אין דער גאס
דערהערט זיך שפילן. ליכט פון פענסטער, שיינענדע לאַמטערן -
דאָס איז דער רעסטאָראַן, וואו ס'קומען זיך צונויף
די אָפיצערן, פריצים און די לעב-יינגען פון שטאָט.
אין רעגן שטייט אַן עולם אויף דער גאס און קוקט אַריין.
פאַרהאַלט ער זיך און קוקט דורך די גארדינען
אַריבער קעפּ און ווייס-געדעקטע טישן און דערזעט פון הינטן
אויף ברעטלעך איבער אַלעמען אַ טענצערקע. אַ טענצערקע,
וואָס טאַנצט אין טומלדיקן טאַקט פון דער מוזיק
פון די קלעזמאַרים אונטן ביי די ברעטלעך. שטופט ער זיך
און קוקט מיט אַלע אויגן - אויף די בלויע הענט און אַקסל
און אויף די רויטע זאַקן ביז די קני און כוואַליעדיקן קליידל.

וואָס פֿלאַטערט מיטן טאַגן - ביז ער דערמילט אַ שטויס פון עמיצן:
- דו וועסט נאָך אויסהאַקן די שויב דאָרט מיטן קאַפּ!
ער קוקט זיך אום און נעמט זיך טראָגן ווי אַ גנב
אַוועק צום פעלד. שיער שטויסט ער זיך נישט אָן ביים ראָג
אויף אַ סאָלדאַט, וואָס טייטל'ט מיט דער ביקס:
- וואו קריכסטו? אַ פּאַנגעט פאַרזוכן גלוסט זיך דיר?
ער לויפט נישט טויט נישט לעבעדיק אַהיים, אין אַז די מאַמע
דערשרעקט זיך און וויל צוקייטלען די טיר נאָך אים,
פאַרוואיקט ער זי מיט די הענט: - ס'איז גאַרנישט נישט.
ביי זיך אין קאַמער ציט ער אָפּ דעם אָטעם, האַלט נאָך לאַנג
די אויערן פאַרשפיצט, ווי אויף צו ווערן זיכער,
אַז קיינער איז נישט נאָכגעלאָפּן, נאָכרעם זעצט ער זיך
און הויבט אָן אויפצווויקלען דאָס געזעענע, ווי אַ געהיים פאַפיר
אַרויסגעשלעפט פון אַ באַהעלטעניש פון בוועם:
אַט איז זי מיט די הענט און אַקסל און די פיס אין רויטן,
און יעדער שפרונג און פאַלד פון קליידל קומט אַרויס
און בלייבט פאַרגליווערט אויף אַ ווייל - אַזוי איז זי געווען,
און דאן אַזוי און ווירער שוין אַזוי. אויף לאַנגע זעונגען
זעשפרייטן זיך די בליץ פאַוועגונגען פון אַ מינוט
און ס'ווערט געהאַלטן פאַר די אויגן און צוריקגערופן,
ווי אַן אַלבאָם געפֿלעטערט אויף צוריק און אז די מאַמע
קומט יועקן אין דער פרי, איז שוין דער טאַטע לאַנג
פון ערשטן דאַוונען דאָ, און אַ פאַרשולדיקטער נעמט זאָול
אַרומזשפרייזן מיט אַזאַ פונה מיטן סידור אין דער האַנט,
אַז אַלע קוועטשן מיט די פלייצעס אָפּגעגעסן,
אַוועקגעלייגט זיך פֿלומרשט איינצושלאָפּן, נאָר אין ליכט פון טאַג
האַט ער עס אָפּגעטאָן זיך פון די נאכטיקע געשטאַלטן
און ס'פילט זיך פאַלש און מיאוס און אזוי חרט'דיק.
אַרויס אין דרויסן, אימגעקוקט זיך, און ווי גרייט פון פריער
גענומען שפרייזן גלייך צום ווייסן תויו. דאָרט עסט מען נאָך.
קין בייז נישט, זעצט ער זיך. פאַלד שמועסט מען.
יא, מישאַ שרייבט - ער איז צופרידן. בעקאן גייט עס גוט.

און זאוויל וואָס? פאַרהאַרעוועט? נו, בעסער דאָ צו האַרעווען,
 ווי פּוילן ערגעץ דאָרט. אַזוי - דער יונגער מירקין?
 דערמאָנט זיך פּריידע, זאָגט צום מאַן: - שוין ווייטער צרות.
 אַ גאָטס רחמנות אויפן יונגן ווייפל. פּלוט און מילך,
 און ער - מיט אַלע אָפּיצערן. זאָגט ר' חיים לייב: - אַן עסק!
 ווי איינעם ווילט זיך, לעבט ער. ווענדט זיך פּריידע
 צו זאָוילען שוין: - זאָל זיין פון קאָזאָ אַפּי גאָר צום לעבן.
 דערווייל כאַפט ער אַ קוק אויף ליווען פון דער זייט -
 גאָר נישט קיין צייט געהאַט צו זען זי יענעם טאָג, און איצט -
 אַ מיידעלע! דאָס פנים קיילצכריג, אַ סעענגע אין די האַר,
 און אויגן - קלאָר אַזוי. ר' חיים לייב שטייט אויף
 און גייט זיך צולייגן אין צווייטן צימער. בלייבט מען דריי.
 און ווידער פּלוידערט מען. פון מייקינען, טון חיה ריווען,
 כּון בעקאן און פון מישאן. אַז וואָס ווייס אַ מענטש
 וואו ס'פירט דער אויבערשטער. אַט זי אַליין כאַטש, פּריידע.
 האָט צער געהאַט פון זון, וואָס גייט אַרום אַזוי
 און האָט נישט חתונה. אַ דאָקטאָר - און עס פאַסט נישט.
 און איצטער - דאָנקען גאָט! אַודאי בעסער שוין אַזוי
 ווי לאָזן דאָ אַ ווייב און קינד. אויף זאָוילען אָבער איז אַ וואַנדער.
 אים ווערט אַ טריקעניש אין מויל, דאָס פנים פּלאַמט
 און פּריידע כאַפט זיך: אסער טאקע נישט די צייט.
 ווער ווייס, וואָס ס'קאָן נאָך אַנקומען אַ ליאָדע טאָג.
 אַ וויילע נאָך - און זאָויל קלייבט זיך שוין אַהיים.
 ער גייט, און כאַטש פון הינטן ערגעץ פּלאַנטערט זיך
 דאָס נאַכטיקע און מישט זיך אייס מיט ליווע אַויגן
 און דעם געדעכעניש פון בעקאן, און עס קלאַט אַ כּעס
 אויף דעם, וואָס מישט זיך, אָבער אויפן-אויף איז רואיקער
 און ס'גייט זיך אין דעם טאַקט פון פּריידעס רייד.
 אַפּילו אויף דער נאַכט בלייבט איבער אַ געמאָסאַנקייט אין יעדן רייד
 און ס'דאַכט זיך - ס'איז פאַראַן אַ מיטל אין די הענט
 אוועקצושטופן דאָס, וואָס דאַרף נישט זיין. נאָר ווען ער ליגט
 און ס'קאָן זיך דאָך נישט איינשלאָסן, דערהערט ער פון דער שטוב

דער מאַמענט קול: - הערסט, שלום, עפעס איז דער מער מיט אונזער זאווען. איך האָב מורא - ער איז קראַנק. און גלייך דעם טאַטנס ענטפער: - גאַנישט איז דער מער. געדאַרפט אַ ווייב און קינדער האָבן. שלעפט זיך אום אַ דרייסיקעריקער בורילאַ און דער שוואַרץ יאָר ווייס, וואָס טראַכט ער זיך! די מאַמע בעט זיך: - שטילער. קאָן זיין, ער שלאַפט נאַכנישט. - איז וואָס? ער מעג עס הערן. - און ס'ווערט ווידער שטיל.

עיס גייען ימים-טובים - ווידער טעג פון רו. מ'האַט אָפגעגעסן ראש השנה, זיצט אַ וויל די מאַמע און זאָגט: - ווייסט, שלום, וואָס? איך האָב געטראַכט, ס'וואָלט נישט געווען קיין עולה דו זאָלסט מאַרגן צי שבת אפשר קויפן אַן עליה אין בית-מדרש. געלויבט דער אויבערשטער - פרנסה, נו און משה אויך איז אין אַמעריקע, וואָס זאָגסטו, שלום? קוקט ער אַן און ברומט: - אַ מצוה וועל איך מיר אַן זיי פאַרדינען אַרויסוואַרפן זעקס גילדן. ס'איז נאָך דאָ גענוג בעלנים אויף עליות. שווייגט, פאַרטראַכט זיך און וואַרטשעט: - צוויי טאָג ראש השנה... מילא. שבת, דערנאָך אַ ספות און שבתים. אַט אין ארץ ישראל איז איין טאָג ספות און אויף מאַרגן קאָן מען ווידער אַרבעטן. ער קראַצט זיך אין פּאָטיליצע און זאָגט: מ'עט גיין אַ פאַר קאַפיטלעך תהילים זאָגן אין בית-מדרש. וואָלסט אויך געמעגט, נישקשה, ס'וועט דיר נישט פאַרשאַטן. דאָס מיינט ער זאווען. און ווען זאוועל שעמט זיך נישט, קאָן זיין - ער וואָלט געגאַנגען. אין דער פרי האָט ער זיך קוים אַרויסגעדרייט פון אַלטן ליגן, און ער האָט אין דער גרויסער שול געדאַוונט. אמת איז, און ער האָט זיך אַוועקגעליָזט אַהין און ביי דער גרויסער טיר דערזען אַ מחנה אַפיצערן מיט די ווייבער זייערע, וואָס זענען אָנגעלאָפן אויפן חזן מיט משוררים,

האָט ער זיך אויסגעדרײט און נישט אַרײן. און דאָס מאָל גראָד
האָט ער געוואָלט אַרײן. יאָ, מאָרגן גײט ער.
און מאָרגן גײט ער מיטן טאַטן, שטייט אין ענגשאַפּט,
וואָס הינטערן בעלעמער, קוקט אין מחוור, קוקט זיך אום
אויף־אַלעמען - און ס'איז אים פרעמד. נאָר ווען דאָס קול
פון קוויטשיקן בעל־שחרית גיסט זיך אָן מיט טרערן,
ס'צעשאַקלען זיך אַ טויזנט קולות אַרום אים, און פון דער הויך,
פון ווייבער־שטיבל, הערט זיך וויינען, פילט ער אויך,
אַז ער איז פול מיט טרערן, כאַטש דאָס וויינען איז נישט זײַנס,
נאָר פרעמדס און פון אַרום. צעוויגט ער זיך ווי זיי,
און אַז מען גײט אַרויס ביים לײענען, איז ער פאַרשעמט
און מערער נאָך - צעשרויפט. אַרום - די יונגע לײט
פאַרזאַמלען זיך אין קלײזלעך, לײענען די בלעטער,
פאַרטייטשן דאָס געלײענטע - ער הערט זיך אײן
און ס'קומט אויף אים צוריק דער אומרו פון די ערשטע טעג,
דאָס לײפן דורך די גאַסן, דאָס געײעג נאָך דעם,
וואָס דאַרף אַנטקעגנקומען. גײט ער אויף זײן אָרט צוריק,
און גלײך ביים קדיש פאַרן מוסף ווערט עס קלאָר:
וואָס ער האָט קיים דערטאַפּט אין קלאַנגען פון דער לופט
רעדט הויך אַרויס בײ זיי אין קולות ציטערדיקע
און דעם געוויינ פון חזן פאַרן עמוד. ס'רעדט פאַר אים דער חזן
און רעדט זײן ווייטאַק אויס. פאַרוואָס זשע איצט,
ווען ס'איז אים אַזוי קלאָר און ס'רעדט זײן אײגן ווייטאַק
פון יענעם קול - פאַרוואָס קאָן ער נישט נאָכרעדן די רײד
און גלײך מיט זיי צעגיסן זיך? פאַרוואָס זענען די ווערטער
ווי פאַלשע אויף דער צונג, כאַטש ער פאַרשטייט זיי נישט
און ווייס נישט זײער מײן? ווײל עפעס איז פאַראַן,
וואָס לאָזט אים נישט מיט זיי אינאיינעם גײן.
זײ רעדן דאָך צו עמיצן. זיי ווייסן, ווער עס הערט,
און ווענדן זיך צו אים, אַ נאָנטן, אַלץ־פאַרנעמענדיקן.
און ער - ער קאָן צו אים נישט רעדן. ס'איז אַ תהום,
אַ וויסטע לײדיקייט צווישן זיי בײדן. ער איז אויך

געשטאנען יינגלווייז, ווי איציק ערשט, ביים טאָטן
און נאָכגעזאָגט די זעלבע רייד. איצט קאָן ער נישט
און ס'זאָגט זיך נישט אַראָפּשלינגען דאָס וויימע וואָרט.

אין אַונט שמחת-תורה האָט עס אים אַ צי געטאָן
צו יענעם רעסטאָראַן. וועט בלוז אַ וויילע שטיין אין דרויסן,
אַליין דערזען ווי מיאוס עס איז און גיין צוריק.
ס'איז אָבער נישט געווען די טענצערקע. געשטאָנען
איז איינע אין אַ פּויערש קלייד און רויטע שטיוועלעך,
געזונגען און בלוז צוגעטופּעט מיט די פּיס. פאַרשטייט זיך,
אַז הערן אַלץ אין דרויסן האָט מען נישט געקאָנט,
נאָר די באַגלייטונג פון די שפּילער און דאָס צוטופּען פון איר
האַט אויסגעפּילט דאָס נישט-דערהערטע, און ס'האַט זאָולען
אַרויפגעבראַכט אין זינען דאָס טעאַטער דעמאָלט, בעקאָן,
און האַלב-פאַרהלומט איז ער צוגעוואקסן צו זיין אָרט.
אין מיטן הערט ער: - העי, וואָס שטייט איר דאָ אין גאַס?
ער מיינט - ס'איז נישט צו אים און רירט זיך נישט.
נאָר ס'לייגט זיך עמיצנס אַ האַנט אויף אים, ער קוקט זיך אום -
דער יונגער מירקין: - אַט וואו איר געפינט זיך גאָר!
ער ווערט צעטומלט: - ניין, איך בין פאַרבייגעגאַנגען דאָ
און גיי אַהיים. - צו וואָס אַהיים גאָר? קומט אַריין.
- איך מוז שוין גיין. - עט, נאַרישקייטן! מיינט איר וואָס -
אַ מענטש מוז עס כסדר אַרבעטן צי פּידל שפּילן?
(ער ווייס, דער מירקין) קומט אַריין מיט מיר און שוין
די אויגן זייגן שמיכלען אַזוי גנביש-לוסטיק
און עס געפעלט נישט זאָולען. יענער אָבער פּירט
און ער גייט נאָך. אַריין, אַוועקגעזעצט זיך ביי אַ טיש:
- נו, וואָס? מיר וועלן עפעס עסן, טרינקען? - זאָול שפּירט
אַ ריח פון געפרעגלטס און דערמאָנט זיך ווי אַמאָל
אין קרייז האַפּן חברים אָנגעקאַרמעט אים מיט הזיר-וואורשט.
- איך וויל נישט עסן גאַרנישט. - אָבער טרינקען מעג מען דאָך.
אַ וואונק צום קעלבער און די פּולע גלעזלעך קומען:

— אריינגעקערט און שא! מען טאָר נישט זען!
 די משקה ברענט און זאָויל כאַפט די הענט צום מויל.
 דערווייל איז שוין די זינגערקע אַרונטער, הויבט אָן טומלדיק
 צו שפילן דער אַרקעסטער, קוקט זיך זאָויל אום —
 די טענצערקע איז דאָ. אין קורצן קליידל מיט די רויטע זאָקן
 און בלויע הענט. ער לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ און הערט
 ווי ס'קלאָפּן אירע פיס, און מירקין צינדט זיך אָן:
 — וואָס קוקט איר נישט אַהין? ס'איז דאָך אַ שיקסע ווי אַ צימעס.
 און נישט געוואָרט, כאַפט ער אים אָן ביים קאָפּ
 און הייסט אים קוקן. מיט די ביידע בלויע הענט
 דאָס קורצע קליידל האַלט זי אין די שפיצן פינגער,
 פאַרנויגט זיך טיף און זאָויל וויל נישט קוקן מער.
 — טרינקט, זאָויל! — טראָגט אים מירקין צו. ער טרינקט
 און דאָ קומט צו אָן אָפיצער און מירקין רעדט מיט אים,
 פאַרבעט אים. זיצן זיי צוזאַמען, טרינקען אַלע דריי,
 און מירקין רופט אים: זאָויל סאָלמאַניטש! יענע טאַנצט,
 און מירקין שמועסט עפעס מיטן אָפיצער. פון אים געוויס,
 פון זאָוילען, אָבער וואָס פאַרשטייט ער נישט.
 אַראָפּ די טענצערקע. פאַרשווינדט מיט איינמאָל מירקין,
 בלייבט זאָויל מיטן גוי אַליין און ס'איז אים שלעכט.
 נאָר ס'וידערט אַ מינוט, און יענער איז שוין דאָ צוריק
 און נישט אַליין. ער פירט מיט זיך די שיקסע,
 און פון איר הוילן בוזעם, אויסגעשניטן ווי אַ סגל,
 שלאָגט אַ גערוך פון בעז, פון שפורדיקן בעז.
 זי טראָגט צו אים אַ הוילע האַנט איבערן טיש,
 דאָן טרינקט מען ווידער אַלע פיר, דאָן בייסט מען צו,
 און דאָרטן טאַנצט שוין ווידער איינע, און דער קאָפּ ווערט שווער,
 און צי עס דאַכט זיך זאָוילען, אַז די טענצערקע שטייט אויף,
 צי אויף אַן אמת טאַקע? יאָ, זיך אויפגעהויבן, מירקין אויף,
 מען בייט זיך מיט די פלעצער, און זי זיצט שוין נעבן אים.
 איר אָרעם אויף זיין אַקסל — נעמט זי אים אַרום,
 און אירע פינגער שפילן מיט זיין שניפס, מיט בעקאט שניפס.

ס'האָט בעקא אים צומאָל געשיקט - און זאָול ווייס, אז זי אָט די, זי דאַרף נישט אָנרירן דעם שניפּס. זי טוליעט זיך דאָך נענטער, בויגט זיך איין צו אים, און מיטן בעז-גערוך דערשפּירט זיך אַזאָ שאַרפּער ריח פון היציק לייב. דער קאָפּ, פאַרשכורט, שווינדלענדיק פאַרלירט זיין פּלאַץ, אַ וואָרף אויף אָט דער נאַקעטקייט און גראַבט זיך איין אין בוזעם ברומענדיק און סאַפענדיק. צום אָנהויב לַצכט די טענצערקע. זי לַצכט און מירקין אויך און ס'לַצכט דער אָפיצער. נאָר באַלד איז ווייטאָק דאָ אין איר געלעכטער, און דאָס ברומען זיינס ווערט ווילדער, ער רעוועט, און די אויגן אירע פּול מיט שרעק, און נאָך אַ ווייל - די ציינער קריצט זי אויף און פרוווט מיט גיידע הענט זיין קאָפּ אַוועקרייסן. אומזיסט. מיט ציין און לייפן איינגעגעסן אין איר לייב, און מיט די הענט זי איינגעקלאַמערט חי אין צוואַנגען - האַלט ער זי, און ס'רייסט זיך פון איר האַלז אַ קוויטש. דער אָפיצער און מירקין - ביידע כאַפּן אים ביים קאַרק, מען שלאַגט, און דאָן - אַ גאַס מיט קאַלטע וואַסער אויפן קאָפּ, אַ קלאַפּ, און אָפּגעריסן. עפנט ער די אויגן גולמדיק און סאַפעט, קוקט אַרום, דערזעט דעם אָפיצער, די טענצערקע, און קוקט זיי אָן און קוקט פון זיי אויף מירקינען. ער שמייכלט, מירקין, פרוווט אַוועקדרייען די אויגן פון זאָולס בליק, נאָר אַ מינוט - און זאָולס האַנט כאַפט אָן זיין קאַלנער, און אַ ריס פון אָרט, און מיטן קאָפּ צום טיש אים צוגעשפּאַרט, און מירקין פילט אַ צוואַנג אַרום זיין האַלז און ווערגט זיך. ס'ווערט אָן אויפגעלאַף, מען שרייט, נאָר אין דעם שרייען הערט זיך זאָולס רעווען, מיט איין האנט הויבט ער מירקינס קאָפּ און קלאַפט אים צוריק אין טיש און מיט דער צווייטער ווערגט ער אים. ביז ער דערפילט ווי ס'שאַלט זיך אים דער קאָפּ, ווי איין זאָל דעם שאַרבן אים צעלעכערן, ער דרייט זיך אום און זעט דאָס גרויע רערל פון אַ רעוואָלוער.

און היילרע אויגן קעגן זיך און הענט אויף זיך,
וואָס טרייסלען אים - און ער בלייבט שטיין, לָאָזט אָפּ די הענט
און טרעפט זיך ווידער אָן מיט מירקינס אויגן,
צעשראָקענע און פייגלעכע. איצט שלאָגט מען אים
ווי גאַרנישט אים-ער שטייט און קוקט. און מירקין הויבט זיך אויף
און נעמט זיך איינבעטן ביים עולם: - לָאָזט אים אָפּ!
ס'איז גאַרנישט! לָאָזט אים אָפּ. עס מאַכט נישט אויס!
און מירקין נעמט אים פאַר די הענט און גיט אים וואַסער
און זעצט אים אויפן שטול צוועק, און ס'לייגט די טענצערקע
אָ נאָסע שמאַטע אויף זיין שטערן און ער זיצט אַזוי
און ס'קרימען זיך די ליפן צום געוויין. שוין שטיל אַרום,
דאַרט נעמט מען ווידער שפּילן. רעדט ער ווי צו זיך אַליין:
- איך וויל שוין גיין אַהיים. איך וויל שוין גיין אַהיים.
- אַודאי - ענטפערט מירקין - מירן גיין. - ער טוט אים אָן דעם הוט.
און גייט מיט אים אין דרויסן. - שוין גענוג -
זאָגט זאָוול - איך וועל גיין אַליין. מען דאַרף נישט מער.
און מירקין לָאָזט אים אָפּ, קוקט נאָך און זעט ווי זאָוול
שוין ווייט אין גאַס פאַמעלעך וואַקלט זיך פון טריט אויף טריט.

מען האָט ווי אַלע מאָל געאַרבעט מוצאי-יום-טוב.
געקומען שלאָפן, האָט זיך זאָוול צוגעזעצט צום טיש -
ערשט מוז ער שרייבן. האָט ער אָנגעשריבן:
האָב רחמנות אויף מיר, גאָט!
און זיך פאַרמאָסטן ווייטער. נאָר שטאַט נייע ווערטער
האָט זיך דאָס זעלבע אַלץ געדרייט אין קאָפּ,
און ער איז איינגעשלאָפן, זיצנדיק אַזוי ביים טיש,
און אויפן ווייסן שטיק פאַפּיר זענען געבליבן
די איינע ווערטער:
האָב רחמנות אויף מיר, גאָט!

ד אָס אַכט ע ק א פ י ט ל

י שרעק, אָז מירקין וועט ביים טאָטן ערשט
די אַרבעט צונעמען, צי ווייניקסטנס אין גוטן מוט
פאַר אים די מעשה אויסברייען, צי גלאַט אַזוי
צעפויקן עס אין שטאַט, האָט זיך אַרויסגעוויזן אַ אומזיסטע.
פאַרקערט, ער איז געקומען און געחכמהט זיך ווי תמיד,
געפרעגט: וואָס מאַכט איר, זאָול? און געקוקט אַזוי
ווי קיינמאַל גאַרנישט. אמת, אַז דאָס ערשטע מאָל
איז נישט גענוג באַוואַרעניש, און ער, דער מירקין, קאָן
אַרויסשיסן אַמאָל גאַר אומגעריכט. נאָר ווי עס איז -
דערווייל האָט אָפּגעלאָזט די שרעק פאַר דער פרנסה
און מ'האַט געקאָנט זיך אומקערן צו זיך אַליין, צויענעם בראַך,
וואָס האָט געשרפהט אונטער דעם פאַרשטיקטן שרעק.
די וואכן נאָכדעם, ווען ער האָט אָפּילו שבת נישט געוואָגט
אַרויסשטעקן די נאָז אין דרויסן, האָבן אומגעקערט דעם דראַנג
פון יענער נאַכט, וואָס ער איז אָפּגעשלאָסן זיצנדיק,
און ס'האַט די שורה אויפן בלאַט פאַפיר איר פלאַץ געקראַגן
מיט אַנדערע אין ליד, וואָס ער האָט אויסגעפילט.



בלוט און שרעק אויף אלע וועגן,
לייד און טרערן אומעטום.

נאָר ביי מיר פאַר מיינע אויגן
רויטע שדים טאַנצן אום.
האַב רחמנות אויף מיר, גאָט!

איך וואָלט וויינען ווי אַ מאַמע
וויינט ביים וויג פון קראַנקן קינד.
איז מיין קאָפּ פאַרברענט פון פלאַמען
און מיין האַרץ פאַרסמט פון זינד.
האַב רחמנות אויף מיר, גאָט!

בעטער וואָלט מיין בלוט אויסרינען
איידער טראַגן סם אין בלוט.
כ'זאָל מיין טויט אין פעלד געפינען
וואָלט שוין אויך מיין בלוט גערוט.
האַב רחמנות אויף מיר, גאָט!

מיין נשמה איז אין שוואַרצן
און אין פינסטער איז מיין קאָפּ.
מיטן בלוט פון מיינעם האַרצן
וואָש מיר מיין נשמה אָפּ -
האַב רחמנות אויף מיר, גאָט!

מיט מאַטערניש דאָס אָנגעשריבן, און דערנאָך פאַר זיך
געחזרט עס, געזאָגט ווי קינדווייז קריאת-שמע
פאַר שלאָפן גיין, און די צעהיצטע זעעניש פון יענער,
וואָס בויגט זיך מיטן טיפן בוזעם איבערן געלעגער,
געטריבן מיטן זאָגעכץ. האָט עס נישט געהאַלפן,
און יענע מיטן שיכורדיקן בעז-גערוך האָט איינגעשטיקט
צוריק זיין פנים אין איר לייב און מיט די ווייסע הענט
זיין האַלז אַרומגעגליט, האָט אין הלשות אויסגעוועפט זיך
דאָס קריאת-שמעדיקע זאָגעכץ. מערער נאָך:
אַליין די ווערטער נישט דערלאָזט צום אויבערפלאַך פון זינען.

זיי זאָלן נישט פאַרשוועכט ווערן פון נאָנטשאַפט צו איר.
 דערפאַר ווען זי האָט אָפּגעלאָזט, זענען די ווערטער
 צוריקגעקומען שטילע און געפאַלענע און ס'איז געווען גוט מיט זיי.
 אזוי האָט אין געבראַכענעם געבעט וועגן דערלייזונג
 דערפילט זיך ביסלעכווייז דער תענוג פון געבעט,
 דער תענוג פון חרטה און רחמנות און געוויין אויף זיך,
 און אין דער בענקשאַפט נאָך דעם תענוג האָט זיך אויך געבענקט
 נאָך דעם, וואָס ברענגט צו דער חרטה - נאָך דער זינד -
 און אין דער בענקעניש נאָך זינד איז שווער געווען צו וויסן,
 וואָס וועגט אַריבער: דער תענוג פון דער זינד אַליין
 צי מער דער תענוג פון חרטה. און ווען ס'האָט די זינד
 פאַרפילט אַמאָל צו קומען, האָט ער אין דער רואיקייט
 קיין רו שוין נישט געהאַט און זי אַליין גערופן.
 ער איז געוואָרן בלייך. די באַקן איינגעצויגן,
 די אויגן רויט און שלעפּעריק, די ליפּן אָפּן,
 צום עסן קוים זיך צוגערירט, געאַרבעט פויל,
 אזוי אַז ם'האָט דער טאַטע אָנגעהויבן וואַרטשען
 און ס'האָט די מאַמע נאָכגעזאָגט, אזוי ווי פון א תחינה:
 - וואָס ווילסטו? וואָס האָסטו זיך אָנגעזעצט אויף אים?
 דער בחור גייט דאָך איין פון טאָג צו טאָג.

דער אָנהויב פון דערלייזונג איז געווען אַ שאַטן פון אַ מת
 און נישט קיין ליבן מת - פון חיה ריוועס מאַן.
 אַריינגעפאַלן מיט דער בשורה איז דאָס ווייב אַליין
 אין ביזן יאָמערן: - וואָס זאָגט איר איצטער, מומע?
 אזוי ווי זי האָלט אַלע מאָל פון אַזאַ מאַן אַן אויסוואַרף
 קיין בעסערס נישט דערוואַרט. געוואָלט אַפילו אָנשעלעטן,
 דערמאנט זיך און גענומען שטילער קלאָגן:
 - ווער ווייס וואו זיין געביין וועט הינקומען! ביים לעבן
 געפּוילט אין די אסטראַגן, נאָכן טויט אַפילו
 וועט אים קיין כשרער בית-עלמין אויך נישט צונעמען.
 געווען איז דאָס ביים וואַרעמעס. די מאַמע האָט געוויינט,

דער טאטע האָט אַ ברום געטאָן דערווייַל אויף באַרג,
און ווען ער איז אַריין אין רימעריי, פארענדיקט אימם קול:
— מיינסט וואָס? דאָס גייט שוין ערשט אויף אונזער קאַפּ.
משפּחה! זיך דערדינט, אַ קלאַג צו איר!
דער זון האָט נישט געענטפּערט. נישט געהערט אַרדאי,
פאַרטאָן מיט זיך אַליין. ווייַל באַלד ווי היה ריווע איז אַריין,
האָט פון דער בשורה עפעס אָפּגעריסן זיך ביי אים,
נאָר ס'איז געוועזן בלויז אַ טעמפּער קלאַפּ, און גייענדיק
צוריק פון עסן, האָט ער אָנגעטאַפּט אין זיך,
אַז דאָס, וואָס יענער איז געשטאַרבן, אַרט אים נישט,
און איצט איז ער געשטאַנען און געפלאַגט אין זיך
דאָס פינסטערע געוויסן, וואָס אים גייט נישט אָן
אַ מענטשנס טויט. ער האָט זיך אומגעקערט צו דעם
ביינאַכט אַליין אין קאַמער, צווינגענדיק אויף זיך
דאָס טראַכטן וועגן מת, און ווען די טענצערקע איז אָנגעקומען
ווי אַלע מאָל, איז ער געפלאַרן אויף אַן איינפאַל, האָט דעם מת
אַריינגערופן און געהייסן מיט די טויטע הענט
זי נעמען ביי די אַקסל. יענער איז געשטאַנען
אין ברוינעם קעסטלדיקן אַנצוג, ווי אַמאָל ערב יום כּפור,
און אָנגעקוקט אים מיט די שוואַרצע לעבעדיקע אויגן.
האָט זאָויל זיך געכאַפּט, אים אָנגעטאָן אין אַ מונדיר
ווי אַלע זעלנער, מיט אַ לייך אין קאַפּ און אויפן פנים בלוט,
און ווען די טענצערקע אַ נאַקטע האָט זיך דערנענטערט,
האָט שוין דער מת געפלאַגט. זי האָט אַ שפּרונג געטאָן,
פאַררוקט זיך אין אַ ווינקל, איינגעקאָרטשעט, נאָר דער מת
איז אַלץ אויף איר געגאַנגען איז שוין זאָוילען
געוואָרן אַ רהמנות, האָט ער זי פאַרשטעלט מיט זיך
און אָנגעהויבן גלעטן, ווייך אַזוי און צאַרט,
און מיטאַמאָל — זיין קאַפּ איז ווידער שוין ביי איר,
נאָר אויף זיין אַקסל — פילט ער — לייגט זיך יענעמס האַנט
און וויל אים אָפּרייסן — פון כּעס טוט ער אַ בריקע מיטן פּוס
און יענער פאַלט. ווערט זאָוילען שרעקלעך פון דעם פאַלן:

א טויטער שוין - צו וואָס אים בריקען מיט די פיס?
פאַרדעקט ער מיט דער קאָלדערע זיך איבערן קאָפּ
און נאָרעט זיך אין קישן - ביידן נישט צו זען - און ליגט
און וויל נישט עפענען די אויגן.

אויף דער צווייטער נאַכט
האָט מען דעם טויטן נישט געדאַרפט מושטירן מער:
ער האָט זיך שוין אַליין געשפּילט, גערייצט מיט זאָולען
און נאָך מער מיט דער שיקסע. אויף דער דריטער אויך.
נאָר שבת נאָכן עסן איז געקומען היה ריווע מיטן קינד,
און זאָולען איז א שוידער דורך. וואָס טוט ער דאָ?
ער האָט איר מת, דעם איינציקן, דעם פאָטער פון איר יתום,
אַריינגעשלעפט אין אַזאַ אומריינע, געמיינע שפּילן,
און דאָ אויף דער פּאָדלעגע פּויעט אום זיין קינד -
וואָס טוט ער? דאָזט ער זיך אַראָפּ צום קינד אויף דער ערד,
נעמט מאַכן קונצן אומגעלומפערטע און קרימט זיך,
קומט ביילקע אויך אַרונטער - שפּילן אַלע דריי.
די מוטער קוקט פאַרוואַנדערט. ס'הויבט אָן טונקל ווערן,
זי קלייבט זיך גיין און רופט זיך אָן צו זאָולען:
- וואָלסט אפשר מיר געהאַלפּן צוטראָגן דאָס קינד?
זי זאָגט עס מיט אַזאַ צעבראַכן קול. אַודאי גייט ער.
דער טאַטע מאַכט: - מען שטעלט זיך שוין באַלד אַרבעטן.
און היה ריווע ענטפערט: - ס'וועט אים דאַנג נישט נעמען.
אין דרויסן קנאַקט דער פּראָסט פון גרויסן ווינטער,
ס'איז גליטשיק, שפּרייזט ער ציטערדיק און אין דעם ציטערן
איז אַ באַפּרידיקונג פאַראַן: דאָס קויפט ער אויס אַ זינד,
וואָס ער איז געגן מוטער און דעם קינד באַגאַנגען.
און זאָל ער אויסזען דעכערלעך אַפילו מיט אַ קינד
אין אַ פּאַטשיילע אויף דער האַנט! ס'איז גוט אַזוי.
זי נעמט עס אָבער צו ביי אים, זי וויל נישט צופיל
מטריה זיין דעם שוועסטערקינד. איז גייט ער שווייגנדיק
ביי צו דעם הויז, וואו זי גיט אָפּ דאָס קינד, און וואַרט.

און אז זי קומט אַרויס און זאָגט: ביסט שוין דערפראָרן וואַרטנדיק?
 פאַרענטפערט ער זיך: - ניין, עס מאַכט נישט אויס.
 איצט איז שוין חיה ריווע נישט קיין אַם - זי דינט, ווי פריער,
 און ס'איז נאָך אַ שטיק וועג צו גיין מיט איר צום „אַרט“.
 פאַרטאָלן! פרוווט זי רעדן אַזוי שטיל, חכנעהדיק:
 און ער - ער ענטפערט קוים. ס'איז נישט פון בייוקייט, ניין.
 ער קאָן נישט אַנדערש. ביי דער ברייטער גאַס באַמערקט ער -
 זי טראָגט אַ וואָלן טיכל אױפן קאַפּ. איז אויכעט גוט.
 אָט זאָל מען זען - ווי זאַוול פירט אַ דינסט איבער דער גאַס,
 וואָס טראָגט אַ וואָלן טיכל! ביי דעם גרויסן הויז,
 וואו חיה ריווע דינט, צעשיידט מען זיך, ער גייט צוריק
 און איז צופרידן: אָט איז ער געגאַנגען, האָט דאָס קינד געטראָגן,
 גערעדט מיט איר, וואָס נאָך האָט ער געקאָנט?
 ביינאַכט וויל ער נישט מער דעם מת מטריח זיין -
 ער וועט שוין אויסקומען אַליין. און אין דער אמתן דערפילט ער,
 אַז ס'הייבט זיך אַ מחיצה פונם האַרצן צווישן אים
 און איר, דער מכשפה. ס'איז אַ מין רחמנות,
 און ווען זי שטייט מיט אירע שטראַלנדיקע אַרעמס, קוקט ער
 און ס'גלייט צו איר, נאָר אין דער גלוסטונג קאָן ער שוין
 אויך רעדן שטיל: - צו וואָס? מען דאַרף עס נישט.
 נו, גיי אַוועק! - און זי בלייבט טאַקע שטיין אַ ווייל
 און קוקט ווי זיך פאַרטראַכטנדיק פון זיינע רייד,
 ביז ער פאַרגעסט דאָס רעדן און ער רופט זי ווידער.

געשעענישן קומען נענטער. ס'איז אַ מיטן טאָג.
 דער טאַטע קנעלט אַריין מיט איציקן. אין דרויסן הודושעט.
 ס'איז גאַרנישט. עראַפלאַנען יאָגן זיך, ווי אַלע טאָג,
 און קיינער קוקט נישט מער. אין מיטן פאַלט אַ דונערשלאָג,
 אַ צווייטער און אַ דריטער. אַ מינוט פון שרעק און פאַרגעמיל,
 און קולות אויף דער גאַס און אַ געלאַף און אַ געשריי.
 לויפט זאַוול אויך צום פישמאַרק, לוינט מיט אַלעמען,
 נאָר ביז ער קומט אַהין, איז שוין געדיכט פון מענטשן,

ער זעט בלויז א שטיק דאך אראָפּגעריסן און די הויילע סלופעס
 און הערט פון אינווייניק טויט-געשרייען. שטופט ער זיך,
 נאָר ס'קומען אָן סאָלדאטן, טרייבן, צאָמען אָפּ דעם פּלאַץ,
 און באַלד איז דאָ די ווייסע בויד מיט רויטע צלמים,
 מען פּאַרעט זיך מיט בעטלעך, צוגענומען, אָפּגעפּאַרן,
 און רייטער טרייבן, יאָגן. יאָגט זיך זאָול אויך
 און ס'דאַכט אים, לויפּנדיק, ער זעט אין שניי
 אַ רויטע זאָך. ערשט אויפּדערנאָכט אין שטוב,
 ווען ער דערציילט דער מאַמען, וואָס ער האָט געזען,
 ווערט קלאָר די זאָך: אַ שטיק וואַטאָוע לייבל אויפּן שניי,
 נאָר צי ס'איז רויט געווען פון בלוט, צי ס'איז דער שזאַף אַזאָ -
 דאָס ווייס ער נישט. מען זיאַט אַנטשוויגענע אין שרעק,
 די טיר און לאָדן צוגעמאַכט און אינווייניק פּאַרהאַנגען
 מיט שמאַטעס טונקעלע, עס זאָל דאָס ליכט נישט אַרויסשלאָגן -
 אַזאָ באַפּעל געווען - מען הערט די טויטקייט פון דער שטאַט
 און שאַ! ס'איז הייס. דער הויזן אָנגעהייצט, און פון דער היץ
 און פון דער שטילקייט שלעפּערט. קריכט מען אין די בעטן,
 מען ליגט און ס'שלאָפּט זיך נישט. ווער ווייס, וואָס מאַרגן קומט!
 הערט זאָול, ווי דער טאַטע קרעכצט אין בעט.
 דאָס קרעכצט ער אויף זיין מי, וואָס איז פּאַרלאָרן,
 און אויף דעם מאַרגן, וואָס וועט צונעמען ביי אים
 די האַפּנונג פון זיינע שווער-פּאַרהאַרעוועטע טעג,
 און ווייטער - וואָס וועט זיין? דער טאַטע קרעכצט
 און זאָול שטומערהייט נעמט אויך אַ חשבון מאַכן.
 אָט האָט ער שוין דעם טויט געזען - אַ רויטע זאָך אין שניי -
 און מאַרגן קאָן עס טרעפּן אים, ס'איז נאָנט אַזוי,
 און ס'זוערט אַ סוף צו זיינע אַלע דרייסיק יאָר.
 אַ סוף צו וואָס? עס שטייט נאָך אין די אויערן דער טויט-געשריי,
 און דאָ אין צימער דרייען זיך די נאַקעטע מכשפות
 און ציען זיך צו אים. און זאָל אַ באַמבע פּאַרן איצט
 און אים דערהרגענען, וועט ער דאָ ליגן טויט
 און אַרום אים, אַ טויטן, וועלן זיך אַרומדרייען

אט די אין זייער בלוזיקייט, מיאוס בויגן זיך און וויגן זיך -
און דאָס וועט זיין זיין טויט. דער טויט פון זאָול רימער,
וואָס האָט געהאַט אַ פידל, האָט געוונגען, האָט געבענקט.
איז דען נישט בעסער, עס זאָל מאָרגן טרעטן אויף אַן אמת,
און אויס! אַ סוף זאָל נעמען!

אַבער מאָרגן פרי,

ווען ס'גנבעט זיך אַרויס אין גאַס די מאַמע און זי קומט צוריק
אַ וויינענדיקע אויף די יידענעס, באַקאנטע פון אַזויסיל יאָר,
וואָס זענען אומגעקומען נעכטן, ברענגט זי נאָך אַ בשורה.
מען האָט ר' חיים לייבן מיט נאָך אַנדערע אין תפיסה איינגעזעצט
צוליב די באַמבעס נעכטן. איצטער וועט מען זען,
אויב זאָול וועט דעם פח האָבן זיך אַרויסרייסן בייטאג
און גיין אין הויז אַהין. ס'איז דאָך זיין היים געוועזן דאָרט,
זיין יום-טובדיקע היים, און זי איז אים געוועזן ווי אַ מאַמע...
נו, וועט ער גיין? ווער? ער? ער וואָרט ביז נאָכט
און קריכט אַריין, באַהאַלט זיך ווי אַ מויז אין לֶאָך און ליגט.
ער דרייט זיך ווי אַ וואָריס - אַבער גיין וועט ער נישט גיין,
נישט היינט, נישט מאָרגן און נישט איבערמאָרגן,
ביז פון דער גאַס דערהערט זיך ווידער אַן אַרקעסטער,
ביז ער דערזעט די פּאַלֶקן פאַראַדירן יום-טובדיק
און הערט פון מענטשן, אַז מ'האַט שוין די איינגעזעצטע
אַרויסגעלאָזט פון תפיסה. איצטער גייט ער שוין.
אין גאַס די מענטשן שפּרייזן אום מיט קעפּ געהויבענע
און אויפגעלויכטע פנימער - אַריבער די געפּאַר -
און ער, ווי אַ געטריבענער פון בייטשן, שלעפט זיך קוים
און גייט אַזוי ביז צו דער ליבער טיר, וואָס איז אַצינד
ווי אַ געגרייטער גרוב פאַר אים. אַ צי געטאָן דעם גלֶאָק,
און ער איז גרייט צו פּאַלֶן אין דעם גרוב. מען דאַרף נישט!
נישט אַלע זענען דאָך ווי זאָול! פריידע קומט אַרויס
און אויף איר בלייבן פנים שיינט אַ גליקלעכקייט
און ליזע ציט די הענט און ס'שמייכלט אויך
ר' חיים לייב אַליין. - נו, זאָול - זאָגט ער - שוין געמיינט

איך בין א פארטיקער? נישקשה. ס'איז נאך דא
א גאט אין הימל! - ווייבט די פייכטע אויגן פריידע,
און נישט קיין ווארט פון פארוואורף זאוולען, גארנישט.
פארקערט. זי זאגט: - נו, איצטער ליוניקע, קאנסטו דאך גיין,
געם זאוולען אויך, וועט איר צוזאמען זען
ווי קוקט עס אויס. - און ביידע גייען זיי...

ער קומט אהיים

און זענדיק דעם טאטן א צופרידענעם, פארשטייט ער נישט,
וואס איז מיט אים די שמחה. ארבעט פון דער האנט אוועק,
הייבט אן צו ברומען, ווי דער טאטע, ווארפט זיך אום ביינאכט,
און אז ער קומט אין וויסן הויז, הייבט ער אן רעדן
אליין און נישט געפרעגט פון קיינעם: - מירקין קומט
און זאגט: מיר האָפן זיי געגעבן, האָ? זיי וועלן שוין
פארזאָגן איצט א צענטן נישט צו קריכן מער.
אזוי זאָגט מירקין - און ער לאַכט, דערציילנדיק,
און אלע קוקן אָן, וואָס זאוול לאַכט. ער בלייבט אליין
מיט פריידען און ער זאָגט: - עס איז געוועזן מיאוס.
- וואָס מיינט איר דאָס? - פון מיר אליין מיינן איר.
געוועזן מיאוס נישט צו קומען דאָ. ווען אייער מאַן - -
- נישט היינט געדאָכט. זאָגט פריידע. - מיאוס געווען,
איך בין נישט ווערט צו קומען דאָ. - זי קוקט אים אָן
אזוי פארוואונדערט, מוטערלעך: - אָט כ'לעבן, הערט שוין אויף.
נישט שיין אזוי צו רעדן. זיפצט זי אָפּ און זאָגט:
- און בעקא ווייס פון גארנישט. דאָנקען גאָט דערפאר!
נו, זאוול, זייט-זשע נישט קיין קינד. געהערט א מעשה גאר!

איינציקע, פאר וועמען ער ווערט נענטער און פארשטענדלעכער
אין זיין פארביסנקייט - איז היה ריווע. קוקט זיך צו,
שפירט נאך זיין טריט און אז מען גייט אין גאס צוזאמען,
דאָס קינד אייף זיינע הענט - דערלויבט זי זיך:
- וואָס איז דיר, זאוול? קוקט ער אָן פארוואונדערט:
- ס'איז גארנישט, איז מיר. - קוקסט מיר אויס אזוי,

ווי עפעס איז דער מער מיט דיר. ס'איז גאָרנישט.
 נאָך שאַרפער אָפגעשניטן: אָט, מער פעלט אים נישט,
 נאָר זי זאָל אים נאָך זיין אַ גוטער פריינט! פונדעסטוועגן
 איז ער גערירט און טראַכט: אַזאַ מין חיה ריווע!
 און זי — זי קומט אַלץ אָפּטער. מיטן קינד אַמאָל
 אַמאָל אַליין. אין מיטן וואָך אפילו. פאָדעט זיך,
 ראַמט אויף אין שטוב, העלפט אָפּקאַכן אַ וועטשערע,
 און ווען עס קומט דער ערב-פּסח, וואונדערט זיך די מאַמע,
 פונדוואַנען האָט זי דאָס אַזויפיל צייט. זי זאָגט:
 — נישקשה, מ'עט שוין דאָרטן אויסקומען אָן סיר.
 און ברענגט דעם פּסח ביסלעכווייז אַליין אין שטוב
 און ס'לייכט און שמעקט אַ יעדער ווינקל. יום-טוב קומט זי
 און זיצט אַזוי ווי זי האָט גאָר קיין חילק נישט
 אין אַלעם דעם, און אַז די מאַמע שטעלט איר פיבור, בעט זי:
 — לאַנג לעבן זאָלט איר, מומע! בעסער רוט זיך אָפּ!
 וואָס דאָרף מען עס? — זי כאַפט אַ קוק צום קינד,
 וואָס האָט זיך צוגעוויינט צו זאוולען, קוועלט גאָר אָן
 און זאָגט: — אָט זאָלט איר אַזוי לעבן, מומע, טוט אַ קוק.
 צו קיינעם וויל ער דאָך נישט גיין, אַ חוץ זאוולען.
 זי זעט דעם סאַטנע פנים און זיין שטומען קוק,
 וואָס מיינט: אַ קלייניקייט! דעם גנבס מטורוק.
 און מאַכט זיך נישט פאַרשטייענדיק. זי קען דעם אַלטן.
 און זאוול ווידער הערט און ס'וילט זיך אים
 כאַטש דורך אַ שויב אַרויסשפּרינגען פון היז, נאָר ניין!
 איצט מוז ער בלייבן, דוקא בלייבן דאָ,
 זיך צוהערן צו יעדן וואָרט אירן, וואָס ראַצט אין אויער,
 און גיין אין גאַס מיט איר און אַלץ וואָס זי פאַרלאַנגט —
 און לערנען בלס מיט דעם זאוולען. ס'מוז דאָך זיין אַ שיער,
 עס מוז דאָך ווען עס איז אַ סוף נעמען. שוין חיה ריווע אויך,
 זי אויך אַריינגעשעפּט! און פייגט זי האַבנדיק.
 און ווי אַזוי? אָט גאָרנישט. לאַמיר זאָגן — ערב פּסח.
 מען וואַשט דעם דיל, און אַז די הונגעריקע מאַנסבילן

באוויין זיך צום וואַרעמע, פאַרשטייט זיך, אַז מען דאַרף
 אַ קלאַדקע אויסלייגן פאַר זיי פון גרעטלעך אין דער נעץ.
 און ווי דען אַנדערש קאָן מען אומגיין אין דער נעץ,
 ווי נישט די פאַליעס פון דעם קלייד פאַרשטעקט אין גאַרטל?
 אַודאי, לויפט זי, חיה ריווע, גלייך אַרויס דערנאָך
 און מאַכט צורעכט דאָס קלייד און טוט אָן שיד,
 נאָר ביים דערלאַנגען עסן זענען אירע אַרבע
 פאַרקאַשערט הויך און אירע אַרעמס זענען דינער
 און מיט דער מאַטער הויט נאָך שענער פון דער טענצערקעס.
 איז וואָס דעריבער? מוז מען זי אַריינשלעפּן
 אין קרייז פון יענער מכשפה? ניין, ער וועט אים אויסלערנען,
 ווי שלעפּן מענטשן אין אַ זומפ, און אויב דו האַסט געטאָן,
 באַצאָל! זיי גוט, געדולדיק, נאָכגיביק! אַצינד
 איז זי די ערלעכע און דו ביסט דער געמיינער.
 דו וואַרט נישט, ביז זי וועט דיך בעטן. זאָג אַליין:
 — קום, חיה ריווע, כ'וועל דיר העלפן צוטראַגן דאָס קינד.
 וואָס איז? זי קוקט דיך אָן פאַרוואַנדערט און זי שיינט?
 זי גלויבט אפשר, אַז דו? — אַזוי? ס'באַליידיקט דיך?
 איז טאַקע רעכט אַזוי — און זאָל זי גיין אַ זיכערע,
 און פילן, אַז זי מירט דיך אויפן שטריקל, זאָל זי!
 ווייל ס'קומט איר, ס'קומט איר, ס'דאַרף אַזוי צו זיין.

און אַז עס קומט דער יאָמעריקער טאָג, ווען נישט אַליין
 דער טאַטע, נאָר די מאַמע אויך גלאַצט אויס צעשראַקענע
 און וויינענדיקע אויגן אויפן קינד מיט חיה-ריווען,
 איז זאָרל דא דער איינציקער מיט איר. וואו זאָל זי גיין?
 מיט וועמען זאָל זי גיין, ווען נישט מיט זיי? זי וויינט:
 — איר וועט דאָך מיד נישט לאָזן איצט אַליין איבער דער וועלט,
 אַן עלנטע אלמנה. איך וועל אייערס נישט פאַרלאַנגען.
 — אַודאי. וואָס איז דאָ צו ריידן? — זאָגט די מאַמע,
 פאַרפאַקנדיק דאָס בעטגעוואַנט, און טרערן רינען איר,

נאָר זאָויל קאָן נישט מוחל זיין דער מאַמעס קוק:
 — די מאַמע אויך! ער גייט צו נאָנט צו חיה ריווען
 און זאָגט: — וועסט גיין מיט אונז! און אַז דער טאַטע
 וואַרפט צו אַ וואָרט: פאַרנעם נישט אירע פעק!
 און חיה ריווע קלייבט זיך עפעס ענטפערן, צעשרייט ער זיך:
 — דו שווייג! מען וועט שוין טראָגן. ס'איז נישט קיינעמס עסק.
 ער טראָגט עס נישט. ווען ס'קומט דער טאַטע מיטן פור,
 גייט חיה ריוועס פאַק צוואַמען מיט די אַנדערע,
 און זי, דאָס קינד אַרויפגעזעצט, גייט נאָך און האַלט עס צו.
 אין טומל און געדראַנג פון פורן, וועגענער אין דראַשקעס,
 פון פוסגייער מיט פעק און זעלנער מיט די בייקסן,
 וואָס גיבן אַכטונג, שלעפט זיך טריט ביי טריט
 די אַנגעפאַקטע פור, און נענטער צום וואַקזאַל
 אַלץ אַמטער ווערט מען איינגעשטיקט אין דעם גערראַנג,
 און צווישן רעדער, פערד און פעקלעך בלייבט מען שטיין.
 און ס'שעלטן זיך די גוים מיט בייטשן ווי אויף אַ יאָרד.
 אַ שטאַט אַזאַ — און מ'זאָל זיך אַפּטאַנגן אין דריי מעת לעת.
 יאָ, — אמת, מ'האַט געוואָרנט און ס'איז צייט געווען
 אַ וואַכן דריי צו קלייבן זיך — נאָר ווער האָט עס געגלויבט?
 די גבירים האָבן זיך באַצייטנס טאַקע אויסגעריכט,
 נאָר די קבצנים — זאָלן יענע אַנקומען אַפילו —
 וואָס קאָן מען ביי זיי צונעמען? מען האָט געוואָרט,
 און איצט איז עס געקומען.

ס'זוערט שוין טונקל,

ווען מען דערזעט דעם גרויסן שטיינערדיקן הויף,
 וואָס ציט זיך ווי אַ פעלד פאַרן וואַקזאַל, באַלעָדן
 מיט פעק און מענטשן. קיים זיך אַפּגעשטעלט,
 די פעק אַראַפּגעוואָרפן, איינגעמאַסזיעט זיך אויף דר'צערד,
 דערווייל הויבט אָן דאָס קינד צו וויינען. חיה ריווע בעט:
 — גיי, זאָויל, ברענג אַ ביסל הייסע וואַסער!
 ער נעמט דעם טשייניק, וויל שוין גיין און כאַפט זיך:
 ער האָט קיין פרוטה נישט. ער רופט זיך אָן צום טאַטן:

- איך דארף אַ ביסל געלט. נאָך ביזו פון חיה ריווען
 צעליצערעמט זיך דער אַלטער: - און וואָס נאָך וועסטו זיך צוטראַכטן
 דאָס קאָן שוין זאָוול נישט פאַרשווייגן. זיך באַהאַלטן
 אַ ביסל אָנגעשטאַפט מיט הונדערטער אין בוזעם
 און זשאַלעוועט אַ ביסל וואָסער פאַר אַ פיצל קינד.
 צעשרייט זיך זאָוול העכער נאָך: וואָס איז, עס קומט מיר נישט?
 כ'האַב ווייניק אָנגעאַרבעט זיך ביי דיר? גיב געלט!
 די מאַמע שטעלט זיך איין: - וואָס טוט זיך מיט דיר, שלום?
 וואָס מאַכסטו לייטיש געלעכטער? גיב אים עפעס געלט!
 דאָ נעמט זיך אויך צום בוזעם חיה ריווע, שלעפט אַ טיכל
 און זאָוול שרייט: - באַהאַלט, מען בעט דיך נישט!
 ער גייט אַוועק נאָך וואָסער און די אַלטע שטייט
 און טענהט: - ביסט משוגע מיינע שונאים, אָדער וואָס.
 דער בחור האָט קיין חיי שעה נישט אָנגעזען פון אַרבעטן,
 קיין שטיקל מלבוש אויסן לייב זיך נישט געמאַכט.
 - איך האָב דאָך אים געצאָלט. . . - אוי שלום, שלום,
 אַט-דאָ אַ שטייענדיק, און איין גאַט, דער דערבאַרעמדיקער, ווייס,
 וואָס וועט נאָך זיין מיט אונז - אַזוי צו האַנדלען מיט אַ קינד.
 וואָסט בעסער מנחה דאַווענען. - ער ענטפערט נישט,
 און זי פאַקט אויף אַ פעקל, טיילט די קינדער ברויט
 און זאָגט צו חיה ריווען: זעץ דיך צו און טו אַ ביס עפעס,
 עס קאָן דאָך איבערגיין דאָס האַרץ אַזוי. - ווען זאָוול קומט,
 איז שטייל. דער בחור איציק מיטן שוועסטערל אַוועק
 אַרומצוקריכן אין געדרענג. דער טאַטע אויך נישטאַ.
 נאָר חיה ריווע מיט דער מאַמען זיצן ביידע, שאַקלען זיך
 און ס'אַלט דער אָונט צו אַריבער דעם טאַרשטיקטן רויש
 פון שטיינערדיקן סעלד מיט מענטשן.

וינטערן צינדן זיך.

מען שפאַרט זיך אָן אויף פעק, אויף בענק, אויף שעניקעס,
 און שטילער ווערט און טונקעלער, נאָר פון וואָקזאַל
 די גרויסע לאַמפן לויכטן, און עס כאַפט אַ צייטער.

שטייט זצוול און ער קוקט אויף אלע טויזנטער,
וואָס ליגן אָנגעוואָרפן דאָ און קיינער ווייסט נישט,
וואוהין ער גייט און וואָס וועט מאַרגן זיין מיט אים,
און ס'דאַכט זיך זאָולען, אַז פון אלע טויזנטער
איז ער דער איינציקער. וואָס טראַכט נישט וועגן מאַרגן
און ס'אַרט אים נישט קיין וואו און ווען. פאַרקערט:
פון פּלוצימדיקן ריס אין האַרצן און דער פּריקרער שווערקייט
פון אַלעמענס געוויין הויבט זיך אָן אַרויסשילן
די לאַנג-דערוואַרטע אויסלייונג און ס'ווערט אים לייכט:
מיט איינמאָל אָפּגעריסן אַלץ, וואָס איז געווען,
די נעכט און טעג, דעם וואַרשטאַט און די שטיב,
אַוועקגעוואָרפן הינטער זיך אויף נישט צוריקנעמען,
און דאָס, וואָס מאַרגנדיקער טאָג איז רעטעניש און בלינד,
וועקט גאָר קיין מורא נישט, נאָר אַ דערוואַרטונג און אַ גיינר
און ס'קלאַפט דאָס האַרץ דערויף. לאַקאמאטיון פייפן,
אויף יענער זייט פון פאַרקאָן וועקסלען זיך די באַנען.
און ס'קומט דער טאַטע אָן, פאַרטויענדיק אַ סוד:
קאָן זיין, אַז מאַרגן וועט מען קריגן אַ וואַגאָן.
מען לייגט די קינדער ווי עס איז אַוועק, מען דעקט זיי איין
און טאַטע מאַמע שפּאַרן אָן די קעפּ; די איינציקע איז חיה ריווע,
וואָס לייגט זיך נישט און וואַרט אויף דער מינוט
צו קאָנען זאָולען עפעס זאָגן פאַר זיין גוטסקייט... וואָס?... -
ער ענטפּערט קוים. די נאַכט איז צוגעפאַלן,
דאָס שטיינערדיקע פעלד ווערט איינגעוויגט אין מורמל,
נאָר ערגעץ וויינט אַ קינד, און ס'פייפן באַנען,
און וואו עס פאַלט דאָס אויג - אַלץ קופּעט שאַטנס,
אַרויף ביז צו דער בריק, וואָס הענגט איבער די רעלסן,
און אויף דער בריק אַליין, און אויפן וועג אויף יענער זייט פון בריק
דאָרט וואו מען זעט שוין גאַרנישט אין דער פינסטער -
דאָרט ליגן זיי אַודאי אויך און האַלטן אין איין אָנקומען
און אלע ציען זיך אַהער ביז צו די לאַמפן פון וואַקזאַל,
און ווייטער וואו? עס פייפן באַנען אין דער ווייט אַריין

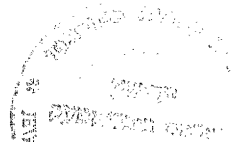
און אין דער נאכט מיט דעם פארשלינגענדיקן הימל
 אין כוואליקן געמורמל פון דער פינסטער ווילט זיך ווייטע, מאַךן,
 אז ווי מען זעט קיין אַ:הויב נישט פון זיי אין נאכט,
 איז הינטן דאָרטן אויך קיין סוף נישטאָ, און אַלע דאָ,
 וואָס ליגן אָנגעוואָרפן, ציען זיך אַזוי פון ערגעץ נישט
 אין ערגעץ נישט אַריין – מען גייט אַזוי און גאַרנישט.
 ווער גייט? ער גייט, ער, זאָול, און די אַלע דאָ מיט אים,
 וואָס זענען אָנגעקומען פון דער נאכט און דאַרפן גיין.
 ווייל וואָס? ווייל גאַרנישט. איז דאָך אַ רחמנות אויף זיי אַלעמען.
 וואָס דאַרף מען, אַז מען זאָל זיך שלעפן אין דער נאכט
 אָן ציל און גלאַט אַזוי? קאָן זיין, מען דאַרף עס נישט
 און טאַקע אַ רחמנות, אָבער ס'איז דאָך גוט, ס'איז נישט אַזוי
 ווי אַרץ און אַלע. גאָר אַ נעם געטאָן זיך און מען גייט.
 ס'איז שרעקיק, אָבער יום-טובדיק און ווייט אַזוי.
 קיין שטוב, קיין דאָך, קיין גערטל פאַרן פענסטער,
 נאָר נאכט און וועג און פיס. „די נאכט, מיין גרויסער פריינט“,
 אַ קינדער-שפיל געווען. געגאַנגען צווישן ביימער
 שפאַצירן אויף אַ שעה מיט איר, ווי מיט אַ פלֶה-מיידל
 און איצטער איז ער אירער. גייט אין איר אומענדלעכקייט,
 און אַלע גייען דאָ אַזוי. ווער נאָך קאָן אַזוי זאָגן?
 אַ שטייגער ווער? זאָל קומען עמיצער פון גאָר דער וועלט
 און זיך אַוועקשטעלן אינמיטן שטיינערדיקן פעלד אָט דאָ
 און זאָגן: ער קאָן אויך אין נאכט אין פינסטער גיין.
 זיי קאָנען נישט. זיי האָבן הייזער, בעטן, טירן,
 זיי מוזן זיצן. אָבער ער קאָן גיין. יאָ, ער און אַלע דאָ.
 ווייל זיי זענען די גאַרנישט-האַפגריקע. זיי זענען די גייער.
 און יענע נישט.

ער זעצט זיך אַ דערהויבענער אַוועק

און חיה ריווע פון איר פעקל פרוווט אים זאָגן עפעס,
 און ס'זווערט אים אַ רחמנות אויף דעם מענטשן דא,
 וואָס ווייס געפעך פון גאַרנישט און ער זאָגט צו איר:
 – דו ווייסט? ס'איז גוט, וואָס אַלע גייען מיר אַזוי. –


— וואָס מיינטו? פּרעגט זי אַ צעמישטע. — גאַרנישט,
נאָר גלאַט אזוי. — זי כאַפט זיך פּלינק אויף עפעס,
וואָס טאַגט איר אויף, און זאָגט: — אודאי איז עס גוט,

ס'נעמט גרויען און עס טרייסלט פון דער קילקייט.
מען הייבט זיך אויף, עס וואַקסט דער טומל,
און פון די קופּעס שאַטנס ווערט אַן אומרואיקע מחנה,
וואָס קריכט און ליאַרעמט, אָבער זאוול אויך קריכט אום,
טראַגט וואַסער, שלעפט די פעק און פאַרעט זיך
און וואָס די נאַכט האָט אים געגעבן בלייבט.
אַריינגעפאַקט מיט פּופּציק אַנדערע אין פי-וואָגן,
וואָס שלאַגט אין נאָז מיט פּערדן-מיסט, צעלייגט זיך
אויף פעק און דיל, און ווען נאָך לאַנגע שעהן וואַרטן
האַט זיך אַ ריר געטאָן די באַן, און ס'האַט דאָס קלאַפּן
פון רעדער זיך דערה רט, — איז אויסגעקומען זאוולען,
אַז ס'האַט זיך יאַרנלאַנג אין אים געקליבן אַ דערוואַרטונג,
און איצטער, שטייענדיק אַן אַנגעלענטער אָן דעם שטאַנג,
וואָס ביי דעם טויער פון וואַגן, און הערנדיק
דאָס ריטמיש קלאַפּן אונטער זיינע פיס, דערפילט ער,
אַז דאָס איז עס, נאָך וואָס ער האָט די אַלע יאָרן
געבענקט און נישט געוואוסט — און ס'שפּרינגט דאָס האַרץ.
פאַרביי די הונדערטער וואַגאָנען אויף די רעלסן,
פאַרביי דאָס לעצטע וועכטער-הייל ביי דער שטאַט,
אַ גרינקייט עפנט זיך מיט הייזלעך, גערטנער,
מיט פּימלעך איינצלע און וועלדלעך שיטערע אין זון —
און זאָל עס היסן פרייד, וואָס צאַפּלט זיך
אין שכנות דא פון מענער, ווייבער, קינדער איינגעבראַכענע,
פון אומגליק אויף די פעק און דיל פון פי-וואָגן?
ניין, ס'איז נישט פרייד, נאָר זעליקייט, וואָס האָט איר קוואַל
געעפנט ניט מאַל און שפּריצט אַרויס ווי פרייד.
ווייל אין דער וואַקייט פון דעם מידן קאַפּ קלינגט אַפּ דאָס אומגליק
מיט יען קול און אויסגעשריי, נאָר אין די אויגן די פאַרשלאַפענע



שיינט זון און גרינע ליכטיקייט, און ביידע ווערן איינס :
דאָס אומגליק און די זון. און ס'דאָכט, אז אַלע מאָל,
ווען ס'האָט זיך גלינדערהייט געבענקט נאָך אָט דעם ווייטן טאָג,
האָט זיך נאָך דעם געבענקט עס זאָל ווייטאָק זיין.
און טראָגן זאָל ער זיך אין ווייטער ליכטיקייט אַריין,
און רעדער זאָלן קלאָפן, און דאָס איבערפולטע האַרץ
זאָל אין דער גרינלעך-בלויער ווייטעניש אַרויסוויינען
מיט דעם געוויין פון קליינע קינדער אין די אויערן -
אַזוי-אַ דאַרף עס זיין: קליפ - קלאָפ - די רעדער - קלאָפ.
דאָרט ערגעץ הינטער בלויען וואָלד איז דאָ אַ שטעטל
און אין דעם שטעטל איז אַ פעטער דאָ, וואָס האָט אַמאָל
אַ נאַכט ביי זיי גענעכטיקט אין דער היים. נישט אמת!
נישטאָ קיין שטעטל און קיין פעטער נישט, נאָר וואָלד
מיט היכע סאָסנעס און אַ טונקליקייט אין טיפן גרין,
און לויפנדיקע ביימלעך זענען אַזוי הויך און דיין
און וויגן זיך אין זון און גרין. פאַרוואָס זאָל דען אַ מענטש
נישט קאָנען וויינען, אָט אַזוי די טרערן לאָזן גיין ?
און אז דער וואָלד פאַרמיידט און גרויסע בלויע ליכטיקייט
טאַרפלייצט דאָס אויג און דער געוויין בלייבט שטיין פאַרבליענדט,
פראַלט אויף אַ קוואַל פון ווערטער, נישט גערעדטע, אומגעוויינלעכע
און איינס פאַרפלאָנטערט זיך אין קלאָפן פון די רעדער
און קלאָפט זיך מיט כסדר: הייליק-ליק, הייליק-ליק, הייליק-ליק.
ער כאַפט עס אונטער, זאָויל, ווי אַ נס, ווי אַן אַנטפלאַקונג
פון אָט דער נאַכט און טאָג, וואָס זענען פול מיט וואונדער,
און נאָכזאָגנדיק עס אין טאַקט פון קלאָפן, פילט ער,
ווי וואונדערלעך עס איז. ווי אַלץ איז אין דעם וואָרט:
פאַרלירנקייט און בענקשאַפט, שרעק און אויסלייזונג,
און אומגליק אין דער זוניקער אומענדלעכקייט, און שטאַלץ
פון עלנט, און דאָס פלאַטערן פון האַרץ, וואָס גיסט זיך איבער
מיט אַלעס דעם - אַ וואָרט, אַליין שוין אַ דערלייזונג,
אַליין - אַ וואונדערלעכע היילונג פאַר אַן אויסגעווייטאָקט האַרץ.
און ס'קלאָפן צו די רעדער: הייליק-ליק, הייליק-ליק, הייליק-ליק.

ד אָס נ יי נ ט ע ק א פ י ט ל


ס האָבן אלע שוין גערעדט דערפון: דער טאָטע מיט דער מאַמען, די מומע מיטן פעטער און אַפילו איציק האָט געוואוסט, אַז ס'וועט אין גיכן זיין אַ חתונה ביי זאָולען. דער איינציקער, פון וועמען מ'האָט עס נאָך בסוד געהאלטן, איז ער אַליין געווען, און אָפגזעהט האָט עס פון אים די מאַמע נעבעך, וואָס האָט קוים זיך איינגעפעטן ביי אַלעמען ביי זיי, מען זאָל דעם זון אירן צו רו לאָזן און זי וועט אַלץ שוין פועלן. וואָס דען האָט זי געזאָלט, אַז פון דעם ערשטן טריט, וואָס מ'האָט געטאָן אין אָט דער בלאַטע דאָ – זאָל גאָט נישט שטראַפן פאַר די רייד – האָט יעדערער זיך אָנגעזעצט און ס'איז קיין סוף נישטאָ? ווי נאָר די פור מיט זאָכן האָט זיך אָפגעשטעלט ביים פעטערס קרעמל, און די מומע אַ פאַרמעליקטע איז צוגעקומען און דערזען, ווי זאָול פאַרעט זיך מיט חיה ריוועט קינד, האָט זי עס צוגעכאַפט ביי אים און אויסגערופן: – דאָס איז דאָך דיין שנור אָודאי, ראשע! אַ ווייבל קיין עין הרע אַ פאַרשוין... ווי רופט מען איר? דערנאָך, שוין הינטער זאָולס אויגן, האָט די מאַמע געמוזט דער מומען אויסדערציילן וואָס און ווער און דעמאָלט ערשט האָט זיך עס אָנגעהויבן: – ס'טייטש, אַ בחור אין די דרייסיקער און זי ערשט אַן אַלמנה – וואָס איז דען דאָ צו ריידן? האָט דער טאָטע צוגעברומט:

- דאָס טענה איך פון לאַנג. און זאָוילס פעטער יאַנקל,
 וואָס איז געוועזן יונגער פון זיין טאָטן, אָבער גרויער
 און עלטער אויסגעזען, האָט צוגעשאַקלט מיטן קאָפּ:
 - אַ בחור אַ בן שלשים! טאָקע, ווי געשיקט זיך עס?
 געוואוינט האָט מען דערווייל ביים פעטער אין אַ שטאָל,
 וואָס איז געוועזן אָנגעלייגט מיט האַלץ און שעטשקע,
 מיט פעלכלעך, לייונט, וואוילאַקעס און פל המינים זאכן,
 וואָס פלעגן דורך זיין האַנט זיך דורכוואַרפן פון דאָרף אין שטעטל,
 אַ ווינקל פון דער שטאָל איז אויפגערוימט געוואָרן
 צו שלאָפן פאַר די מאַנסבילן, דער מאַמען האָט מען אויפגעשטעלט
 אַ טאפּטשאַן אין דער קיך פאַר איר און בייַלעך, און פאַר היה ריווען
 איז פלעץ געמאַכט געוואָרן אין שפּיזשאַרקע מיט די פלעים
 און זעקלעך גרויפן, זאָלץ און מעל פון קרעמל. תחילה,
 ווען ס'האָט דער מומען אויסגעזען, אַז מאַרגן, איבערמאַרגן
 יוערט גלייך געשטעלט אַ חופּה, איז דאָס ווייבל ווי עס איז
 נאָך דורכגעקומען מיט איר טעפעלע געקעכץ ביים אויוון.
 דערנאָך אָבער, ווען ס'איז אַוועק אַ וואָך און צוויי
 און ס'האָט דער שרוך נישט געקלעפט זיך, האָט די מומע
 גענומען קרימען זיך. דערווייל האָט זיך פאַמעלעך
 דאָס טיכעלע פון בוזים אויסגענומען, נישט געוועזן מער
 פאַרוו אַ ביסל גרייפלעך קויפן פאַרן קינד
 און וואו זאָל זי זיך הינטאָן מיט אַ פיצלס אויף די הענט?
 נאָר דאָ האָט זאָויל מיטן טאָטן אַרבעט אויפגעזוכט -
 די שטעפּמאַשין, וואָס מירקין האָט געהאַט אַריינגעשטעלט,
 האָט ציגעהאַלפן - און היה ריווע האָט זיך שטיל און וויינענדיק
 פאַר זאָוילען אויסגערעדט. געגעבן איינמאָל, און דערנאָך
 זיך צוגעוואוינט פון זיינע וואכערס אויסצוטיילן איר,
 און זי האָט ווי אַ שטילער הונט אים נאָכגעשפּירט די טריט
 און אָפּגעהיט דעם שטויב פון אים. האָט דאָס נאָך מער
 געברענט דעם טאָטן, וואָס האָט נישט געקאָנט פאַרטראָגן
 זי אַרבעט אין דער פֿרעמד און די באַליידיקונג
 פון קריגן גלייכע וואַכערס מיטן זון, האָט ער געברומט

דער מאַמען אין די אויערן: - סיי ווי גיט ער דאָך איר
 די וואַכערס אָפּ, טאָ זאָל ער שוין צום שוואַרצן יאָר
 אַ היפה שטעלן און אַ סוף! די מאַמע האָט געפרוּווט
 נאָך ענטפערן: - דיינס גיט ער נישט? נאָר זי האָט שוין געפילט,
 אז לאַנג וועט עס נישט האַלטן: באַלד האָט זאָויל אויך
 דערהערט דעם טאַטנס קול. דאָס איז געווען די ערשטע נאַכט,
 ווען מ'האָט פון פֿעטער זיך אַריינגעקליבן פאַרויך אין אַ קאַמער
 און זיך געדאַרטט צעלייגן: ווייבער אין די בעטן
 און מאַנספילן אויף דר'ערד. דער אַלטער האָט אַ קוק געטאָן
 און אויסגעשריגן אויפֿן קול: - אַ סוף זאָל מיר דאָ ווערן!
 די מאַמע האָט גענומען בייסן זיך די פינגער, חיה ריווע
 האָט אויסגעשאָסן אַ געוויין און זאָויל האָט זי בייז
 אַ שלעפּ געטאָן ביים אָרעם און געזאָגט: - קום, לאַמיר גיין פון דאַנען!
 די מאַמע אָבער האָט זיי ביידע אָנגעכאַפט און וויינענדיק
 גענומען שווערן ביי איר לעבן, אז ס'וועט קיינער דאָ
 די שוועל נישט איבערטרעטן, און אַפילו זאָויל האָט זיך
 דערשראָקן פאַר דער שבועה און איז אָפּגעטראָטן.
 אַוועק אַ טאָג און צוויי און מ'האָט געבראַכט די בשורה,
 אז ס'איז די היים, די שטאָט, אַוועק אין רויך און פייער
 און ס'איז קיין ציגל אויף אַ ציגל נישט געבליבן. ווי אַבלים
 האָט מען זיך אומגעשלעפט און ס'האָט די מאַמע שוין צליין
 דורך טרערן אָנגעהויבן איינרעדן דעם טאַטן: זאָל מען נאָר
 אַ קאַמער אויפּזוכן פאַר זיי - און אַלץ וועט גוט ווערן.

און זאָויל וואָס? ביז וואַנען ס'איז געקומען צו דעם שמועס
 איז אים שוין גאָר אַלץ איינס געווען. די ערשטע טעג
 אין פרעמדן שטעטל האָט דער נאַכקלאַנג פונם וועג
 פאַרשטאַפט די אויערן פאַר אַלץ אַרום און ס'האָט זי כרעמוקייט
 אַליין אים אָפּגעצאַמט פון זיך. דערנאָך ווען הייזער, גאַסן
 און פנימער פון מענטשן זענען שוין געוואָרן קענטלעך,
 איז אָנגעקומען בענקעניש, אַ בענקעניש אַהיים. עס האָט געלעבט
 דאָס ווייסע הויז מיט מענטשן. שמייכלעך און באַוועגונגען.

און נאָר דאָס וויסן, אַז ס'איז קיינער דאָרט נישטאָ,
און ס'שטייט דאָס הייז מיט צוגעקלאַפטע טיר און פענסטער,
האָט נישט געקאָנט פאַרטיליקן די דאַכטעניש פון רו,
פון ווייטן ליבן יום-טוב. וועמען האָט ער דאָ
און וואָס גייט אים דאָ אָן? וויל חיה ריווע געלט - נאָ נעם!
דער טאַטע פייזערט זיך - וואָס וויל ער דען, דער טאַטע?
מען רעדט עפעס, מען סודעט זיך - וואָס אַרט עס אים?
נאָר אַט קומט אָן אַ שרפה - פאַרטן פול מיט פולווער
צעשיסן זיך מיט פלאַמען איבער גאָר דער שטאָט, -
און אין דעם רויך און פייער ווערט די דאַכטעניש פאַרשלינגען.
בלויז הורבס שוואַרצע ציגל אָנגעוואָרפן, און די ברעטער,
מיט וועלכע מ'האָט פאַרקלאַפט די טיר און פענסטער,
אויף קויל פאַרברענט - נישטאָ מער גאַרנישט, און די מענטשן -
זיי וועלן נישט צוריקקומען עוין קיינמאָל, קיינמאָל נישט.
נאָך וואָס צוריקגיין און וואהין וועט ער שוין גיין?
אַ יתום אין דער נאַכט, אַרויסגעוואָרפן אין דער פינסטער
אַליין דעם עלנט פון דער וויסטער וואָגלעניש צו טראָגן
פון ערגעץ נישט אין ערגעץ נישט. איז וואָס דער חילוק?
און אַז מען שטייט אויף אין דערפרי דערנאָך, און אויף די גאַסן
שפאַצירן אום די פרעמדע זעלנער שטיל אַזוי, אָן טומל,
אַריינגעקומען איבער נאַכט - פאַרשווינדט די לעצטע טרייסט,
וואָס האָט זיך נאָך געטוילעט אין באַהעלטעניש.
דאָרט ערגעץ איז אַ גרענעץ דאָ, אַ זעלנער-וואַך מיט ביקסן,
אויף יענער זייט איז אַליץ, וואָס איז געוועזן ליב,
אַוועק און אָפגעשניטן ווי אַן אַנדער וועלט, און דאָ
איז פרעמדקייט בלויז און עלנט. ס'קומען טעג פון גאַרנישט טאָן.
מען דרייט זיך שלינג און שלאַנג אַרום און פון דעם אומעט
ווערט שוואַרצער יעדער פעס און ס'איז די לופט אין שטוב
מיט שטומער רוגוז אָנגעפילט - און אַז עס העלפט שוין גאָט,
דער טאַטע מיטן פעטער יאַנקל נעמען אונטערהאַנדלען,
דער בחור איציק מיט דער מומעס מיידל נעמען גיין
פאַרקויפן נאַשוואַרג פונם קרעמל צו די זעלנער,

און זאָל, נאָכדעם ווי ר'האַט אָנגעגראָבן גריבער פאַר די זעלנער, זוכט אויף אַ ביסל אַרבעט - איז ער שוין אַליין צופרידן זיך אָפצוטראַגן ערגעץ-וואו. און דאָן געראט דער מאַמען אַ קאַמיר אויפן אויג צו כאַפן, און אַן אָוונט איינמאַל ווערט ליידיק מיטאַמאַל אין שטוב, ווי אָפגערעדט זיך, און אַז זי נעמט אין פעטערס נאָמען, אין דער מומעס נאָמען און דאָן פון זיך אַליין שוין אויסלייגן דעם פּלאַן און קוקט, ווי זאָולס פנים ענטפערט אויף די רייד, - דערזעט זי נישט קיין פּעס, קיין בייזקייט און קיין וואונדער נישט אַפילו. גאַרנישט דערציילט זי ווייטער פון דער קאַמער, וואָס זי האָט געזען, און אַז מען קאָן פאַר ביליק איינקויפן אַ ביסל מעבל. און ער - ער זיצט, דעם קאַפּ אראָפּגעלאָזט, און פּרעגט: - איז ווען זשע מיינסטו קאָן מען זיך אַריינקלייבן אַהין? - וואָס הייסט? מען וועט איה אַ חופּה שטעלן דערנאָך איז - ווען דו ווילסט. - ער ענטפערט נישט און לאָזט אַראָפּ דעם קאַפּ נאָך נידעריקער: דאָס האָט זי געקאָנט אינגאַנצן נישט דערמאָנען, נישט פּאַדאַרפט דערמאָנען דאָס. זוען נישט די מאַמע רעדט עס, וואָלט ער איר געענטפערט, אַז ער איז גרייט איר, חיה ריווען, אָפּגעבן די וואַכערס און זאָל זי דאָרט געזונטערהייט זיך וואוינען מיטן קינד. אַליין וועט ער שוין שלאָפּן וואו עס איז. די מאַמע אָבער רעדט און אַז זי זאָגט: מען קאָן נאָך שבת אין אַ גוטער שעה די חופּה שטעלן - ענטפערט ער איר גאַרנישט.

עס האָבן קיין קלעזמאַרים נישט געשפּילט אויף זאָולס חתונה, ס'האַט קיינער נישט געטאַנצט-דערפאַר האָבן די מאַמע מיט דער פּלה געווינט איינס אויפן צווייטן קוקנדיק, און נאָך אַ שטילער חופּה און שטילער וועטשערע ביים פעטערס טיש, האָט חיה ריווע גענומען אויפן האַנט איר קינד, אַ שלאָפּנדיקס, און מיט דעם מאַן פון איין זייט, מיט דער שוויגער פון דער אַנדערער געלאָזט זיך גיין צום קליינעם קאַמערל אין הינטערגעסל, ביים שוועל איז זי געפאַלן אויפן האַלז דער שוויגער-מומען

און דאן, צום ערשטן מאל אין לעבן, איז די מאמע צוגעפאלן
צום זון אירן, געקושט אים און עהאלזט א וויינענדיקע,
און זאווען איז נישט גוט געוואָרן פון אַוויפיל קושן,
און ער האָט זיך געשטאַרקט, צוריקגעקושט די מאַמע
און פילנדיק דעם זאַלץ פון טרערן אויף איר פנים,
דערפילט, אַז דאָס האָט ער פאַר איר געטאַן, פאַר איר,
דער קליינער מאַמע מיט די טרערן צווישן קנייטשן.
אין קליינעם קאַמער האָט געברענט אַ לעמפל, צוגעקלאַפט
ביים פענסטער מיטן וויסן פאַרהענגל - האָט ער זיך אומגעקוקט,
דערזען דאָס טישל נעבן פענסטער, צווישן בעט און סאַפּקע,
אַ בענקל און אַ שטול, און זיך אַוועקגעזעצט, געקוקט
ווי חיה ריווע דעקט דאָס קינד איין אויפן סאַפּקע
און ס'האָט דאָס האַרץ אין קלאַפעניש געוואָרט. שוין איינגעדעקט,
שוין איינגעשליעפּערט, און זי זיצט נאָך אויפן סאַפּקע
און אירע אויגן מיידן אויס אַ קוק צו טאָן אויף אים.
דאן גליטשט זי זיך אַרונטער אויף די קני פאַר אים,
כאַפט אָן די הענט זיינע, די גראָבע רימערישע הענט,
און קושט זיי, כליפענדיק און רעדנדיק דורך טרערן:
- איך וועל דיין גוטסקייט ביזן קבר נישט פאַרגעסן.
כ'וועל זיין אַ דינסט ביי דיר, איך וועל דיר ווי אַ הונט
געטריי זיין, מעגסט אַפילו שינדן פאַסן פון מיין לייב,
הערט, זאוועל, טייערע נשמה, מלאך מיינער!
עס ווערט אים גליענדיק אין האַרץ. נאָך פייכטן זיך
דער מאַמעס קושן אויף די באַקן - און ערשט דאָ אויך זי,
די חיה ריווע מיט אַזעלכע רייד און ליפן. צאַפלט ער
און גלעט זי אויף די שולטערן און בעט: מען דאַרף נישט.
שטיי אויף, מען דאַרף נישט! - ווערט זי איינגעשטילט,
פאַרגראָבט איר קאַפּ אין זיינע קני און כליפעט.
זיך אויסגעכליפעט, אויסגעווישט די אויגן, אויפגעשטאַנען
און נעמט דאָס בעט מאַכן. עס שאַרכט דאָס בעטגעוואַנט,
עס שלאָגט אין גאָז דער ריח פון די וועש - און ס'ווערט אים קאַלט.
און זי גייט צו, פאַרדרייט דאָס לעמפל - און ער הערט

דאָס רוישן פון איר קלייד. זיך אויסגעטאָן, געלייגט,
 און זאָוול זיצט אָן אומבאַוועגלעכער אין פינסטער און דאָס האַרץ
 גייט אויף און אָפּ. אַ ווייל און נאָך איינע,
 מינוטן גייען און ס'איז שטייל און נאָר איר אַטעם הערט זיך
 און נישט קיין ריר פון איר. דאָן זאָגט זי ציטערדיק:
 - וואָס גייסטו זיך נישט לייגן, זאָוול? אין דער פינסטער
 איז איינגעשטיקט און פרעמד איר קול. ער ענטפערט:
 - ס'וויילט זיך מיר נישט שלאָפן. . . ביסט דאָך מיד, אַרדאי,
 גיי, לייג זיך. - ווידער שטייל. ער ענטפערט נישט.
 - וועסט דאָך נישט זיצן אויפן בענקל דאָ אַ גאַנצע נאַכט.
 ער אַטעמט אָפּ, מאַכט צו די אויגן אין דער פינסטער און ער זאָגט:
 - נעם צו דאָס קינד צו זיך אין בעט אַריין. . . וואָס מיינסטו?
 איר קול איז שטייל דערשטוינט. אַ ווייל פון מאַטערניש
 און קוים אַרויסגערעדט: - כ'וועל שלאָפן אויפן סאַפקע.
 מער זאָגט זי גאַרנישט. ליגט אזוי און אַטעמט
 ווי איבערקומענדיק דעם קלאַפּ, דערנאָך קריכט זי אַרויס,
 נעמט צו דאָס קינד און בעט זיך אונטערטעניק:
 - וואָרט אויס. איך וועל דיר אויסבעטן. - מען דאַרף נישט.
 כ'וועל אזוי זיך צולענען. - אין אַנטאָן לייגט ער זיך
 און הערט דערנאָך דאָס כליפען פונם בעט אַרויס
 און ס'טוט אים באַנג אין אומבאַהאַלפנקייט און צער,
 און ערשט ווען ס'טאָגט שוין דורך די לאָדן, קאָן ער איינדריםלען
 און הערט פון דרימל ווי זי טוט זיך אָן, אַ נישט-געשלאָפּענע,
 און ס'טוט אים באַנג אין דרימל.
 הויבט זיך אויף דערנאָך,
 עס קומען אָפּגעבן אַ מזל-טוב די לייט פון שטוב
 און ער מיט חיה ריווען מידן זיך די בליקן אויס אַ גאַנצן טאָג.
 ביינאַכט נעמט זי דאָס קינד אין בעט, אזוי אויף מאָרגן אויך.
 נאָר פרייטאָג אַוונט, ווען זי גרייט צום טיש, פילט זאָוול,
 אַז זי איז אַ שבתדיקע, קלייבט זיך עפעס רעדן
 און קאָן נישט אָנהויבן. ביי יעדער ביסן קוקט זי אים אין מויל,
 אַז דער טיש ווערט אויפגערוימט און ביידע זיצן שווייגנדיק.

ווערט זאָולען שווער. ער הויבט זיך אויף און זאָגט:
— איך וועל זיך דורכגיין אויף אַ ווייל. — אַנדאי גיי זיך דורך.
ער קומט צוריק — איז שוין דאָס קינד אין בעט און שלאַפט,
זי טראָגט אים צו אַן אָפגעשיילטן עפל אויף אַ טעלערל,
און אַז ער זיצט און גלאַצט דערויף, רוקט זי זיך צו
און פּרעגט אַזוי פון העלער הויט: — פאַרוואָס?
ער קוקט זי אָן צעמישט און ווערט ווי איינגעשרומפן.
— צי בין איך אַזאַ מיאוסקייט, אַ קאַליקע חלילה?
פאַרוואָס? — איך ווייס נישט, חיה ריווע, אמת — כ'ווייס נישט.
— וואָס דען? דו האָסט מיך אַזוי פיינט? איך בין דאָך נישט די ערגסטע.
— ווער זאָגט דיר דען? — איז וואָס זשע דען? כ'ווייס, אפשר...
אַמאָל נישט גוט געטאָן, צי נישט געדאַרפט אינגאַנצן
גאָר חתונה צו האָבן. האָסט דאָך אַפילו אין מיין זייט
אַ קוק טאָן נישט געוואָלט. מיך פיינט געהאַט אַזוי.
ער האָט נישט וואָס צו ענטפערן. — הער, זאָול,
איך ווייס. איך וויל גאָרנישט, דו זאָלסט מיך ליב האָבן.
נאָר לאָז מיר זיין דיין ווייב. אָט זאָל איך שטאַרבן דא,
אויב דו וועסט הערן ווען אַ קרומען וואָרט פון מיר, צי זען
אַ קרומע מינע — מעגסט מיך טרעטן מיט די פיס אַפילו.
דו גלויבט מיר, זאָול? — אַנדאי, נאָר מען דאַרף נישט,
מען דאַרף נישט, חיה ריווע. — זאָג, פאַרוואָס? פאַרוואָס?
איך ווייס נישט, נאָר אַזוי איז בעסער, בעסער אָט אַזוי. —
זי פילט זיין אָפגעהאַקטן אַטעם, הערט זיין האַרץ,
וואָס שלאַגט מיט אימפעט, און מיט פלינדן חיהשן אינסטינקט,
דערשפירט זי, אַז דאָס האַרץ איז אמתדיקער פון די רייד,
און הויבט זיך אויף און עסט זיך איין מיט ליפן אין זיין פנים
און קושט. פון אומגעריכטקייט ווערט ער ווי געפענטעט,
נאָר באַלד געפינט ער זיך, שפאַרט אן די שווערע הענט
אויף אירע אַקסלען און פאַמעלעך, פאַרזיכטיק, נאָר שווער
צענעמט ער אירע אָרעמס, שטופט זי אָפּ פון זיך,
און סאַפענדיק, נאָר מיט דער זעלבער גוטסקייט אויפן פנים
שטילער בעט ער זיך: — מען דאַרף נישט, חיה ריווע.

זי גיט זיך אונטער, נאָר די אויגן אירע קוקן שוין מיט בייזע נייערלעך. צן אויסגעגלייכטע, שטייפע טרעט זי אָפּ. ער האָט חרטה. יא, הרטה און נאָרדווס אויף דער חרטה. און שווייגנדיקע דרייט מען זיך אויף די געלעגערס און שווער די אויגן אויפהויבן אויף מאָרגן. נאָך אַ טאָג אַזוי. ער האָט פאָרדרוס אויף דעם, וואָס אים טוט באַנג און דאך וואָלט זיך עס וועלן גוט מאַכן. זי שווייגט אָבער, און שוין.

און נאָך אַ נאַכט. האָלב דרימלענדיק אויפן געלעגער דערפילט ער אָרעמס נאַקעטע, און איידער נאָך ער קאָן די אויגן עפענען, איז אים דאָס מויל פארמאַכט פון פרעמדן אָטעם. און די הענט, וואָס רייסן זיך דאָס פרעמדע אָפּצושטויסן, טרעפן אָן אויף הייסן לייב אין דינעם וועג, און שטאָט עס אָפּשטויסן פון זיך בייסט ער זיך איין אַליין אין אירע ליפן און, זיך יאָגנדיק נאָך איר, פון סאָפּקע גליטשט ער זיך אַראָפּ און פאלט און הערט ווי ס'קלאַפט זיך אָן איר קאָפּ אָן דיל און רייסט דאָס לייב פון איר מיט ציין און נעגל. זי פרוווט זיך ראַנגלען אַ צעשראַקענע פון ווי טאָק, נאָר מיט זיין ווילדקייט וועקט זיך באַלד אין איר די קלוגשאַפט פון דער „זי“ און אַ געפייניקטע שטיל זוכט זי אַרויסצונאַרן אים פון ווילדקייט, אָבער ווילדער נאָך צערשוועט זיך אין אים די בלינדע לעכצעניש, ער פייניקט זי, ווי ס'פייניקט עס געפאַנגענע אַ חיה, וואָס קאָן נישט איינשלינגען, און דאָך נישט איינשטילן אין זיך דעם דורשט נאָך בלוט – און ווען זי ראַטעוועט זיך אָפּ קוים לעבעדיק פון זיינע הענט, איז זי דאָך נישט זיין ווייב. אויף מאָרגן ווילט זיך אים באַגראָבן זיך, אַנטלויפן פון עקל און פון פעס אויף זיך און אויף דעם אומגליק, דעם אויסגעלעכצטן, אומפאַרמיידלעכן און עקלדיקן אומגליק, און חיה ריווע טראָגט די ברוין-און בלויע צייכנס אויפן לייב און דרייט זיך אויף די שפיצן פינגער אַרום אים

און זי איז שטיל, מיט שטיקייט פון דעם זיכערן. זי ווארט.
אפילו ווען די אויגן זיינע פאלגן נאך איר טריט,
אפילו ווען זי הערט זיין אטעם פון געלעגער - זאגט איר עפעס אונטער,
אז ס'איז נאך צייט. און זי איז גוט אַזוי און מילד
און היט זיך אָפּ אפילו מיט אַ פינגער אַנצורירן אים -
זי איז אַן אונטערטעניקע און שטילע ווייב איז חיה ריווע
און ווייט דעם ווילן פון איר מאַן צו שעצן. טעג אַזוי.
ביז איינמאָל וועקט זי זיך ווי פון אַן אַנזאָג. און פאַרגנבעט
גענענט זי צו איר מאַן און ווערט זיין ווייב.
איצט לויכט איר פנים פון דער זעליקייט צו אים
און ס'זינגען אירע קני ביי יעדן בויגיקן און לייכטן טראַט.
אודאי פילט זי, אַז נישט אַלץ מיט אים איז רעכט.
און ווען ער זיצט אין אַוונט נאָכן עסן און עס ציט
אַ צערטלעכקייט צו אים און ער באַהאַלט די אויגן
און בלאַזט זיך ווי אַ ברוגזער - אַודאי טוט עס וויי.
אויך יענער, דער געשטאַרבענער, איז בלוז אַ מאַן געווען
און ווייטער גאַרנישט, אָבער דאָרט איז עס געוועזן רעכט
און ס'האַט נישט ווי געטאָן. דאָ שרעקט עס און עס דאַכט,
אַז וואָס זי זעט פון אים איז בלוז אַ קעמערל אַ קליינס,
באַלויכטן אין אַ גרויסער, פינסטערער און פרעמדער שטוב
און ס'איז אַ מורא פאַרן פינסטער. בייסט זי איין די ליפן
און שווייגט. ער וועט זיך צוגעוויינען, מיט איר לייב וועט זי
די פרעמדקייט ביסלעכווייז פאַרטרייבן, און דערנאָך -
דערנאָך וועט זי שוין וויסן ווי זיך אומצוגיין מיט אים.
נעמט זי זיך אָן מיט מוט אַמאָל ביינאַכט און פרעגט:
- וואָס טראַכטו, זאָול? - גאַרנישט - ענטפערט ער.
- איך מיינ, וואָס גייסטו אַלעמאָל אַרום און טראַכסט?
אין פינסטער פילט זי, אַז עס איז אים קשה
דאָס פרעגן אירס. - און אַז ער ענטפערט ווייטער נישט,
פאַרגנבעט זי זיך שטילער: - איך בין דאָך דיין ווייב.
כ'מעג וויסן אַלץ ביי דיר, דו דאַרפסט זיך נישט באַהאַלטן.
- כ'באַהאַלט נישט גאַרנישט. - ברוגזדיק אַרויסגעברומט

און גלייך דערפילט זיך שולדיק און מיט שווערע פינגער
 באַרירט ער אירע האַר און סאַפעט. גוט אַזוי.
 זי איז צוטרידן חיה ריווע. ס'איז גענוג פאַר איינמאָל.
 און אַז זי קוקט אויף אים מיט מילדקייט, דאַכט זיך איר,
 אַז זי איז נישט די איינציקע: אַזוי די מאַמע זיינע,
 אַזוי די מומע, די פאַרהאַוועטע, אַזוי אַליין דער טאַטע
 קוקט אויך, דאַכט זיך, מיט מילדערע און גוטע אויגן אויפן ווין.
 און אפּשר איז עס וואָר, ווייל זאַוול פילט זיך ענג
 און שעמט זיך ווען זי קומט ווי מען וואָלט אים אויסגעטאַן אַ נאַקעטן

א חודש, צוויי און דריי חדשים - גוט איז חיה ריווען.
 זי ווערט אויך צו דעם שווייגן פון איר מאַן געוואוינט
 און טראַכט: מסתמא איז ער שוין אַזאַ פאַרפאַלן.
 נאָר עפעס פעלט איר דאָך. אפילו יענער האָט געוואוסט,
 ווי אַנדערש אומצוגיין מיט איר. דער - גאָרנישט.
 פאַרקערט. עס נעמט איר אויסווייזן, אַז זינט די מאַמע
 האָט אָנגעהויבן אָפטער קומען און אַרומפאדען,
 איז ער געוואָרן ערגער נאָך. ווי ס'וואָלט אים מיטאַמאָל
 אַ בענקעניש געלייגט זיך אויפן האַרץ. פאַרוואָס?
 אַזוי איז דאַכט זיך גאָרנישט. ווייך און גוט ווי פריער.
 נאָר ווען עס נעמט זי באַגן און עס ווילט זיך הערן כּאָטש
 אַ האַרציק וואָרט מון אים - איז זיצט ער ווי אַ ליימענער.
 זי וואָלט זיך אויסגערעדט דאָס האַרץ פאַר עמיצן,
 איז וואָס וועט זי דערציילן? אַז ער קושט זי נישט?
 ס'איז דאָך אַ חרפה פאַרן מויל צו ברענגען! טרייסט זי זיך:
 נישקשה, זאָל ער נאָר דערזען, וועט ער שוין בעסער ווערן.
 נאָר בעסער ווערט ער נישט. אים הויבט זיך אָן צו גלוסטן
 שפּאַצירן גיין נאָך וועטשערע - וואָס איז פאַר אַ שפּאַציר דאָ? -
 און ווערט אויף גאַנצע אַוונטן פאַרשוואונדן. וואו אַזוי?
 און איינמאָל קימט ער מיט אַ ביכל, גראַבט זיך איין
 און מאַרגן זיצט ער אָפּ אַזוי אַ גאַנצן אַוונט.
 נבעט זי זיך צו ווען ער איז ביי דער אַרבעט

און קוקט אַרײַן אין די געדיכט-געפֿינטלעע און פּרעמדע שורות
 און צינדט זיך אָן : דו זע נאָר, ווי דאָס מאַכט אַן אָנשטעל.
 פּאַרשטייט דאָ פּונקט אַזויפיל, ווי מיין לינקע פּיאַטע
 און זיצט און שוויצט ! דערמאָנט זיך חיה ריווע מיטאַמאָל
 דאָס לערנען זאָולס ביי דער גבירטעס טאָכטער, און די בעקאַ,
 און רוקט דאָס בוך אַוועק מיט האַס. עס קומט נאָך וועטשערע
 און נאָכאַמאָל דאָס זעלבע - גראַבט דעם קאַפּ אַרײַן אין בוך,
 און אויס, פּאַרשוואַנדן זאָול. קוקט זי פון דער זייט,
 נאָר ער באַמערקט זי נישט, און שוין פון בעט אַרויס
 דערמאָנט זי אים : שוין אפשר צייט צו שלאָפן, ניין ?
 ער וויל נישט שלאָפן. זאָגט עס פון דעם בוך אַרויס,
 און זי, צום וואַנט אַוועקגעדרײט, שלאָפט פּלומרשט איין
 און הערט זיך צו צו יעדן שאַרף. פּאַרמאַכט דאָס בוך.
 דאָס קינד אַרײַן צו איר בעט אַרײַנגעטראַגן,
 די סאָפּקע טוט אַ קרעכץ, און שוין - ער כראַפעט.
 פּאַרשטייט ווי אַ חיה דרייט זי זיך אַרום און וואַרט,
 וואָס וועט דאָ זיין דער סוף, און קאָן זיך נישט דערוואַרטן.
 ביז איינמאָל גנבעט זיך צו מיט אַרעמס הינטער אים,
 נעמט אָן זיין קאַפּ און זאָגט : - וואָס שטייט דאָ אין דעם ביכל ?
 ער דריגעט אויף, באַפּרייט דעם קאַפּ פון אירע הענט
 און ענטפּערט : - גאָרנישט ! און די אויגן ווידער אינם בלאַט.
 זי פּאַסט זיך נאָך און מיט די הענט אויף זיינע אַקסל :
 - דו קאָנסט זיך גאָרנישט אַפּשיידן דערפון אויף אַ מינוט ?
 און אַז ער פּורטשעט אויס : לאַז אָפּ, כּוֹויל לייענען ! -
 צעזינגט זי זיך שוין אויפן קול : איז נישט געמידלט !
 איצט גייט זי אים און יאָדעט זיך. דאָס קינד קריגט קלעפּ,
 דאָס בעט איז נישט פּאַרבעט און אַז ער קומט אַהיים
 דערלאַנגט זי אים די שיסל און דאָס ברויט אונטער דער נאָז,
 און ער טוט אָפּ דאָס זייניקע און גייט אַוועק אין גאַס,
 צי ווידער ביי דעם בוך. עס העלפט נישט ווען זי לאָזט אַפילו
 אים מיט אַ כּיון וואַרטן אויפן עסן - גאָרנישט פּרעגט ער,
 ווי גאָרנישט גייט אים אָן. איז דאָך קיין תּכלית נישט.

באטראכט זי זיך - און ווידער ווערט אלץ אויטגערוימט,
 עס שיינט פון יעדער ווינקל און ביים טיש
 באדינט זי אים און זיצט מיט אים. נאָר שפעטער,
 ווען ווידער שאַרט זי זיך צו אים מיט אַרעמס
 און ווידער נויגט ער זיי אַוועק, גיט זי אַ כאַפּ זיין האַנט
 און שיפעט: הער נאָר, דו! דו וויסט איך בין דיין ווייב?
 ער קוקט זי אָן ווי נישט פאַרשטייענדיק: - איך ווייס.
 - און אַז איך טראָג אַ קינד פון דיר, דאָס וויסטו אויך?
 זיין פנים ווערט פאַרגאַסן, גלעזערן די אויגן
 און קוים צו הערן שטאַמלעט ער אַרויס: - דאָס אויך.
 - איז וואָס זשע מיינסטו מיט דער סאַפקע און די ביכער?
 וואָס טראַכסטו זיך? - די ווערטער האַמערן ווי קלעפּ,
 וואָס טראַגן מער באַליידיקונג ווי ווייטאַק, און ער בלייבט
 מיט מויל און אויגן אָפּן, - כ'ויל זאַלסט זיין מאַן.
 דו הערסט? איך וועל נישט לאָזן זיך צום חוזק מאַכן.
 דאָ קריגט ער לישן. דרייט אַוועק דעם קאַפּ צום פענסטער,
 ווי ער זאָל קוקן אין דער פינסטער פון דער נאַכט אַריין
 און רעדט אַרויס געלאַסן: - איך וועל מער מיט דיר נישט שלאַפּן.
 - וואָס איז? פאַרבענקט זיך נאָך דער גבירטעס טעכטערל?
 ער טוט אַ שפרונג פון אַרט, הויבט אויף דעם פויסט -
 און לאָזט אים נישט אַרונטער. שטייט אַזוי אַ וויל,
 דאָן טרעט ער אָפּ, טוט אָן דעם קאַפּעלאָש און גייט אַרויס.

אין איינער פון די נעכט, וואָס קומען, קומט עס צו געשלעג.
 ווען זאָרל פילט פון שלאַפּן, אַז חיה ריוועס הענט
 באַצווינגען אים און ס'שלאַגט איר אַטעם אין זיין מויל,
 פּרובירט ער זי אַוועקשטויסן. וואָס מער אָבער ער שטויסט זי אָפּ.
 אלץ איינגעגעסענער און בייזער קלאַמערט זי זיך איין
 און בייסט זיך איין אין אים, און בליצן שפּאַלטן זיך
 פאַר זיינע אויגן פון יכורים. ראַנגלעט ער זיך ווילד, נאָר זי -
 ווי ס'זאָל אַ קוואַל פון ווילדע כחות אויפּפראַלן אין איר,
 האַלט פעכט איר קרבן - אוו ער קאָן נישט מער.

ער הויבט אָן מיט די פּויסטן אַרבעטן, נאָר יעדער קלאָפּ
 גראָפּט פייערדיקער אירע ציינער אין זיין לייב אַריין
 און וואונדן ברענען. האַמערדיק און האַסטיק נעמען פאַלן
 די קלעפּ זיינע, און ער געדענקט נישט גאַרנישט ביז ער הערט
 פון דיל די קרעכצן אירע. אַ צעשלאָגענע אין בלוט
 דערמאָנט זי זיך און שרייט: גוואָלט, מענטשן, ראַטעוועט!
 האַלב נאַקצט לויטן אָן די לייט פון שטוב, מען צינדט דאָס לעמפל,
 מען ברענגט אַ קווערטל וואַסער, און אַ יידענע אין העמד
 בלייבט שטיין און מוסרן: מען דאַרף דאָך האָפּן אַ לבבות
 אַזוי צו ממתן אַ טראָגעדיקע ווייב. רוצח!
 ער קוקט ווי יענע פארען זיך, מען לייגט זי איין אַ קרעכצנדיקע
 מיט נאַסע טיכער אויף די ביינן און מען גייט אַוועק.
 דאָס לעמפל ברענט. פאַרפאַלן. זעצט ער זיך אַוועק
 און הערט אַ גאַנצע נאַכט איר קרעכצן פונם בעט.
 אַ נישט-דערשלאָפענער און הונגעריקער שאַרט ער זיך אַרויס
 מיט טאָג צוגלייך. ער גייט נישט אַרבעטן און שלעפט זיך אום
 ביז שפעט ביינאַכט און ריכט זיך גייענדיק אַהיים,
 אויף עפעס נייע. אַודאי. טאַטע מאַמע וואַרטן שוין,
 און איידער נאָך ער קומט אַריין איז שוין דער טאַטע גרייט
 מיט פּויסטן קעגן אים: — איך וועל אים דורסן, דעם יינג!
 די מאַמע פרוווט זיך בעטן: נאָר נישט מיט רציחה!
 נאָר יענער, האַלטנדיק די שנור ביים קאַלנער, ווי אַ זאָך.
 טראָגט אונטער זאַוולען איר צעביילטן רויטן פנים
 און שרייט: — אַזאַ מין נחת גאָר פון דיר? אַזוי גאָר, האַ?
 ער קוקט נישט, זאַוול, און ער ווענדט זיך צו דער מאַמען:
 — דו זאָג אים, אַז ער זאָל אַוועקגיין. — אַרויסגערעדט,
 און ס'קלינגט אַ פאַטש און נאָך איינער. דער טאַטע שלאָגט,
 און זאַוול, ביידע פּויכטן אין דעם טאַגנס לאַצן,
 געמט אָן די קלעפּ און שלעפט אים. ראַנגלט זיך דער טאַטע
 און שלאָגט, נאָר זאַוול שטופט אים טריט ביי טריט,
 און מיטאַמאָל — אַרויסגעשליידערט פאַר דער טיר, פאַרהאַקט,
 אַרפּאָפּעלאָזט דאָס קייטל און זיך אומגעקוקט צו הערן

דער מאַמעס שרייען. דאָרטן קאָפּט דער טאַטע אין דער טיר,
און דאָ פילט זאָול, ווי די יוכע רינט אים פון דער נאָז
און ווישט עס מיט די הענט און ס'רייצט אים ביז צום טויט
די קלעפיקייט פון בלוט צווישן די פינגער, און די מאַמע וויינט:
— איך מוז אים כאַטש אַוועקנעמען פון דאַנען. לאָז מיך!
זי כאַפּט איר טוך און שפּאַרט זיך דורך דער טיר
און ס'הערט זיך ווי זי שלעפּט דעם טאַטן, ראַנגלט זיך,
און דאַן ווערט שטיל און חיה ריווע לויפט ארויס
און טראַגט אַ נאַסע שמאַטע זאוילען צו דער נאָז.
ער זעט נישט, ווי די אויגן אירע, די פאַרשוואַלענע,
צעגליען זיך מיט אַזאַ העלער טריישאַפּט, ווען זי שטייט
געבויגן איבער אים, נאָר נעמט פון האַנט ביי איר
די שמאַטע צו דער נאָז און זי שטופּט ער אַוועק פון זיך.
ער זעט אויך נישט דעם האַס, וואָס צינדט זיך אָן צוריק
און זיצט אַ שטומער. קוכט די מאַמע ווידער אָן און וויינט:
— וואָס האַבן זיי געוואָלט? דאָס האַרץ האָט מיר געזאַגט,
אַז ס'וועט דערפון קיין גוטס נישט זיין. נו, וואָס וועט איצטער ווערן?
דאָ טענהט חיה ריווע: האָט זי נישט געוואוסט פון אָנהויב,
אַז ער איז נישט קיין מאַן פאַר איר? פונדעסצוועגן געדייטן,
געהאַפּט, אַז גאָט וועט געבן, וועט ער אנדערש ווערן,
און איצטער, נא...! די מאַמע שאַקלט מיטן קאָפּ אויף אים:
— צי ווייסטו כאַטש, אַז דו ווערסט פאַלד אַ טאַטע?
— איך ווייס. — טאָ ווי זשע קאָן מען דאָס אזויס?
זי טראַגט דאָך דיינס אַ קינד. — איך ווייס נישט, מאַמע,
איך האָב זי פיינט! — וואָס הייסט, דו האָסט זי פיינט?
— אזוי! איך טשעפע זי נישט. זאָל זי מיך צו רו לאָזן.
— ס'איז דאָך אַ ווייב. — איך וויל נישט. כוועל זי שלאָגן!
— דאָס וועלן מיר נאָך זען — שרייט חיה ריווע-מ'ע נאָך זען?
די מאַמע ברעכט די הענט: — וואָס האַבן זיי געוואָלט פון מיר?
נו, בין איך אַזאַ אומגליקלעכע מאַמע, האָט מיך גאָט געשטראַפּט
אַ זון אַ קאַליקע צו האַבן — וועמען האָט ער שלעכטס געשאָנן
וואָס האַבן זיי זיך אָנגעזעצט אויף מיר? .. — זי שפּאַרט זיך אָן

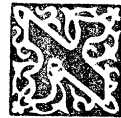
אויף זיינע אַקסל. וויינט זיך אויס, באַרואיקט זיך,
און מיט אַ וואונק אַוועקערופן חיה-ריווען, שטייט זי
נאָך לאַנג אין קיך און סודעט זיך מיט איר.

ראָס העלפן דען די סודות און די גוטסקייט פון דעם ווייב,
אַז דער, פאַר וועמען ס'איז געמיינט, זעט סיי ווי נישט
זי גוט צי שלעכט. זי מעג אַרומפויזען פאַר אים
אויף אַלע פיר, זי מעג אויך קריצן מיט די ציין אויף אים -
ס'איז גאָר קיין חלוק נישט. און אַז זי ווערט פאַרשוואונדן
פון וועטשערע ביז שפעטער נאָכט - איז אים בלוז רואיקער
און ס'לייענט זיך געשמאַק. אַ גליק, וואָס ס'האַט זיך אָפגעזוכט
דער לערער מיט די ביכער - גוט אזוי צו זיצן
דעם קאָפּ פאַרגראָבן און זיך איינטויליען אין זיך -
ס'איז קאַלט אין דרויסן און דער אויוון נישט געהייצט -
און לעבן מיט די פרעמדע מענטשן פון דעם גוף,
כאָטש אומפאַרשטענדלעך זענען זיי אַמאָל - נאָר ס'וועבט זיך איין
דאָס אייגענע אין פרעמדן, נישט-פאַרשטענדלעך,
און ס'אייגן לעבן לעבט זיך ווי עס וואָלט געוועזן פרעמדס,
דערווייל ווערט אַרבעט ווייניקער, מען האָט די פערד,
פון דאָרף אַוועקגענומען און דאָס מיליטער דאָרף אויך נישט מער
פאַרברייבט מען אין דער היים און גאַנצע טעג
דעם קאָפּ אין בוך. אַ שפרות שלינגט דעם מענטשן איין,
באַמערקט ער נישט, ווי אפטער אַלץ דאָס ווייב פאַרשווינדט
אויף גאַנצע אָוונטן און ס'איז אים היימלעך מיטן קינד אַליין,
כאָטש אפט איז ער האַלב-הונגעריק און וואָכן לאַנג,
אַז זי האָט אים קיין העמד שוין נישט געפיטן. וואכן גייען,
און ס'דאַכט זיך זאָוילען אַז ס'איז גוט אזוי, ווי קיינמאָל נישט,
און ס'הויבט זיך אָן צו בענקען נאָך דער פען אַפילו.
ביז איינמאָל אין אַן אָוונט פאַלט אַריין די מאַמע
און פרעגט בסוד: - וואו איז זי? - ווער? - די צרה דיינע
- אַוועקגעגאַנגען ערגעץ. כ'ווייס נישט. - דאָס איז דאָך דיין אומגליק.
ווי ווייסט עס נישט אַ מאַן, וואו ס'טומט די ווייב אַהין?

זי שלעפט זיך דאָך אַרום. - וואו שלעפט זי זיך אַרום? -
 פרעגט זאָוול. - מיט סאָלדאַטן שלעפט זי זיך אַרום.
 פאַרחדושט קוקט ער אָן: וואָס האַרט דיך? זאָל זי.
 די מאַמע ברעכט די הענט צוזאַמען: - אומגליק מיינער!
 וואָס מיינסטו - וואָס מיך אַרט, אַז וואו מען גייט,
 מען טייטלט מיט די פינגער. ס'גאַנצע שטעטל רעדט,
 אַ שנור אַ שלעפערקע. . . דערלעבט אויף מיינע אַלטע יאָר.
 ער זעט איר צער און וויל זי טרייסטן: - מאַמע,
 דיך דאַרף נישט אַרן, וואָס זי טוט. - די חרפה אָבער.
 ווי האָסטו גאָר קיין חרפה נישט. - איך טו דאָך גאַרנישט.
 - און טאַמער האָט זי דיר אַ קינד? אַ שלעפערקעס אַ קינד.
 אַז בעסער זאָל עס אויסרינגען פון בויד ביי איר!
 ער הערט דער מאַמע שילטן און ער שטומט.
 - פאַרשטייסטו כאָטש, אַז דאָס איז צוליב דיר?
 אויף דיר, אויף דיין קאָפּ וועט עס פאַלן! - שווייגט ער אַלץ
 און זי פאַרברעכט די הענט: אַז וויי צו מיינע אַלטע יאָר!

רעווען איז פורים-צייט, ווען חיה ריווע האָט געמפולט.
 זי איז אין בעט געלעגן און פון בעט אַרויס
 אַ זאָג געטאָן: - און איצט ביסטו צופרידן, וואָס?
 נישקשה! ביסט נישט פטור. וואַרט! ס'איז נאָכנישט אַלץ.
 האָט זאָוול אויסגעהערט און איז אַרויס אין דרויסן,
 וואָס האָט זיך אָנגעהויבן טאַפיען פון דער זון,
 און גייענדיק, האָט ער צוזאַמען מיט דער שאַנד,
 וואָס חיה ריווע לייענט זיין געדאַנק, דערפילט פונדעסטוועגן,
 ווי ס'ווערט אים לייכט און ס'האָט זיך אים געוואָלט
 אַ שמייכל טאָן צו זיך אַליין פון עפעס גוטס,
 וואָס האָט מיט וואַרעמקייט און העללקייט אויפגעטויכט אין אים.

ד א ס צ ע נ ט ע ק א פ י ט ל



אומעטיקער פּרילינג האָט געשפּרייזט איבערן לאַנד,
 אין שוואַרצע לױשעס וואַסער זיך צעגאַסן איבער וועגן
 און ס'האַט די זון אָן פּרייד איר וואַרעמקייט געשיקט.
 אַ יאושדיקע פּוילע אָפּגעלאָזנקייט האָט זיך צעשפּרייט
 אויף דאָרף און שטעטל. ס'האַט דער פּויער נישט געוואוסט,
 צי זאָל ער מיט דער לעצטער קליאַטשע נעמען אַקערן דאָס פעלד -
 דער טייוול ווייס, ווער ס'זעט דעם שניט פון דעם אַראָפּנעמען -
 און פּויל געטרייסט זיך מיטן ביסל תּבואה, וואָס ער האָט
 באַהאַלטן אויף אַ הונגער-טאָג. ביים ייד אין שטעטל
 איז די פּרנסה אויסגעגאַנגען: ס'האַט דער דאָרף באַגראָבן
 צוריק אין ערד, וואָס איז פון ערד געקומען,
 ביים זעלנער איז אַוועק די צייט פון וואוילטאָג, און אַליין
 אין שטעטל צווישן זיך האָט מען געשראַקן זיך אַ ריר צו טאָן
 און דורכגעקומען מיט אַ שיבוש. אַז די זון האָט זיך געשטעלט
 און וועגן האָבן אָפּגעלאָזט, האָט מען גענומען וואַנדערן:
 דער פּרעמדער זעלנער האָט געבענקט און זיך נישט אומגעקוקט
 וואו ווער עס גייט און פּאַרט. האָט מען דערציילט,
 אַז ס'קלייבן זיך צוריק ישובים אין פּאַרלאָזטע שטעט,
 אַז מענטשן ציען זיך צו היימען און ס'האַט אָנגעהויבן
 אַליין אַהיים זיך בענקען. אמת, אַליץ האָט אָפּגעברענט,
 נאָר ווי געשיקט זיך ס'זאָל קיין הויז נישט בלייבן ערגעץ,
 און ווער קאָן וויסן וועמעס הויז. און אויב חלילה

מען זאל בלויז חורבות טרעפן, זענען דאך די חורבות אויך
 אויף ליבער ערד און אייגענע. בארעכנט זיך ר' שלום :
 אי"ה נאך פסח דארף מען איינפאקן דאס פעקל
 און לאזן זיך צוריק. נישטא דא וואס צו טאן שוין מער.
 און דארטן, אז מ'עט נעמען בויען, וועט מען פירן
 געהילף און ציגל, אייזנווארג און גלאז — מיט גאט זיין הילף,
 מען קאן זיך שוין צו עפעס צושלאגן. דערצו וועט אויך
 א סוף נעמען אמאל צום אומגליק מיטן זון : צוועק פון דאנען,
 און זאלן עס די אויגן מער נישט אָנקוקן. א סוף !
 בארעכנט זיך און דורכגעשמעסט מיט דער מאַמען. אָבער זי
 האָט אין דער שטיבל געטראַכט : זי וועט דעם זון נישט לאָזן דאָ.
 און אז זי גנבעט זיך אַצינד מיט טעפעלעך אונטערן פאַרטוך,
 ווייס אויך דער אַלטער נישט. אַרדאי איז אַ זינד זיך צו באַהאַלטן.
 וואָס קאָן מען אָבער טאָן ? און ווידער — ציווישן זיך גערעדט —
 דערלייגט זי נישט צו זאָולען. ס'קומט אים נאָך גענוג,
 און ווען נישט זאָולס מי וואָלט איצט דער טאַטע אויך
 אַזוי נישט קלינגען מיטן בייטל. ניין, ער וועט נישט בלייבן דאָ.
 און יענע, חיה ריווע, הייסט עס ? ווייסט די מאַמע נעבעך,
 אַז ס'איז אַ גרויסע זינד. ווען נישט דער זון אירער
 וואָלט יענע נישט דערגאַנגען צו אַזוינס. אַן עלנטע יתומה,
 און זי — אַ מומע — זאל איר גאָט נישט שטראָפן. אָבער אייגן לייב—
 וואָס קאָן זי טאָן ? און ווייניק איז זי שוין געשטראָפּט
 מיט אים אַליין אַזעלכען — נישט צו גאָט און נישט צו לייב ?

קריגט זאָול טעפעלעך געקעכץ אונטער דער מאַמעס פאַרטוך
 און עסט דעם שוואַרצן ברויט פון אירע הענט און ס'דאַכט זיך אים,
 ער איז אַ קליינער קראַנקער יינגל און די מאַמע זיצט
 און קאַרמעט אים פון האַנט, אַפי ער זאל נאָר איינלייגן,
 נישט רירן זיך, ווייל — דאַנקען גאָט — ער וועט שוין לעבן
 און די סכנה איז אַריבער. יא, עס איז געווען אַ שווערע קרענק,
 נאָר איצטער נעמט ער ביסלעכווייז צוריקקומען צו זיך
 און וועט זיך אויסהיילן. דערווייל טוט יעדער אבר וויי,

און ס'וויגט זיך נאָך אין האַרץ די נאָגעניש און פיינלעכקייט
פון אָפגעקומענעם. אַ שטראַף אַזאַ געווען. ער האָט געדאַרפט
זיך אויסטונקען אין דעם, דאָס איבערקרענקען, און דערנאָך -
באַפרייען זיך. געדאַרפט אַזוי. נאָר איצטער איז שוין גוט.
פון ווייטן קערט זיך אום דאָס אַלט-געוועזענע,
עס נעמט זיך בענקען און ס'איז רו אין בענקעניש. ס'איז גוט.
און איז עס נישט אַ חסד דאָס אַליין, וואָס ער איז פריי
און זי האָט נישט קיין קינד געהאַט. .. נישט זי. .. מען האָט זיך דאָך
דערבאַרעמט איבער אים און אויסגעהיט. .. יסורים - יאָ.
אין מאַטערניש און עקל אויסצוטונקען - יאָ. נאָר דאָס -
אַ קינד פון איר - דאָס ניין! - דאָ איז געוואָרן אַ רחמנות:
מען דאַרף אים נישט אינגאַנצן אומברענגען, דעם זאָויל,
ער דאַרף נאָך - לעבן. זיצט די מאַמע מיטן שוואַרצן פעניץ ברויט
און קוקט מיט אומעטיקע אויגן. .. יאָ, ס'איז דאָ רחמנות,
און זאָויל וועט נישט אונטערגיין.

ער מילט קיין שנאה נישט,
אַפילו נישט קיין אָפּשטויס מער צו היה ריווען. גאַרנישט.
ער ווייס, פון וואָנען ס'קומט צו איר דאָס געלט
און ס'ווייסע ברויט און צוקער און די פעקלעך שאַקאָלאַד,
מיט וועלכע זי קומט אָנגעלאָדן פאַרן קינד. ער ווייס,
און דאָס, וואָס מענטשן ווייכן אויס איר טריט אין גאַס,
דאָס אַרט אים אויך נישט: ס'איז אַרץ איינס אַן עקל,
איז וואָס דער הילוק - צי מיט איינעם צי מיט אַלעמען?
פאַרקערט: אים ווילט זיך דוקא אָננעמען פאַר איר,
ווייל אַלע זענען זיי אַזוי. און וואָס אים קרענקט
איז אַז די שטומע צונג זיינע, ווייל ווען נישט דאָס,
וואָלט ער אַזויפיל גוטע גוטסקייט איר געהאַט צו זאָגן.
און זאָל זי אים נישט נאָכקוקן מיט האַס אַזוי. צו וואָס?
אַז מען באַדאַרף עס נישט. ..

און דאָ די יונגע זון

גייט אויף אין וואַרעמקייט, ס'איז ווייך די ערד אונטער די טריט
און אויפן פנים בלאָזן מילדע ווינטלעך. מילד און גוט.
וואָס דרייען זיך די מענטשן אום אַזוי פאַרמרהשחורהט?

און אז עס פעלט דאָס שטיקל ברויט אַפילו, קומט דאָך צו
א נאָגעניש, וואָס עפנט יעדער ווינקעלע פון האַרץ
פאַר יעדער פאַסמע לייכט און שאַטנדל און פויגל-שפיל
און ס'פילט זיך אַזוי באַנג און לייכט אין אומעט.
עס איז דאָך גוט אַזוי.

קומט איציק אָן אַנטקעגן

און טראַגט אין אַ פאַטשיילקע וואָס. - וואו גייסט, איציק ז
- די מאַמע שיקט דיר עסן. - שטעל עס דאָרט אַוועק.
אַוועקגעגאַנגען איציק. אזאַ היכער יונגער בחורל,
אַ בחור שוין. קאָן זיין ביינאַכט אַליין אין שלאַפּפאַנג
ליגט ער שוין אויך און ס'בענקט זיך אים און ער וועט באַלד
ווי יענער משה נעמען שלעפּן זיך מיט מיידן, קומען שפעט
און ס'וועט די מאַמע דאַרפן אויסטאַן אים, אַ שיכורן,
און לייגן שלאַפּן, אַט דעם איציק דאָ. איצט גייט ער נאָך אַו
און ווייס נישט וואָס וועט זיין. נאָר זאָול ווייס. . . הם. . . הם.
און משה דאָרט - אַוועק איבערן ים - און גאַרנישט.
פאַרשוואַנדן ווי אַ וואַלקנדל און מיטן קאָפּ אַפילו נישט צו כאַפּן
ווי ווייט עס איז. געווען און איז נישטאַ. אַזוי ווי אַ פאַרלאַנג,
פאַר וועלכן מ'האַט קיין ווערטער נישט, וואָס אַט-אָ קומט עס
און אַט איז עס אַוועק און שוין - נישט אַנצוכאַפּן מער.

גייט זאָול אום און חלומט. שכנים גרייטן זיך צום פּסח,
און זי אַפילו, חיה ריווע, טראַגט עפעס פון גאַס כסדר
און פאַרעט זיך אין שטוב. צו בדיקת-חמץ קומט די מאַמע
מיט רויטע אויגן און נישט קוקנדיק דער שנור אין פּנס
פאַרלייגט זי אַ בקשה פאַרן זון: ער מוז ביי איר ביים סדר זיין.
ביים סדר? וואו? ביים טאַטן? ער? ער וועט נישט גיין.
צעווייגט זי זיך, די מאַמע. ווייניק נאָך איז איר געווען
ביים טאַטן דאָס צו פועלן, איז ער נאָך דאָ אַ צוגאַב.
מיט וואָס האָט זי אַזוי פאַרזינדיקט? שווייגט ער,
און חיה ריווע זיצט אין ווינקל, קוקט זיך צו, שווייגט אויך.
צעיאַמערט זיך די מאַמע, און אז דאָס קאָן אויך נישט רירן

דאָס שטיינערן האַרץ פון זון, דאָן כאַפּט זי קושן זיינע הענט
און ער שפּרינגט אונטער, ווי געשטאַכן, שרייענדיק: הער אויף! נו, גוט!
כ'ועל קומען, קומען! - און ווען עס עפנט זיך אַ גרוב,
וואָלט ער אַריינגעשפּרונגען. זאָל זי שוין אַוועק פון דאָגען!
און אַז די מאַמע מיטן טיכל אויפן קאַפּ איז שוין ביים טיר,
דערפילט זי חיה ריוועס בליק און פּטרט אָפּ אויף גיך:
- קאָנסט אויכעט קומען, חיה ריווע! - און זי לויפט אַרויס.
אויף מאָרגן שלעפט ער זיך אַרום אַ גאַנצן טאָג,
און אַז ער קומט פּאַרנאַכט, איז אויפגערוימט אין קאַמער,
דאָס קינד איז אויסגעצוואַנגן, ס'שמעקט מיט יום-טוב
און זי אַליין איז אַזוי אויסגעפּוצט און שיינט. ער קוקט
און ס'וויילט זיך זאָגן עפעס. קומט זי אים אַנטקעגן:
- דו ווילסט זיך נישט אַרומוואַשן? - און טראַגט אַריין
אַ שיסל הייסע וואַסער מיט אַ האַנטוך, לייגט אַוועק אַ העמד,
ער וואַשט זיך, טוט זיך איבער - און ס'איז שלעכט.
ווי גייט מען צו דער מאַמען ערשט? דאָך אָנגעטאָן זיך
און גרייט צו גיין. נאָר אַז ער שטייט שוין ביי דער טיר,
פאַרצאַמט זי אים דעם וועג מיט ביידע הענט און צישעט אויס:
- דו וועסט נישט גיין אין ערגעץ! דאָ וועסטו מיר בלייבן!
זי ווייס מסתמא נישט, ווי דאָנקבאַר ער איז איר דערפאַר,
און אים נישט לאָזנדיק אַפילו עפענען דאָס מויל,
באַוואַרפט זי אים מיט רייד: - אַ סדר האָט זיך דיר פאַרגלוסט?
אַ וויסטער סדר אויף דיין קאַפּ, ווי וויסט און פינסטער
מיין לעבן איז געוואָרן צוליב דיר. נו, גיי! - און זאָויל הערט
אַזוי פיל טרערן אין איר קול, אַזוי פיל וויי. אין אַ מינוט
פאַרפלייצט עס איר די אויגן, לאָזט זי אָפּ די הענט פון טיר
און פאַלט אַנידער מיטן קאַפּ אין סאָפּע אין אַזאַ יללה,
ווי פון אַ מאַמען אויף אַ טויטן קינד. באַלד פלעכט זיך דער געקלאַנג
מיט וואַיענדיקע רייד: - זאָל דיר דאָס האַרץ אַזוי צערטן ווערן
ווי דו האָסט מיינע יונגע טעג צערטן! זאָלן דינע ביינער
אַזוי זיך וואַלגערן אין אַלע רינשטאַקן און פוילן,
ווי איך האָב זיך געוואַלגערט, אַז מען זאָל פון דיר קיין סימן נישט דער קענען

ווי איך דערקען זיך נישט, ווי איך אַליין דערקען זיך נישט,
 אַז וויי און ווינט איז מיר! . . . עס לאַזט זיך אויס
 מיט אַזאַ אויסגעצויגענעם און שטילן קלאַנג, און לעבן איר,
 די הענטלעך אין איר קלייד, צעוויינט זיך אויך דאָס קינד.
 בויגט זאָול זיך צו אירע ציטערדיקע אַקסל, רירט זי אָן
 און רעדט: — איך וועל נישט גיין אין ערגעץ! נו, וועל איך נישט גיין!
 — גיי ברעך דיר האַלד און נאַקן! קיינער דאַרף דיך נישט.
 האַסט שוין געמאַכט פון מיר אַ תכלית, מעגסט שוין גיין!
 ער זעצט זיך אויף דער סאַפּקע לעבן איר און גלעט איר קאַפּ
 און בעט זיך: — זאָג, וואָס זאָל איך טאָן פאַר דיר, נו, זאָג!
 אַט ווילסטו, וועל איך גראַפֿן ערד, כ'וועל האַסן האַרץ,
 נו, וואָס עס איז — איך וועל שוין קריגן און פאַרדינען.
 נאָר זאָג מיר, וועל איך אַלצדינק טאָן. — איך דאַרף דיין געלט נישט,
 איך דאַרף עס נישט. — פונדעסטוועגן גלייכט זי זיך אויס
 און מיט פאַרטערטע אויגן קוקט זי אים אין פנים,
 אין טרויעריקן, מילדן, מיט די אָנגערוקטע ברעמען,
 און עפעס גלויבט זי נישט. נאָר זיינע אויגן קוקן
 מיט אַפּענעם און שטילן צער, פאַרשטייט זי נישט און פרעגט:
 — וואָס קוקסטו אַט אַזוי אויף מיר? — ווי זאָל איך קוקן?
 — פאַרוואָס האַסטו געמאַכט פון מיר אַזוינס, איך זאָל די גאַס
 נישט קאָנען דורכגיין. זאָג! — וואָס אַרט עס דיר?
 זיי רעדן — זאָלן זיי! — און דו? דיך אַרט עס גאַרנישט?
 דיך אַרט נישט, וואָס דיין ווייב. . . — מען דאַרף נישט וועגן דעם.
 דערמאן נישט מער און שוין. — וואָס מיינסטו — שוין?
 נו, גאַרנישט. ווילסט עס נישט, וועסטו דאָס מער נישט טאָן.
 — און דו וועסט זיין אַזוי? אַ מאַן פון אַזאַ ווייב?
 — עס מאַכט נישט אויס. מען דאַרף נישט מער דערמאָנען
 זי קוקט אים אָן צעמישט. — דו מיינסט עס מיט אַן אמת?
 — אַודאי, חיה ריווע, ווי דען אנדערש? — גלויבט זי אַלץ נישט
 און שעפטשעט, פאַרשנדיק: — און לעבן אויך מיט מיר?
 דער ענטפער קומט נישט באַלד. איר האַרץ קלאַפט הויך,
 נאָר אַט-אָ זוכט ער אויף איר האַנט — צום ערשטן מאַל

וואָס ער נעמט אָן איר האַנט אַזוי - און רעדט פאַמעלעך:
- אָט זעסטו, חיה ריווע, מיינסט - איך האָב דין פיינט ?
נישט אמת. כ'האָב דיר אלעמאָל געוואָלט דאָס זאָגן.
דו דאַרפסט נישט זיין אין פעס אויף מיר. פאַרקערט.
איך וויל, אָ דיר זאָל גוט זיין. בין איך גרייט פאַר דיר
גיין אַרבעטן, פאַרדינען - אַלץ. דו הערסט ? און מיינסט -
איך בין אין פעס אויף דיר דערפאַר - דו ווייסט - נישט אמת.
כ'זעל אַלעמאָל זיין גוט צו דיר. נאָר דאָס - מען דאַרף עס נישט.
מען דאַרף נישט. לאָז מיך אָפּ. - איר אַטעם אָפּגעהאַקט
און שטיל: - פאַרוואָס ? נו, זאָג מיר ווייניקסטנס, פאַרוואָס ?
- איך ווייס נישט, חיה ריווע, ווי דו זעסט מיך לעבן, כ'ווייס נישט.
איצט וויינט זי שטיל אין זיך. - איך וואָלט דאָך באַלד
אַ קינד געהאַט און וואָלט געווען אַ ווייב מיט אַלע גלייך.
ס'נעמט יעדער איינער די כפּרה איין פאַר מיר,
און נאָר ביי דיר בין איך פאַרמיאוכט, נאָר ביי דיר.
זיין פנים קרימט זיך און ער נעמט זיך בעטן:
- נו, בין איך שולדיק, בין איך. אָבער אַז איך קאָן עס נישט,
ס'איז מיר נישט גוט אַזוי - וואָס זאָל איך טאָן מיט דיר ?
- וועל איך דאָך ווידער גיין... ער ענטפערט גאָרנישט מער,
נאָר ווידער זוכט ער אויף איר האַנט און גלעט זי, גלעט
מיט אַזאַ טרייסט און ווייטאַק, ווי אַ לעבעדיקן נפש,
און אומגעריכט פאַר זיך אַליין דעם קאָפּ אַראָפּגעבויגן,
די האַנט געטראַגן צו די ליפּן און ער קושט זי, קושט זי
מיט צוגעמאַכטע אויגן און אַ אַטעם ווי פון טרערן,
דאָן לאָזט ער נידעריקער דעם קאָפּ, האַלט צו איר האַנט
מיט ביידע זיינע און עס דאַכט זיך חיה ריווען: זאָוול וויינט.
אַ קוואַל פון נייע טרערן רייסט זיך אויף אין איר:
- אַז איך פאַרשטיי דיך נישט, איך קאָן דיך נישט פאַרשטיין !

דעם אַוונט, וואָס נאָך פסח, איז אַריין די מאַמע
און האָט געפונען זאָוול ן אָנגעשפאַרט איבער אַ בוך
און חיה ריווען דרייענדיק זיך שטיל איבערן שטוב.

האַט זי זיך צוגעזעצט ווי קיינמאָל גאַרנישט און געשוויגן.
ביז היה ריווע האָט זי אָנגעקוקט און זיך געכאַפט:
- איר ווילט דאָך עפעס ריידן, מומע. גוט, וועל איך אַוועקגיין.
די מאַמע האָט פאַרשעמט געמורמלט: - קאַנסט דאָ בלייבן.
פונדעסטוועגן, ווען יענע איז אַרויס, האָט זי זיך צוגערוקט
און שטיל געפרעגט ביים זון: - שוין שלום צווישן אייך?
- ס'איז גאַרנישט - האָט ער אָפגעענטפערט און זיך גלייך געכאַפט,
ווי ער וואָלט סודות אויסגעגעבן מיטן וואָרט.
זי האָט פאַרשטאַנען און געזאָגט: דו הערסט, מיין זון,
אַז גאָט וועט העלפן, וועלן מיר נאָך שבת שוין אַוועקפאַרן.
- וואוהיין? - צוריק אַהיים. - וואָס מיינסטו, מאַמע?
דאָס מויל האָט זיך צעעפנט און פון זיינע אויגן
האַט שיער אַ שרעק אַרויסגעקוקט: - וואָס הייסט - אַהיים? ..
- אַבי איך האָב געמיינט - דו ווייסט שוין - האָט זי זיך גינכאַפט.
פאַרשטייסטו - מענטשן פאַרן און מען זאָגט - אַ האַלבע שטאַט
איז שוין פאַראַנען. האָט דער טאַטע זיך באַרעכנט, זעט עס אויס
מיר וועלן אויך נאָך שבת פאַרן. - נו, און איך?
דער אויסרוף האָט געקלונגען אַזוי קינדיש, אַז די מאַמע
האַט שיער זיך נישט צעעמייבלט: - בין איך דאָך געקומען דאָ.
פאַרשטייסט - דער טאַטע וויל נישט. ס'הייסט, צוזאַמען פאַרן -
פֿין דעם איז גאָר קיין רייד נישטאָ. האָב איך געטראַכט:
וואָס דאַרפסטו אָנהויבן מיט אים? וועסט נאָכקומען אַליין,
וועסט שוין זיין. און דאָרטן וועט מען זען. - און היה ריווע?
אויף דעם האָט זי זיך נישט געריכט. נאָר דאָס, וואָס יענע
איז פריער אַזוי שטיל אין שטוב אַרומגעגאַנגען, איז איר איצט
פאַרדעכטיקער געפאַלן, האָט זי אָפגעקערט די אויגן
און אָנגעהויבן ווייך: - מען קאָן דאָך נישט אַזוי, אַבי געלעפן.
וועסט קומען דאָרט, וועסט אָנהויבן איה פאַרדיגען עפעס,
וועט היה ריווע אויך אַריבערקומען. אָפגעזאָגט
און גרייט געווען צו וואָרטן ביז ער וועט זיך איבערטראַכטן.
נאָר ער האָט נישט געטראַכט: - וואָס מיינסטו, מאַמע?
וואָס הייסט - איך וועל זי איבערלעזן דאָ אַליין?

- איך זאָג דאָך דיר - חלילה נישט אויף לאַנג. און ווידער -
 האָסט דאָך שוין געזען, אַז זי קאָן אויסקומען אָן דיר.
 גישקשה, זי וועט נישט פאַרלוירן גיין. ער האָט זיך אויפגעהויבן:
 - איך בעט דיך, מאַמע, הערסט? - איך זאָג דאָך גאָרנישט.
 ביי לייטן אָבער וואָלט מען נישט געברענט נאָך אַזאָ ווייב.
 - הער אויף! - אַזוי! - האָט זי אים אָנגעקוקט אויפסניי -
 געוואָרן אַ זיס לעבן גאָר. וואָס מיינסטו, זאָויל,
 דו קלייבסט זיך ווידער מיט איר וואוינען? גאָרנישט, האָ?
 - איך וועל זי דאָ אַליין נישט לאָזן, מאַמע. הערסט? און אויס!
 - אַזוי! איז ווילסטו מיר די חרפה מיטשלעפן מיט זיך,
 אַז איך זאָל דאָרטן אויך פאַרגראָבן זיך פון אַנד
 און אַז די שטאָט זאָל טייטלען מיט די פינגער: ראָשעס שוור,
 פאַרגראָב מיך דאָ און שוין. - ער איז געשטאַנען אַ פאַרלאָרענער,
 געפלאַנטערט מיט דער צונג: - ס'וועט קיינער גאָרנישט וויסן...
 - וואָס איז? דו וועסט פאַרמאַכן לייטנס מיינער? וויי איז מיר,
 מען זאָל זיך מון אַן אייגן קינד נישט קאָנען ראַטעווען!
 זיין קול איז ווידער שטייף געוואָרן: - האָסט נישט וואָס צו רעדן.
 אַז איך וועל פאָרן, וועט זי מיטפאָרן. דו מעגסט עס זאָגן
 ד.ם טאַטן אויך; איך וועל אַהיים קומען און זי מיט מיר.
 די מאַמע האָט זיך אויפגעשטעלט: - איז הער זשע, זאָויל!
 פיו איצט האָט מיר דאָס האַרץ געפלאַצט, האָב איך געטראַכט:
 כ'ווייט, אַמשר וועל איך אים נאָך ראַטעווען. געטראָגן טעפלעך,
 געגנבעט געלט - דו הערסט - געגנבעט געלט פון טאַטן.
 איך זאָג נישט - עס איז דיינס - האָסט מיט דיין שווייס פאַרדינט -
 נאָר איצט - עס מוז אַ סוף נעמען. דאָ האָסטו דיר דאָס דייניקע,
 און ווייטער קאָן איך גאָרנישט טאָן. - זי האָט אַרויסגעשלעפט
 אַ טיכל אַסיגנאַציעס, אויפגעבונדן אויפן טיש פאַר אים,
 געוויינט און צוגעשאַקלט מיטן קאַפּ. דאָן מיטן ברעג פון טיכל
 די אויגן אויסגעווישט: - געדענק, זאָלסט נישט חרטה האָבן? -
 און איז אַרויס.

27
 זי וויי וואָכן נאָכאַנאַנד האָט זיך געצויגן
 דאָס וואַרטעניש, און אין די טעג און נעכט פון די צוויי וואָכן

האָט זאָול פון זיין אייגן לייב געגרייט אַ פּאַנצער אַרום זיך,
אַ שוין פאַר דעם, וואָס דאַרף אַנטקעגנקומען. פון די קינדער-טעג
דערמאָנט זיך אָן דער גרויסער שרפה, ווען מען האָט דערנאָך
גענעכטיקט אין אַ שטאַל און זיך געשלעפט צום רב נאָך ברויט
וואָס מ'האָט געטיילט פאַר די נשרפים. פאַרגעשטעלט זיך
די הויַלע שוואַרצע שטיינער פון דער אָפּגעברענטער שטאַט
און איינגעקריצט אין זיך, אַז דאָרט איז גאַרנישטאַ,
אין רעגנדיקע נעכט וועט ער זיך וואַלגערן אויף שטיינער
און ציטערן פון קעלט און קראַנק ווערן און אויסגיין
פון הונגער אויף דער גאַס. דאָן ווייטער זיך גערוקט.
אַ ציטערדיקער צוגערוקט זיך צום געדאַנק, אַז דאָרט
אויך דאָרט, וואו ס'איז דאָס וליסע הויז געשטאַנען, שטאַרצט
אַ שוואַרצער קוימען בלויז אַרויס פון שוואַרצע ציגל -
אויך דאָס אַריינגעשטאַכן אין זיך ווי אַ נאָדל, איינגעדרייט זיך,
און ווידער אויסגעגליכן זיך - ער איז אויף אַלעם גרייט.
ווייל הינטער אַלעם דעם, פאַרגראָבן אין אַ טיפעניש,
פון וועלכער ס'איז אַ מורא גאַר צו טראַכטן, קוועלט אַרויס
אַ פרייד, אַן אויפלייזונג, עס שלאַגן זיך אַרויס פאַרלאַנגען
און טראַכטונגען, וואָס דריקן אויף דעם אָטעם מיט דעם ליכט
און צוזאַג וואָס אין זיי - ניין, בעסער נישט צו טראַכטן גאַר!
אַזוי האָט ער געגרייט זיך: אויבן אויף אַ פּאַנצער צו באַשיצן
די וואונדן, וואָס ער האָט אַליין אין זיך געשלאַגן, און זיי ביידע,
דעם פּאַנצער און די וואונדן - בלויז אַ שילד אויף צו פאַרשטעלן
די ווייסע פרייד, וואָס האָט געקוועלט אין דער באַגרעבעניש.
ביז ענדלעך האָט ער נישט געקאָנט מער שווייגן
און איינמאָל אין אַ נאַכט אַרויסגערעדט אַזוי:

פון דער ענגשאַפט, פון די פרעמדע טעג און נעכט,
וואָס ווי חייית רעות האָבן מיך געפלאַגט
און פאַרגראָבן מיין נשמה אין אַ שוואַרצער נאָרע
און געוואָרן דאָרט מיט זייער מיאוסן גערוך -
פון דער פינסטער נעם מיך ווידער צו מיין היים,

מיין פאַרברענטע, מיין פאַרטיליקטע,
נאָר ליבע היים.

וויסטער הונגער גייט אַרום איבער דער ערד
און דער טויט אין אַלע לעכער פּוּיזעז אום.
אויף די הוילע אָפּגעברענטע שטיינער פון מיין היים
פּאַלט אַ קאַלטער רעגן אין דער נאַכט
און עס וויינען מענטשן אויף די שטיינער אין דעם רעגן.
אַבער בעטער אויף די שטיינער אין דעם רעגן
איידער אין דער פרעמדער בעט.

ווי אַ וואַרעם איז מיין האַרץ געלעגן אין דער ערד,
איצטער פּליט עס ווי אַ פּויגל צו דעם הימל.
ווי אַ פּויגל פּליט מיין האַרץ איבער די שטיינער,
איבער שוואַ צע קוילן פון אַ שרפה,
איבער מענטשן און געוויינען אין דער נאַכט,
אַבער בעטער זיין אַ פּויגל איבער חורבות
איידער זיין אַ וואַרעם אין דער ערד.

נישט אָנגעשריבן, נישט קיין פען געטונקט, אַפילו אויף די ליפן
די ווערטער נישט געבראַכט, נאָר ליגנדיק אַזוי פאַר זיך אַליין
אַרויסגעצודט, און ס'איז געווען גענוג. וואָס מען דאַרף נאָך?
און ער האָט שוין געוואוסט - ער וועט זיין שטאַרק
און גרייט אויף אַלץ, וואָס זאָל נישט אויספאַלן אויף אים.
און ווען ער איז ביינאַכט געלעגן און געשמידט אויף זיך דעם פּאַנצער,
האַט חיה ריווע אויך פאַר זיך געטראַכט: אַוועק פון דאַנען,
וואו קיינער קען זי נישט אַזאַ, און ס'וועט פאַרגעסן ווערן.
און ווי עס זאָל נישט זיין - פאַר מענטשן איז ער דאָך אַ מאַן,
און ווער קאָן וויסן? אפשר דאָרט וועט אים אַוועק דאָס משוגעת,
און וועט ער אנדערש ווערן - וועט ער פאַרן מויל נישט ברענגען.
נישט ער, איז אפשר איר פאַשערט נאָך אויסגעריכט צו ווערן.
זי הערט זיין שווייגן, ווייסט זי: עפעס איז מיט אים,
און בעט זיך: טאַטע זיסער, זאָל עס נאָר צום גוטן זיין!

א זוי האָט עס פאַסירט, אַז איינמאָל אַ פאַרנאַכט
 איז זאָול מיט אַ שווערן פאַק אַרויסגעקראָכן פון וואַגאַן,
 און דאָרט, וואו ס'האָט געדאַרפט זיך אויסשפרייטן
 דער ווייסער בנין פון וואַקואַל, איז פאַר די אויגן
 געווען אַ פוסטקייט, און ס'האָט אויף דער פוסטקייט
 זיך אָנגעשפאַרט דער גרויסער שטיינערדיקער הויף
 אַרויף ביז צו דער בריק. איז דאָס געווען די ערשע פּייל
 אין זאָולס פאַנצער, האָט ער זיך געמאַכט
 נישט זעננדיק און אָנגעהויבן גיין איבער די רעלסן
 מיט אַלע גלייך אַהין ביז צו דעם אָרט, וואו ס'איז אַמאָל
 אַ גאַס געווען. די אויגן איינגעגראָבן אין דער ערד
 אויס מורא פאַר אַ נייער פוסטקייט, האָט ער זיך געשלעפט
 אין טריט פון די, וואָס פאַר אים, אָבער גנביש דאָך
 האָט זיך דער בליק אַ כאַפּ געטאָן צו בערגלעך ציגל און צו גראָז
 וואָס וואַקסט פון צווישן ציגל, האָט ער זיך פאַרשעמט
 פאַר זיך און פאַר דעם פאַנצער, וואָס ער האָט געגרייט,
 און מיטאַמאָל די אויגן אויפגעהויבן. וואו נישט וואו
 איז אויפן וועג אַ הויז געשטאַנען, אָבער טיפער דאָרט
 האָט אויסגעווען ווי שטאָט, און אין פאַרנאַכטן-שיין
 האָט פון דער ווייט אַ גלאַנץ געטאָן דער קירכן-צלם.
 ווי לייב און היימיש גלאַנצט דער קירכן-צלם אין דער זון!
 האָט ער גענומען פרייער שפאַנען מיטן וועג אַראָפּ,
 וואָס צו דער ברייטער גאַס, געסאַפעט שפאַנענדיק אינטערן פאַק
 און נישט באַמערקט, ווי ס'גייען איינציקווייז זוועק די לייט,
 ווי חיה ריווע בלייבט פון הינטן און ווי טיפער ס'ווערט
 אַרום די שטילקייט. ערשט ווען ווייט איבער דער פעסטונג
 (איז נאָך אַ פעסטונג דאָ?) האָט ער דערזען הענגענדיק
 אַ גרויסע רויטע זון, האָט ער זיך אָפגעשטעלט, זיך צוגעהערט
 און האָט דערהערט — מען רופט אים. אומגעקוקט זיך —
 ערשט חיה ריווע שלעפט זיך מיטן קינד אין מיטן פעלד
 און רופט אים מיט די הענט. ווי קומט זי אין אַ פעלד אַריין;
 האָט ער גענומען ווי אַ דריידל דרייען זיך אַרום —

ערשט דאָ איז שוין דער טייך. האָט ער זיך ציגזקוקט
 און נישט פארשטאַנען, נישט דערקענט דאָס פרעמד. אַרט.
 גאָר דאָ האָט ער אַ הויז באַמערקט, און ס'האָט אים אויסגעראַכט -
 ער קען דאָס הויז, און דאָ דאַנעפּן דאָרף דער הקדש זיין.
 אַליין אָבער האָט זיך דאָס הויז גענורעט אין דער ליידיקייט,
 אַליין ביים טייך אין מיטן פעלד און הימל - און ס'האָט זאָול
 זען פאַק אַראָפּגעלאָזט, דעם רוקן אויסגעגלייכט
 און ווייט אַרום געשיקט זיין בליק. האָט ער דערזען
 אַ רויטן אָפּגעלאָנגן אויף די וואַסערן פון טייך און גרינע ווערעס
 און בלויען הימל איבער פרייער ליידיקייט און שטיין טאָג,
 וואָס האָט זיך ווייט אַרונטער שוין געטונקט אין רויט,
 און ס'איז אים קלאָר געוואָרן. מיטאַמאָל דערפילט
 ווי ס'ברעכן זיך די קני און פאַר די אויגן ציט אַ נעבל
 אין אַ-אָ-פאַלט ער. אָבער ס'קומען אונטער טריט -
 ס'איז ח ה ריווע דאָ - און מיט אוממענטשלעכן, מיט ווילדן צוואַנג
 האַלט זאָול איין דעם יאָמער און ער גלייכט זיך אויס.
 איין בליק אויף אים, איין קוק אַרום - און שטאַט פון אים
 רייסט אויף דאָס יאָמערן פון איר, און הויך און ברייט
 צעגיסט זיך עס אַרום. ס'איז נישט דער יאָמער פון אַ מענטש,
 וואָס ווייט אין טרערן אויס א וואונד פון אָפּגעריסן לייב,
 גאָר גאַטס אַ ווילד געשאַף, וואָס האָט זיך אויפגעכאַפט
 פאַר נאַכט-געפאַנג און מיטאַמאָל דערזען די ערד
 צעשפאַלטן פאַר די טריט מיט שוואַרצקייט פון אַ תהום
 און יאָמערט אין דעם תהום אַריין די שרעק פון אויטערגאַנג.
 זוי האָט זי געוואָיעט. אָבער זאָול האָט שוין אָנגעטאָן
 דעם פאַנצער אַרום זיך, געשטאַנען הינטער איר, געגלעט
 מיט ציטערדיקע הענט: מען דאָרף נישט וויינען!
 מען דאָרף נישט וויינען, חיה ריווע! - און די ציין האָבן געקלאַפט
 און מיט פאַרביסנקייט די אויגן איינגעשטאַכן אין דער וויסטעניש,
 וואָס איז געוועזן שטאַט, האָט ער געפילט ווי ס'שטראָמט
 זיין אייגענער פאַ שטיקטער יאָמער פון די פינגער,
 וואָס גלעטן איר דעם קאָפּ און האָט געברומט פאַרביסענער:

— מען דארף נישט וויינען! לאנג אזוי... א צייט אזוי...
 ביז ס'האט די זון אין רויטקייט זיך ארצפגעזעצט,
 איז חיה ריווע שטיל געוואָרן, דאָן די אויגן אויפגעהויבן
 און אַן אַ קול געפרעגט: — וואָס וועט מען איצטער טאָן?
 און זאָוול האָט געענטפערט: — מען וועט גיין.

מען איז געגאַנגען איבער פעלד, וואו שטיקער פוילע ברעטער
 פון טראָטואַרן און פון הייזער האָבן אָנגעצייגט די גאַסן,
 און ס'האַבן זיך אין בלייכן אַוונט-שיין געזען
 אי שטיקער האַלץ, אי ציגל, אי דער שטיין פון פונדאַמענט.
 באַלד האָבן זיך באַוויזן הייזער פון דער ווייט, נאָר פריער נאָך
 אַליין אין מיטן ליידיקייט האָט זיך אַ הויב געטאָן
 די גרויסע שטיינערנע זעקס-עקעדיקע שול, און מיטן דאָן,
 וואָס האָט זיך קיילעכדיק און שפיציק אויפגעהויבן
 צום לעצטן מאַטן גאַלד אין וואַלקנס, האָט זי אויסגעזען
 ווי זי וואַלט אייביק דאָ אַן אָפגעזונדערטע געשטאַנען
 און ווייט פון אַלעמען. איז זאָוול שטיין געבליבן,
 אַ סקרוך איז אים אַריבער דורכן לייב, און נאָך אַ ווייל
 און ס'איז אים איינגעפאַלן: ער איז ווי די שול אַליין.
 אַ שטיינערנער, אַ שווערער שטייט ער אויך אין מיטן וויסטעניש
 אַן אָפגעזונדערטער פון אַלעמען און ער וועט אויסהאַלטן
 ווי דאָ די שול. גענומען שנעלער גיין צו הייזער,
 און מענטשן זענען אָנגעקומען, או סגעפרעגט זיך, אָנגעוויזן
 וואו ס'האַלט זיך אויף דער טאטע און אין וועלכע נתי מדרשים
 עס איז נאָך פלאַץ פאַראַן פאַר די, וואָס אַן אַ היים.
 אַז ס'איז געוואָרן נאַכט, און חיה ריווע האָט דאָס קנד
 אַוועקגעלייגט אין ווייבער שטיבל אויף אַ באַנק, איז זי אַראָפּ
 אַ קוק טאָן, וואו איז זאָוול. האָט זי אים געזוכט
 אין פאַדערהויז און אין בית דכדרש און אין דרויזן,
 נאָר זאָוול איז אַוועק. איז זי געבליבן אויף די טרעפלעך דרויסן,
 געקוקט ווי ס'גייט אַרום די יונגע לבנה און געוואַרט.
 און זאָוול איז געגאַנגען גנבענדיק זיך מיטן בולוואַר,

און ס'האָט דאָס האַרץ אים ענגער זיך געשטיקט מיט יעדן טריט,
 האָט האָט דערנענטערט צו דעם פּלאַץ, צו יענעם פּלאַץ,
 וואו ס'איז געווען - און אפשר איז נאָך דאָ? - דאָס הויז.
 דערזען דאָס גרוי געשטאַלט אין טונקל, האָט ער פריער
 דעם קאָפּ אַוועקגעדרייט, געשפּרייזט נישט קוקנדיק,
 ביז ער איז צוגעגאַנגען נאָנט און שטיין געבליבן.
 ס'איז דאָ! פאַרקלאַפט די לאַדנס מיט די טירן,
 אַ פינטערס שטייט עס, אַבער נישט גערירט געוואָרן,
 ס'איז דאָ! האָט ער גענומען ווייטער שפּרייזן, פּלומרשט צופעליק
 זיך אַפּגעשטעלט אַ ווייל און איצטער דאַרף ער ווייטער גיין.
 איז גייט ער ווייטער, אַבער אינווייניק שפּארט עס שוין
 מיט גאווה און פאַרביסנקייט און ס'זינגט אַרויס:

האָסט מיין אייגן היים פאַרברענט
 און עס אַפּגעמעקט פון דר'ערד.
 שפּאַר איך אָן מיין מידן קאָפּ
 דאָרט וואו אַלע אָן אַ היים.
 אָן אַ היים און אָן אַ דאָך
 בין איך דאָרטן וואו איך בין.

האָסטו פּוסט און וויסט געמאַכט
 אַלע וועגן אַרום מיר.
 שטיי איך ווי אַ האַרטער שטיין
 אין דער וויסטעניש אַליין.
 אין דער וויסטעניש אַ שטיין
 בין איך דאָרטן וואו איך בין.

האָסטו שפּיזן גיפּטיקע
 מיר אין האַרץ אַריין געשיקט.
 האָב איך מיר דאָס האַרץ פאַרשטיקט,
 כאָטש דאָס בלוט פון דאָרטן טריפט,
 אַבער מיטן סם אין האַרץ
 בין איך דאָרטן וואו איך בין.

קעלט און הונגער, פיין און בלוט -
אלץ האָסטו מיר צוגעגרייט.
בין איך אויף דעם אלעם גרייט,
און איך גיי צום שווארצן טויט,
גייענדיק אַנטקעגן טויט
בין איך דאָרטן וואו איך בין.

אַזוי האָט עס גערעדט פון אים און ס'האָט מיט יעדן וואָרט
זיין טראַגט זיך פעסטער אָנגעשלאָגן אָן דער ערד.
נאָר ווער איז דער, אַנטקעגן וועמענס ביז
ער שטעלט זיך עס מיט אַזאַ גאווה און פאַרביסנקייט,
האָט זאָויל נישט געטראַכט און נישט געוואוסט.

ד א ס ע ל פ ט ע ק א פ י ט ל

אָס גאַנצע יאָר דערנאָך ביז וואָנען ס'פרעמדע מיליטער
 איז אָפגעטרעטן נישט צוריקצוקומען מער, האָט זאָול
 געלעבט אין אַ פאַרשפורנג פון שווערער מי. אַריינגעוואָרפן זיך
 אין אַרבעט מיטן אימפעט פון אַ שלעגער אין געראַנגל,
 וואָס גייט אויף בייצוקומען, און אַז דאָס געפיל פון בייקומען
 האָט שוין מיט שטאַלץ באַפאַרעט די מידקייט פון דער מי,
 איז מי אַליין געוואָרן אַ באַפרידיקונג. צוערשט געשלעפט
 פון צווישן חרבות אָפגעברענטע קלעצער, ברעטער, שטיין
 צו דעם באַראַק, וואָס מ'האַט גענומען אויפּשזעלן דערוויל
 פאַר די, וואָס אָן אַ היים. געשלאַגן טשוועקעס
 פון אָנהויב אין די זעלבע אָפגעברענטע ברעטער - און דערנאָך,
 וואו ס'האַט זיך שוין געמאַכט. אַ האַנט געוואָרן
 ביי יעדן הויז, וואָס מ'האַט פאַרריכט אָדער געבויט,
 און אַז דער טעסליער האָט אים צוגעלאָזט צו דער מלאכה,
 האָט שוין דער מולער אויך גערופן אים צו היילף,
 און זאָול האָט געגראָבן און געהעבליעוועט, געטונקט, געקאַלכט
 און זיך גענערט פון שיסל זופ מיט גרויט, וואָס מ'האַט געטיילט
 אין קיך ביי קהל. אין מיטן אלע מלאכות אָפגעלאָזט
 און זיך געשטעלט פאַר אַ משרת אין דער קיך: געשפּאַלטן האָלץ,
 געטראַגן וואַסער, אומגעגאַנגען מיטן קעסעלע געקעכץ
 פאַטיילן די חולאים אין די פתי-מדרשים און די הייזער,
 ביז וואָנען ס'איז אַ ייד געקומען ערגעץ פון דער פרעמד



און זיך גענומען צושארן צום קיך, האָט זאָויל חיה ריווען
געלאָזט ביים קוימען אין דער קיך, דעם פרעמדן ייד—ביים קעסעלע
אַרומצוגיין איבער די הייזער, און אַליין ווי פריער
גענומען אַרבעטן אויף אַלע פלייס. איז אַוועק אַזוי דער זומער,
אַוועק דער ווינטער אויך. פון אַלע די, וואָס זענען גלייך מיט אים
אַהיים געקומען, האָט שוין קיינער נישט גענעכטיקט אין בית מדרש:
אַוועק אין הייזער, האַלב-פאַרריכטע, אין באַראַקן און געלאָזט
דים פלאַץ פאַר אַנדערע, וואָס האָבן שוין אַליין צוביסלעך
גענומען זיך אַרויסרוקן, און ווידער אַנדערע אַריינלאָזן.
דער איינציקער זיך נישט צו רירן איז געוועזן זאָויל,
און צי די שכנים האָבן זיך געפֿיטן, צי דאָס ווייב אַפילו
האָט זיך באַזעצט אין קיך אַלס קעכן — ער איז אַלץ געבליבן,
און ס'איז נישט אים, נישט קיינעם איינגעפאַלן אַנדערש.
ווייל זאָויל, דער וואָס האָט אַ טאַטן שלום און אַ מאַמע ראַשע
און נאָך אַ ווייב דערצו, אַ חיה ריווע — יענער איז פאַרשוואַנדן,
און ס'איז געבליבן זאָויל מיט די הענט און פיס און טעג,
וואָס זענען קיינעם נישט און אַלעמענס, דער זאָויל פון דער שטאָט,
וואָס איז איר אייגנס ווי דער עירוב און דער פלומפ אין מאַרק אַמאָל
און גרייט פאַר אַלעמען, ווער ס'דאַרף אים האָבן —
און וואו זאָל ער דען נעכטיקן, אַז נישט אויף דער בית-מדרש-באַנק?
אַליין פאַר אים איז אַלץ דאָס אפשר נישט געוועזן אַזוי פראָסט
און גאַרנישט אָן כּונה האָט ער זיך געהאַלטן אין בית-מדרש:
זיך אויסגעהיט וואָס לענגער נישט צו דאַרפן זיין מיט איר,
און אויב דער שטאָט איז ניהא, איז עס אים אַודאי לייב,
כאָטש חיה ריווען איז עס גאַרנישט לייב געווען.
זי האָט געפרוּווט אַפילו איינמאָל אַנדייטן, אַז ביידע — ער און זי —
זיי וואָלטן נישט געווען קיין פרעמדע אין דעם ווייסן הויז
און נישט די איינציקע, וואָס קלייבן זיך אַריין אין פרעמדע הייזער.
האָט ער זיך אָנגעכמורעט, האָט זי דאָס פאַרשלאָנגען
און נישט געבראַכט מער פאַרן מויל — און גוט האָט זי געטאָן:
ווייל ווען מ'האָט אָנגעהויבן שפּעטער מורמען, אַז ס'איז גלייכער
אַן אַנדערער דעם פלאַץ אין קיך אַוועקגעבן אָנשטאָט אַזאָ ווי זי.

און זאוויל האָט געטראָפֿן חיה ריווען אַ פֿאַרוויינטע און פֿאַרשטאַנען.
אָז עפֿס איז אַהער דערבאַנגען, - האָט ער אָנגעהויבן אָפֿטער
אַריינקומען אין קיך און סאַרווערן און וואַסער טראָגן.
ביז ס'איז געוואָרן שטיל. אויך דאָ איז עס געווען די מאַמע,
וואָס איז די ערשטע צוגעקומזן מיט דער טענה און דעם זון
געחנפעט מיטן כבוד, וואָס זי האָט פֿון אים,
אַז מ'האָט איר צוגעטיילט דעם שענסטן אָרט אין ווייבער-שול
און נאָר די שנור פֿאַרפֿינסטערט איר דאָס לעבן.
האָט זאוויל זי אַ פרעג געטאָן: - פֿון וואָנען ווייס מען עס?
- וואָס מיינסטו? מענטשן ווייסן שוין - האָט זי זיך אויסגעדרייט.
האָט ער זי שאַרפֿער אָנגעקוקט, פֿאַרשטאַנען און געזאָגט:
- האָסט דאָך אַליין מסתמא אַלעמען דערציילט.
זי האָט געלייקנט, זיך צעוויינט פֿאַר אים און אָפּגעטראָגן.
האָט ער געוואוסט, אַז דאָס האָט זי זיך אויסגערעדט דאָס האַרץ
פֿאַר שכנות און פֿאַר ווייבער אין דער שול און האָט געטראַכט:
- איר טוט דאָך אויכעט וויי דאָס איריקע... ס'טוט וויי...

און אז די פרעמדע זעלנער זענען אָפּגעטראָטן אויף אַן אמת
און מישא איז צוריקגעקומען, הויך און ברוין מיט אומעטיקע אויגן
האָט ער געטראָפֿן זאווילען שלעפֿנדיק אָן עמער וואַסער,
און אים אַרומגעכאַפֿט און זיך געקושט מיט אים.
און אַז מען האָט די ברעטער אָפּגעריסן פֿון די טירן,
אַרויסגעשלעפֿט דאָס מעבל פֿונם קעלער און עס אויסגעשטעלט,
און ביידע האָבן מיטאַמאָל דערפֿילט אַ ליידיקייט,
אַ שרעקעדיקע ליידיקייט אין שטוב, האָט מישא אויסן קול
אַ טראַכט געטאָן: - אָט ווייסט איר גאָר? מיר וועלן דא
אַרייננעמען אַ פֿאָר געלעגער און ביז וואָנען אַ שפּיטאָל
וועט פֿאַרטיק ווערן, האַלטן דאָ אַ פֿאָר חולאים, וואָס?
און אַז אויך זאוויל האָט עס איינגעזען און ביידע זענען זיי
געבליבן זיצן שטיל, איז אויסגעוואַקסן מיטאַמאָל פֿאַר אים
דער ברייטער תהום, וואָס האָט זיך אויסגעשפּרייט
פֿון זיינע יונגע יאָרן ביז צו אים, דעם מאַן אַצינד,
און ס'האָט גענומען אויפֿטראָגן אַ זין אין דעם, וואָס איז.

אָט זיצט דאָ מישא - שוין נישט מישא מער. דאָס ווייסע פנים
 פון יונגן דאָקטאָר איז פאַרפליבן אויף די זומערדיקע וועגן,
 וואָס ליגן אויסגעברענט פון פייער פון שוואַרצן גרונט,
 און דאָ איז אַ ברוינהויטיקער, אַ טונקל-פאַרדיקער און הויכער מאַן,
 און ס'קלינגט מיט ברוסטיקייט זיין קול. דערמאָנט זיך זאָול אויך
 זיי שוואַרץ באַוואַקסן איז זיין אייגן פנים - ביידע זיצן זיי צוויי,
 צוויי שוואַרצע מענער - פאַר די אויגן זייערע דאָס הויז
 פון יונגער פרייד פאַרוואַנדלט אין אַ קראַנקן-הויז,
 אַרום-בלויז הורבעס שוואַרצע שטיינער אויף דער הוילער ערד,
 די טויטע רעשטלעך פון די ווענט פון זייער שטאָט,
 פאַר זיי - די וועלט אין וואונד און ווייטאָק אַ צעשלאָגענע,
 און זיי, צוויי שוואַרצע מענער מיט דער לאַסט פון שטומען צער,
 זיי גורטן זיך מיט פח אָן און קלייבן זיך אַנטקעגן גיין דער לייד,
 וואָס האָט איר אָנהויב אין דער וויסטעניש פון אייגן הויז
 און שפרייט זיך אויס ווער ווייס צו וועלכן לאַנד און ים.
 קיין וואָרט נישט אויסגערעדט, און ס'איז געוועזן קלאָר פאַר ביידן,
 אַז וואָס דאָ זאָל נישט ווערן, בלייבט שוין זאָול דאָ.
 און אַז מען האָט גענומען אויפֿרוימען די סאַליע און דעם עסצימער
 איז אויך געוועזן קלאָר, אַז איינס - דאָס צימער פון די מייוולעך -
 וועט נישט אַריינגעמען קיין פרעמדע געסט. דער אַלטער בויס,
 אַ לעבעדיקער, האָט מיט רויטקייט פון אַ פריען הערבסט
 אַריינגעקוקט אין אַלטן פענסטער, און אין ווינקל,
 וואו ס'האָט אַמאָל די אויסגעהאַפטענע און ווייסע דעקע איינגעדעקט
 דאָס מיידלש בעט פון בעקאן און דערנאָך - דער קליינער ליזע -
 האָט איצט אַ גרויע זעלנערשע און אַפגעניצטע קאָלדערע צוגעדעקט
 אַ זעלנערש בעטל און ס'איז פוסט געווען און יום-טובדיק אין צימער
 מיט קאַלטער יום-טובדיקייט פון שפיטאַל. באַלד האָט מען זיי געבראַכט
 פון בתי-מדרשים און פון קעלערס, אויסגעלייגט - אין עסצימער די מענער
 און וויבער אין דער סאַליע, שפעטער אייך אין טאַטע-מאַמעס
 און מישאַס צימער, מ'האָט אַ יידענע אַריינגעקראָגן צו די וויבער,
 און ס'האָבן טעג זיך אָנגעהויבן פון אַרומגיין ביי די קראַנקע,
 פון לויפן אין דער קיך נאָך עסן, שלעפן האָלץ און אָנהאַקן
 די אויוונס איינצוהייצן, און אין פרייע שעהן לערנען זיך

די מינים וואסערן און זאלפן און געברויך פון טערמאמעטער,
פון שפריצער, מארלע און באנדאזשן - טעג פון ארבעטן צוזאמען,
ווען ס'האָט זיך צייטנווייז געדאַכט, אז אַזוי וואָס ווערט געטאָן,
ווערט מער געטאָן איינס פאַרן אַנדערן, ווי פאַר די קראַנקע דאָ,
און פון די ערנסטע און שטילע בליקן איז דער בונד געוואָסן.
נאָר אויף דער נאַכט, ווען ס'פֿלעגן אָנקומען די לייט
פון בקור חולים, האָט זיך זאָרל אומגעקערט אין זיין בית-מדרש.
ביו מישאָ האָט אים ענדלעך אָפגעשטעלט: - צו וואָס גייט איר אַהין?
פאַרוואָס ווילט איר נישט נעכטיקן מיט מיר אין צימער דאָ?
ער האָט אַראָפגעלעזט דעם קאַפּ, געשעמט זיך צו דערקלערן,
אַז ס'וואָלט געווען צופיל וואַילטאָג דאָ פאַר אים
און אָפגעענטפערט: - גוט! אויף מאַרגן האָט ער זיך אַליין
צונויפגעקלאַפט אַ טאפּטשאַן, און אַנטקעגנאיבער מישאָ,
אין יענעם ווינקל, וואו ביים טיש אַמאָל האָט בעקא איבער אים
געטייטלט מיטן קליינעם פינגער אינם בוך, געמאַכט זיך אַ געלעגער.

אין אַוונט פֿלעגט ער בלייבן אָפט אַליין. די שטאָט
האָט זיך געטומלט מיט אַסימות: אַ שפיטאַל און קיך און דירות
פאַר די, וואָס קומען אָן צוריק, דער דאָקטאָר איז געווען פאַרטאָן,
און זאָרל, מיד פון טאָג, פֿלעגט זיך אַוועקזעצן,
און טראַכטן: עפעס איז פאַראַן, וואָס גיט אַ זין דעם לעבן
און מאַכט עס מער ווי ס'איז. אַמאָל אין קרייז פון יונגע לייט
איז אויך די רייד געווען פון לעבן מיט אַ זין, און אין די רייד אַליין
איז שוין געווען אַ שיינקייט, ווי דאָס אַ מגיין צווישן בלומען,
ווי זיס געזאָנג און אויגן מיידלשע. אַצינד איז עס נישט שייך.
עס חלומט זיך נישט מער, נאָר האַרט און איינגעשפאַרט
קומט אָן דאָס וויסן, אַז ס'איז דאָ אַ זין צו אַלעם, וואָס מען טוט,
און פון געדאַנק אַליין ווערט פּחדיקער, אָנגעגאַסענער די האַנט
און אויב ס'איז גוט, איז עס פֿון פּאַרגעפיל, אַז שפעטער
קומט נאָך מער מי און מאַטערניש. ס'איז גוט. און פון געדאַנק,
אַז ס'איז פאַראַן אַ זין, קומט אויף אַן אַנדערער: ס'דאַרף זיין אַ זין,
און ס'קוועלט אין אים. ביו איינמאָל אויף דער נאַכט

ליגט מישא אויף זיין בעט און זאוול קעגנאיבער און ער פילט -
ער קאָן עס מער נישט איינשטיקן און ברומט אַרויס :
- דאָס לעבן דאַרף אַ זין האָבן. - דערהערט דער דאָקטאָר,
פאַרוואונדערט זיך און פּרעגט ווי נישט געכאַפט זיך :
- וואָס זאָגט איר, זאוול ? - כּוואָג : דאָס לעבן דאַרף אַ זין האָבן.
איצט קומט עס קלאָרער שוין. הערט מישא אויס און פּרוּווט
מיט רואיקייט מאַסקירן זיין פאַרוואונדערונג און נייגיר :
- צו וואָס ? - עס זאָל זיין גוט צו לעבן, ס'זאָל זיך וועלן לעבן.
- אַזוי... און אייער לעבן האָט אַ זין ? - איצט יאָ, איצט האָט עס.
- און פּריער ? - פּריער נישט... פאַרטראַכט ער זיך, דער דאָקטאָר :
- אין וואָס באַשטייט דער זין ? בלייבט זאוול שטיין אַ ווייל :
- אין אַרבעטן. - און האָט איר פּריער נישט געאַרבעט ?
- געאַרבעט, יאָ. נאָר איצטער טו איך וואָס איך דאַרף.
- ווי ווייסט איר עס. - איך ווייס - און שווייגנדיק אַ ווייל -
איך ווייס, ווייל ס'איז מיר גוט. דער דאָקטאָר שמייכלט
און טוט אַ פּרעג : - און איך ? מיין לעגן - מיינט איר - האָט אַ זין ?
- איך מיין, אַז יאָ - זאָגט זאוול. אַזוי זיכער איז ער וועגן מענטשן,
וואָס האָט אַזויפיל מער פון אים געלערנט און ער קען.
- ווייל כּוואָס איך באַדאַרף און ס'איז מיר גוט, נישט אמת ?
הערט זאוול שוין דעם שמייכל, שרעקט זיך איבער און ער שווייגט.
און יענער, כּאָמט ער ווייס, אַז ס'איז אַ חטא, רעדט ווייטער :
- און דאָך איז עס נישט אמת. ווייל איר קאָנט אַמאָל טאָן אַלץ,
וואָס איר באַדאַרפט, נאָר דאָס אַרום, דאָס גאַנצע לעבן
איז אַזוי אָן זין, אַז וואָס איר זאָלט נישט טאָן
איז אַלץ נישט גוט. און ווידער איז פאַראַן אַ מאָל אַ ליידיקייט
אין אייך אַליין, וואָס האָט שוין גאַרנישט מיט דעם לעבן פון אַרום,
איז וואָס איר זאָלט נישט טאָן - איז בלוז געלייגט אַ לאַטע,
אַ לאַטע אויף אַ לאַך, און דאָרט איז פּוסט און ס'איז נישטאָ קיין זין...
געזאָגט אַזוי און זיך פאַרריכט אַ שולדיקער : אַ גוטע נאַכט !
און זאוול האָט באַגריפן - נישט באַגריפן און געפילט :
ער וואָלט געדאַרפט פאַרשטיין צוליב דעם מענטש, וואָס ער האָט ליב,
און בעסער אָבער נישט פאַרשטיין - פון וועגן זיך אַליין.

און דאָך האָט ער געוואָלט פאַרשטיין. אים אָנגעהויבן נאָכקוקן,
 געזען זיין אומעט און די זאָרג פאַר טאַטע-מאַמע, די פאַרוואַגלטע,
 דערמאָנט זיך פון אַמאָל דעם אומרו זיינעם און די טענה בעקאַס.
 אַז ער האָט עמיצן געלאָזן דאָרט - און טאַקע, וועמען האָט ער ליב,
 דער מישאַ - און געפרוּווט עפעס צונויפשטעלן פון אַלעם דעם.
 און מישאַ ווידער האָט זינט יענער נאַכט שוין אַמטער אָנגעהויבן
 פאַרפירן שמועסן. דערציילט פון לעבן אין די גראַבנס,
 פון דעם, ווי זיין דענשטשיק האָט אָפגעמאַכט, אַז ס'איז שוין צייט
 דעם דאָקטאָר זיך צו לאָזן פאַנגען פון דעם פיינט און איז אַוועק
 פאַרויס מיט זיינע טשעמאַדאַנעס; פון דעם, ווי ער האָט שפּעטער
 קוים אויסגעבעטלט וואו אַ העמד אַ ווייבערשע; פון דעם, ווי ערגעץ
 אין אַ פאַרנומען שטעטל האָט אַ שדכן אים גערעדט אַ שוין.
 דערציילט און מ'האַט געלאָכט, און ווייל ער האָט געפילט, ווי דאָס געלעכטער
 פאַרדעקט דעם אומעט פון זיי ביידן, האָט זיך זאָול אויך געפרוּווט
 אַווינס עפעס דערציילן פון זיין שטעטל און פאַרפלאַנטערט זיך
 דערמאנענדיק זיין חתונה. איז ער געוואָרן רויט, און מישאַ
 האָט פלומרשט נישט דערהערט און אָנגעהויבן עפעס אַנדערש
 און ס'איז געווען גוט פון אים. צי ווייס ער דען נישט אַלץ?
 ער האָט געזען ווי חיה ריווע קומט און שטייט אין קיך מיט אים,
 געזען זיין מאַמע מיטן ברודער דאָ, געוואוסט וועגן זיין טאַטן,
 אַז ער האָט אויסגעבויט אַ שפייכלער פאַר די זאָכן אַלערליי,
 וואָס ער האָט פאַר אַ שיבוש אָפגעקויפט ביים פֿרעמדן מיליטער,
 האָט אַלץ געוואוסט אודאי, אָבער קיינמאָל נישט דערמאָנט,
 ווי זאָול האָט זיך אויסגעהיט דערמאנען מיט אַ וואָרט
 פון די, וואָס פעלן אין דעם הויז. און נישט אַזוי אַ דאַנקבאַרשאַפט
 האָט ער געפילט צו אים ווי דעם בשותפותדיקן ערנסט,
 וואָס האַלט זיי ביידן ווי אַ נדר און מאַכט יום-טובדיקן
 די שווערע מי און הייליקער דעם זין פון זייערע טעג.

און ס'איז פדאי געווען. פדאי געווען דאָס אַלץ און מערער נאָך.
 פאַר דאָס, וואָס האָט געוואָרט אויף אים און אָפגעצאָלט.
 ווייל ווען ער איז געקומען צו זיך נאָך דער שווערער קרענק.

וואס האָט אים אָפּגעהאַלטן וואָכן-לאַנג אויפן געלעגער,
איז ווער איז דאָס געשטאַנען איבער אים און אָנגעקוקט
מיט גרויסע בלויע אויגן? ס'איז געווען ווי אין אַ חלום -
דער קרויזן-שאפ, דאָס בלייכע פנימל און דינע אַקסל -
און ערשט ווען ס'האַבן זיך פון חלום אויסגעשיילט אי פריידע,
אַ גרויע און פאַרעלטערטע, אי מישא, אי די מאַמע אַ פארוויינטע,
און חיה ריווע אויך איז דאָ געווען - איז וואר געוואָרן
דער טונקל-בלאָנדער קאַפּ און ס'האַבן זיינע אויגן
זיך העל צעשמייכלט קעגן איר. איז חיה ריווע צוגעקומען
און זיך די ערשטע אָנגעשרעגט: וואָס מאַכסטו איצטער זאָול?
האַט ער זי אָנגעקוקט מיט גאַרנישט-זאָגנדיקע אויגן
און ווידער זיך צעשמייכלט קעגן ליזען, האָט איר פנים
זיך אויסגעקרימט, זי האָט געזאָגט: איך וועל נאָך קומען - אין אויזק.
אַוועק - גאָר זי. און שפעטער איז אַריין ר' חיים לייב אין אַלטן ראָג,
אַוועקגעשטעלט זיך לעבן בעט: - שלום-עליכם, זאָול!
אַט זענען מיר זיך ווידער! - האָט ער נאַכאַמאָל געשמייכלט
מיט לייטער-ווערנדיקע אויגן, דאָן איז גאָר אַן אומגעריכטער גאַס
געשטאַנען פאַרן בעט: אַליין דער טאַטע האָט זיך צוגערוקט,
אַרומגעקוקט זיך און געמורמלט: נו, ס'איז דיר שוין בעסער?
און ביים אַוועקגיין האָט ער פון דער קעשענע אַרויסגעוויגן
אַ פאַר פאַפירלעך, זיי פאַררוקט אונטערן קישן און געזאָגט:
- דו האָסט דאָך נישט, נו, וועסטו האָבן אויף הוצאות.
ער שטנאָכדעם אין דער שטיל איז ער געוואויר געוואָרן פון דער מאַמען,
ווי ס'איז צום טאַטן די ברייטהאַרציקייט געקומען, און דערפיי
די פרייד געהאַט פון נאָך אַ נאָנטן אַ געפונענעם.
ווייל ס'איז אַזוי געווען: ווען מ'האַט פון קהל גענומען אויסרופן
די לייט, פאַר וועמען ס'איז געקומען געלט פון קרובים פון אמעריקע,
האַט זיך אַרויסגעוויזן, אַז אַן שלום רימער האָט זיך אויך דערמאנט
אַ זון, אַ שניידער דאָרט, און ס'איז די אַמע צוגעשטאַנען:
- וואָס דאַרפסטו משהס געלט? וואָס פעלט דיר קיין עין-הרע?
אַט ליגט אַ קינד אונזערס, אַ נוטה למוות, גיב עס אים אַוועק.
און אַז די טרערן האָבן גישט געהאַלטן, היינט און מאָרגן נישט,

האָט זי נישט אויסגעהאַלטן, איז אוועק צום רב, ר' יאַסעלע, און אויסגעגאַסן גאָר דאָס האַרץ פאַר אים. איז מען פון רב געקומען נאָכן טאַטן, און דער רב - דאָס האָט דערציילט דער טאַטע - האָט אים געבעטן זיצן און געפרעגט: - ווי גייט עס אין פרנסה? - צו ביסלעך. גאָט צו דאַנקען - האָט געזאָגט דער טאַטע, און געמיינט אָט וועט ער ביי אים בעטן אַ נדבה. נאָר דער רב האָט גאָר געפרעגט: און וואָס מאַכט אייער זון? - ווערט גאָר דער טאַטע אַ צעטומלעטער און שווייגט. דאָן זאָגט דער רב: - נישט רעכט אַווי, ר' שלום. כרחם אב על בנים. און אַ זון אַ כשר האַרץ. גייט, זעט דעם זון. און אַ דעם טאַטנס האַרץ וועט זיך משנה זיין לטוב וועט אויך דער אויבערשטער אים שיקן אַ רפואה שלמה. אַזוי האָט מען דעם ביזן טאַטן אויך צו אים געבראַכט, און אויפגעכאַפט זיך איינמאַל אַ פרימאַרגן. האָט ער זיך דערזען אַרומגערינגלט מיט אַזויפיל נאַנטע און אַזויפיל ליבשאַפט, אַז דאָס אַליין איז מער אַ נס געווען ווי זיין געזונט ווערן. און אַז די זון האָט זיך צעלייגט אין העלע פלעקן אויף די ווענט, און זאָול, אויפגעזעצט זיך אויסן בעט, האָט דורכן פענסטער דערזען די פרישע פלעטער אויפן אַלטן בוים - איז אַלץ געוועזן וואונדערלעך און פול מיט נסים, האָט ער זיך צוריק געלייגט, און ליגנדיק מיט צוגעמאַכטע אויגן, זיך געטראַכט: געגאַנגען איז אַ מענטש איבער אַ וויסטן וועג, מיט צוג און גומען פון דורשט פאַרטריקנט, און געפאַלן אין חלשות אויף אַ שטיין און ס'האָט די נאַכט אים איינגעדעקט צום שלאָף, צום פינסטערן, און פלוצלינג עפנט ער די אויגן און דערזעט - אי גרינע פלעדער אין דער זון, אי קלאָרע וואַסערן, אי בלומען, אי גוטע מענטשן אים אַנטקעגנקומען מיט אַ פרייד - אזוי ווי אין אַ וואונדער-מעשהלע.

און שפעטער

איז ליזע בעזן אים געזעסן איינמאַל און געזאָגט פאַרטראַכט: - אַז איר וועט גאָר געזונט ווערן, וועט איר מיר אַלץ דערציילן. האָט ער זי אַנגעקוקט און זיך דערמאַנט דאָס וואונדער-מעשהלע

און אָפּגעשמיכלט: - בין איך שוין געוונט און קאָן דערציילן.
און אז די אויגן אירע זענען העל און ברייט געוואָרן,
האַט אים צום האַרצן צוגעשלאָגן, האָט ער אָנגעהויבן:

אז מ'האַט אונז סוף דער היים אַוועקגעטריבן
זיינען מיר אַוועקגעאַנגען און געאַנגען זייער לאַנג
ביז מ'איז געקומען אין אַ פרעמדן אָרט צו פרעמדע מענטשן,
האַבן מיר נישט געהאַט וואָס צו עסן און וואו צו שלאָפן
און מיר איז געווען זייער שלעכט. און דאָרט אַרום איז
געווען אַ גרויסער וואַלד,
בין איך אַוועק אַהין אין וואַלד אַריין,
אַליין אַהין אין גרויסן וויסטן וואַלד און בין דאָרט
אומגעאַנגען.

- איר מיינט עס מיט אַן אמת? - אמת - ענטפערט זאָול.
- און איר זענט גאָר געווען אַליין? - אַליין? - פרעגט ער זי איבער -
ניין, שפעטער בין איך נישט געווען אַליין.
מיט מיר צוזאַמען איז געווען אַ בער, אַ גרויסער בער.

- אַ בער? - קוקט ליזע אָן - און איר האָט גאָר זיך נישט געשראַקן?
סוף אָנהויב האָב איך זיך געשראַקן. איך בין געאַנגען
דורכן וואַלד
און ער איז מיר נאָכגעאַנגען. האָב איך גענומען לויטן,
איז ער מיר נאָכגעלאָפן. און געלאָפן און געלאָפן -
אַלץ נאָך מיר. ביז איך האָב קיין פּח נישט געהאַט און
אומגעפאַלן.

איז ער צוגעלאָפן צו מיר - און איך האָב געמיינט -
ער וויל מיך אויפּעסן. אָבער אים איז גאָר געוועזן אומעטיק,
און ער האָט מיך גענומען קושן, לעקן מיט דער צונג,
און אַרומגענומען מיט די לאַפּעס, און ער האָט מיך נישט
אָפּגעלאָזט.
האַב איך שוין געמוזט גיין מיט אים און זיין מיט אים
אין וואַלד.

קוקט ליווע, קוקט, צעשמייכלט זיך און לאכט זיך העל פאנאנדער:
- ס'איז דאך אן אויסגעטראכטע מעשה-לאכט זי... גייט שוין, גייט
שווייגט זאוויל, קוקט אויף איר און זאגט: - און אפשר ניין?
און אפשר איז עס גאָר אן אמת? - אן אמת מיטן בערז? - אודאי.
ער זאגט עס צווי ערנסט. ווייסט זי נישט, וואָס אים צו ענטפערן
און זאגט: - טאָ אויב ס'איז אמת, וואָס זשע איז דער סוף געווען?

- דער סוף? דעם בער איז גוט געווען מיט מיר.
נאָר מיר מיט אים - נישט גוט. האָבן מיך זיך געראַנגלט,
ווייל ער האָט געוואָלט איך זאָל אַלע מאָל זיין מיט אים
און שוין אויף אייביק בלייבן אין וואַלד, אין וויסטן וואַלד,
און איך האָב געבענקט אַהיים, אַהער צוריק, אַהיים.
האָב איך געוואָלט אַנטלויפן און ער האָט מיר נישט געלאָזט,
ער וואָלט מיך אפשר געווען דערשטיקט פון ליבשאַפט.
האָב איך איינכאַל געכאַפט אַ האַלץ, אַ גרויסן האַלץ,
און אים דערלאָנגט איבערן קאַפּ. איז ער געלאָפן אין חלשות
און איך בין אַנטלאָפן און געקומען צוריק אַהער, אַהיים.

- און ער? דער בער? - דער בער איז דאָרט געבליבן. - לעבט ער?
- מתהמא לעבט ער. יאָ, ער לעבט אודאי. - טראַכט זי נאָך אַ ווייל,
און האַלב אַליין זיך שפּילנדיק אין קינדישקייט, פאַרענדיקט זי:
- איז בענקט ער דאָך נאָך איך. נישט גוט געווען אזוי צו טאָן.
ער האָט איך ליב געהאַט - און איר אים מיט אַ האַלץ איבערן קאַפּ,
און זענט אַנטלאָפן. פע, נישט שיינ! - זי זאָגט עס אָפּ
האַלב שפּילנדיק און האַלב אַליין פאַרטראַכט. נאָר זאוויל קוקט זי אָן
מיט וואָלקנדיקע אויגן און זאָגט נאָך: קאָן זיין, איר זענט גערעכט.
ער מאַכט די אויגן צו - אַן אָנשטעל, ווי ער זאָל פאַרשלאָפּט ווערן -
און ס'איז נישט גוט. וואוהין איז ער פאַרקראַכן? האָט געמיינט
פאַרענדיקן מיט יענעם מענטש, וואָס כאַפט זיך אויף אין ווין,
און דאָ האָט זי, נישט פּילנדיק, אַזוינס אַריינגעזאָגט...
און אָט איז דער נס און וואונדער! וויל ער עס פאַרטרייבן
און קוקט דורך שמאַלע אויגן-שפּאַלטן. זעט פאַרשוואומענע
איר פנים און דעם קאַפּ, פאַרמאַכט די אויגן - און אזוי.

מיט צוגעמאכטע דעקלעך - זעט ער זי - און ס'וואקסט צווייך
 די פרייד אויפן צוריקגעקומען: זי איז דאך שוין א גרויסע
 און ווי זאל ער איר זאגן: „דו“ צי „איר“. ער זאגט גאר:
 שיין אין גאס. פארוואס גייט ליווע נישט שפאצירן?
 זייט בעסער זיצן דא, מיט אים.

זי זיצט אפ שעהן לאנג,

און פון די שמעוסן מיט איר דערוואוסט ער זיך, אין וועלכע שטעט
 זיי זענען אויסגעווען און ווי מען איז צוריקגעקומען און וואו בעקא איז -
 ער ווייטט שוין אלץ. און אז די מוטער אירע קומט אריין,
 דערקענט ער, אז אויך אלץ, וואס איז מיט אים געשען,
 איז נישט קיין סוד אין הויז. עס טרעפט זיך - ביידע שטייען: פריידע
 און חיה ריווע. דרייט ער אויס דעם קאפ און ס'ברענט אין אים.
 נאך פריידעס אויגן זענען מוטערלעך, און אירע הענט
 בארירן אים אזוי, ווי יענערס וואלט קיינמאל זיך נישט צוגערירט
 און נישט פאראומריינט. איז ער דאנקבאר פאר דער מאמישקייט
 און ס'גלויבט זיך ווידער אין דעם נס, וואס איז געשען.

ס 'האָט נאָך גענומען צייט ביז וואַנען מ'האַט פון לעצטן חדר
 אַרויסגעפירט די קראַנקע אין שפיטאַל, וואָס מ'האַט געמאַכט
 פון אַן אַמאָליקער קאַזאַרמע (דאָרט איז אויך די קיך געוואָרן,
 דער בית-יתומים און דאָס קהל-שטיבל), מ'האַט אָפּגעפּרישט דאָס הויז
 און באַלד איז זאָוול אויך אַוועק: אַראָפּ פון בעט
 און אין אַ טאָג צי צוויי - אַוועק. נישט ווייל ער איז אין הויז
 צו לאַסט געפּאַלן, נאָר ס'איז אים אַליין געוואָרן שווער.
 ר' חיים לייב האָט נישט געהאַט צו וואָס צו נעמען זיך אויפּסניי
 און אומגעשפּרייזט אַ מרה-שחורהדיקער. פון דער גרויסער סאַליע
 האָט מען דעם דאָקטאָר אָפּגעצאַמט אַ ווינקל פאַר אַ קאַבינעט,
 און פּריידע האָט געקלאָגט פאַר זאָוילען: -ווייניק וואָס ער האָרעוועט
 אַזויפיל אין שפיטאַל - דאַרף ער נאָך אויסהאַלטן די שטוב.
 האָט זאָוול זיך אַרויסגעקליבן. איצט איז אויך דער טאַטע
 געווען צופּרידן מיטן זון און וואָלט אים גערן צוגענומען,
 אָן איר, פאַרשטייט זיך. אמת, אַז דאָס נייע הויז

וואָס שלום רימער, איצט ר' שלום, האָט זיך אָנגעהויבן בויען, וועט פֿאַרטיק ווערן ערשט צו ווינטער און דערווייל האָט מען געוואוינט ביי גוים אין אַ אויפערשטיבל, אָבער פֿאַר דעם זון וואָלט נאָך געווען פֿלאַץ און ס'איז שוין צייט פֿאַר אים צו טאָן עפעס פֿאַר זיך, און מיט אַ פען אין האַנט וואָלט ער דעם טאטן שטאַרק צו גויז געקומען. אָבער זאָויל האָט אָפּגעגעסן ביי דער מאַמען וואַרעמעס אין איז אוועק צו חיה ריווען אָפּגעזעסן דאָרט אַ ווייל – ווי אויסגעוואַקסן איז דאָס קינד! – און מיט די טרעפּ אַרויף צום דאָקטאָר אין שפיטאַל. – ווי קוקט ערשט אויס די וועלט? – האָט מישאַ זיך אַ פּרעג געטאָן. ער האָט געשמייכלט און געזאָגט: אַז איך בין שוין אַרויס דערפון און האָב נישט מער קיין מורא, קאָן איך דאָך שוין בלייבן דאָ. האָט יענער זיך צעלאַכט, אַרומגענומען מיט דער לינקער האַנט זיין אַקסל און זיין רעכטע מיט דער רעכטער האַנט געדריקט.

אז די געדיכטע קרויון זענען ווידער אָפּגעוואַקסן און זאָוילס קאָפּ האָט אויסגעזען צוריק ווי פון אַ שוואַרצן שעפּס, האָט ליזע איינמאָל קוקנדיק אויף אים גענומען לאַכן, און אַז די מאַמע האָט געפרעגט: – וואָס לאַכסטו, נאַרעלע? – האָט זי געענטזערט: – ס'האָט זיך מיר דערמאנט, ווי דעמאָלט ווען זאָויל איז צו אונז געקומען, האָב איך זיך דערשראָקן פֿאַר זיינע האָר. – האָט יעדערער ביים טיש – און זאָויל אויך – צעשמייכלט זיך, און פֿאַר די אויגן זענען אויסגעשוואומען יענע טעג, ווען מ'איז, נישט וויסנדיק דערפון, אין גליק אַרומגעגאַנגען, און ס'איז געוואָרן שטיל. ביז פריידע האָט אַ צי געטאָן דעם אַטעם, אַ זיפּץ באַהאַלטנדיק, און מיט אַ מוטערלעכן איינשטעל אָנגעהויבן: – נישט צום פֿאַרזינדיקן! ווען זאָויל זאָל נאָר וועלן וואָלט ער געמעגט אַצינדערט אויך אַמאָל די פּידל ברענגען. ס'האָט אָפּגעקלונגען אומגעריכט און פרעמד, און זי דערוואַרטנדיק דעם אָפּקלאַנג פון איר איינשטעל, האָט די אויגן פון איינעם אויפן אַנדערן געצילט. און אַז דער דאָקטאָר האָט מיט אַ שיינ פון דאַנט צו איר די בליקן אויפגעהויבן,

איז איר געוואָרן לייכט און זי האָט נאָכאַמאָל געזאָגט:
 — איך מיין עס מיט אַן אמת. אָט מוצאי שבועות, אי"ה,
 וועט זאָול מיטברענגען די פידל און מ'עט ווידער ווי אַמאָל
 פאַרברענגען דאָ. — דער פּאָטער האָט דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט,
 נאָר ליוע האָט זיך אָנגעצונדן און געקלעפט צו זאָולען:
 — אַ יאָ?

עלס איז געווען אַ גנבה - דאָס ארויסשלעפּן די פידל
 פון אונטער חיה ריוועס בעט, וואו ס'איז געשטאַנען ווי אַ משכן,
 אין לויפנדיק אין גאָס מיט דעם ביינאַכט, האָט ער געפילט,
 אַז עפעס גרעסער פון דעם שאַכטל האָט ער ביי איר צוגעגנבעט,
 און מיט דעם ערשטן ציטער פון די סטרונעס דאָרט אין הויז,
 וועט אַליין, וואָס איז נאָך צווישן זיי געהאַנגען ווי אַ פּוֹדִים,
 צעשניטן ווערן, ווי אַ שער זאָל עס צעשניידן. בלייב ווי קאַלן,
 האָט ער די גנבה אָפּגעשטעקט אין פריידעס האַנט
 און נישט געלאָזט אפילו פרעגן, וואָס אים איז. אַריין,
 צוועקגעעפן און אַרויס.
 דערנאָך די קיך פאַרבייגעלאָפּן,
 אויס מורא חיה ריווען צו באַגעגענען, וואָס מער אָבער די שוֹר
 האָט זיך אין מח איינגעגזסן. שטאַרק צו איז געוואָרן דאָס געפיל,
 אַז ערגעץ אויסער אים איז דאָ אַ תּשִׁיבָה אויף דעם ליגן,
 און נאָכנישט וויסנדיק אין וואָס פּאַשטייט די תּשִׁיבָה, זיך געגרייט
 צו דער מינוט, ווען ס'וועט דער ליגן פּלאַצן, און דערווייל
 באַפעסטיקט זיך אין דער באַרעכיקונג פון ליגן ערב יחשוב,
 אַז פריידע האָט פון יוצא-וועגן מיטן האַלפּן מויל געפּ עגט:
 — איר ווילט מסתמא חיה ריווען רופן? - האָט ער נישט גטראַכט
 און אָפּגעשניטן: - ניין זי וועט נישט גיין! און אין איר אָנגע-
 דעם קורצן פּסק אַזוי אין איר נישט זאָגן קיינמאָל „אייער ווייב“,
 צי „אייער חיה ריווע“ און איר צונעמען ביי אים די פידל,
 האָט ער געפילט אַ שותטע אין איר, ווי ס'וואָלט אַ שטילער אָפּמַך
 געווען צווישן זיי ביידן און באַזעסטיקט אים אין דעם,
 וואָס ער אַליין דאַרף נאָך באַרעכטיקן.

די האַנט האָט זיך געטרייכלעט,
 ס'האָט אים דאָס לייב געציטערט, ווען ער האָט די פידל אָנגענומען.
 און אונטער האַרטע אָפגעוואוינטע פינגער האָט דער ערשטער קלאַנג
 אַ סקריפּ געטאָן, ווי ס'וואָלט דער אומרו פון זיין בלוט געסקריפעט
 זיך שלאַנדיק צום מח - אַ מינוט האָט אים געדאַכט -
 ער וועט עס באַלד פון האַנט אַרויסלאָזן און אומפאלן.
 האָט אָפגעלאָט אַ וויל, געאַזעמט, אָנגעהויבן עפעס שטיל,
 גאַר שטיל, ווי ער זאָל וועלן זיך אַליין פאַרנאַרן, און דערפילט
 ווי פריידעס אויגן גייען אום אויף זיינע הענט
 און ליזע אויך קוקט נאָך. ניין, ליזען וויל ער נישט. האָט מורא
 פאַר אירע אויגן ווי פאַר אַ נייעם אומרו. אָבער פריידעס בליק
 שטילט איין, פאַרוואיקט און ער נעמט אים, גיט אים נאָך
 און ס'הערט זיך שוין אַ קלאַנג, אַ קלאַרער זינגענדיקער קלאַנג,
 און נאַכגעיאָגט אים מיט אַן אַנדערן, אַ פעסטערן - און זיכערער
 צעלאָזט זיך מיט אַ גאַנצן ווירוואר טומלדיקע, שרייענדיקע,
 פאַרטויבנדיקע קלאַנגען, ווי מיט שטאַרקע הענט צערייסנדיק
 דער אומרו, אים פאַרשרייענדיק, אַריבערשרייענדיק
 מיט עפעס, וואָס מען מוז אַרויסשרייען און זאָל אַ סוף נעמען?
 פאַרסאָפעט אָפגעשטעלט זיך. גוט. איצט דאַרף ער קיינעם נישט.
 ער קוקט זיך אום אויף אַלעמען, ווי לאָזנדיק זיי וויסן,
 אַז ער איז דאָ צוריק און ס'איז שוין צייט פאַר אים
 צו זאָגן וואָס ער דאַרף. ער גיט אַ צי און ס'זאָגט זיך:

אַס זענען מיר דאָך אַלע ווידער דאָ.
 מיט גרויע פאַסמעס האָר אין קאָפּ,
 מיט בלייכע פנימער און קנייטשן אויף די שטערנס,
 מיט אויגן טרויעריקע,
 מיט האַרטע הענט און שווערע רוקנס -
 וואָס מאַכט עס אויס,
 אַבי מיר זענען אַלע ווידער דאָ.

די היים האָט ביז די שטיינער אָפגעפרענט
 און מיר האָבן געוואָגלט אין דער פרעמד.

פארוואָרפן צווישן פרעמדע לייט
האָט יעדערער געשלעפט זיין פאָך
און צייכנס זענען אונז געבליבן אויף די רוקנס -
וואָס מאַכט עס אויס -
אַבי מיר זענען ווידער דאָ.

פאַרלאָן איז געשטאַנען אונזער הויז.
און אייפגעפנט האָט מען עס פאַר קרעכצן פון הילאים
און אין די צימערן איז אומגעגאַנגען שטיל
דער ביזנער טויט,
נאָר אונזער הויז האָט ווידער זיך באַנייט פאַר אונז -
וואָס מאַכט עס אויס -
אַבי מיר זענען אַלע ווידער דאָ.

און פלוצלינג זיך דערמאַנט אָן עפעס און ס'רעדט ווייטער:

און איך אַליין - אַ גנב בין צוריקגעקומען.
נישט נאָר די טעג און נעכט האָב איך געגנבעט,
נאָר פון מיין גורל האָב איך גנבענען געמוזט
אַפילו אָט די שפילנדיקע פלי צו דערציילן
פון מיר און פון מיין גנבה אין דער נאַכט.
וואָס מאַכט עס אויס -
אַבי מיר זענען אַלע ווידער דאָ.

אין דרויסן זענען מענטשן דורכגעאַנגען און זיך צוגעהערט.
האָט עמיצער געזאָגט: - אַ גביר איז דאָך אַ גביר און מאַכט זיך פריילעך.
און נאָך איינער איז שטיין געבליבן און געזאָגט: נו, דאַנקען גאָט!
מען קאָן שוין אַמאָל הערן פידל-שפילן אין אַ יידיש הויז.



דאָס צוועלפטע קאָפיטל

י האָט געוואַרט אויף אים. פאַרוואָס איז דאָס געווען,
 וואָס יענעם אָוונט גראָד, מיט ווייבער זיצנדיק, האָט חיה ריווע
 דערפילט א דראַנג אַהין, וואו זאָול שפילט צום ערשטן מאל
 נאָך לאַנגע יאָר? מסתמא איז עס רעכט געווען, ווייל ער,
 דאָס הויז פאַרלאַזנדיק, האָט אויך געפילט, אַז ערגעץ וואַרט זי,
 און זי באַגעגנט אָן דערשטוינונג. נאָכגעגאַנגען ביז אין קיך אַרין
 דעם פסק צו קריגן, זיך אַוועקגעשטעלט ביים וואַנט,
 נאָר מיט די ערשטע רייד אירע איז גאָר זיין שרעק פאַרשוואַנדן,
 און שטום האָט ער זיך צוגעהערט - צוערשט צו איר געשריי,
 דערנאָך צו איר געבעט, און שפעטער צו די דראַנגען דורך טרערן
 זיך צוגעהערט, ווי ס'וואַקסט מיט יעדער וואָרט אירן
 אַ שטייפע רואיקייט, און ווען זי איז געוואָרן שטיל,
 האָט ער געזאָגט: - קאָנסט מאַכן לייטישע געלעכטער, אויב דו ווילסט.
 עס וועט דיר גאַרנישט העלפן. - אויסגעדרייט זיך און אַרויף צו זיך.
 אין קאַמער פון שפיטאַל האָט ער זיך אומגעקערט
 צום פידל און צו זאָולען, וואָס האָט ווידער אויפגעלעבט,
 אַוועק אין יאָרן צו די זומערדיקע אָוונטן מיט בעקאַן,
 פאַרגליכן זי מיט ליווען, אירע רייד פון אַלע טעג,
 ווען זי איז ביי זיין בעט געזעסן, און אויך איזט אין אָוונט -
 און ווען ער איז דערגאַנגען ביז צו דער באַגעגעניש מיט חיה ריווען
 און דאָס געפרוּווט אַוועקשטויסן, איז דאָך געבליבן אומפאַרשטענדלעך:
 ווי קומט עס, וואָס אויך זי האָט אַ געפאַר דערפילט

און זיך געשטעלט אזוי ווי קיינמאָל נישט? איז אויך אין איר
פאַראַן עפעס אַזעלכס? .. מאַדנע. .. אָבער אויך דאָס טראַכטן
איז פול געווען מיט בייזקייט, און דער נאָך איז ער געזעסן,
געשמייכלט אין דער פינגסטער און אין קאָפּ האָט זיך געפּלאַנטערט:

הינטערן וואַנט שטייט די ווייב און הערט
דער מאַן אויפן פּירל שפּילט.
אויף יענער זייט וואַנט שטייט דער מאַן און שפּילט
פאַר דער, וואָס זיין האַרץ האָט לייב.

געפּלאַנטערט זיך, און ס'האָט אים אויסגעדאַכט, ער האָט אַזוינס
אַמאָל געהערט אָדער געלייענט וואו, און ס'איז אים וואוילגעפעלן,
וואָס יעדער וואָרט איז אַזוי צוגעפאַסט און אמתדיק.

עס איז געוועזן קלאָר פון איר באַנעמען זיך די טעג דערנאָך,
אַז איצט וועט זי נישט אַפּלאָזן. דערווייל איז אין שפּיטאָל
האַלב-ליידיקלעך געוואָרן, אין דער פרייער צייט איז נאָכגעגאַנגען
דער אַפּקלאַנג פון דער פּירל, ס'האָט זיך אַנגעהויבן בורען,
און אפשר איז דער טאַטע גאַרנישט אַזוי אומגערעכט געווען,
אַז ס'איז שוין צייט אַ טראַכט צו טאָן פון זיך. אַודאי נישט אַזוי
ווי ס'הלומט זיך דעם טאַטן. ער דאַרף זיין אַליין
און עפעס טאָן, וואָס זאָל אים אויפהאַלטן דעם זין,
דעם שוין געפונענעם, נאָד פרייער, נענטער, זאוולדיקער, יאָ!
אַ סוף מאַכן מיט חיה ריווען און זיך אומקוקן אויף עפעס.
איז וואָלט ער שוין אַ טראַכט געטאָן, ווען נישט דאָס ווייסע הויז
וואָס גייט אים טאָג און נאַכט פון זינען נישט אַרויס.
אין אמת, וואָס איז דען דאָ צו קלערן וועגן הויז?
פון אויבן גאַרנישט. אָבער דאָך איז דאַרטן דאָ אַזוינס,
אַ מין באַשערטע זאָך, וואָס האַלט זיין מח מיט אַ קנופּ
און נישט ער קאָן עס אַנכאַפּן און נישט עס לאָזט אים אָפּ.
דאָס מיינט - ער כאַפט עס אָן אַמאָל און ווייט אַפּילו
אַ נאָמען עס צו געבן. אָבער דאָס, וואָס האָט דעם נאָמען,

איז ווייט, צו ווייט פאַר אים, און אפשר אויך צו קליין פאַר דער דערוואַרטונג פון באַהאַלטענעם. שוין פעסער אָן אַ נאָמען פאַרגייען די טעג אין טראַכטעניש און וואַרטן, גייט ער אום און זעט נישט, ווייסט נישט, וואָס עס טראַגט זיך אין דער לופט און ווי עס רוקט זיך אָן - ביז וואַנען ס'פלאַצט פאַר זיינע אויגן.

עס איז געווען אַ נאָכמיטאָג. פון דער גאַס האָט זיך דערהערט אַ פרעמדער טומל, איז ער צו צום פענסטער און דערזען ווי מענטשן יאָגן זיך, מען לויפט אין הייזער, מען פאַרהאַקט די טירן, די גאַס ווערט פּוּסט און אין דער פּוּסטקייט קלינגט פון ערענץ אָפּ אַ רוף-געשריי - און באַלד לויפט אָן אַ זעלנער מיט אַ ביקס און לויפט אַליין איבער דער גאַס, נאָר גלייך נאָך אים אַ צענדליק אפשר קומען, וואַרפן זיך אויף שוויבן, טירן, און ווידער אַנדערע נאָך זיי. דער ערשטער אימפעט יאָגט אים צו דער טיר אַרויסצולויפן, נאָר אַ ווילד געשריי צעשניידט זיין וועג און באַלד איז ער אַרומגערינגלט פון די טויט-צעשראַקענע חולאים, וואָס קלעפּן זיך צו אים און שרייען: - גייט נישט, זאָוול! מיר וועלן דאָ אַליין נישט בלייבן. לאַז אונז נישט אַליין! געבונדן שטייט ער צווישן זיי און ווייס נישט וואָס צו טאָן, און זיי - ביי לאַצן, הענט און פאַלעס האַלטן אים און ציטערן, פון דרויסן שטאַרקט זיך דער געשריי - שוין פּיין-געשריי, און ער - אין קרייז פון טויט-שרעק רירט זיך נישט. דער הילף קומט נענטער. האַסטיק הערן זיך שוין טריט אויף שטיינער-טרעפּ, צעלויפן זיך די קראַנקע אין די בעטן און ליגן האַסטיק-אַטעמדיק, אַליין בלייבט ער, דאָס פּנים צו דער טיר פאַרשטיינערט, קוקט און וואַרט. פּראַלט אויף די טיר, עס יאָגן צווייען זיך אַריין און לויפן אָן ווי אויף אַ סלופּ אויף אַ מין מאַדגעם מענטשן, אַ נידריקן, אַ שוואַרצן, הענט אַראָפּ און שוואַרצע אויגן, וואָס שטייט און גלאַצט אויף זיי מיט אַ פאַרשטיינען בליק, - זיי דריגען אױף, דערזען די בעטן, קראַנקע אויף די בעטן, און נאָך אַ בליק אַ וואַרף געטאָן אויף דעם פאַרשטיינערטן.

וואָס גלעצט מיט שוואַרצע אויגן, דורכן טיר אַרויס,
און ס'הערט זיך דער געלויף איבער די טרעפ אַרונטער.
פון אונטן שרייט מען שוין, דער גאַנצער בית-יתומים שרייט,
און אין דערמיט קומט אויף אַ קוויטש, דערנאָך אַ רוף נאָך הייליג-
די טיר איז אָפן. זאָוול קען דעם קול און הערט
ווי ס'לאָזט זיך אויס דער רוף. ער הערט און רירט זיך נישט
און ווייס פאַרוואָס ער רירט זיך נישט און פילט
ווי שטייענדיק אזוי ווערט ער פאַרפלייצט פון אַ גזלנות,
וואָס פאַרבט זיין בלוט מיט פינסטערניש, און שוואַרץ ווי טינט
איז וואָס, וואָס רינט אין אים פון נאָגל ביזן קאָפּ. ער ווייס,
אַז ער וועט אייביק מוזן אומטראָגן אין זיך דעם שוואַרצן סם
פון זיין פאַרברעכן איצט און צאָלן, צאָלן לעבנס-לאָנג,
נאָר מיט דעם שוואַרצן וויסן גראָבט זיך טיפער איין
די מערדערלעכע הַזַרְטִיקייט און ער שטייט און וואַרט
ביז אונטן וועט עס שטום ווערן. שוין שטיל. אינגאַנצן שטיל.
די טריט פאַרקלונגען, שטומקייט אין דעם גרויסן הויז.
די קראַנקע הויבן זיך פאַרגנבעט, קוקן דורך די פענסטער
און קריכן איינציקווייז אַראָפּ. צו זאָוולען קריכן זיי
און כאַפן זיינע פאַלעס אָן און קושן זיינע הענט.
ער נעמט זיך אָפּטרייסלען. דאָ שטייט ער, אַ פאַרזונקענער
אין שוואַרצן פסק פון מאָרד, וואָס הענגט שוין איבער אים,
און וואַרט ביז ס'וועט דער קרבן אויפמאַנען דאָס זייניקע -
און זיי - ווי צו אַ הייליקן, ווי צו אַ רעטער קלעפן זיך.
ער טרייסלט זיי אַוועק. זיי גייען אין די בעטן. טונקל.
און פינסטערניש צעלייגט זיך אין קאַזאַרמע-קאַמער.
מען צינדט קיין לאַמפּ נישט. פילט ער מידיקייט אין די פיס
און זעצט זיך אויפן ראַנד מון בעט ביים טיר און וואַרט.
די קראַנקע שמועסן פון די געלעגערט, ווערן שטיל און שנאָרן.
פאַלט נאַכט און שטומקייט אויף דער וועלט - און ער, ער וואַרט
אין זיכערקייט אויף דעם, וואָס דאַרף נאָך קומען. ביז פון אונטן,
פון סאַמע אונטן הויבט ער אָן צו הערן טריט פאַמעלעכע,
נישט זיכערע, ווי עמיצער זאָל קריכן און זיך האַלטן

ביי דער פאָרענטשע פון די טרעפּ. ווערט לייכטער: ס'גייט דער פּסק
 און ס'האַרץ ווערט אויפגעשטיקט. מיט שווערע טריט
 ווי שפור שלייכט זי זיך אַריין און קוקט אין פינסטער, זעט אים
 און אָנגעשפּאַרט אין טיר פּאַרהאַלט זי זיך און קוקט
 און לָזט אַרויס אַ קליין געלעכטער, אַ שיפעדיקס, אַן אָפּגעהאַקטס.
 און זאָגט ווי אויפן אויער: - איצט איז דיר שוין גוט, אַ יאָ?
 שוין בעסער דיר, אַ יאָ? און ווידער לָאכט זי אים אין פנים,
 די קניען בייגן זיך, פּאַמעלעך זעצט זי זיך אַרונטער,
 און דאָס געלעכטער ווערט קוויטשיק, ווי פון שטילן שלוכצן.
 זי וויינט און לָאכט, ווי ס'וואָלט אַ פּויסט אין גאַרגל
 דעם קור צוריקגעשטופּט - גיז ס'הערט זיך בלוז אַ ציטער
 פּאַרשטיקט אין האַלז - און זי זעט אויס ווי איינגעשלאָפּן.
 ער וואָרט אַ ווייל און נעמט און לייגט זי אויפן בעט
 ביים טיר און קוקט. נאָר אַז ער זעט איר בוזעם הויבן זיך
 און אירע פיס פון קלייד אַרויס, דערמאָנט ער זיך,
 אַז ער האָט זי געטראַגן אויף די הענט, און שאָרט זיי אָפּ
 און קערט זיך אָפּ און גייט אין קאַמערל צו זיך.

כיו דער מינוט האָט ער אָן אַלץ געהאַט פּאַרגעסן.
 נאָר איצט, אַז זי איז שוין געוועזן הינטער אים און דאָ פון פענסטער
 האָט זיך געזען, ווי שטיל און טונקל ס'קוקן אויס די הייזער,
 וואָס האָבן פריער אָפּגעהילכט מיט שויבן און געשרייען,
 האָט ער דערזען די שטומקייט פון דער נאָכט אין יעדן הויז,
 און גייענדיק פון הויז צו הויז דערפילט, ווי ס'פּלאַצט
 די פּיין אין אים ווי גיפטיקע און ברענענדיקע בלעזלעך.
 צי קען ער נישט, צי זעט ער זיי נישט, די אין יעדן הויז?
 דאָרט ווייט אין מח, ערגעץ זייער ווייט האָט זיך געראַיעט אַ געדאַנק
 פון נאָך אַ הויז, וואָס שטייט ווי די, אַליין אין פינסטער,
 נאָר מיט אַ בלינדן אָפּווער האָט ער עס געטריבן ווייטער,
 און ס'איז פון אָנהויב נישט געווען קיין שרעק אפילו -
 אזוי משוגע-וויילד איז אויסגעקומען צו פאַרבינדן
 די פינסטערניש פון דאָ מיט יענעם הויז. האָט ער זיך צוגעהערט
 ווי ס'טוט אים וויי פאַר יעדן איינעם אין די הייזער דאָ,

וואָס, נאָכנישט וויכנדיק, האָט ער אַליין די פנימער און לייבער זייערע
 באַדעקט מיט וואונדן, האָט ער זיך גענערט דעם ווייכאָק
 מיט פנימער פון נאָך און נאָך-האַט ער זאָס האַרץ פאַרשפרייט
 אַריבער אַלע און דערפילט ווי ער אַליין צעשמעלצט זיך,
 און ס'ווערט אים גוט אַזוי צו ווערן נישט - אַ וואַלקן בלויו,
 אַ נעבל, וואָס צעגיסט זיך איבער אַלץ און פילט אָן יעדן ווינקעלע
 מיט זיך, אַליין - אַ נישט. נאָר ווייט האָט דאָך געבויערט אַ געדאַנק,
 נישט בייצוקומען - און וואָס ווייטער האָט זיך אָנגעהויבן דאַכטן,
 אַז ער איז צוויי: דאָ איינער, אַ צערונענער אין נעבל,
 און נאָך איינער, אַ שטייפער, לייב און גלידער און אַ מח,
 און אין דעם מח זיצט עפעס און יאָגט אַ נישט-געפורעמטן
 און טויטן שרעק. זיי ראַנגלען זיך, די ביידע,
 נאָר דער, וואָס מיטן מח. לאָזט זיך נישט צעשמעלצן,
 און ווען אין דרויסן הויבט אָן העלן, הייזער שטייען קיל
 מיט ווענט און דעכער, און מען קאָן נישט מער
 דעם נעבל אָנהאַלטן. - צעקריכט זיך דער געדאַנק אין אַלע אָדערן
 און ס'קאָן שוין מער דער מענטש נישט שטיין ביים פענסטער.
 ער הויבט אָן אומצושפרייזן הין און הער איבערן קאַמער
 און וויל נאָך אַלץ נישט מודה זיין, אַז דאָס איז שרעק.
 נאָר שפרייזנדיק מיט אַרעמס פאַכט ער ווי מיט וועסלעס,
 פאַרטרייבנדיק עפעס פון זיך - און ס'וועט שוין מער נישט העלפן.
 ס'ווערט גרויסער טאָג מען רוקט זיך שטיל פון הייזער,
 מען שלעפט שוין עמיצן איבער די טרעפּ, מען ברענגט אַריין
 אַ מענטשן מיט אַ קאַפּ אין טיכער און אַן אויסגעלאָפּן פנים,
 און חיה ריווע כאַפט זיך אויף, זערועט ווי זאָול פאַרעט זיך
 אַרום דעם מענטש - און מיט אַ בליק פון האָס און פיין
 אַנטלויפט זי. פון דער גאַס ווערט נאָך איינער געבראַכט.
 שוין באַלד פאַרנומען יעדע בעט - און זאָול וואַרט.
 ס איז אַכט - באַלד ניין אַ זייגער - באַלד וועט אָנקומען דער דאָקטאָר,
 באַלד קומט ער. נעמט זיך זאָול צוגיילן און טוט אַליין:
 וואָס וואונדן, באַנדאָשירט און וויל פון זיך באַהאַלטן,
 אַז יעדע רגע גנבעט ער אַ בליק צום וויזער. ס'איז שוין ניין,

מיט צען, מיט פופצן, צוואנציק - באַלד האַלב צען,
 פאַרטומלט ער אַ פּרעמדן יידן: - וואָרט אַ ווילדע דאָ,
 כ'וועל גיין דעם דאָקטאָר רופן. און נאָך איידער מען באַמערקט,
 איז ער אויף יענער זייט און יאָגט זיך פון די טרעפּ און לויפט.
 ער קלינגט אין טיר. מען עפנט נישט. ער הערט זיך איין.
 ס'איז שטיל. ווי אויסגעשטאַרבן. וואָרט ער, טוט אַ שפּאַר די טיר,
 זי עפנט זיך. מ'איז אַלע דאָ. ר' חיים לייב און פריידע און זער דאָקטאָר.
 מ'איז אַלע דאָ. מען גיט אַ קוק אויף אים, די קעפּ אַראָפּ -
 און ווידער שטיל. ער שטאַמלט: - מ'האַט געבראַכט ראַנירטע דאָרט.
 און הערט זיין אייגן קול נישט. וואָרט נישט אויף קיין ענטפער.
 און מער נישט קוקנדיק - אַ שפּרייז געטאָן צו ליזעס טיר,
 געעפנט אין אַריין.

אַן אָנגעטאַנענע אויף דער קושעטקע ליגט זי,
 דאָס פנים צו דער וואַנט, און אַטעמט מיד און לאַנג. זי הערט,
 אַז עמיצער איז שטיין געבליבן נעפן איר און רירט זיך נישט
 און זאָולען ווילט זיך אָנכאַפּן ביים וואַנט - נישט אומצופאַלן.
 ער ראַנגלט זיך - אַרויסצוראַנגלען זיך פון אַ חלשות
 און קומט עס ביי און רירט איר אָן אַ פינגער: ליזע!
 פון קול צעעפנט זי די אויגן, קערט זיך אום, דערזעט אים:
 און לָזט אַרויס אַ קוויטש, אַ שאַרפּן, אַ צעצויגענעם,
 און מיט אַ וואָרף דעם קאַפּ פאַרגראָבן אין קושטקע,
 און ס'ציטערט אויף דאָס גאַנצע לייב אין יאָמערלעכן אויסברוך.
 מער קאָן ער נישט. ער טוט אַ פאַל, און ס'פלאַצט דער קיוואַל,
 וואָס האָט זיך אָנגעקליבן דורך דער נאַכט, און אפשר דורך די נעכט
 פון אַלע וואָ-ן און חדשים אין דער פרעמד, פון אַלע טעג -
 אַרדאָפּעפאַרן איז די לאַסט פון זיינע דריי און דרייסיק יאָר,
 די האַרטקייט פון דעם שווייגער, די עקשנות פון דעם מאַן -
 ער יאָמערט אויפן קול און ווייס קיין אָפּהאַלט נישט,
 ווי ער זאָל זיין אַליין מיט זיך און מיט זיין שעפער
 און וויינט, וויל ס'איז די צייט געקומען פאַר געוויין.
 דאָן הערט ער איבער זיך דאָס שלוכצן אירס און הייבט דעם קאַפּ
 און לָזט אים פאַלן אויף די פיס אירע. אויף זיך אַליין,

אויף זיין באהאלטענער און נישט-בארירטער בענקשאפט,
 אויף דער נשמה זיינער, וואָס האָט לייב און בלוט געקראָגן
 און ליגט פאַר אים צעפייניקט דאָ – אויף דער נשמה וויינט ער
 און טוילעט זיך צו אירע פיס און קושט די לעדער פון די שיך
 און פון רחמנות איבער זיך באַרירט מיט די הענט די שיך
 און קלייד און גלעט זיי, לאַשטשעט זיי – ביז ער ווערט שטיל
 און בלייבט אויף דר'ערד, מיט איין האַנט הענגענדיק און מיט דער צווייטער
 די פיס אירע אַרומגענומען. פילט ער ווי זי קערט זיך אום,
 הייבט אויף דעם קאָפּ, ס'באַגעגענען זיך אויסגעוויינטע אויגן,
 און אָפּן, נאַקעט ווייטאַק שטעלט זיך צווישן ביידן
 און נעמט זיי מיט די הויףע הענט אַרום. זי רוקט זיך שטיל צו אים,
 און גלייטשט זיך אין זיין שויס אַרונטער, וואַרפט דעם קאָפּ צו אים
 און ביידע בלייבן זיצן. וויינענדיקע, אָבער שטילערע.
 אַ נאַכזיטער – און שטיל. און ס'גייט דער ווייזער... שטיל – –
 ווערט קוים די טיר געעפנט און די מוטער קומט אַריין.
 זיצט זאָול אויפן דיל אָן דער קושעטקע אָנגעשפאַרט
 און ליזע אין זיין שויס, און ביידנס קעפּ צוזאַמען
 און ביידע שלאָפן. זייערע אַטעמס ציטערן פון נאַכגעוויין
 און מ'האַלט זיך ביי די הענט ווי קליינע קינדער. שטייט זי
 און ציט איר אַטעט גלייך מיטן פאַרטערטן זייערן
 און מאַכט פאַמעלעך צו די טיר.

און שפעטער הערט זי טריט
 פון שפרייזן שווער איבערן צימער, ווייסט זי – זאָול שפרייזט;
 נאָר ליזען הערט מען נישט. צעעפנט זי די טיר פאַמעלעך
 און זעט ווי זאָול גייט אַרום מיט ליזען אויף די הענט.
 איר קאָפּ פאַרגראָבן אין זיין אַקסל, אירע הענט אַרום זיין האַלס
 און ס'הענגען נאָך די פיס. אַ קורצער איז ער – הענגען נאָך
 די דינע פיס אירע און ס'כאַפט אַ שמייכל אָן אויף אים.
 זוכט פריידע זיינס אַ בליק און פרעגט אים מיט אַ צייכן:
 – צי קאָן ער פועלן ביי ליזען, זי זאָל עסן? ענטפערט ער,
 און שפעטער זיצנדיק – און זי נאָך אַלץ אויף זיינע הענט –
 זאָגט זאָול: – איצט וועט ליזע עפעס עסן, יאָ? – זי וויל גיש

ער טענהט: ס'איז נישט גוט. די מאמע ט'האָבן קרענקונג.
און ליזע דאַרף דאָך עפעס עסן. הויבט זי אויף דעם קאָפּ:
— דו אויך? צעגייט זיך אים אַ וואַרעמקייט: — איך אויך.
באַלד זיצט זי אויפן בעט און פריידע קומט אַריין
גייט צו און וויל זי צודריקן און קוקט אויף זאָוולען
און האַלט זיך איין: — איצט וועסטו עפעס עסן, טאַכטער?
און ליזע ענטפערט: — זאָוול אויך. — אודאי, קוט.
זי וויל זי נעמען ביי דער האַנט און פירן אין דער שטוב,
באַר ליזעס אויגן ווערן גרויס — אַהין וועט זי נישט גיין.
ווערט דאָ דער טיש געדעקט — און פריידע שטייט און קוקט
ווי ליזע עסט און זאָוול מאַכט זיך עס:דיק.

ד אָס דר יי צענטע ק א פ י ט ל

עקומען אָונט, האָט זיך זאָול אָפגערוסן :

- די מאַמע וועט דיך אויסטאָן, וועסטו שלאָפן גיין, א יאָר
- וועסטו אוועקגיין? - ניין! - וועסטו בלייבן דאָ - אַודאי.
- קאָנסט שלאָפן דאָ, די מאַמע וועט דיר אויסבעטן אויך



דער קושעטקע

און קאָנסט דאָ שלאָפן, וועסטו איר זאָגן? - כ'וועל איר זאָגן.
 ער גייט נאָך פריידען און פאַרבלייבט שוין מיט די מאַנספילן.
 ערשט איצט פון קליינעם לעמפל אויפן טיש באַמערקט ער,
 אַז ס'איז נישטאָ דער בליצלאַמפּ, אַז דער שפּיגל איז צעברעקלט,
 און פענסטער זענען הויל. דער דאָקטאָר ליגט,
 דעם קאָפּ פאַרריסן, אויף דער גרויסער אטאמאָנע,
 ר' חיים לייב שפּרייזט אום, זעצט ער זיך אויך און שווייגט.
 זיין קומען אָבער וועקט דאָס שווייגן פון די אַנדערע,
 עס ווילט זיך רעדן - רעדט מען. יעדערער פאַר זיך
 און יעדן צווייטן דאַכט זיך, אַז דאָס הערט ער זיך.
 זאָגט מישאַ: - זעכצן מאָן צעשלאָגענע האָט מען געבראַכט
 און אין די הייזער ליגן מער. פון בקור חולים וועט מען נעכטיקן.
 ר' חיים לייב דערציילט: - געווען ביי זייער קאָמאָדיר,
 אַ יונגער שייגעץ, אָנגעטראָגן אַדאָס גוטס, האָט ער געזאָגט -
 עס וועט שוין שטיל זיין און געהייסן אויפן אָונט
 קלעזמאַרים שיקן, קוים זיך איינגעבעטן, מען זאָל גיין.
 זאָגט זאָול: - כ'ווייס גאַרנישט וואָס ביי דער מאַמען טוט זיך.

– געזען דעם טאטן. גארנישט – זאגט ר' חיים לייב,
 מען וואוינט דאך דאָרטן ביי אַ גוי. – אַ גוי? – פרעגט זאָול.
 יאָ, דאָכט זיך, אַז אַ גוי. ווערט ווידער שטיל ביז פרייע קומט
 און מיט אַ וואונק שיקט זי די מאַנסבילן אַריין אַהין
 און בלייבט מיט זאָולען. שטעלט זיך ביי דער זייט פון שטול,
 רירט אָן מיט שפיצן פינגער זיינע האַר און ער דערפילט,
 אַז אירע פינגער וויינען. בויגט ער נידריקער דעם קאָפּ
 און לאָזט איר גיין אַזוי: אים קומט עס אויך, אַז עמיצער
 זאָל ווען עס איז פאַר אים זיין האַרץ אַרויסרעדן –
 אים קומט עס אויך. נאָר אַז די פינגער נעמען ציטערן
 און שעמען זיך דערפאַר, און ס'פאַלט די גאַנצע האַנט,
 אַ מאַמעס האַנט אויף זיינע האַר – דערפילט ער זיך
 ווי איינגעשרומפן, קליין און קינדיש, און ס'ווערט לייכטער
 ווען ס'ווייזן זיך די מאַנסבילן און זאָגן: – זאָולען וויל זי.

עיס ברענט אַ לעמפל אויפן וואַנט. די מאַמע האָט אַ צאָפּ
 פאַרפלאַכטן, נאָר די לאָקן האַלטן זיך נישט און צעפליסן
 אַרום דעם בלייכן פנים. שטרעקט זיך אויס אַנטקעגן
 אַ גאָלדיקע און דינע האַנט, ער נעמט זי אָן און אונטער בליקן
 פון פייכטע אויגן, ווערן זיינע האַלב-פאַרמאַכט.
 זי רופט אים: – זאָול! – וואָס? קיין ענטפער קומט נישט. קוקט ער,
 דערזעט אויף איר אַזויפיל נישט-אַרויסגעעדטע רייד
 און זעצט זיך, האַלטנדיק איר האַנט אין זיינער. ווידער: – זאָול!
 – וואָס ווילסטו זאָגן? – קוק אויף מיר. – איך קוק.
 – דו וועסט מיך ליב האָבן? זיין אַטעם שטעלט זיך: – יאָ.
 – די מאַמע אויך? – וואָס דען? – און מישאַ און דער טאַטע?
 – דער טאַטע, מישאַ – אַלע. – פליסן איר די טרערן, בעט זי:
 – וועסט מיך אַ קוש טאָן? – קושט ער איר די האַנט.
 צעווייגט זי זיך: – אין פנים ווילסטו נישט... ער הויבט זיך אויף
 און מיט די ליפן קוים באַרירט ער איר דאָס פנים.
 פאַרגראָבט זי זיך אין קישן און פון קישן כליפעט זי:
 – וועסט מיך נישט ליב האָבן. דו ווילסט מיך נישט אַ קוש טאָן.
 ער ווייט נישט וואָס צו טאָן. ער בויגט זיך איבער

צום דינעם האָלז און קושט אים. גלויבט זי אַלץ נאַכנישט,
קערט אום דעם קאַפ און ווארט מיט פרעגנדיקע אייגן.
ער האַלט נישט אויס, נעמט אָן דעם קאַפ אין ביידע הענט,
און ווי בייטאַג די שיך אירע - אַזוי דאָס פנים איצט.
אין זיינע פינגער - אירע ווייכע קרויזעדיקע האַר,
אין זיינע הענט - איר קאַפ, און אין די ליפן זיינע -
דאָס גאַנצע חיות, וואָס אין אים, צונויפגעזאַמלט, און ער פילט,
זוי יעדער אַדער אונטער דער דינער הויט פון זיינע ליפן
ווערט אָנגעשוואַלן, ציטערט ער אינגאַנצן - פאַרויכטיקער, שטילער
דאָס צאַטע פנים צו באַרירן מיטן דראַנג, וואָס אין זיין הויט,
נישט צו באַלייריקן, נישט וויי צו טאָן. דאָס ערשטע מאָל,
דאָס ערשטע אמתדיקע מאָל אין גאַנצן לעבן קושט ער,
און ס'האַט אַזויפיל בענקעניש פאַרשטיקט זיך אָנגעזאַמלט,
און ס'ווערט דער קאַפ אַזוי פאַרשווינדלט פון דעם שטורעמדיקן שלום,
וואָס האָט זיך לויז געמאַכט, אַז ס'איז אַ מורא. . . שטילער, שאַ!
ער וואַרפט זיין קאַפ אַנידער אויפן ראַנד פון בעט
און האַלט דעם אָטעם - טאָמער הערט מען נאָך
ווי שטורעמדיק עס פויקט דאָס האַרץ, דאָס לויז-געוואָרענע.
דאָן פילט ער ליגנדיק די הענט אירע - זי רופט
דעם קאַפ מיט אירע הענט און לייגט אים אויף איר ברוסט.
זי האַלט אים צו, אָבער זיין קאַרק איז אָנגעשטרענגט,
דער קאַפ זאָל איר נישט פאַלן שווער און בלייבן אין דער לופט.
ס'טוט וויי דער קאַרק, אָבער ער הערט זיך איין, ווי רואיקער
און מעסיקער עס ווערט איר אָטעם ביז ער פילט פון ווייטאָק
ווי ס'פאַלן אָפ די הענט און - דאָכט זיך - איינגעשלאָפן.
ער גלייכט זיך אויס, נאָר פון די קני זיך אויפצוהויבן
איז דאָן אַ מורא - בלייבט ער אַזוי שטיין, איר פנים שטיל,
נאָר ניין, זי שלאָפט נאַכנישט. פון האַלבן דרימל זאָגט זי:
- דו דאַרפסט זיך זעצן. . . יאָ, איך זיך. - ניין, אויף אַ שטול.
ער הויבט זיך אויף און טוט עס. - איצטער זאָג מיר עפעס.
- וואָס ווילסטו זאָל איך זאָגן? - זאָג עפעס, דערצייל.
- מען דאַרף נישט. שלאָף! - און דו וועסט זיצן דאָ? - כ'וועל זיצן.

זי קוקט אים נאך, מאכט צו די אויגן און שלעפט איין.

ער זיצט אזוי אין שרעק נישט בלויז אליין פון ארט צו רירן זיך
נאך אפלאזן אפילו די געדאנקען, ווי פון זייער גאנג אין מח
זאל ער א גערויש אין צימער הערן. לאזט ער זיך נישט טראכטן
און הערט זיך איין צום נאכציער פון דורכגעלעפטן,
וואס גיסט זיך דורכן לייב. פארגנבעט אבער ווארפט ער בליקן
אויף איר, דער שלאפנדיקער, זעט די ליפן האלב-צעפענט
און הערט דעם הינטערזיפן אין אטעם - און דער טשאד
פון זיסער שפרות הייבט אן ברענען ווי א זינד.
האט ער דערויף די צארטקייט פון איר הויט געפילט
אויף זיינע ליפן, ער זאל נאכדעם קאנען זינקען אין בארוישונג
פון אייגן בלוט? איז נישט פון אירעטוועגן אלץ געווען,
נישט איינצושלעפן זי אויף רו נאך ווייטאקן,
נאך פון זיין אייגן בענקשאפט וועגן? זאוויל איינער - דו!
מען דארף דאך עס דערווארגן, איינשטיקן דאס זאווילשע,
וואס קויפט זיך ציטערניש פון ערשטע קושן מיט דער פיין
פון קינדער קראנקע און פארשפורונג פאר אייגן בלוט,
מיט זייער לעכצעניש נאך רו. דערווארגן דאך מען עס!

נאך ווארגן לאזט זיך עס נישט, זוכט ער מיטלען קעגן זיך
און נעמט זיך אומקוקן - כאטש דא אין צימער צו גיפניען
ביי וואס זיך אנצוכאפן. זעט ער: אויסן וואנט א לעמפל,
פון איין זייט א קושעטקע, פון דער צווייטער זייט - א בעט,
א טיש אינמיטן און א קישן גרייט אויף דער קושעטקע -
און ס'טויכט אים אויף: ס'איז פונקט ווי דאָרט געווען, ביי איר,
און אויך ווי דאָרט אליין צום ערשטן מאל א גאנצע נאכט -
עס ברייט פון דעם פארגלייך מיט כעס אויף זיך,
ער דרייט זיך אום, געפינט דעם קליידער-אלמער,
דאָס ביכער-שענקל און דאָס שפיגעלע פון אויבן,
און שרייט אויף זיך, און ס'איז נישט דאָס, וואָס דאָרט - נישט אמת!
גלייך קומט דער בעכטיקער געשריי, זיין ווארטן אין דער מינסטער,

איר קריכן אויף די טרעפּ און דאָס געלעכטערל דערנאָך -
 ער דריקט צונויף די ציין טון דער געדיכטעניש
 פון שוואַרצן אומרו, וואָס נעמט אויפקנילן אין אים,
 און זוכט אַ שוץ אין בליקן אויף דער שלאָפעדיקער,
 און עס דערמאָנט זיך - דאָרט ביי זייער קאָמאָנדיר, דעם שיי
 די קלעזמער שפּילן ערשט און ס'טאַנצט פאַר אים, אַ שכורן,
 אַ טענצערקע... ס'איז יענע טענצערקע, די שיקסע פונם שענק-
 (דאָס בייזע בלוט אין זאָולען זעט זיך שוין אָן אויסוועג)
 און ער, דער קאָמאָנדיר, - דאָס איז דאָך יענער אָפיצער,
 וואָס האָט אים דאָן געקלאָפּט מיטן פּיסטוייל איבערן קאָפּ,
 דער זעלבער מיט די שוואַרצע אייגלעך און פאַרשפיצטע וואַנסעס -
 דאָרט יצט ער ערשט און לאָזט זיך אויסשפּילן אַ פּריילעכס,
 און יענע טאַנצט און לאָשטשעט זיך צו אים. ווערט זאָול אויך
 אַ קלעזמער צווישן אַנדערע, די פינגער שפּרינגען אויף די סטרונעס,
 דער בויגן גייט, נאָר זיינע אויגן נעמט ער נישט אַראָפּ
 פון יענעם, טשאַטעוועט זיך... און ווען יענער גיט זיך שוין אַ צי
 דער טענצערקע אַנטקעגן, רייסט זיך זאָול אָפּ פון אָרט
 און כאַפּט אים אָן ביים האַלז מיט ביידע הענט און וואַרגט
 ווי דעמאָלט מירקינען. סאָלדאָטן שפּרינגען צו,
 מען האַמערט אים מיט פּויסטן, רעוואָלווערן, ס'דינט דאָס בלוט -
 נאָר דאָס מאַל וועט עס שוין נישט גיין. ער האַלט דעם האַלז
 און וואַרגט, ביז ער דערפּילט אַ טויטן פּגר אין די הענט
 און לאָזט אים אָפּ אַליין, איצט קאָנען זיי שוין שלאָגן. כאַפּן זיי
 און שלעפּן אים, אַ בלוט-פאַרלאָפענעם, און ממיתן,
 ביז מען דערשלעפּט אים צו דער וואַנט אין דרויסן,
 אַ שאַס - און אויס. ער פּאַלט אַוועק, אין בלוט פאַרבאַקן,
 און קראַען פליען אָן די טויטע אויגן אויסצופּיקן
 און הינט צערייסן אים...

ניין, זאָול וויל נישט אומקומען אַזוי.

עס איז אָן אומרעכט: אים אַזויפּיל בלוטיקע יסורים
 און יענעם בלוז דערווערגן. ס'טאָר אים אַזוי לייכט נישט אַנקומען.
 ער וועט נישט אָנפאַלן אויף אים ווען אַלע זענען דאָ.

גאָר וואָרטן בײַן ער וועט אַוועקפּאַלן אַ שפּורער, וועט זאָוול דאָן
 באַהאַלטן זיך אונטערן בעט און ליגן. ליגן, אָנטאַפּן
 דאָס שאַרפע מעסער - שטעכן וועט ער אים נישט, ניין.
 ער ווייס וואָס ער וועט טאָן. עס ווערט נישט גוט פון דעם,
 גאָר טאָן דאָרף מען עס טאָן. ס'איז גוט, ס'איז רעכט אַזוי.
 דאָן הערט ער ווי דער שפּור כראַפּעט, קריכט ער
 פון זיין באַהעלטעניש אַרויס, פאַרשטאַפּט די געמבע, בינדט די הענט
 און רואיק, שטיל טוט ער זיין אַרבעט אָפּ און גייט פאַרביי
 די וואַך ביים טיר ווי קיינמאָל גאַרנישט. מאַרגן קומט
 און ענדלעך הערט מען חיהש ריטשען פון דעם שלאַפּצימער,
 מען לויפט אַריין - און ער אין טייך פון בלוט איז אַלץ גאָך לעבעדיק,
 גאָך לעבעדיק - אַזאַ. מען נעמט זיך יאָגן, גאַכלויפּן,
 גאָר זאָוול איז שוין העט אַוועק. אין וואַלד ערגעץ ליגט זאָוול
 און וואָרט ביז ס'וועט אַריבער די געפאַר, דאָן גייט ער ווייטער...
 און שוין? און אַז דאָס בלוט אין זיי וועט זיך צעיושען פון רציחה
 און ווידער וועט מען נעמען ממיתן און מערדערן
 און ווידער - - -

ס'טויג נישט. צוליב אים און זיין נקמה

זאָל די רציחה זייערע זיך ווידער אויסלאָזן אויף אַלע דאָ.
 און ער זאָל זיצן ערגעץ רואיק אין אַ וואַלד אונטער אַ בוים -
 דאָס טויג נישט. עפעס דאָרף מן צוטראַכטן אַזוינס,
 אַז קיינעם זאָל נישט איינפאַלן, פון וואַנען ס'איז געקומען
 און וואָס דאָס איז. אַ מין באַצאָלונג פונם הימל.
 ווי מאַכט מען עס? ער מאַטערט זיך אַ מיטל צו געפינען,
 פאַרוואַרפט און פרוווט צוריק, ביז ענדלעך דאַכט זיך אים -
 דאָס איז דאָס.

פּלוצלינג פילט ער עמיצן און הערט:

- עס איז שוין צוויי אַזייגער. ווילט איר זיך נישט צולייגן?
 די מוטער רעדט עס, כאַפּט אַ קוק אויף ליעזן און פאַרריכט
 אויף איר די קאָלדערע, וואָס זי האָט אין שלאַף אַראָפּגעוואָרפּן
 און זאָוול האָט עס נישט באַמערקט. - ניין, כּווייל נישט - זאָגט ער.
 שטייט פריידע, שטייט און זעצט זיך. אויפן ראַנד פון בעט,

נאָר גלייך איז לײזע אויף, קוקט אָן די מוטער, קוקט אויף זאָולעך,
 און ווייס נישט, וואָס דאָ איז. וואָס טוסטו, מאַמע?
 — צוויי... שלאַף, קינדעלע... גיי, מאַמע, זאָול וועט שוין זיצן...
 — באַלד גיי איך — וויל די מוטער זי באַרוואַיקן, נאָר לײזע
 איז שלעפּעריק און איינגעשפּאַרט: — איך וועל נישט קאָנען שלאַפּן.
 אַז דו וועסט זיצן דאָ, שטייט פּריידע אויף און גייט.
 מאַכט לײזע צו די אויגן, עפנט זיי ווי זיך דערמאָנט אָן עפעס
 און פרעגט: — און דו ביסט נישט פאַרמאָטערט?
 זאָגט זאָול: — גיין, שלאַף איין.
 איצט קערט ער זיך צוריק
 צו דעם, וואָס ער האָט פאַרטיק. ס'איז דאָס פּעלד ביים שטאָט,
 דאָס גרויסע מיליטער-פּעלד, וואו מ'האַט אַלע מאָל
 מושטירט סאָלדאַטן. שטייט דער באַטאָליאַן — און יענער
 מושטירט זיי רייטנדיק. אינמיטן הערט זיך אַ גערויש פון הימל,
 עס קומט אן ערפּלאַן, עס לאָזט זיך אויף אַ שטריק אַראָפּ
 אַזאַ מין אנקער, כאַפט אים אויף, און ס'קוקט דער באַטאָליאַן
 ווי אויפן שטריק אַ הענגענדיקער וואַרפט זיך אין דער לופטן
 דער קאמאַנדיר און פליט אַוועק. מען שרייט, מען שיסט אַרויף —
 דער ערפּלאַן אָבער שטייגט העכער און עס זעט זיך בלוז
 ווי עפעס וואַרפט מיט הענט און פיס. פאַרשטייט זיך, זאָול זיצט
 דאָרט אויפן, האָט אַ ראָד אַזאַ די שטריק אַרויפצודרייען,
 און אַז ער שלעפט אַרויף זיין קרבן — בינדט ער אים אַרום,
 ער לאָזט אים ווידער אויף דעם שטריק אַראָפּ, און ס'הויבט זיך אָן.
 דאָרט אונטן איז אַ טייך. ער לאָזט זיך נידעריק אַראָפּ
 און טונקט אים אונטער, הויבט זיך אויף און טוט עס נאָכאַמאָל
 און ווידער אין דער לופטן שמייכלט ער פון דעם געדאַנק
 ווי ס'פאַלן טראָפנס איינצלנע אַראָפּ אַזש פון די וואַלקנס.
 דאָן זעט ער — אונטן גרינגט אַ וואַלד און ס'פאַלט אים אים,
 מען דאַרף אים אָפּווישן אָן ביימער-בלעטער. לאָזט ער זיך אַרונטער,
 און פילט, ווי יענער טשעפּעט זיך אָן צווייגן, ביימער,
 נאָר ס'דייסט אים אָפּ, און מיט צעראַצטע הענט און פנים הענגט ער,
 און פון זיין אָנטאָן הענגען פּראָנון, פונם אָפּגעדעקטן לייב

הענגט פאסנווייז די הויט און ס'טריפט דאָס בלוט אין טראָפנס
פון הימל צו דער ערד, ווי פריער שוין דאָס וואַסער.
טראַכט וואָרל: ס'איז אַ יושר אָפצווישן אים דאָס בלוט -
און לאָזט זיך העכער פליען, זוכנדיק אַ גרינע לאָנקע וואו.
דערזען, אַראָפּגעלאָזט זיך, און גענומען שלעפּן אים
און קייקלען אויפן גראָז. געפילט ווי יענער כאַפט זיך אָן
אָן יעדן גרעזל, גראָבט זיך מיט די נעגל איין אין דר'ערד,
ווערט אַראָפּגעריסן, שלעפט זיך נאָך און לאָזט זיך נאָכשלעפּן
גלייכגילטיק, ווי אַ פאָדלע אויף דעם שטריק.
און ווייטער וואָס?

וואָס טוט מען מיט אים ווייטער? שטייט ער אויפן פעלד
און זעט ווי יענער, אַ האַלב-נאַקעטער, אין נאַסע שמאַטעס
און מיטן הויךן לייב צעבלוטיקט ליגט און זשיפעט קוים,
די אויגן זיינע צוגעמאַכט און ווען ער עפנט זיי מיט מאַטערניש
איז אין דעם אָפּגעהאַקטן בליק אַזויפיל פּיין און שטיל געבעט.
פאָלט איין דאָס האַרץ ביי וואָרלען. אויס דער ערפּלאַן,
דאָס רעדל און די שטריק - אַ מענטש ליגט אויפן גראָז,
און כאַטש די שנאה לאָזט נישט צו אים צוגיין און עס עקלט
פון זיין צעבלוטיקט לייב, איז אַ רחמנות, מער ווי אַ רחמנות:
ס'טוט וויי אויף דעם, וואָס האָט אַזוי געדאַרפט צו זיין,
וואָס יענער האָט געטאָן און ער האָט אים צוריקגעטאָן,
אַ ווייטאַק און אַן אומזין. ווער האָט עס געדאַרפט? נאָך וואָס?
און איז דען ווייניקער רחמנות אויף די שלעגער
ווי ס'איז אויף די געשלאָגענע? מען לויפט, מען רעוועט,
מען ברעכט, מען שלאָגט - און וואָס? נו, אָפּגעטאָן - און וואָס?
אַן עלנט, אַזאָ וויסטער מוראדיקער עלנט. דאָ אין הייזער
צעשלאָגענע, צעפייניקטע מיט מורא זיך אַ ריר צו טאָן,
און דאָרטן כראַפעט מען פאַרשפורט ווי חזירים,
און קיינער ווייס נישט וואָס און ווען. וואָס איז דער חילוק
פון שלעגער ביז געשלאָגענעם, אַז איבער ביידן הענגט
דער קלאַפּ, די פּויסט? און וואָס איז דען דער חילוק
פון שטעכער ביז געשטאַכענעם, אַז דאָס וואָס רינט פון איינעם,

און דאָס, וואָס יושעט אין די אָדערן ביים אַנדערן,
 איז אַלץ דאָס זעלביקע? דאָס רויטע, קלעפיקע, געמיינע,
 וואָס ציט אַרונטער אין די אַוירדיקע אָפּגרונטן פון דער ערד
 און טונקט אין מיאוסע באַגערן און יסורים. איז דערויף
 אַ מענטש באַשאַפן - אויף צו שלאָגן און אויף קריגן קלעפּ?
 און איז נישטאָ קיין אַנדער ווייטאָק ווי דער ווייטאָק,
 פון לייב געשלאָגענעם, און נישט קיין אַנדער פרייד און דורשט,
 ווי נאָר די פרייד און דורשט פון פויסט און מעסער?
 פאַרוואָס צווי אַראָפּגעלאָזט דעם מענטשן אין דער נידער?
 דערמאָנט זיך זאָויל אָן אַ נאַכט, ווען ער האָט חיה ריווען
 צום טויט געשלאָגן און אויף מאַרגן איז ביי אים אַליין
 דאָס בלוט גערונען פון דעם טאַטנס קלעפּ, דערמאָנט ער זיך
 די נעכט, ווען ער איז איר אַ מאַן געווען, דעם טויטן האַס,
 מיט וועלכן ער האָט נעכטן ערשט געלאָזן אַנדערע זי פייניקן -
 נאָר איצטער ווילט זיך שוין נישט קריצן מיט די ציין אויף זיך,
 ווייל ער איז איינער בלויז פון אַלע, איינער צווישן אַלע זיי
 די כראַפּענדיקע פון פאַרשפורנג און שטומע פון יסורים,
 און גלייך ווי זיי אָן אויסגעטונקטער אין דעם אומצוכט,
 און ס'הענגט איבער זיי אַלעמען דער זעלבער גורל:
 צו טראָגן אין זיך אייביק דאָס געדיכטע בלוט,
 צו טראָגן אָט די שווערע הענט און פיס, דאָס פליישיק לייב
 און קיינמאָל זיך נישט אויסטאָן, נישט באַפרייען זיך דערפון,
 נישט אויפשוועבן אין ריינער לויטערקייט... אַ חומר, אייביק חומר.

ער מאַכט די אויגן צו און רייבט דאָס פנים מיט די הענט
 און טרייסלט מיטן קאָפּ זיך אָפּצוטרייסלען ווייניקסטנס
 פון דעם געדאנק. נו, אַזוי, פאַרפאַלן, איז אַזוי!
 ער וויל דעם אָטעם אָפּכאַפּן און קוקט זיך אום
 און ער דערוועט:

די דעק פון זיך אַראָפּגעוואָרפן,
 פון העמד זיך אויסגעטאָן, כמעט אַ נאַקעטע לייגט ליעז

מיט ביידע הענט איבערן קאָפּ, איין פּוס אַוועק פּון זיך, דעם צווייטן אויסגעבויגן אין דער קני, ווי צו אַ שפרונג, און אויב דאָס העמד איז אויפגעקנוילט איבערן רוקן, איז בלוז צו מאַכן העלער נאָך די פרייע נאַקעטקייט. פּון ערשטן בליק דערשרעקט ער זיך און מאַכט די אויגן צו, נאָר אונטער אויגן-דעקלעך בלייבט דאָס שוין געזעענע און רופט צוריק ווי מיט אַ נאָך באַהאַטענעם, נאָר שוין באַשטימטן זין, וואָס דאַרף זיך אויפדעקן. פאַמעלעך, שטילערהייט צעעפנט ער די אויגן, שיקט דעם בליק פּון אירע שפיצן פינגער אויפן קישן ביז אַראָפּ צום טראַט, גייט נאָך דעם דינעם שניט פּון פּוס, דעם בויג פּון קני, די צאַרטע קינדישקייט פּון רוקן און דאָס שטיל געבעט פּון אָט די שמאַלע דינע אַרעמס אויטן ווייסן קישן - ער זעט די גאַלדיקייט פּון הויט, ווי אַ באַהויכונג פּון זונעדיקן אומעט איבער צאַרטן לייב, - ער קוקט און ס'הויבט אָן אַנקוועלן פּון יעדן בויג און ריר, וואָס רעדן אַזוי קלאָר-נשמעדיק, איז ערד אַזוי? איז דאָס דער הויך פּון קויטיקן און אומציכטיקן לייב? עס זינגט דאָך ווי אַ קלאָר געזאַנג אין גאַלדיקן פאַרנאַכט, ווען די נשמה לייטערט זיך און ס'וויילט זיך אויסציען אויף דער ערד און אויסהויכן פּון זעליקייט דעם לעצטן אָטעם מיטן שייך. אַ בענקעניש נעמט אָן, די גרויסע בענקעניש, וואָס קומט, ווען נאָר דאָס וואונדערלעכע, אומבאַגרייפלעכע איז נאָנט און בלענדט און קאָן נישט אויפגעפאַסט און נישט באַגריפּן ווערן. און אויב נישט בעטן, כאַטש זיך אויפהויבן, זיך אויסשטעלן - זועט אַמשר פאַר דעם אויפגעשטאַנענעם זיך גנעדיקער אַנטפלעקן דאָס וואונדער נישט באַגריפענע... אָן טיש אָן אָנגעשפאַרטער און גליעדניק פּון דער פאַרגלענדונג שטייט ער, און מיטאַמאָל - ווי ס'וואָלט אים עפעס אונטערזאָגן, אַז ער מוז דעם נס דערווייטערן צו קריגן דעם באַשייד פּון אים - פאַרגנבעט ער זיך שנעל, אַ הויב געטאָן די קאַלדרע און לאָזט זי פאַלן אויף דער שלאָפּנדיקער ביז צום האַלן.

באר איידער ער באווייזט נאך אפצוטראעטן, גיט זי זיך א ריס,
 א שריי ארויס און טויט-צעשראקן שפרינגט זי אויף.
 דערזען זאוולען, אָנגעכאַפט אים ביי די הענט, און מיטן קאַפּ
 זיך איינגענורעט אין זיין בוזעם. גלעט ער זי און רעדט:
 — נו, לייג זיך. קיינער וועט דיר גאָרנישט טאָן. דו זעסט —
 איך שלאָף נישט. רואיקט זי זיך איין און בעט זיך:
 — איך וויל נישט שלאָפן מער. כ'וועל זיצן דאָ מיט דיר.
 — מען דארף נישט. אז ס'וועט ווערן טאָג און דו וועסט אויפשטיין.
 וועסטו שוין זיצן. איצטער דארף מען נישט. נו, שלאָף.
 זי שטעלט די אויגן אן ווי אויסצופועלן ביים אים,
 באַר זיינע זענען אזוי שווער באלאָדן מיט אַ מאַדנעם שיין,
 און אונטער זייער בליק פאַרמאכט זי אירע, לייגט זיך
 און ווערט אַנטשלאָפן.

שטייט ער לאַנג אזוי

און הערט אין זיך, ווי ס'כוואַליעט זיך די לויטערקייט
 און ברויזט מיט שפּרינקלדיקן שוים, און פון דעם שוים
 ווערט פול דאָס האַרץ מיט רייד, מיט נישט באַגריפענע,
 און רעדט. ער ווייס — עס וועט זיך איבערברויין,
 און דאָן וועט קלאָר און שפיגלדיק אַוועקפליסן די לויטערקייט,
 וואָס איז געבוירן דורך דעם נט און ס'וועט אַ נייער זין,
 אַ ליכטיקער, אים אויסשטיינען. זאָל שויםען, זאָל עס רעדן,
 דאָס פולע האַרץ, און בענטשן פאַר דעם חסד,
 וואָס מוז באַלד אָנקומען, ווי די פרימאָרגנדיקע זון.
 וואָס גייט שוין אויף! און ווען דורך לאַדן-שפאלטן
 דערנעט זיך שוין אין העלן דרויסן, ווערט עס קלאָר און ס'רעדט זיך:

מיינ גאָט, איצט ווייס איך און פאַרשטיי.
 ווי וואָלט איך דען געקומען צו דער ריינקייט,
 ווען ס'וואָלט אויף איר קיין אומזוכט נישט געפאלן,
 און ווי וואָלט איך זיך אויפגעהויבן אין דער הויך,
 ווען כ'וואָלט זיך אויף דער ערד נישט אויסגעוואַלגערט?

אַט ליגט דאָס ווייסע קינד אין ריינער נאַקעטקייט,
צי האָט די גראַבע האַנט איר וויסקייט אָנגערירט ?
צי האָט די אומצוכט אָפגעווישט דאָס ריינע ?
דער ווייטאַק האָט נאָך מער די שיין געלייטערט
און פון דער שוואַרצער ערד דעם וואונדער אָפגעטיילט.

איז דאָס דער זין פון אומצוכט און פון זינד ?
איז דאָס דער זין פון פאַלן אין דער נידער ?
אז דורך די ווייטאַקן און שאַנד זאָלן אַרויסקומען
די גרענעצן, וואָס צווישן ערד און הימל,
און פיינלעכער זאָל זיין די בענקאַפט צו דער הויך.

געלויבט ביסטו דערפאַר. נאָך שוואַרצער נאַכט
פאַרנעמט זיך שוין דער העלער טאָג אין דרויסן.
און אויך אין מיר האָט נאָך אַ שוואַרצער נאַכט
פאַרנומען זיך מיין העלער טאָג
און ליכטיק איז געוואָרן פאַר די אויגן.

נישטאַ קיין שרעק, נישטאַ קיין מיאוסקייט און ווייטאַק.
כ'קאָן גיין וואוהין די פיס וועלן מיך טראַגן,
פון ערגסטן קויט און פון דעם שוואַרצסטן אָפגרוגט
וועט מיך דאָס ריינע האַרץ אַרויספירן
און לוינערער ווי פריער וועט עס ווערן.

דער טאָג איז דאָ - געלויבט ביסטו דערפאַר.
פאַר גאָר דער פייך, וואָס דו האַסט מיר געשיקט,
פאַר אַלע טרערן אין דעם האַס צו זיך אַליין
און פאַר דער שרעק און פאַר דער לויטערקייט אַצינד -
געלויבט ביסטו אין אויפקומענדן טאָג.

עס איז געווען אַ זייגער זעקס, און פריידע איז אַריינגעקומען
און האָט געזאָגט : - נו, גייט שוין, שפאַרט זיך צו אַ וויילע.

הָאָט ער געפֿאַלגט, זיך צוגעלייגט און איינגעשלאָפֿן.
זיך אויפגעכאַפּט אין גרויסן טאָג, איז ליזע איבער אים געשטאַנען
און אויפגענומען מיט אַ ליכטיקן „גוט מאָרגן“.
הָאָט ער זיך אויפגעהויבן און געזאָגט: אַ גוטער מאָרגן ריר!

דאָס פּערצענטע קאַפּיטל

אַך קיינמאָל נישט ביז יענע טעג און אפּשוין קיינמאָל נישט
ווערנאָן



האַט זאָול דורכגעלעבט אַזאָ פאַרפלייצונג פון באַגער
זיך אויסצורעדן און זיך אויסצוווינגען. אין די נעכט
אין קליינעם קאמער פון שפיטאַל אין שכנות פון די קראַנקע
האַט זיך פאַרגעסן פון דער פידל און ווען ס'זאָל אַפילו מעגלעך זיין
אין פעלד מיט דעם אַנטלויפן און זיך דאָרטן אויסשפילן -
אַלץ איינס האָט זיך געדערענגט דאָס וואָרט, דאָס קלאַרע
און לעבעדיקע קלינגענדיקע וואָרט. האָט זיך נאָך יאָרן
פאַפיר און טינט באַוויון אויפן טישל, און נאָך מער ווי דער,
וואָס שפיגלט זיך אין זיינע רייד צוליב דער שיינקייט פון די רייד,
האַט זאָול זיך געשפילט און אָנגעשפיגלט אין די ווערטער
פון וועגן דעם, וואָס האָט די ווערטער אים געבראַכט.
אַזוי האָט ער אין לידער אין די נעכט אַרויסגערעדט
פאַר זיך דאָס אַלץ, וואָס ער האָט אין די טעג און אָוונטן
געמוזט פאַרשווייגן און אַזוי גערעדט:

ביי מיר אין האַרצן ווייט פאַרבאָרגן
וועט דיך קיין פּרעמדער נישט דערזען,
און פון דעם אָוונט ביז פרימאָרגן
פאַרבלייבסטו נאָר מיט מיר אַליין.

א קרוין פון גינגאָלדענע רינגען
איז אויפן קאָפּ דיר אָנגעטאָן,
און פון די ריינע אויגן זינגען
די שטראַלן פון דער העלער זון.

א שיין פון גאָלד איז אויסגעגאָסן
אויף יעדן גליד און יעדן ריר.
און ס'האָט דער שיין אַריינגעפלאָסן
און זיך באַזעצט אין האַרץ ביי מיר.

א גאַנצן טאָג האָב איך גאָר מורא
אַריינצוקוקן אין מיין האַרץ.
און עפן נאָר מיין האַרצנס טויערן,
ווען ס'קומט די נאַכט אין פינסטער-שוואַרץ.

דאָן רופּ איך דיך, זאָלסט קומען וואוינען
אין מיין באַהעלטעניש אַריין,
און ס'לייכטן אויף די טויזנט קרוינען
מיט זייער גינגאָלדענער שיין.

א גאַנצע נאַכט ביי מיר פאַרבאַרגן,
א גאַנצע נאַכט מיט מיר אַליין.
און ווען ס'גייט-אויף דער העלער מאַרגן,
דאָן קאָנסטו צו דעם מאַרגן גיין.

ווייל דו ביסט דאָך אַליין דער מאַרגן
אין שיין און שטראַלן אָנגעטאָן
ווי קאָן איך האַלטן דיך פאַרבאַרגן,
ווען ס'גייט אַנטקעגן דיר די זון ?



ערשט ווייס איך שוין, אויף וואָס איך האָב געוואָרט
די גאַנצע דריי און דרייסיק יאָר.
מיין אַרעמע נשמה האָט געגאָרט
איר חלום צו דערקענען אויף דער וואָר.

מיין אַרעמע נשמה האָט געוואָוסט,
אַז ערגעץ לעבט איר חלום אויף דער וואָר.
ערשט ווייס איך שוין צו וואָס איך האָב געגאָרט
די גאַנצע דריי און דרייסיק יאָר.

*

*

ליגן די קראַנקע און שלאַפן,
קרעכצן פון שלאַף,
קרעכצן, אַזוי ווי ס'וואָלט קומען
אומזיסט זייער שטראַף.

וויילט זיך אין מיטן דער נאַכט
אַריינגיין צו זיי,
אויפוועקן יעדן פון קרעכצן
און זאָגן צו זיי:

אַט איז אַ האַרץ, וואָס האָט איך
פּינסטער און וויכט,
לאַנג זיך געמאַטערט אין טראַכטן,
אַז אַלץ איז אומזיסט.

איצט אָבער האָט עס באַגריפן,
אַז ליידן און פּיין
זענען בלוז וועגן, וואָס ס'ירן
צו גאָדענער שיין.

קרעכצן דערשראָקענע קראַנקע
פון ווייטאָק און לייד.
חלומט כאָטש איינער, אַז ערגעץ
וואַרט שוין זיין פרייד?

* *
*

מיין האַרץ האָט אַלעמאָל פון ערגעץ
די העלע פרייד פאַרנומען,
ס'האָט אָבער קיינמאָל נישט געוואוסט,
פון וואַנען וועט עס קומען.

נאָר איצטער, אַז איך ווייס פון וואו
מיין פרייד איז אָנגעפלויגן,
מיר דאַכט - כ'האָב אַלעמאָל אַהין
געווענדעט מיינע אויגן.

* *
*

שעם זיך נישט, מיין האַרץ, און זאָג אַזוי:
דורך דער נאַכט אין גאַסן גייט אַ מלאך אום,
שטעלט זיך אָפּ ביי יעדן צוגעמאַכטן הויז
און מיט ווייסע פליגלען נעמט ער עס אַרום.

מענטשן שלאָפן אין דער פינסטערניש אין שרעק
און זיי ציטערן און חלומען פון פיין.
און פון אַלע זייטן קומט די רוח צו זיי
דורך די לאָדן-שפאַלטן אינם הויז אַריין.

מענטשן שלאָפן אָנגעשראָקענע פון נאַכט
און זיי ווייסן נישט, אַז ערגעץ ווערט שוין גרוי,

צו א מלאך גייט אַרום און טרייבט די שרעק
אין עס קומט דער מאַרגן אין אַ גוטער שעה.

* *
*

דו ביסט מיט מיר געגאַנגען זוכן יענעם פּלאַץ.
וואו ס'איז אַמאָל געשטאַנען אונזער הויז,
און ס'האַט דיין קליינער פּוס געטראַטן אויפן גראָס,
וואָס וואַקסט פון צווישן שוואַרצן שטיין אַרויס.

און וואו עס האָט אַ טראַט געטאַן דיין קליינער פּוס,
איז ווידער דאָרט פאַר מיר אַ הויז געוואָרן.
און וואו עס האָט אַ טראַט געטאַן דיין קליינער פּוס
האַב איך צוריק געפונען, וואָס איך האָב פאַרלאָרן.

עס ווערט מיר היימיש יעדע וויסטעניש אין פעלד
און יעדער שטיין, אויף וועלכן ביסט געשטאַנען.
און ס'ווערט מיין היים די גאַנצע גרויסע וועלט,
ווייל דו ביסט אין דער וועלט פאַראַנען.

* *
*

וואָס פאַר אַ מעשה זאָל איך דיר דערציילן ?
פון בער, וואָס כ'האַב מיט אים אַ הייל געבויט ?
מען האָט אים איינמאָל שיער שוין נישט דערהרגעט
און איך וואָלט בלייבן שולדיק אין זיין טויט.

עס זענען יעגער אין דעם וואַלד אַריין געקומען
און האָבן אים אין גרוב אַריין פאַרגאַרט.
איך האָב געהערט זיין רעווען און זיין שרייען
און בין געשטאַנען פון דער ווייטן און געוואַר.

פאַרוואָס בין איך צו הייליך אים נישט געקומען ?
קאַן זיין, איך האָב געוואַרט שוין אויף זיין סוף.

און פאר מיין ווארטן בין איך נאָכנישט אָפגעקומען.
און פאר מיין ווארטן ווארט אויף מיר די שטראָף.

דעריבער וועט עס מיר קיינמאָל נישט פאָרגעסן
און וועט מיט שטומע אויגן נאָכגיין מיינע טריט.
ביז וואָנען כ'וועל אַ מידער ערגעץ פאָלן
אויף אייביק צו דער ערד שוין צוגעשמידט.

און אפשר וועל איך אים אַליין אַמאָל אַ וואָרף טאָן
דאָס לעבן מיינס און זאָגן: - נאָ, פאָרצער!
דאָן וועט ער שוין נישט האָבן וואָס צו זוכן
און ס'וועט זיך ענדיקן די מעשה מיטן בער.

* *
*

וואָלטו זיין אַ פויגל אין אַ שטייג,
קאָן נאָך איינער עפענען די שטייג
און דו וואָלטסט אַוועקפליען פון מיר.

וואָלטו זיין אַ פרוי, וואָס איך האָב ליב,
קאָנסטו נאָך אַ צווייטן קריגן ליב
און דו וואָלטסט אַוועקפליען פון מיר.

ביסט אָבער נישט מער ווי ניין נשמה,
מער נישט ווי מיין אייגענע נשמה -
ווי קאָנסטו אַוועקפליען פון מיר?

סיידן עס וועט אָנקומען מיין שעה,
און אן אויסגעלייזטע אין מיין לעצטער שעה -
וועסטו דאָן אַוועקפליען פון מיר.

* *
*

דער בלויער הימל האָט געזען
ווי דו האָסט מיט די דינע הענט



מיין האָלץ אַרומגענימען -
געזען און האָט געשוויגן.

דער שטילער טייך האָט צוגעזען
ווי דו האָסט זיך צו מיר געדריקט,
ווי שטילער וואָסער צו אַ ברעג -
געזען און האָט געשוויגן.

דער בוים ביים ברעג האָט צוגעזען
ווי ס'איז דיין גאָלדנער קאָפּ בי מיר
אין שויס געבליבן ליגן -
געזען און האָט געשוויגן.

נאָר מער פון אַלע האָט געזען,
געפילט, געציטערט און געקלאַפט
מיין אומרואיק און שרעקיק האַרץ -
אין קאָן נישט, קאָן נישט שווייגן.

* *
*

איך האָב מורא פאַר די ליפּן דיינע.
ווי אַ פולער בעכער גיסן זיי זיך איבער
מיטן שטאַרקן וויין אין מיינע אָדערן אַרײַן
און עס ציטערט מיר דאָס האַרץ ווי אין אַ פיבער.

איך האָב מורא פאַר די פינגער דיינע.
זייער אַנריר גיסט מיר שוואַכקייט אין די גלידער
און איך ווייס נישט וואָס מיט זיך צו טאָן
סיידן צו אַנטלויפן, אַ פאַרלאָרענער און מידער.

און די אויגן גליען אַזוי העל,
אַז עס ווערט דאָס האַרץ אין מיר צעגאַנגען.

און עס ווילט זיך מיר אוועקלויסן פון דיר
און פון מיר און פון די גליענדע פארלאנגען.

* *
*

ניין, איך וויל נישט, דו זאלסט ווערן קראנק.
דאך אין קראנקן בעט ביסטו געוועזן ווי א קינד,
האָב איך דיר געזען נאָקעט ווי א קינד
און זיך נישט געשראָקן פאַר קיין זינד.

איצט ביסטו קיין קינד נישט - און אין ווייסן קלייד
ווייסע געמען מיך אַרום די הענט.
פיל איך נאָקעטע אין ווייסן קלייד די הענט
און די נאָקעטקייט אויף מיינע אַקסל ברענט.

* *
*

דיין מאַמע האָט אויף מיר אַ קוק געטאָן
און כ'האָב אַראָפּגעלאָזט די אויגן.
ווען זי זאָל עפעס וויסן נאָר דערפון,
פאַרוואָס איך האָב אַראָפּגעלאָזט די אויגן.

* *
*

פאַרוואָס איז דאָס אַזוי?
עס פילט מיך אַן מיט ליכט דאָס בענקעניש צו דיר,
עס זינגט דאָס האַרץ, ווען כ'קום נאָר צו דיין טיר
און ווען איך זע די אויגן דיינע, זינגט אין מיר
אַ יעדער טראָפּן בלוט, ווי כ'וואָלט אַוועק
פון שוואַרצער ערד אין הויכע בלויזע הימלען -
פאַרוואָס-ושע ציטער איך אַזוי פון שרעק?

פארוואָס איז דאָס אזוי?
די ליפן דייע זענען ווי אַ רויטע בלוט
און לעבן דיר אין שמעקנדיקן גאַרטן גיי איך אום
און פידלען שפילן און זיי רופן - קום!
עס דאַכט - איך הויב זיך אויף אַ לינדן ווינט
אַהין, וואו שטראַלן זינגען און מלאכים שפילן -
פארוואָס-זשע ציטער איך אזוי פאַר זינד?



ס'האַט מיין פינסטער מזל מיך געטראָפן אויטן וועג
און געזאָגט צו מיר: דו וועסט דאָך נישט אַנטריבען.
כ'וועל דיר אַפּלאָזן אַ טאָג און נאָך אַ טאָג,
ווען כ'וועל דאַרמן, וועל איך דיר געסינען.

ס'האַט מיין פינסטער מזל מיך געשטאָכן מיט אַ שפיז
און געעפנט מייע שלאָפנדיקע וואונדן.
האַט אַ שטראַם געטאָן דאָס וואַרעם בלוט אין מיר,
איז מיין ציטערניש אין אייגן בלוט פאַרשוואונדן.

האַב איך זיך געלאָזן צו דעם ליבן הויז
לייכט און לופטיק, ווי אויף ווייסע פליגל.
און געזונגען האָט אין מיר דאָס טריפנדיקע בלוט
ווי אַ מאַמע זינגט צום קינד אין וויגל.



די ביימער אין דער נאַכט האָבן דערקענט
דאָס גליק, וואָס האָט פון פנים מיר געברענט,
און ס'האַבן נאַכט און שטערן און די וועלט
דערזען, וואָס אין מיין האַרצן קוועלט.

איך האָב די זינד מיט מיינע לייפן אויסגעברענט,
כ' האָב דורך דער צארטער הייליקייט אין מיינע הענט
מיין בלוט געהייליקט - איז עס פון דער ערד אַוועק
און ס'איז נישטאָ שוין מער קיין זינד און שרעק.

דאָס אויג איז קליין און אַרעם איז דער בליק.
נאָר וויפיל ס'קאָן - זאָל עס אַרויסלייכטן דאָס גליק.
ווייל ריין און אָפן איז מיין האַרץ אַנטקעגן גאָט
און אָפן פאַר דער גאַנצער וועלט מיין סוד.

• •

•

- וואו וועסטו מיך מאַרגן טרעפן ?
- וואו זאָל איך דיך מאַרגן טרעפן ?
אויפן ראַנד פון ווייסן וואַלקן
וועל איך דיך פאַגעגענען.

- וואו וועלן מיר גיין שפּאַצירן ?
- וואו זאָלן מיר גיין שפּאַצירן ?
אויפן וואַלקן, וואו די זון וועט
אונז מיט גאָלד פאַרעגענען.

- וואו וועלן מיר אָפשייד נעמען ?
- וואו זאָלן מיר אָפשייד נעמען ?
אויפן פּורפור-ברעג פון וואַלקן
וועט מען זיך געזעגענען.

• •

•

פון די הימלען קום איך, פון דער ווייטער הויך,
וואו ס'איז קלאָר און רייך.
צוגעזאָפּט מיט בלויער העלִקייט פון דער הויך
בין איך ליכט אַליין.

מיינע הענט פון ווייסע שטראַלן אויסגעוועבט -
שיינען זיי,
מיינע פיס טראָגן מיך לייכט ווי אויפֿן ווינט
ווייסע וואַלקנס צוויי.

און אין האַרצן, אין מיין הימל ברענט אַ זון
אַן אַ אונטערגאַנג,
אירע שטראַלן גיסן גאַלד אין מיינע אַדערן
מיט געזאַנג.

העלע לויטערקייט צעשפּרייט זיך אַרום מיר,
טריט נאָך טריט.
וואָס עט קומט אונטער מיין בליק און מיין באַריר
פון מיין אַפּשיין גליט.

* *
*

ווען דו זאָלסט זיין באמת וואָס דו ביסט -
אַ נס, וואָס איז צו מיר געשיקט געוואָרן,
און נישט אַ קינד ווי דו זעסט אויס -
וואָלט איך געקאָנט פון דיר אַוועקגיין אויף אַ ווייל
זיך אַפּרוען און צו זיך קומען,
ווייל ס'איז מיר צופיל, צופיל וואונדער
און כ'קאָן אַוויפיל נישט דערטראַגן.

ווען דאָרט אין מיר זאָל זיין באמת דאָס וואָס איז -
אַ לעבעדיקער קוואַל, וואָס שטרעמט אַריבער,

און נישט א הארץ, וואָס קלאַפט -
וואָלט איך געקאָנט אַרומגיין צווישן מענטשן
מיט עמעס אָנשעפן און אויסטיילן
און ס'וואָלט מיר לייכטער ווערן.

און אז דו ביסט דאָך פאַרט אַ קינד
און כ'קאָן נישט בייקומען דיין רופן,
און אז אין מיר איז פּאַרט אַ האַרץ
אַרומגעצאמט און איינגעבונדן אין מיין לייב,
ווערט פון דיין נאַנטקייט אַלץ שטורמיקער דער קוואַל,
און כ'האַב זיך נישט וואו הינצוטאָן
מיט אַט דעם בלענדנדיקן שטורעמדיקן שטראָם.

* *
*

ביינאַכט איבער די גאַסן גיי איך
און קוק אין די פאַרמאַכטע לאַדן.
איך ווייס, אז דאָרטן אין דער פינסטער
איז יעדער הויז מיט וויי באַלאַדן.

און כ'בעט זיי - עפנט אויף די טירן
און לאָזט מיר אייער ווייטאַק נעמען.
מיין האַרץ האָט זיך פאַרבענקט נאָך ליידין
און וויל אין צוואַנג פון פיין זיך קלעמען.

די טיר און פענסטער צוגעשלאָסן -
מען וויל זיך מיט דער לייד נישט שיידן.
און איך, וואָס בענק נאָך דעם, האָב גאַרנישט,
נאָר ליכט און ליכט און העלע פריידן.

* *
*

ווי לאנג וועט עס נאך דויערן ?
ס'איז צופיל, צופיל גליק.
און ס'קלינגט מיר אין די אויערן :
שוין צייט אהיים צוריק.

איך וועל אזוי-א שטראלנדיק
פארברענט ווערן אין שוין,
און ווי א קויל צעפאלנדיק
אין שווארצער נאכט אריין.

ד אָס פּוּפּ צענטע קאַפּיטל

וערשט איז היה ריווען נישט געלונגען. יענעם אויפדערנאָכט.
ווען זי האָט פריידען סודותדיק פון שטוב אַרויסגעפירט
צום ברעג פון טייך, האָט פריידע בלויו געזען
ווי זאָול זיצט אונטער אַ בוים, און ליזע אויפן גראָז,



דיס קאַפּ אויף ביידע עלנבויגנס אָנגעשפּאַרט,
פאַרקוקט אים אין די אויגן. פינף און צען מינוט אַזוי.
האָט פריידע זיך אַהיים געלאָזט און אויפן וועג פאַרזאָגט
איר דינסטמויד פון אַמאָל, אַז זי זאָל מוחל זיין
און מער צו איר נישט קומען מיט קיין מעשיות.
זי האָט זיך אָבער אָנגעהויבן צוקוקן, און איינמאָל,
ווען זאָול האָט זיך אויסגעקליבן גיין און ליזע איז אַרויס
באַגלייטן אים אין פּאַדערהויז, האָט פריידע
פאַרגנבעט צוגעקוקט זיך צום געזעגענען און מאַרגן
אַוועקגערוסן זאָולען אָן אַ זייט און שטיל געזאָגט:
— איר זעט דאָך, זאָול, זי איז בלויו אַ קינד.
און וואָס איר האָט געטאָן פון אייער באַלדן האַרץ
פאַרשטייט זי נישט. און יענע איז דאָך פאַרט אַ ווייב.
וואָלט אפשר גלייכער זיין פאַר אַלעמען, איר זאָלט אַצינד
צו אונז נישט קומען אַזוי אָפט. נאָר אויף אַ שטיקל צייט.
עס האָט אים הענט און פיס אנטנומען, האָט זי שנעל
געפלאָנטערט זיך אין רייד: — וואָס קאָן מען טאָן, מיין זון?
און נאָכגעאָנגען ביון טיר מיט אים און ביז אין דרויסן
און אַלץ גערעדט: — וואָס קאָן מען טאָן, מיין זון?

רעקומען אין שפיטאל, אריין אין קאמערל צו זיך, צונויכענומען די פאפירלעך, איינגעלייגט, אריינגעלייגט אין בוזעם-קעשענע, פארפאקט די צוויי דריי העמדער, ארויסגעקוקט אין דרויסן אין דער נאכט און מיטן קלומיקל אין האנט געבליבן שטיין. זאל נאך די ערשטע גרויקייט זיך באווייזן, וועט ער שוין גיין. דערווייל דאס לעמפל אויסגעלאָשן, אוועקגעזעצט זיך, אלץ נאך מיטן קלומיקל אין האנט און בלויז געווארט. אין א פארקלעמטן ווינקל האָט זיך דאָס האַרץ פאַרגראָבן, און פון ערגעץ האָבן געטראָגן זיך דערמאָנונגען, צעריסענע געדאַנקען, דאַכטונגען, ווי שטיקלעך וואָלן נאָך אַ רעגן, זיך צעריסן פאַרן אויג און ס'האַט זיך נישט געוואָלט זיי אַנכאַפן, זיך צוקוקן אַפילו: עס פליט - זאל עס פאַרבייפליען, פאַרבייפליען און גאַרנישט. ס'האַט געדאַרפט אַזוי צו זיין און ס'איז! די אויגן האָבן זיך געקלעפט - האָט זיך געדרימלט אַ מינוט, אין דרימל נאָכגעשפירט דעם גאַנג פון נאַכט הינטער די שוויבן ביי ס'האַט זיך אָנגעהויבן בלייכן און פון גרויען געביל די הייזער זיך אַרויסשייבן - האָט ער זיך אויפגעהויבן, אויף שפיצן פינגער דורכגעגבעט און אַרויס אין דרויסן. קיין מענטש, קיין לעבעדיקער נפש אין דער גרויער קילקייט, און ס'אויפגעקלעמטע האַרץ ווערט איינגעשרומפענער פון שרעק, וואָס גייט אַרום אין פוסטקייט פון באַגינען. וואו גיין? דערמאָנט זיך אָן שאַסיי, וואָס פירט אַוועק צו דערפלעך ווייטער און פון דאָרט מסתמא וואו איז אויך אַ שטעטל דאָ, געשפרייזט קוים צו דערהערן, און פאַרויס איז דאָס אויג אַוועק, ווי אַ שליח אויסצופאַרשן, אויב ס'לויערט קיין געפאַר נישט אויפן וועג. פון ווייטן דערזען אַ פאַליציאַנט און זיך, נישט טראַכטנדיק, פאַרקירעוועט אין גאָר אַן אַנדער זייט, גענומען שפרייזן שנעל אַזוי, ווי ער זאל מיט אַ שליחות גיין און נאָכגעהערט פון הינטן, צי יענער יאָגט אים נישט. באַשלאָסן נישט צו פרווון מער די גאַסן צום שאַסיי און גלאַט געפלאָנטערט זיך

פון גאס אין גאס אריין. ס'האט אָנגעהויבן העלער ווערן,
דער וואסער-פירער איז צום טייך פארבייגעפארן,
א בעל-עגלה האט געקלאפט איבער די שטיינער,
ס'איז איינער מיט א טלית-זעקל א פארשלאָפּענער געגאנגען
צום ערשטן דאוונען און א ייד פון בקור-חורים
איז אָנגעקומען פון א וואך-נאכט און פארוואנדערט זיך:
- גוט-מאָרגן, זאוול! עפעס אזוי פרי אין גאס?
גיין ווייטער אָן א ציל אזוי האט גישט געהאט סיי זין.
ער דארף זיך אויסרוען, דארף צו זיך קומען און באַרעכענען
זואוהין צו גיין. מיט וואָס. נאָר אומקערן זיך דאָרט
אין קאמער פון שפיטאַל, וואו מישא וועט באַלד אָנקומען -
דאָס - ניין. שוין בעסער איבערזיין א טאָג צי צוויי ביים טאַטן.
דאָס הויז איז נאָך געשלאָפּן. האט ער אויכגעמאַכט
די פּורטקע פון שטאכעט, וואָס אַרום הויז, אַריין
און צוגעזעצט זיך אויף די טרעפּלעך פאַר דער טיר
ביז עמעצער וועט עפענען. די ערשטע איז אַרויס
די אַלטע גויע, האט אים אָנגעקוקט פארוואנדערט
און ער האט עפעס אויסגעמורמלט און זיך דורכגעשלייכט
אַרויף די טרעפּ ביז פאַר דער מאַמעס טיר.
א קלאַפּ געטאָן, געענטפערט הייזעריק: - איך, זאוול, בין דאָס.
געהערט ווי ס'קייטלט זיך דאָס קייטל און געבליבן שטיין
אין וואַרעמקייט און ענגשאַפט פון דער שלאָפּנדיקער שטוב.
די מאַמע האט געכאַפט אויף זיך א יאַקל, ס'איז אַרויס
דער טאַטע א פאַרשלאָפּענער, דער ברודער מיטן שוועסטערל
אין בעטן דאָ האָבן זיך אויפגעכאַפט, און באַלד
האט אַלץ געפאַדעט אַרום אים. ערשט דאָ, ווען אויפן טיש
האט שוין די טיי געפאַרעט און די אויגן האָבן זיך געקלעפט
פון וואַרעמקייט און מידקייט, האט אים אָנגעכאַפט א נאָגעניש
און ס'האט געדאַכט - אַט פאַלט ער מיטן קאַפּ אַנידער אויפן טיש.
דער טאַטע זעצט זיך צו: - ערשט זאָג מיר, וואָס אזוי באַגינגען?
ער זעט - די מאַמע ציט דעם טאַטן פאַרן אַרבל
און ענטפערט איינגעהאַלטן: - כ'וויל שוין מער גישט זיין דאָרט.

- אזוי - פארריכט זיך גלייך דער טאטע, - דאָס פאַרשטיי איך.
 גענוג, וואָס דען? דו, איציק. נעם נאָר צו דאָס פעקל זיינס,
 און דו, פאַרשטייסטו מיך, נעם עס און טרינק.
 ס'הייסט, דאָוונען דאָינסטו דאָך נישט מסתמא, האָ?
 איז נישט! נו, מילא. ביסטו ווידער אינדערהיים.
 און זאָויל שטיקט די נאָגעניש אין זיך און האַלט זיך.

דעמזעלבן טאָג נאָך האָט דער טאטע אָנגעהויבן רעדן
 פֿון קומען צו אַ תּכּלית. האָט די מאַמע זי געשטעלט:
 - וואָס ווילסטו? לאָז אים אָפּ, ס'וועט נישט אַנטלויפן.
 נאָר זאָויל פון אַ זייט האָט זיך צום טאטן אָנגערופן:
 - איך וועל אַוועקפאַרן מסתמא. - ס'הייסט אַוועקפאַרן?
 וואָס דאַרפסטו פאַרן? פאַרט דאָך נאָכנישט היינט -
 האָט אים פאַרכאַפט די מאַמע - ס'ברענט דאָך נישט.
 און ביי קיין פרעמדע ביסטו נישט. איז וואָס איז דער געאַייל?
 דער טאטע האָט געוואָלט נאָך זאָגן עפעס און פאַרשוויגן,
 און נאָכן וואַרעמעס האָט זיך די מאַמע צוגעזעצט
 און איינגעטענהט, אַז דער טאטע מיינט קיין בייז נישט,
 נאָר גאָרנישט - ס'איז נאָך צייט, און דא הינטערן הויז
 איז דאָ אַ סאָד, קאָן זאָויל זיצן דאָרט אין דער אַלטאנע
 אַ ביכל ליינען, צי וואָס - און ס'וועט דער תּכּלית נישט אַנטלויפן.
 ער האָט געוואָרט, עס זאָל זיך נאָך עפעס אַראָפּגלייטשן
 דער מאַמען פון דער צונג, נאָר היה ריווען האָט זי נישט דערמאָנט.

די הינטער-טיר פון הויז האָט זיך געעפנט אין אַ קליינעם סאָד,
 און צווישן הויכע קאַרשנפיימער מיט די לעצטע קאַרשן
 נאָך הענגענדיק אויף דינע צווייגלעך און די עפליימער
 נאָך פול באַזעצט מיט גרינע פירות, איז געשטאנען אָן אַ זייט
 אַ מין אַלטאנע, אויפגעקלאַפט פון צוגעפּוילטע ברעטער
 און אינווייניק אין שאַטן איז געוועזן קיל און דעמפּ.
 דאָרט, אָפּגעשיידט כּוון גאָר דער וועלט, האָט זאָויל נאָכאַמאָל
 געקאָנט אין לאַנגע שעהן איבערלעבן דאָס געוועזענע

און קלאָרער קומען צו דעם וויסן, אַז ס'איז נישט נאָר רעכט,
ס'איז גוט אַזוי. ער האָט געדאַרפט פאַרטריבן ווערן!
נאָר פון די שפּיצן פינגער פון די פיס און ביזן קאָפּ
האָט אַלץ גענאָגט אין אים, און אויסגעצויגן אויף דער באַנק,
די הענט אַראָפּגעהאַנגען און די פיס צוזאַמען אויסגעשטרעקט
איז ער געלעגן אין אַ מין חלשות, וואַרטנדיק אויף דעם,
אַז אין דער נאָגעניש זאָל גאָר דאָס לעבן דאַרפן אויסגיין,
און ער וועט בלייבן דאָ, נישט טויט, נאָר אויסגעגאַנגען,
און ס'וועט אים גוט ווערן. אַ סוף! נאָר איבערקומענדיק
דאָס מין חלשות פלעגט ער זיך אין דרייען אויפקוילן,
אין ליפן איינבײסן דעם דראַנג צום כליפּען,
ביז ס'האָט אין האַלז גענומען דריגצן, ווי זיך שטיקנדיק,
און דעמאָלט, מיט די הענט אַריינגערוקט צווישן די ברעטער,
איז ער געשטאַנען, ווי אַ צוגעפונדענער, וואָס לאָזט אַליין
די פייכטע ריטער ציילן אויפן הוילן רוקן.
עס זאָל מיט שמערץ און בל ט אַרויסשלאָגן די גלוסטונג,
און בלייבן זאָל אַליין דאָס שימערן פון ווייטן ליכט,
פון ווייטן ליכט הינטער דער גלוסטונג, נישט קיין שטראַף
איז אַט דאָס שטיין אַזוי מיט הענט צווישן די ברעטער —
עס הענט קיין זינד נישט איבער אים, עס קומט קיין שטראַף נישט.
עס איז אויך אים פאַשערט געווען אַ גרויסע פרייד,
איז ער געקומען און זיך אָנגעטרונקען מיט דער פרייד,
און ווען עס איז געוואָרן צו פיל און דאָס שווערע האַרץ
האָט נישט געקאָנט פאַרטראַגן מער — איז אים אַ גוט געשען:
מען האָט מיט גוואַלט אים אָפּגעריסן, און ס'איז רעכט געווען.
און אויב די זיסקייט ווי אַ פשוף גייט אים נאָך —
סאָ זאָלן ריטער שלאָגן און אַרויסשלאָגן דעם פשוף,
ביז בלייבן וועט דאָס ליכט אַליין, וואָס אין דער פרייד.
אַזוי האָט עס געדאַרפט צו זיין. געקומען, אָנגעטרונקען זיך
פאַר גאָר דאָס גאַנצע לעבן — און גענוג. איצט דאַרף כּען ווייטער גיין.
איצט דאַרף מען ווייטער גיין און מיט דעם איינגעזאַפּטן ליכט
פאַרמעסטן זיך אויף עפעס, וואָס זאָל איינשלינגען

דאָס גלוסטעניש און בענקשאַפט, עפעס טאָן אזוינס, וואָס זאָל - -
 וואָס זאָל עס? מאַרגן, אפשר איבערמאַרגן וועט ער קאָנען
 אַרויס פון זיין באַהעלטעניש, אַ נייער, אַ באַפרייער,
 וועט קאָנען קוקן גלייך אויף אַלעמען און איבער זייערע קעפּ,
 אַפילו דאָ, אַפילו איבער אַלע דאָ און נישט אַנטרינען,
 גישט דאַרפן גאָר אַנטלויפן - און וועט פח האָבן
 אזוינס עפעס אַ נעם או טאָן, וואָס זאָל - וואָס זאָל עס?
 און נאָכנישט וויסנדיק, ווי דאַרף עס אויסקוקן דאָס גרויסע,
 דאָס אומדערקענטע, וואָס איז גרייט פאַר אים, צו דעם געגרייט זיך
 און שוין דערמיט געווערט זיך געגן יענער נאָגעניש,
 פון וועלכער ס'האָט דאָס אומבאַוואוסטע ערשט געדאַרפט אַרויסוואַקסן.

אין טיר פון דער אַלטאַנע איז עס איינמאָל אַ נאָכמיטאַג
 דער דאָקטאר שטיין געבליבן און אַ זאָג געטאָן:
 - אָט ענדלעך אייך געפונען! - זאוול אַ צעטומלטער
 האָט זיך אַ הויב געטאָן, געשטאַנען ביז דער דאָקטאָר האָט זיך אומגעקוקט
 און ביידע האָבן זיך אוועקגעזעצט. דאָס האַרץ
 איז אים געגאַנגען אויף און אָפּ און אויך דער דאָקטאָר
 האָט זיך געשטאַרקט, זעט אויס, דאָס לשון צו געפינען,
 ביז ער האָט אָנגעהויבן: - זעען מיר זיך ווידער.
 מיר זענען דאָך שוין אַלטע, גאָר אַלטע חברים, זאוול.
 און אַז עס קומט צו עפעס, זיצט מען און מען שווייגט.
 פאַרוואָס? - איך קאָן נישט רעדן - ענטפערט זאוול.
 - דאָס הייסט, נישט איר, נאָר איך בין עס געקומען
 צו אייך ווי צו אַ גוטן חבר אָפּרעדן דאָס האַרץ.
 ווי שטיל דאָ איז - קוקט ער זיך ווידער אום - און קיל
 און טונקל און די פליגן זומען. גוט. פאַרוואָס זענט איר אַנטלעאָן?
 ס'קומט אומגעריכט אזוי דאָס פרעגן. ווייסט נישט יענער,
 אַז מ'האָט פאַר אים די טיר פאַרמאַכט? ער סאַפעט
 און זאָגט: - איך האָב געדאַרפט אוועקגיין.
 - כ'פאַרשטיי. כ'בין אויך אַמאָל אוועקגעגאַנגען.
 מיט יאָרן לאַנג צוריק. איך ווייס נישט, צי געדענקט איר.

איך בין אהיים געקומען פון דעם לעצטן קורס
 א מידער, א צעשלאָגענער... - כ'גדענק - זאָגט זאָול.
 איז דעמאָלט בין איך אויך אַוועק. אַנטלאָפן. אָט ווי איר.
 נאָר איר האָט כאָטש פּאַוויזן איינפלאַנצן אין האַרץ
 א ליבשאַפט און אַ בענקעניש נאָך אייך. איך - גאַרנישט.
 אַוועק אַזוי - און נישט געלאָזן וואָס צו ליב האָבן.
 און דאָך האָב איך די גאַנצע צייט געוואַרט - און איצט -
 איצט האָט מיר אָנגעהויבן דאַכטן - זי וואַרט אויך אויף מיר.
 זי איז אַליין. דער מאַן געשטאַרבן. וואַרט זי דאָרט
 און גלויבט, אַז איך וועל אָנקומען. און ס'וועלט זיך יעדן טאָג
 זיך אויפהויבן, אַוועקפאַרן, אַלץ איבערלאָזן - גיין אַהין.
 שטיי אויף פּאַגנינען, שטעל זיך אַרבייטן און פיל כסדר -
 איך האָב נישט וואָס צו טאָן דאָ. און ס'איז שלעכט.
 איר ווייסט - דער טאַטע און די מאַמע... זאָול, זאָגט מיר -
 וואָלט איר צוריקגעגאַנגען? - ניין! - שניידט זאָול אָפּ.
 - ניין? פאַרוואָס? - מען דאַרף נישט גיין צוריק.
 דער דאָקטאָר קוקט אים אָן: - און אַז מען מוז?
 - אַלץ איינס - מען דאַרף נישט גיין צוריק.
 - כ'פאַרשטיי אייך נישט. געדענקט איר אייערע רייד:
 דאָס לעבן דאַרף אַ זין האָבן. און אַז עס האָט נישט?
 און אַז איר פילט - ביז וואַנען איר געפינט צוריק
 דאָס לאַנג פאַרלאָרענע האָט אייער לעבן נישט קיין זין
 און אַלץ איז גאַרנישט? - ס'איז נישט אמת - טענהט זאָול.
 - וואָס מיינט איר - ס'איז נישט אמת? - אָט אַזוי! נישט אמת!
 ער מאַכט זיך די ווערטער אָנצוכאַפן און פראַלט אויס:
 - מען מאַכט אַליין דעם זין. עס איז אין האַרץ.
 אַז איר זענט איינמאַל דאָרט געווען און ליב געהאַט
 (ווי שווער עס איז דאָס וואַרט אַרויסצורעדן), זענט איר שוין געווען
 און אויס! מען דאַרף שוין דאַרטן מער נישט זיין.
 - ווען אייער האַרץ איז דאָרט געבליבן? פרעגט דער דאָקטאָר.
 - עס איז אַ בענקעניש - זאָגט זאָול. - ס'צייט דאָס האַרץ
 און אַלצדינק ציט אַהין, אָבער מען טאָר נישט.

וואָס לענגער מען פאַרבלייבט, אַלץ ווייטער גייט אַוועק
 דער זין פון לעבן. צופיל גליק און גוטסקייט.
 אַנטלויפט מען. בלייבט דאָס ליכט אין האַרץ.
 און ס'איז פאַראַן אַ זין. מען קאָן שוין ווייטער גיין.
 דער דאָקטאָר הערט, ווי נישט אַ לעבעדיקער מענטש
 וואָלט עס גערעדט, נאָר בלוז אַ קיל פון ערגעץ.
 און רעדט, דאַכט זיך, צו זיך אַליין: - איז הייסט עס - ניין? ...
 וואָס טאַטע-מאַמע הייסט, וואָס גוטע פרומע לייט הייסן...
 זיך לאָזן שדכנען אַ טאָכטער פון אַן אויפגעקומענעם,
 און זיין אַ דאָקטאָר, היילן קראַנקע, קינדער האָבן, יאָ?
 - דאָס ווייס איך נישט - זאָגט זאָול. - און אַרומגיין,
 זיך קהלן, זיין מיט ווייב און קינדער און דאָס גאַנצע לעבן בענקען,
 דאָס מיינט איר דאָך אַודאי מיטן „ליכט אין האַרץ“.
 און דאָס זאָל זיין דער זין? - ער ווערט אַנטשוויגן
 און זאָול ענטפערט אויך נישט. זיצט און טראַכט:
 ווי קאָן עס זיין - אַזאָ געלערנטער און קלוגער זאָל נישט קאָנען
 אַ נעם טאָן זיך און טאָן עפעס אַזוינס, ער זאָל דערפילן,
 אַז אים איז גוט און דאָס איז, וואָס עס דאַרף צו זיין.
 דער דאָקטאָר בלייבט אַ ווייל נאָך זיצן, הערט זיך איין
 צום זומען פון די פליגן און דעם שטילן ווינט אין בלעטער
 און הויבט זיך אויף: - אַ דאַנק פאַר דעם אויך, זאָול.
 און ליעזע וויינט. מען קאָן זי גאָרנישט איינשטיילן. נו, זייט געזונט.
 און אפשר דאַרף מען נישט אַנטלויפן, זאָול, האָ?
 און נישט געוואָרט מער אויף קיין ענטפער, גייט ער.

און ליעזע וויינט... נאָך וואָס איז ער געקומען אים דאָס אַנזאָגן?
 וואָס ווילן זיי פון אים? וואָס יאָגט מען אים
 אַפילו דאָ אַהער כדי מיט אַ וואָרט אַ תל מאַכן פון אַלץ,
 וואָס ער, מיט שמערצן און יסורים, וויל אַרויפציען אויף זיך?
 צי ווייסט ער נישט, דער זעלבער מישאַ דער, אַז ביז מען קאָן
 די ווערטער זיך אַריינקלאַפן: מען דאַרף נישט גיין צוריק -
 מוז מען דאָס לייב זיך לאָזן דורכרעשן מיט ריטער

און דעמאָלט ערשט פאַרציט זיך בלויז אַ דינע הייטל,
וואָס האָלט זיך קוים מיט נסים אויף די וואונדן, און דערווייל
איז נאָך דער ווייטאַק בלוטיק-שטאַרקער פון דער היילונג,
און אויב דו זאָגסט אַזוי - מען דאַרף נישט גיין צוריק -
איז ווייל דו ווילסט נישט, ווילסט נישט, ווילסט גיין צוריק -
וואָס קומען זיי מיט געוואָלט אין פנים וואַרפן אים
דעם ליגן פון זיין אויסלייזונג?

צונויפגעקנאַרעט ווי אַ יאוש,
וואָס פאַנצערט זיך אין זיינע נאָדלען, מיטן רוקן צו דער טיר
אין ווינקל שטופט ער זיך אַריין און וויל צונויפנעמען
די רעשטלעך פון צעשטערטן. ס'וויינט דאָס נאָגעניש,
און ער מיט פייסטן קלאַפט אין זיך: מען דאַרף נישט גיין צוריק.
ער חזרט עס ביז עס פאַרלירט דעם זין, דערמאָנט זיך,
נעמט אויסצייילן די ווערטער מיט כונה, שלאָגט זיי
ווי מיט אַ האַק אַ קליין אין האַלץ אַריין, ווערט מיר
און בלייבט אַ שטומער זיצן מיט אַ צונג אַ טרוקענעם.
און זו די מאַמע קומט אים רופן, איז ער מיר
און שלעפעריק און זיינע אויגן קוקן און פאַרשטייען נישט.

שוין באַלד אַ וואָך אַריבער. זאָויל פאַרט נישט ערגעץ
און טראַכט נישט וועגן טאָן עפעס. דער טאַטע קוקט,
שוין גרייט צו פרעגן ביי דער מאַמען: - וואָס איז ער געקומען
אויף קעסט אַהער? ער פרעגט נאָכנישט דערווייל
און וואַרט. אויב ער זאָל פועלן ביים זון, ביים תם, צו בלייבן,
איז כאַפט דער וואַטעמאַכער נאָך אַ וואָך! און זאָויל
פאַרגעסט צו קוקן אויפן טאַטן, זיצט אין דער אלטאָנע
און קאָן שוין מיטן בלייפעדער פאַרשרייבן אויף פאַפיר
דערווייל נאָך שטיקלעך אָפגעריסענע און נישט פאַרענדיקטע:

שוין אַוועק. וואו ווייטער גיין?
הינטן הערט זיך איר געוויין.
אין איר צימערל אַליין

וויינט זי טאָג און נאַכט.
וואו איך זאָל נישט גיין און קומען
וועט עס מיר אין אויער ברומען.
איך קאָן בלייבן וואָס געווען,
און מיין האַרץ - ווער דאַרף עס דען ?
אַבער זי - - -



ווי שטיל זי האָט אַ זאָג געטאָן :
ס'וועט בעסער זיין איר זאָלט נישט קומען.
און איך האָב אירע רייד פאַרנומען
און אירע מוטערלעכע אויגן
מיט פייכטקייט האָבן זיך פאַרצויגן - - -

דערווייל נאָר שטיקלעך אָפגעריסענע, נאָר ס'נעמט זיך לויטערן
און ביסלעכווייז דערשלאָגט ער זיך צו רייד :

אדם איז אַ מענטש.
און אַז מ'האָט אדמען אַרויסגעטריבן
און ער איז פאַרן טויער שטיין געבליבן
און האָט געוואוסט, אַז ס'איז אַ סוף צו אַלע פריידן
פון זיינע מעג אין זוניקן גן-עדן, -
האָט ער מסתמא אויך געוויינט -
ווייל אדם איז אַ מענטש.

אַ מענטש איז אדם.
אַז ער איז אין גן-עדן אויפגעקומען
און האָט געקענט נאָר זון און בלומען
און מיטאַמאָל דערוען דעם בלאַנקן שווערד,

וואָס האָט געטריבן צו דער שוואַרצער ערד -
אוראי האָט ער עס באַוויינט.

און איך ?

ס'איז דאָך מיין היים די שוואַרצע ערד.
און איך ס'איז מיר געווען באַשערט
אַ וויילע אומצוגיין אין שיין
און ווידער פאַלן אין דער נאַכט אַריין
איז דאָך מיין היים די נאַכט און ערד.

אַ מענטש איז אַדם.
און אַדם האָט דעם עפּל איינגעביסן,
ווייל ער האָט אויך צום הימל זיך געריסן,
און דאָס איז אויך געווען אַ זינד,
כאָטש הינטער אים האָט נישט געוויינט קיין קינד
און ס'איז אַ זינד געווען דאָס רייסן זיך אַליין,
ווייל אַדם איז אַ מענטש.

אַ מענטש איז אַדם.
און ס'איז אין אים שוין אייביק נישט געשטאַרבן
דאָס ליכט, וואָס ער האָט מיט זיין זינד ערוואַרבן,
און מיטן ליכט איז ער געגאַנגען דורך דער ערד,
געצאָקערט און געזויט, געשטאַרקט זיך און געמערט
און דעם גן-עדן אין זיין האַרץ געטראַגן,
ווייל אַדם איז אַ מענטש,
אַ מענטש איז אַדם.

ער מאַטערט זיך דעם אַדם-עלנט אויסצולייטערן אין זיך
און גרייט זיך צו דעם גיין איבער דער ערד און ווייס נישט,
אַז אויבן דאָרט אין שטוב די מאַמע זיצט און שיצט אים
פון דעם, צו וואָס ער גרייט זיך אפשר אומבאַוואוסט.
נאָר שפעטער, אַז זי בלייבט מיט אים אין שטוב,

פארהאלט זי זיך א וויילע און לאזט פאלן:
— ס'איז אקארשט חיה ריווע דאָ געווען. — צו וואָס?
— צו דיר איז זי געקומען. פרעגט ער גאָרנישט מער.
און אין אַ וויילע שפעטער הויבט זי ווידער אָן: — זי זאָגט,
זי ט'גיין צום רב. ס'איז אפשר גאָרנישט אַזוי קרום.
מען וועט זיך אויסטענהן, און אפשר טאָקע וועט גאָט העלפן
וועסט קאָנען פטור ווערן. — כ'וועל צום רב נישט גיין.
— וואָס דען? עס מוז דאָך ווען עס איז אַ סוף נעמען.
— איך ווייס נישט. ס'ארט מיך נישט.

ער ווייסט — עס איז אַ ליגן.

אין טשאַד פון שכורדיקן גליק האָט יעדן מאָל,
ווען ער איז ביי דער טיר פון קיך פאַרביי, זיך אָפגערוםן
דער שוואַרצער פלעק אין בלוט, וואָס איז פאַרבליבן
פון דער רציחה יענעם טאָג, און נאָכגעיאָגט
מיט וואַרעניש, אַז יעדער פיצל פרייד אַצינד
איז בלוז ביי איר געגנבעט, ווי די פידל דעמאָלט:

ס'האָט מיין פינסטער מזל מיך געטראָפן אויפן וועג
און געזאָגט צו מיר: דו וועסט דאָך נישט אָנטריבען.

ער ווייס, ער וועט נישט פטור ווערן. ווייל נישט זי האָט אים געבונדן,
נאָר ער אַליין האָט זיך פאַרקניפט צו איר מיטן פאַרברעכן
און ס'איז נישטאָ קיין אויסוועג, סידן מיט די הענט, מיט אייגענע,
פאַרשנדיקן וואָס ער האָט שוין מיט פרעמדע הענט געטאָן.
אָוועק אַהין ביינאַכט, פאַרגעבען זיך, אָנכאַפן דעם האַלז,
אַ סוף מאַכן — און דעמאָלט וועט ער מריי זיין, פריי,
און קאָנען גיין און אָנהויבן אויפסניי און קיינער אין דער וועלט
וועט אים נישט בינדן. פריי — און מיט דער העלער בענקעניש
און מיטן מאָרד אויף זיינע הענט וועט ער אַליין זיין וועלט זיין
און ביידע טראָגן: אי זיין טאָג דעם ווייסן, אי זיין שוואַרצע נאַכט.
און אויב דאָס ליכט מוז אויסקומען פון פינסטער,
וועט ער אַ קוואַל אַ אייביקן פון ליכט אין זיך אַרומטראָגן
און דעמאָלט וועט ער זאָוול זיין, ער — זאָוול — ער!

און אז די מאַמע רופט אים מאָרגן דורכן קיך-פענסטער
 און זאָגט, אז געסט וואָרטן אויף אים, פאַרטייטשט ער עס,
 אז היה ריווע וואָרט און גייט און גרייט זיך מיט איר רעדן.
 זי קאָן אים זאָגן דאָ - ער וועט נישט גיין צום רב.
 דערוועט ער אָבער ליווען, רייסט די אויגן אָפּ פון איר
 צו פריידען נעבן איר און קוים ער זאָגט: - וואָס מאַכט איר?
 קוקט פריידע מיט אַזויפּי אומעט און זי רעדט אַזוי,
 אז נאָר ביידע, זי און זאָוול, זאָלן עס פאַרשטיין:
 - וואו זענט איר עס אַהינגעקומען? נעכטן ערשט האָט מישא
 דערציילט, אז איר זענט דאָ. נישט אמת, לייזנקע?
 און ווייסט איר - רעדט זי צו דער מאַמען שוין -
 ס'איז אומעטיק ביי אונז אין הויז, ווען זאָוול איז נישטאָ.
 האָט קיין פאַריבל נישט, נאָר אייער זאָוול איז ביי אונז
 און אייגענער, און אז ער קומט נישט, סעלט אַ מענטש אין הויז.
 - איך ווייס נישט - הויבט אָן ראַשע - אָבער זינט ער איז געקומען
 איז ער עפעס ווי נישט אַלעמען. נו טאַקע - שטאַרקט זי זיך
 פון פריידעס זיין דאָ - זאָג, וואָס גייסטו אום אַזוי?
 - איך גיי נישט אום - זאָגט זאָוול. - מאַלע וואָס -
 באַשיצט אים פריידע - זאָוול איז דאָך אַלעמאַל אַזאָ.
 פונדעסטוועגן - רופט זי זיך אָפּ - אָט זייט אַ באַלעבאַט,
 באַזויזט כאַטש ליווען אייער גאָרטן דאָ. נאָר נישט אויף לאַנג.
 דער סאָטער דאַרף שוין באַלד אַהיים קומען.
 ער גייט מיט ליווען פון די טרעש אַראָפּ אין סאָד,
 בלייבט שטיין ביים טיר און זאָגט: - דאָס איז דער סאָד.
 זי זעט אַ בענקל ביי אַ בוים: - קום זיצן דאָרט.
 נאָך גוט, וואָס זי האָט די אַלטאַנע נישט באַמערקט.
 מען זעצט זיך. הויבט זי אָן, און טרערן אין איר קול:
 - געדענקסט, כ'האָב דיר געזאָגט, וועסט מיך נישט לייב האַבן?
 - נישט אמת, כ'האָב דיך לייב. - דו האָסט נישט לייב.
 האָסט אויפגעהערט צו קומען. - נישט געדאַרפט מער קומען.
 - פאַרוואָס? - כ'האָב נישט באַדאַרפט מער קומען.
 - מען האָט דיר נישט געהייסן! - נישט געדאַרפט מער קומען.

איך ווייס פארוואָס, נאָר איכל דיר. נישט זאָגן.
 ער שווייגט. מיט איינמאָל שיסט זי אויס: - איך וויל אַ קוש.
 ער דריגעט אויף און שאַקלט מיטן קאָפּ.
 - און אַז כ'וועל זיין דיין ווייב, וועסטו מיך קושן?
 דאָס פאַלט אים ווי אַ האַמער. - קאָנסט נישט זיין מיין ווייב.
 - פאָרוואָס? און ער מיט מאַטערניש: - איך האָב אַ ווייב.
 - ס'איז גאָרנישט - זאָגט זי - איך וויל זיין דיין ווייב.
 - איך האָב אַ ווייב. - זי איז קיין ווייב נישט - טענהט ליזע.
 און ס'ברייט שוין בייזקייט אין איר קול: - איך ווייס,
 דאָס איז דער בער. זי דאַרף נישט זיין דיין ווייב.
 ער ענטפערט נישט. זי רוקט זיך בענטער צו און רעדט:
 - איך וועל דיר זאָגן עפעס, וואָס כ'האָב אויסגעטראַכט.
 מיין מאַמע מיט דיין מאַמען זיצן דאָרט אין שטוב.
 מיר קאָנען דאָ אַרויסגיין, קיינער זאָל נישט זען - און שוין.
 מיר וועלן מיט דער באַן אַוועקפאַרן. געלט האָסטו?
 די מאַמע וועט פאַרשטיין, אַז כ'בין מיט דיר אַוועקגעפאַרן,
 נאָר קיינער וועט נישט וויסן וואו, און חיה ריווע
 וועט דיך שוין קיינמאָל מער נישט זען. דו הערסט?
 איך וויל נישט, אַז זי זאָל דיך זען. - זי קלעפט זיך צו
 מיט הענט און לייב צו אים און ער ווערט איינגעשרומפן
 און רעדט אַרויס אַן אַטעם: - ס'קאָן אַזוי נישט זיין.
 - ס'וועט זיין! ס'וועט זיין! - זי רוימט עס אים אין אויער איין
 אין האַלט אים פעסט. - וועסט קומען ביידערנאַכט
 און איך וועל זיך נישט אויסטאָן. כ'וועל אַרויס צו דיר,
 מיר וועלן זיך באַהאַלטן ערגעץ איבער נאַכט
 און אינדערפרי אַוועקפאַרן. וועסט קומען, יאָ?
 ער גלייכט זיך אויס, באַפרייט זיך שטיל פון איר
 און זאָגט: - עס וועט אַזוי נישט זיין. מען טאָר נישט.
 דאַרשט גיין אַהיים. אַז דו וועסט אויסוואַקסן,
 וועסטו - ער האַקט זיך אָפּ. - וואָס וועל איך?
 - אַז דו וועסט זיין אַ גרויסע, וועסטו האָבן חתונה.
 - מיט וועמען? - כ'ווייס נישט. - כ'וויל מיט דיר.

מער וועט ער איר נישט ענטפערן. ער הויבט זיך אויף
 און זאגט: - די מאַמע מוז שוין וואַרטן דאָרט אויף דיר.
 זי טוט אַ שפרונג, נעמט אים אַרום און קושט.
 אַ פּלאַטערדיקער רייסט ער זי אַוועק, באַזעצט זי אויפן באַנק
 און הינטערוויילעכטס טרעט ער אָפּ. זי רירט זיך נישט.
 נישט מער. נאָר אירע אויגן ווערן פול,
 און פון דער ווייטן שטייט ער, קוקט און שטומט.
 ביז ס'קומען אָן די מאַמעס פון דער טיר, און פריידע
 דערזעט דער טאַכטערס פנים, ציטערט אויף און זאָגט:
 - שוין ווידער זיך צעקריגט. אַט גאָר ווי קליינע קינדער.
 נו, בעט זיך איבער, לייזניקע, וועלן מיר גיין. און איר -
 צו זאָולען רעדט זי - זייט ביי אונז קיין גאַסט נישט.
 און צו איר קומט, נעמט מיט די מוטער סאַר איין וועג.
 זי רעדט אַזוי, נאָר זאָול זעט אין אירע אויגן:
 - איר וועט נישט קומען. האָט רחמנות אויפן קינד און קומט נישט!

צו-וואָס נאָך לייגן אין באַהעלטעניש, ווען אַלע די,
 וואָס האָבן אים געדאַרפט געפינען, האָבן אים געפונען?
 און ס'וויילט זיך צו דער ערד אַרויס, וואָס שפרייט זיך ברייט,
 און ס'וויילט זיך אונטער הימלען זיין און ווייטקייט אַטעמען.
 און אָפגעוואַרט אַ האַלבע שעה נאָך פריידעס „גוטן טאָג“,
 איז ער אַרויס און נישט אַהיים געקומען ביז אין שפעטער נאַכט.

דאָס זעכצענטע קאָפיטל

וואָס קאָן דער זאָוויל טאָן אַזוינס? וואו איז דער וועג
 צו יענעם אויטטו זיינעם, וואָס דאַרף אַלץ פאַרענטפערן
 און מיט אַ נייעם זין באַלויכטן זיינע טעג?
 וואו קאָן ער גיין? זיך לאַזן אין דער פּרעמד
 און זוכן וואו אַ שטאַט אַ חרובע, אַז ער זאָל ווידער
 אויף זיינע הענט און אַקסל שלעפּן אירע שטיינער
 און העבליעווען די קלעצער אירע, טיגקעווען די ווענט
 און שינדלען אירע דעכער? אַנקומען אַ פּרעמדער דאָרט,
 זיך לייגן שלאַפּן אין בית-מדרש, און אַז מ'עט אים פּרעגן:
 - פון וואָנען און וואוהין? זיי פשוט ענטפערן:
 - צו אייך געקומען. אייך אַרויסהעלפּן ביים בויען.
 אַז נישט - געפּינען אַ שפיטאַל וואו ערגעץ אין דער פּרעמד,
 אַריינקומען און זאָגן: - איך האָב שוין קיין מורא נישט -
 און שטעלן זיך דאָרט אַרבעטן אַן אַכצן שעה אַ טאָג
 און אַרבעטן אַזוי, מען זאָל די שיינ פון טאָג נישט זען,
 נאָר אַלעמען זאָל היימלעך ווערן, גוט און לייכט מיט אים.
 צי אפשר גאָר אַזוי: זיך אויפנייען אַ זעקל פאַר דער פּידל
 (מען דאַרף די פּידל אַפּקריגן פון דאָרט) און נעמען שפּרייזן
 פון שטאַט אין שטאַט, און איבער גאַס און הויף
 מיט לידער גיין, ווי ס'גיייען בלינדע בעטלער,
 נאָר נישט פון אומגליק, ווי די בלינדע בעטלער, שפּילן -
 פון טרייסט פאַרפאַסן לידער און פון פּרייד:



אז א מלאך גייט ארום און טרייבט די שרעק
און עס קומט דער מאָרגן אין אַ גוטער שעה.
און נישט קיין גראַשנס קלייבן, נאָר מיט ברויט און וואַסער
דורכשטופן דעם טאָג און מאָרגן ווידער גיין.
און זי ?

און זי האַלט וואָרט. מען קומט נאָך אים
און זאָוול מיט דער מאַמען מוזן מיטן שמש גיין
צום רב אין בית-דין-שטוב. פאַרלייגט אַ טענה חיה ריווע,
די מאַמע ענטפערט איר און זאָוול הערט. ער הערט
זוי ס'דענדן שנור און שוויגער און ס'קומט איינציקווייז אַרויף:
איר חתונה און איר אלמנהשאַפט, איר שאַרן זיך צו אים,
דאָס פרעמדע שטעטל, זייער ביידנס חתונה,
די קלעפּ אין יענער נאַכט, איר שלעפּן זיך מיט זעלנער -
ס'קומט אַלץ אַרויף, און אין די ביידנס ראיט גייט דורך
דאָס לעבן זיינס, דאָס אָפענע, וואָס זיי האָבן געזען,
און דאָס באַהאַלטענע, וואָס האָט פאַר אים אַליין געלעבט.
און ווען עס פרעגט דער רב: - וואָס זאָגסטו, יונגערמאַן ?
איז אַלץ דאָס אמת? - ענטפערט ער: - ס'איז אמת.
- און דו - צו חיה ריווען זאָגט ער - ביסט זיך מודה,
דו ביסט געגאַנגען מיט אַ כיון זינדיקן? - נישט אמת, רבי!
כ'האָב נישט געוואָלט. איך האָב געוואָלט אים זיין אַ גוטע ווייב,
אַ ערלעכע, איך האָב געוויינט פאַר אים, געבעטן זיך -
אָט זאָל ער זאָגן. - איז דאָס אמת? פרעגט דער רב.
- ס'איז אמת - ענטפערט ער. - אוראי אמת! - שרייט זי -
ער ווייסט אַליין. און יענעם טאָג, נישט היינט געדאַכט,
ווען די סאָלדאַטן זענען מיך באַפאַלן אונטן אין דער קיך,
איז ער אמילר נישט אַראָפּגעקומען זען, צי כ'לעב,
צי מ'האָט מיך שוין דערהרגעט. נישט צו מיר -
אַהין איז ער געלאָפּן, דאָרט ביי זיי געבליבן נעכטיקן.
האָט נישט פאַרגינען די סאָלדאַטן דאָרט. - שווייג, ווייב! - שרייט דער רב.
- איך וועל נישט שווייגן, רבי. כ'בין נישט ערגער פון דער אַנדערער.
מיין לייב טוט אויך וויי. מיך האָט אויך געטראַגן און געהאַט

א פשרע און פרומע מאמע. שווייגט נישט, מומע, זאגט!
 און אז כ'האָב זיך געוואָלגערט א יתומה איבער פרעמדע קיכן
 בין איך געגאַנגען נישט קיין בתולה צו דער חופה? מומע, זאָגט!
 איך האָב אַ כשר קינד מיין מאַן געהאַט. ער איז אויף יענער וועלט—
 זאָל ער מיך קומען וואַרנן, אייב איך זאָג אַ ליגן.
 און אויב איך האָב געזינדיקט געגן אים — זאָל ער מיר מוחל זיין —
 איז ווייסט איר, ווי אַזוי? כ'האָב אים נישט לייב געהאַט.
 אַנטקעגן דעם איז יענער אַ פאַרשוין געווען, און דער —
 אַ מרוק אַזא און רעדט נישט — אַבער ס'איז דאָס האַרץ נאָך אים
 מיר אויסגעגאַנגען ווי א ליכט. פאַרוואָס? איך ווייס נישט, רבי.
 און אז ער האָט געשלאָגן מכות רצח — האָב איך פאַר די קלעפּ
 צו אים געהאַט עפעס? די שנאה אַבער האָב איך נישט געקאָנט
 פאַרטראַגן — האָב איך צו להכעיס אים געטאָן.
 און ער — ער האָט דאָך מיר נישט אויסגערעדט אַפילו.
 קיין וואָרט נישט. גאַרנישט. נאָך די הענט געקושט מיר
 און אין די אויגן אַזא גוטסקייט! אַט כאַטש נעם אַ מעסער
 און קוילע זיך אַליין פאַר זיינע אויגן. וואָס-זשע זאָל איך טאָן?
 וואָס קאָן איך מאַכן, רבי? — ווייגט זי זיך פאַנאַנדער.
 וואָס וויל איך דען פון אים? ער זאָל מיר זיין אַ מאַן.
 נישט טרייבן אויסן שלעכטן וועג. דאָס אַליין. דאָס אַליין.
 — און אז מען קאָן נישט אויסקומען, איז אפשר פאַרט אַ סברא
 מען זאָל זיך אויפזוכן דעם זיווג ערגעץ אַנדערש?
 — איז דאָס דער יושר אייערער? — שרייט חיה ריווע.
 פון אים זיך לאָזן מאַכן פאַר אַ שלעפּערקע, פון אים
 די חרפה און די בושה, און דערנאָך גיין זוכן זיך
 אַן אַנדערן, ער זאָל די חרפה מיר פאַרדעקן? איז דאָס יושר?
 און ווער וועט עס מיך וועלן? ווער וועט נעמען מיך אַזא?
 ער ווייס נישט וואָס צו ענטפערן, דער רב, און פרעגט ביי זאָוועלען:
 — וואָס זאָגסטו, יונגערמאַן? — זי איז גערעכט — זאָגט זאָוועלען.
 און וועסטו זיין מיט איר? — איך ווייס נישט.

זי איז גערעכט. ס'איז נישט נאָר יענער טאָג און שוואַרצער פלעק

אין בלוט, וואָס האָט פאַרקניפט צו איר, נאָר לאַנגע יאָרן,
וואָס האָבן זיי צונויפגעבונדן, און אין אַלע יאָרן
האָט זיך דאָס לעבן אירס געפלאַכטן אַרום אים,
און זיינס נישט ווילנדיק געקניפט צו אירן. ווער איז שולדיק,
וואָס אין אַן אַוונט איינמאָל האָט זי ביי אַ פּרעמדן טיש
אים טיי דערלאַנגט און פון דער קיך געהערט אים שפּילן?
און ווער איז שולדיק, וואָס אין זיינע טעג און נעכט פון אומרו
האָט זיך איר טויטער מאַן אַריינגעפלאַנטערט, נאָכדעם זי,
און וואָס די באַן און פּרענדקייט האָבן זיי צונויפגעפאַרט?
ווייל ווער איז שולדיק אין זיין אומרו גופא,
אין דעם, וואָס ער איז אויף דער וועלט אַזוי געקומען
אַ שוואַרצער, אַ קורצפּיסקער, מיט חשק צו אַ פּירל
און מיט אַ צונג, וואָס קאָן נישט רעדן? ווער איז שולדיק,
אין אַלעם דעם, וואָס טוט זיך יעדן טאָג מיט אים?
אַזוי איז עס געוואָרן, ס'ווערט אַזוי אין ער אַליין
איז בלוז די זאָך, וואָס איז און ווערט. און ווער איז שולדיק,
וואָס איינע איז אים לייב און ס'ציטערט אים דאָס האַרץ
פון דער געדעכעניש אָן איר און פון דער צווייטער לויפט ער?
ס'האָט ווי געטאַן דער איינער ווי דער אַנדערער,
נאָר אין דער איינערס ווייטאַק, וואָס ער האָט אַליין
קיין שולד און חלק נישט געהאַט, האָט זיין נשמה
זיך אויפגעריכט פון פיין צו שיין, און צו דער צווייטערס ווייטאַק,
וואָס ער מיט אייגענע און פּרעמדע הענט האָט עס פאַרשאַפט,
האָט ער זיך צוגעהערט מיט טויטער מערדערשקייט?
ס'איז נישט זיין שולד, ס'איז קיינעמס נישט. עס איז אַזוי,
צי וויל ער עס, צי וויל ער נישט. האָט ער געמאַכט אַזוי,
אַ ליזע זאָל דאָס קינד זיין, וואָס זי איז, און ער זאָל מוזן
נאָך גרויסער פּרייד זיין גרויסן עלנט אומטראַגן?
דאָן טראַגט ער עס, ווייל מ'האַט עס אָן זיין ווילן
אויף זיינע אַקסל אָנגעוואָרפן. און די לייבע חיה ריוועס
און איר באַגער צו אים - צי איז ער ווייניקער אומשולדיק
אין חיה ריוועס לייבע ווי אין עלנטקייט אָן ליווען?

נישט ווייניקער. אודאי נישט. פארוואס-זשע בויגט ער נישט
 דעם רוקן איין פאר יענעם, וואָס האָט ביידע אָנגעוואָרפֿן
 און זאָגט נישט: - איך נעם אָן דאָס זיין מיט דער,
 ווי איך האָב אָננעמען געמוזט דאָס נישט זיין מיט דער אַנדערער.
 ווייל ר'האַט זי פיינט? און וואָס אַזוינס איז פיינטשאַפט?
 האָט ער די פיינטשאַפט אויסגעקליבן, ווייל ער האָט געוואָלט?
 האָט ער געזאָגט זיך: - זאָול, זי וועלן מיר פיינט האָבן -
 און ס'איז אַזוי געוואָרן? ניין. ער האָט זי פיינט געקראָגן,
 ווייל יענעם איינעם. וואָס וואַרפט אַלצדינק אָן אויף אים,
 האָט זיך פאַרגלוסט אַזוי צו מאַכן, אַז דער מענטש,
 וואָס רופט זיך זאָול, זאָל אַ שנאה פילן צו דעם מענטש,
 וואָס רופט זיך חיה ריווע. ווייטער גאַרנישט.
 דערנאָך איז ער געאַנגען, יענער איינער, האָט זיי ביידן
 צונויפגעקניפט מיט אומגליקן און ווייטאַקן און האָט געזאָגט:
 אַט לאָמיר צוקוקן ווי זאָול וועט זיך אויסדרייען פון קנופּ.
 איצט שטייט ער, קוקט ווי זאָול פלאַנטערט זיך
 אין גרויסן, פיינלעכן, דערווידערדיקן פלאַנטער
 און וואַרט, וואָס דאָ וועט ווערן.
 גרויסן, פיינלעכן, דערווידערדיקן.
 האָט זאָול נישט באַגינען איינמאַל זיך אַזוינס עפעס געזאָגט:

נישטאָ קיין שרעק, נישטאָ קיין מיאוסקייט און ווייטאַק.
 פון ערגסטן קויט און פון דעם שוואַרצסטן אָפּגרונט
 וועט מיך דאָס ריינע האַרץ אַרויספירן?

און האָט ער נישט געוואַרט אַמאָל, עס זאָל אים אָנקומען אַנטקעגן
 דאָס גרויסע פיינלעכע? און דאַכט זיך, ער האָט דעמאָלט אויך
 געהאַט באַהאַלטן ערגעץ אַזאַ ליכט, וואָס האָט באַדאַרפט
 פון אים, פון טיפעניש, אַרויסקומען און אויפלייכטן אויף דעם,
 צו וואָס ער וועט זיך צורירן? איז האָט ער עס נישט מער?
 דאָס ליכט? ער האָט עס! אָבער טראָגן עס פֿון דער,
 וואָס יעדער גליד און ריר אירער איז לויטערע נשמה,

און אויסברענגען אויף יענער - דאָס וועט ער נישט טאָן!
 פאַרוואָס? איז ער דען נישט געקומען צו דער פרייד פון איינער
 דורך לייד און מאַטערנישן מיט דער אנדערער? האָט ער דאָך יאָ געטראָגן
 פון איינער צו דער אנדערער - פאַרוואָס דען נישט צוריק?
 זינט ווען איז ער אַליין פאַר זיך דער אויסקלייבער געוואָרן,
 וואו נעמען און וואו אָפגעבן? און ווייסט ער יעדע שעה
 און יעדע רגע וואָס און וואו ער נעמט און וואו ער גיט?
 מען פרעגט זיך אָן ביי אים? אָט פונקט ווי וועגן אַלץ,
 וואָס טוט זיך יעדע שעה מיט אים, און דאָ אָן איינציק מאַל,
 דאָס ערשטע מאַל אין לעבן לאָזט מען אים צו וויסן
 וואו נעמען און וואו אָפגעבן, זאָגט זאָוול - ניין!
 פאַרוואָס? ווייל עס געפעלט אים נישט. ער קאָן נישט בייקומען
 די סיינטשאַפט צו דעם מענטש, וואָס דאַרף באַלויכטן ווערן
 מיט אָט דעם ליכט, וואָס זאָוול זאָגט, ער האָט באַהאַלטן.
 וואָס הייסט, ער קאָן נישט? האָט ער דאָך געזאָגט, אָז ער איז גרייט - - -
 נו, יאָ. דאָס אַלץ האָט זיך געהאַנדלט וועגן שלעפן קלעצער
 פאַר מענטשן, וואָס אים אַרן נישט, צי געזן זיי צו שלינגען פילן,
 צי שפילן אויפן פירעלע פאַר זיי... אַזוינס האָט ער געמיינט.
 נאָר איינשטיקן דעם ווידערווילן צו אַ מענטש, וואָס איז דורך אים
 געפאַלן, זיך אין קויט געוואַלגערט, אויפן לייב געטראָגן
 די בייילן פון די פויסטן זיינע, צו אַ מענטש מיט שטומער ליבשאַפט
 אין האַרץ פאַרגראָבן, אפשר טיף אַזוי ווי זאָוולס ליכט -
 אויף דעם קאָן אים דאָס ליכט נישט סטייען, זאָוולס ליכט...

נאָך איינמאָל גיין צוריק. נאָך איינמאָל זען אַליין
 פון וואָס דו ביסט אַוועקגעגאַנגען. און מען דאַרף
 די טייל אָפנעמען. אַוועקגעגנבעט זי, דעם משכן,
 און דאָרט געלאָזן. איצט דאַרף מען דעם משכן אָפנעמען:
 נישט דאָרט געהערט ער מער.

עס קלינגט דער אַלטער גלאַק,

עס עפנט זיך די טיר, די אַלטע כריידע שטייט
 און לאָזט אים נישט אַריין און זאָגט: - איר, זאָוול? וואָרט!

זיי גייט אריין, ער ווארט. עס עפנט זיך די טיר
 און ס'קומט ארויס - ווער? בעקא. בעקא קומט ארויס
 און זאגט: - מיר וועלן גיין. - זיי גייען. ווי אמאל
 צו טיין. דורך וויסטע פלעצער, דורכן פעלד, וואו ס'איז אמאל
 געווען שטאט, ווען מ'איז געגאנגען. גייען זיי
 און זאוול קוקט און גלויבט נישט: בעקא אָט אַזאָ?
 איר פנים אויסגעפילט אזוי און ברייטלעך איז זי. שיין,
 נאָר ס'איז נישט בעקא, ניין. זי הויפט אָן רעדן:
 - וואָס קאָן איך אייך ערשט זאָגן, זאוול? אונזער הויז
 איז נישט דאָס זעלבע מער און איך בין נישט די זעלבע
 און איר? אָט האָט די מאַמע איצט פאַרהאַקט די טיר
 פאַר אייך... איך ווייס... איך ווייס. מען טאָר נישט אַנדערש.
 - כ'האַב נישט געוואָלט אַריינגיין - זאָגט ער - כ'האַב געוואָלט
 מיין פירל אָפּנעמען און שוין. - איר וועט זי אָפּנעמען.
 קומט איבערמאָרגן, אין אַ וואַך אַרום, איך מיט ליזען,
 מיר וועלן מער נישט זיין דאָ. מאָרגן פאָרן מיר.
 צו מיר אַהיים. קומט שפעטער. קומט, פאַרלאָזט נישט אונזער הויז.
 דער מאַמען זענט איר ווי אַ זון. און מישאָן ווי אַ ברודער.
 און מיר - - - זי רעדט אזוי, די בעקא. מיט אַ זיטערדיקן קול
 און אַלץ באַהאַרצט אזוי, נאָר ס'דאַכט זיך, אַז זי זאָגט דאָס אַלץ,
 ווי זי וואָלט עס באַדאַרפט אים זאָגן, און ס'איז פרעמד.
 צום טיין געקומען, זיך אַוועקגעזעצט, און בעקא טוליעט זיך,
 און ווידער דאַכט זיך - ס'איז נישט זי, וואָס טוליעט זיך,
 נאָר ס'איז אַ פרעמדע פרוי, וואָס האָט געזען אַמאָל
 ווי בעקא איז מיט אים געזעסן, און זי וויל עס נאָכמאַכן,
 די פרעמדע. ווי זי וואָלט מקנא זיין דאָס מיידל דעמאָלט
 און וויל אַליין דאָס מיידל זיין. זי הויבט אָן ווידער:
 - דערציילט מיר ווי האָט איר געלעבט און וואָס?
 און זאוול פילט עס שאַרפער נאָך, אַז כאַטש ס'איז אמת
 אַצינד אין דער מינוט, איז אָבער בלויז אין דער מינוט,
 און אַז דאָס זיצן דאָ מיט אים איז ווי אַ שפּיל, וואָס זי וויל שפּילן
 מיט דעם, וואָס איז פאַרגאַנגען. וואָס איז ער פאַר אַ דערציילער?

עס קלעפט זיך נישט. מען גייט צוריק און מען געזעגנט זיך
באנץ ווייט פון הויז, ווי בעקא האָט עס שוין געטאָן זאָגן.

און אָס איז נאָך אַ ליד. וואָס זאָול האָט געשריבן:

דו זאָלט נישט גיין אַהין צוריק,
וואו ס'איז געוועזן פרייד און גליק,
נאָר אין דער בענקעניש זיך קערן,
וואו ס'איז געוועזן לייד און טרערן.

די פרייד גייט ווי אַ ליכטל אויס,
און גליק פאַרוואַגעט ווי אַ רויז,
נאָר וואו די שאַרפע דערנער בריען,
דאָרט וועלן דיינע רויזן בליען.

און גיין זאָלטו צוריק אַהין,
וואו ס'האָט די פיינטשאַפט ווי אַ שפּין
צו ביסלעכווייז אַרויסגעוויגן
די העלע שייך פון דיינע אויגן.

די שייך איז דאָ און וואָרט אַרײַן ליד,
און וועסטו עפענען די טיר,
וועט זי דיר אויפקומען אַנטקעגן,
ווי העלער מאָרגן אויף די וועגן.